

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Харківський регіональний інститут державного управління національної
академії державного управління при Президентові України
Полтавський університет економіки і торгівлі
Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Українська академія друкарства (м. Львів)
Хмельницький державний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

**«УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ДОСВІД, ТЕНДЕНЦІЇ,
ПЕРСПЕКТИВИ»**

Частина 2

«Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері»

**ХАРКІВ
12 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Харківський регіональний інститут державного управління національної
академії державного управління при Президентові України
Полтавський університет економіки і торгівлі
Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь)
Українська академія друкарства (м. Львів)
Хмельницький державний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

«УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ДОСВІД, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ»
(м. Харків, 12 листопада 2019 р.)

Частина 2

«Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері»

**ХАРКІВ – 2019
ХНУБА**

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері / За загал. ред.. проф. А.В. Серікова. Харків: ХНУБА. 2019. 220 с.

У матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції, що увійшли до другої частини, висвітлено теоретичні, методичні, методологічні та прикладні аспекти наукових досліджень з проблем управління розвитком суспільства в сучасних умовах, інфокомунікаційного забезпечення в управлінні суспільством, управління державно-приватним партнерством та таке інше.

Розраховано на науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів та фахівців, що займаються переліченими питаннями.

© Харківський національний університет
будівництва та архітектури

З М І С Т

<i>Орлов М. М., Літус І. Р.</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	6
<i>Моїсєєнко О.Є., Моїсєєнко Ю.В., Михайлов А.М.</i>	ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	9
<i>Терещенко Д.А.</i>	АНІЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	12
<i>Серіков А.В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕННИХ ОСІБ В МЕЖАХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	17
<i>Латишева О.В.</i>	ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ГАЛУЗЕВОМУ РІВНЯХ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	23
<i>Визиров В. Е. Латишева О.В.</i>	ВИМОГИ ДО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	28
<i>Біловодська О.А.</i>	МІЖНАРОДНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ І ТЕНДЕНЦІЇ	31
<i>Цубера А. М., Кубіній Н.Ю.</i>	ГЕНДЕРНИЙ ФАКТОР УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ	34
<i>Заволока О.Г., Акімова О.В.</i>	ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТИМЧАСОВО ВІЛЬНИХ КОШТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	37
<i>Тищенко В.В. Скачко А.О.</i>	СТИМУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ЕНЕРГІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ	42
<i>Становська Т.В. Рекова Н.Ю.</i>	ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В ПОБУДОВІ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	47
<i>Шевченко А.С., Латишева О.В.</i>	ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ОБМЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БІЗНЕС - ПРОЦЕСІВ	50
<i>Гармаш А.Ю., Проценко А.М.,</i>	ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА СТАН ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.	51
<i>Коробко К.П., Бутенко О.П.</i>	ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ПРИКЛАДІВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	56
<i>Сівцова Я.Р., Тохтамиш Т.О.,</i>	ОСНОВНІ ТРЕНДИ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	58
<i>Сенів Л.А.</i>	ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	61
<i>Севостьянова Г. С.</i>	РИЗИКИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ	63
<i>Завербний А. С.,</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ РИЗИКІВ В ЕНЕРГЕТИЦІ УКРАЇНИ	68
<i>Сафонова Р.Ю.,</i>	СОЦІАЛЬНА СФЕРА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	71

<i>Попова Л.М.</i>	АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН КОНТРОЛЮ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ	74
<i>Новіцька Ю.І., Михальчишин Н.Л.,</i>	УПРАВЛІННЯ НЕЕФЕКТИВНІСТЮ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	77
<i>Найденко А.Є. Круглов В.В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ	81
<i>Гордієнко Є.П. Статівка Н.В.</i>	РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УБД	83
<i>Кривуля О.М., Опікунова Н.В.</i>	ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	87
<i>Визиров В. Е., Латишева О.В.</i>	ВИМОГИ ДО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	90
<i>Бородіна В. С., Опікунова Н. В.,</i>	ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	93
<i>Байбара М.Ю., Статівка Н.В.,</i>	МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ТЕОРІЙ МОТИВАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ	95
<i>Щербань В.Е., Меліхов А. А.,</i>	КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА, ЯК ВАЖІЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ	97
<i>Ярмацевич С.С. Чупир О.М.</i>	ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	102
<i>Самофалова Т. В. Кучерява К.Я.</i>	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	107
<i>Слободян Т. В.,</i>	ПРОАКТИВНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЗА СУЧАСНИХ ДИНАМІЧНИХ УМОВ РИНКУ	111
<i>Пазиніч О. В.</i>	СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ РИНКИ	114
<i>Значкова А.І. Газарян С.В.</i>	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	116
<i>Серяков Р.С. Михайлов А.М.</i>	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОСЛУГАМИ В СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	119
<i>Тарасов І.Ю. Міхіна А.М. Хрипун М.Р.</i>	ВИВЧЕННЯ СПОЖИВЧИХ ОЧІКУВАНЬ ВІДНОСНО ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	123
<i>Орлов М. М., Дятлова Г. Р.</i>	МЕТОД ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ІСНУЮЧОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДНИХ СТРУКТУР, ПОЛІТИЧНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.	126
<i>Орлов М. М., Резніченко В. В.</i>	ГРАФІЧНА МОДЕЛЬ ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЗДОБУТТЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ УПРАВЛІНЦЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	129
<i>Кобцева Д. А. Кривуля П. В.,</i>	ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОМ ПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ ВІДНОСНОЇ ЗНАЧУЩОСТІ ЦІЛЕЙ КЕРОВАНОГО ВПЛИВУ НА СОЦІУМ НА ПРИКЛАДІ ДЕКЛАРОВАНИХ ООН ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	133
<i>Барановська К.В. Ковальська Л.А.</i>	ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ	139

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

<i>Мисик В.М. Жежуха В.Й.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБЛИЧЧЯ В ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТІ	145
<i>Белоглазова К.В. Бредіхін В.М.</i>	НАПРЯМКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУДІВНИЦТВІ	149
<i>Шевцова І.С., Акімова О.В.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ SWOT- АНАЛІЗУ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	152
<i>Боковикова Ю. В.,</i>	СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВЛАДИ НА СУСПІЛЬСТВО	157
<i>Губарева І.О. Іванова О.Ю.</i>	АНТИКОРУПЦІЙНІ ЕКСПЕРТИЗИ ЗАКОНОДАВЧИХ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ: СУТНІСТЬ ТА НЕДОЛІКИ	161
<i>Савчук М.Ю. Пушак Г.І.</i>	ФОРМУВАННЯ ЗАКУПІВЕЛЬНИХ ЦІН НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ В УКРАЇНІ	164
<i>Яценко М.Є., Бурцева О.Є.,</i>	РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	168
<i>Паничок М.Ю., Швець Н.В.,</i>	СУЧАСНИЙ СТАН ПРОМИСЛОВОСТІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ	171
<i>Шинкарьова Т.В., Петровська Т.Е.,</i>	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	175
<i>Пакуліна Г.С. Калініченко Л.Л.</i>	ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНО- ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ РЕГІОНА	179
<i>Огороднік С.І. Яворська Т.М.,</i>	УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	184
<i>Федоренко Н.С., Ягольницький О.А.,</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	187
<i>Коваленко М.М.</i>	МІСЦЕ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	189
<i>Гелеверя Є.М.</i>	ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ ПАРТНЕРСТВОМ В УКРАЇНІ	193
<i>Ріяко Р. В., Круглов В.В.</i>	ПРОЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	199
<i>Крамаренко І. С.,</i>	СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	202
<i>Фіалковський А. Р., Маргітич В. В., Мікловда В.П.,</i>	ПРИЧИНО-НАСЛІДКОВИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	206
<i>Терещенко Д.А. Літус В.Р.</i>	ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	209
<i>Антощак О. Д., Кривуля П. В.</i>	ПОБУДОВА ГРАФУ МНОЖИН ЕЛЕМЕНТІВ ОПИСУ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЕТАП СКЛАДАННЯ МОДЕЛІ СИТУАЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У ІНТЕРНЕТ-КОМ'ЮНІТІ	214

Орлов М. М.,
професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування, доктор
наук з державного управління, доцент,
Літус І. Р.,
студент,
 Харківський національний університет будівництва та архітектури

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Як відомо, концепція – ([лат. conceptio](#) – [розуміння](#)) – система поглядів, те або інше розуміння явищ і процесів; єдиний, визначальний задум [1].

Під *концептуальними підходами* у праці розуміється система поглядів щодо обґрунтування актуальності удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічної влади в Україні.

Концептуальні підходи розглянуті шляхом застосування розробленої графічної моделі, поданої на рис. 1.

Рис. 1. Складові графічної моделі обґрунтування актуальності
 удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічного
 адміністрування в Україні

Обґрунтування концептуальних підходів щодо актуальності удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічної влади в Україні обумовлено наступним:

1. На законодавчому рівні удосконалення організації кадрового забезпечення органів влади в Україні подано у Проекті Стратегії державної кадрової політики України, де зазначено, що *державна кадрова політика* – це стратегія держави з формування й раціонального використання кадрового потенціалу суспільства, але недостатньо повно розкрито саме механізм формування кадрового забезпечення.

2. Зазначеною проблемою опікалися Ю. Ковбасюк [3], М. Капінус [4], Т. Пустовіт [5] та ін., але, на думку авторів тез, залишаються недостатньо обґрунтованими такі питання як: 1) створення загальнонаціональної системи управління персоналом та її складовими; 2) удосконалення національної системи професійної підготовки управлінців органів публічного управління з урахуванням реальних потреб у персоналі у сфері державного управління тощо.

3. Аналіз дослідження зазначеної проблеми в інших державах світу (США, Німеччина, Японія) показав: 1) існують проблеми щодо особливостей кар'єрного просування державних службовців в США [6]; не у повній мірі обґрунтовані підходи до удосконалення кадрового менеджменту в системі державної служби з аналізу зарубіжного досвіду [7].

Отже, стислий аналіз поданого вище, дозволяє стверджувати на наявність існуючих недоліків у сфері удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічної влади в Україні таких як: 1) не у повній мірі створена загальнонаціональна система управління персоналом та її складових – регіональних підсистем, орієнтованих на пріоритети регіонального розвитку; 2) потребує доопрацювання система моніторингу людського розвитку; 3) існує брак щодо детінізації ринку праці, подолання зловживань при наймі працівників, організації трудового процесу та оплати праці; 4) потребують подальшого удосконалення системи й технології залучення інвестицій у людський розвиток в державі; 5) існує нагальна необхідність удосконалення національної системи професійної підготовки управлінців органів публічного управління з урахуванням реальних потреб у персоналі у сфері державного управління, соціально-гуманітарній сфері, ключових галузях економіки, промисловості та агропромисловому комплексі.

Таким чином, запропонована спрощена графічна модель обґрунтування актуальності удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічного адміністрування в Україні дозволяє, на основі покрокового аналізу певних складових, низку недоліків в межах проблеми, що розглянута.

Напрямами подальшого дослідження можуть бути: 1) розроблення наукової методики удосконалення організації кадрового забезпечення органів публічного адміністрування в Україні; 2) обґрунтування інформаційно-

структурного методу формування органів публічного адміністрування регіонального рівня.

Список використаних джерел

1. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: Підручник для науковця. / Ю. П. Сурмін. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – С. 38.
2. Проект Стратегії державної кадрової політики України.
3. Ковбасюк Ю. В. Сучасна кадрова політика в державному управлінні / Ю. В. Ковбасюк // ВІСНІК : громад.-політ. і теорет. вид. – 2011. – № 2. – С. 19–21.
4. Капінус М. Р. Світові тенденції розвитку державної служби / М. Р. Капінус // Державна служба України в історичному контексті: проблеми становлення та розвитку : 12 матеріали наук.-практ. конф. до 90-річчя держ. служби України (Київ, 18 листоп. 2008 р.) : у 2 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. – К. : НАДУ, 2009. – Т. 2 : у 3 ч. – Ч. 3. – 96 с.
5. Пустовіт Т. О. Мотивація праці як елемент кадрової політики: зарубіжний досвід / Т. О. Пустовіт // Демократичне врядування в контексті глобальних викликів та кризових ситуацій : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (3 квітня 2009 р., м. Львів) : у 2 ч. – Ч. 1 / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева ; Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України; Державна установа “Інститут економіки та прогнозування” Національної академії наук України; Львівська обласна державна адміністрація. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2009. – 572 с.
6. Стельмашук Л. С. Особливості кар’єрного просування державних службовців у США / Л. С. Стельмашук // Державне управління та місцеве самоврядування : тези X Міжнар. наук. конгресу, 26 березня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – 372 с.
7. Osborne D. Reinventing Government / D. Osborne and T. Gaebler. – N.-Y., 1992. – P. 2–18.

*Моїсєєнко О.Є.,
Моїсєєнко Ю.В.,
магістранти,*

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник: Михайлов А.М. , д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри менеджменту Сумського національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Зовнішньоекономічну діяльність підприємств ототожнюють із здійсненням експортних та імпорتنих торговельних операцій. В цілому це є так, адже на такі транзакції припадає більшість усіх здійснюваних у зовнішньоекономічній діяльності операцій [1].

Державне регулювання ЗЕД здійснюється шляхом розробки та реалізації державної зовнішньоекономічної політики. В сучасних умовах зовнішньоекономічна політика – це система заходів, спрямованих на найбільш сприятливий розвиток економічних, науково-технічних та господарських зв'язків із зарубіжними країнами, поглиблення і розширення участі країни в міжнародному поділі праці з метою вирішення стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. Основною метою державного регулювання експортно-імпоротної діяльності є:

- забезпечення збалансованості розвитку економіки і рівноваги на внутрішньому ринку;
- стимулювання прогресивних структурних змін в економіці;
- сприяння інтеграції в систему міжнародного розподілу праці.

Практично, жодної країни в світі не існує, яка б не здійснювала регулювання міжнародної торгівлі. Саме втручання держави має забезпечити:

- захист економічних інтересів України і суб'єктів ЗЕД;
- створення рівних можливостей для суб'єктів ЗЕД (незалежно від форм господарювання і власності);
- розвиток конкуренції і недопущення монополії.

Державне регулювання зовнішньоекономічною діяльністю є дуже важливим аспектом у міжнародній торгівлі, адже саме воно контролює усі експортно-імпортні операції країни. Державне регулювання забезпечує захист законних інтересів громадян України та суб'єктів ЗЕД, створює рівні можливості для таких суб'єктів, а також заохочує конкуренцію і ліквідує монополізм у сфері ЗЕД.

Державне регулювання стосується кожної форми експортно-імпорتنих операцій і етапів їх здійснення:

- купівля-продажу товарів;

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

- фінансування і гарантії;
- торгівля послугами;
- передача прав інтелектуальної власності;
- переміщення кордону.

На кожному із етапів держава може застосовувати різні інструменти для впливу на ЗЕД.

Для здійснення регулювання зовнішньоекономічної діяльності використовують такі методи як адміністративний та економічний. Адміністративні методи передбачають здійснення такого комплексу заходів, які забороняють потрапляння без дозволу іноземного товару на ринок України. Тому існує певна мета для того, щоб використовувати адміністративні методи регулювання ЗЕД. До неї можна віднести покращення конкурентних умов в імпортуючій країні та захист національної економіки.

Економічні методи регулювання займають провідне місце в період стабілізації економіки. До них належать митні тарифи, збори, імпорتنі депозити (в галузі імпорту), пільгові кредити експортерам, гарантії, субсидії, звільнення від сплати податків тощо (в галузі експорту). Важливу роль з-поміж економічних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності відіграють валютні обмеження, які охоплюють сферу зовнішньої торгівлі, рух капіталів та кредитів, переказ прибутків, податкових та інших платежів. У галузі зовнішньої торгівлі валютні обмеження вважають опосередкованим фактором стримування імпорту, оскільки використання валюти на закупівлю іноземних товарів дозволяється лише після отримання на це спеціального дозволу. Регулювання залучення та вивозу капіталу в цілому спрямовується на підвищення ефективності іноземного інвестування в економіку країни. Воно має подвійний характер. З одного боку, державне регулювання сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату за допомогою державних гарантій та надання пільг, а з іншого – обмежує вплив іноземного капіталу на економіку країни, яка залучає такі кошти [2].

Слід вказати, що кожна держава намагається в більшій мірі контролювати імпортні операції. Імпорт може бути обмежений чи заборонений для забезпечення захисту здоров'я, добробуту споживачів, флори і фауни країни чи з метою захисту вітчизняних виробників від конкуренції. Сучасна система митно-тарифного регулювання імпорту товарів до України формувалася упродовж тривалого періоду становлення державності. Вивчення та виділення історичних етапів розвитку митно-тарифного регулювання дало змогу доповнити загальноприйняті чотири етапи ще одним періодом:

- ліберальний (1991-1993 рр.)
- фіскальний (1994-1995 рр.);
- протекціоністський (1997-1998 рр.);
- регулятивний (1999-2001 рр.);

- узгоджувальним - відповідно до міжнародних домовленостей щодо лібералізації торговельного режиму в межах вступу до СОТ (2002-2009 pp.), а також набуття асоційованого членства України в ЄС (2002-2015 pp) [3].

Регулювання зовнішньоекономічною діяльністю здійснюється: державними органами у межах їх компетенції; недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами), що діють відповідно до статутних документів; суб'єктами ЗЕД.

Органи державного регулювання визначаються ст. 9 «Про зовнішньоекономічну діяльність». Цим законом зазначено, що найвищим органом управління ЗЕД є Верховна Рада України. Також регулювання здійснюють такі органи державного управління: Кабінет Міністрів України; Національний банк України; Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Державна митна служба України; Антимонопольний комітет України; Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі.

До органів місцевого управління ЗЕД відносять місцеві Ради народних депутатів та територіальні підрозділи державного регулювання ЗЕД України. Компетенція місцевих Рад, їх виконавчих і розпорядчих органів визначається Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про місцеве самоврядування в Україні» [4].

До недержавних органів управління економікою відносяться товарні, фондові, валютні біржі, Торгово-промислові палати України. Через ці інститути регулюється попит і пропозиція на товари. Економічний аспект діяльності цих структур проявляється у тому, що біржа — це крупнооптовий ринок і, водночас, тонкий інструмент реального ціноутворення [5].

Товарна біржа є механізмом і інструментом реального ціноутворення шляхом управління вільною конкуренцією між комерційними посередниками, об'єднаними у підприємницьку спілку. Функція валютної біржі така ж як і товарної, різниця лише в тому, що тут біржа виступає регулятором цін на валюту. Фондова біржа являє собою організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами. Завдання торгово-промислових палат полягає у: наданні довідково-інформаційних послуг, основних відомостей, що не є комерційною таємницею, про діяльність українських підприємств і підприємств зарубіжних країн згідно з національним законодавством; сприяння поширенню, зокрема через засоби масової інформації, знань про економіку і науково-технічні досягнення, законодавство, звичаї та правила торгівлі в Україні і зарубіжних країнах, можливості зовнішньоекономічного співробітництва українських підприємств та інше.

Важливо відмітити, що усі вищезазначені органи повинні можуть виконувати надані їм функції у сфері управління зовнішньоекономічною діяльністю. Так, тільки Торгово-промислова палата України засвідчує країну виробництва товару через систему видачі сертифікату походження [5].

Отже, регулювання зовнішньоекономічною діяльністю можна здійснювати як на державному, так і на міждержавному рівні. Можна відмітити, що

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

сучасний стан ЗЕД вимагає те, щоб поєдналися функції як державного, так і недержавного управління для забезпечення кращого розвитку такої діяльності.

Список використаних джерел.

1. Петрина В. Н. Зовнішньоекономічна діяльність як предмет правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. - 2014. - № 1. - С. 174-179. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_40
2. Стеценко Ж. В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. – 2013. – №3. – С. 3–9.
3. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник / Михайлова Л.І., Дашутіна Л.О., Могильна Л.М. та інш.. За ред.. д.е.н., проф.. Л.І.Михайлової. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 246 с.
4. Стаднік М. О. Нормативно-правове забезпечення механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник ХНУ*. – Харків, 2012. – №6. – С. 114–116.
5. Кац М. В. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Молодий вчений*. – 2014. – №7. – С. 105–108.
6. Шкумат А. В. Правові аспекти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник НТУ "ХПІ"*. – Харків, 2014. – №63. – С. 118–126.

Терещенко Д. А.,

*кандидат наук з державного управління, доц.,
доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Харківський національний університет будівництва та архітектури*

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Сучасне управління трудовим потенціалом регіону (ТПР) є стратегічною концепцією, що базується, перш за все, на його оцінці, на основі сучасних підходів і методів і, як наслідок, впливає на результативність розвитку трудового потенціалу країни. Аналіз різних підходів і методів до оцінки трудового потенціалу регіону, продемонстрував, що чітко розробленої і загальноприйнятої методики і системи показників на сьогоднішній день не існує, що підтверджує актуальність вивчення даної проблеми.

Мета дослідження - узагальнити та проаналізувати методичні підходи до оцінки ТПР в сучасних умовах господарювання.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Опрацювання літературних джерел [1-14] дозволило виділити такі основні підходи до оцінки трудового потенціалу регіону: *витратний, ресурсний, факторний, інтегральний, результативний, комбінований* (табл.1).

Табл. 1. Порівняння методичних підходів до оцінки ТПР [12; 14].

Науковий підхід	Методи	Переваги	Недоліки
Витратний (вартісний)	Методи аналізу витрат	Можливість оцінки вартості ТПР та ефективності витрат на нього; доступність інформації для оцінки ТПР; простота розрахунків показників оцінки ТПР	Окремість показників ТПР один від одного – вони не пов'язуються навіть в рамках компонент ТП; обмеженість методичного інструментарію (використання лише показників рядів динаміки для аналізу результатів оцінки)
Ресурсний	Метод рядів динаміки	Можливість використання для оцінки ТПР за його компонентами на будь-якому з рівнів прояву; доступність інформації для оцінки ТПР; простота розрахунків показників оцінки	Не надає повної характеристики досліджуваного об'єкту. Окремість показників трудового потенціалу один від одного: вони не пов'язуються навіть у рамках компонент трудового потенціалу; обмеженість методичного інструментарію
Факторний	Метод визначення стимуляторів та дестимуляторів	Відображення характеру та сили впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на ТПР та тенденції його розвитку; значний методичний інструментарій	Суб'єктивність під час виділення факторів впливу на трудовий потенціал; обмеженість у застосуванні
Інтегральний	Метод експертних оцінок	Зведення різноманітних показників в єдиний сукупний індекс; значний методичний інструментарій (в т.ч. кореляційний, факторний, кластерний аналізи, побудова рівняння регресії).	Широке застосування методу експертних оцінок, що знижує достовірність результатів оцінки; недостатня дослідженість оцінки ефекту синергії від взаємодії компонент ТПР
Результативний	Метод оцінки нормативом роботи	Відображення безпосередніх результатів праці носія (носіїв) трудового	Обмеженість у застосуванні залежно від рівнів прояву трудового потенціалу, цілей та завдань проведення оцінки трудового потенціалу

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Науковий підхід	Методи	Переваги	Недоліки
		потенціалу; цінність для внутрішнього обліку праці на підприємстві відображення безпосередніх результатів праці носія (носіїв) ТП	
Комбінований	Якісні методи, кількісні методи комбіновані методи	Орієнтація на фактичні дані дає змогу уникнути розбіжностей під час оцінки ТПР; достовірна Фактична інформація підвищує точність аналітичних розрахунків оцінки ТПР	Потребує прозорості оцінки ТПР; неможливість оцінки унікальних чи специфічних характеристик трудового потенціалу; значні витрати часу та ресурсів на збирання та опрацювання великого масиву інформації

Витратний (вартісний) підхід заснований на аналізі витрат на ТПР. Витратний підхід поєднує методики (О.Ф. Балацький [2], В.Ф. Гріщенко [3], І.О. Джаїн [4]), що надають грошову оцінку ТПР, спираючись на визначальний або інтегральний показник. В межах даного підходу вартісна оцінка ресурсів праці і самого ТПР еквівалентна витратам на формування і підтримку трудового потенціалу [5].

Ресурсний підхід до оцінки ТПР полягає в проведенні цієї оцінки із застосуванням ряду окремих один від одного абсолютних та відносних показників. Ця система показників передбачає оцінку трудового потенціалу за основними його компонентами (здоров'я, моральність, творчий потенціал, організованість, освіта, професіоналізм, ресурси робочого часу) на основних рівнях його прояву (людина, підприємство, регіон), статевовікова структура (населення регіону), мобільність носіїв праці, конкурентоспроможність робочої сили, умови реалізації трудового потенціалу [1; 11; 13].

Особливістю *факторного підходу* є те, що при проведенні оцінки показники поділяються на стимулятори та дестимулятори за їхнім впливом на ТПР. В якості показників-стимуляторів вченими-прихильниками факторного підходу найчастіше використовуються наступні: тривалість трудового життя, рівень зайнятості населення, попит на робочу силу, стан здоров'я, рівень освіти, рівень підвищення кваліфікації, рівень інтелектуального потенціалу; дестимуляторів - кількість захворювань, рівень безробіття населення, рівень вивільнення працівників з підприємств за економічними причинами, навантаження не зайнятих трудовою діяльністю громадян на одне вільне робоче місце [6].

На даний момент найчастіше вченими при оцінці ТПР використовується *інтегральний підхід*, що передбачає розрахунок інтегрального сукупного

показника (індексу) ТПР як нормованої багатомірної середньозваженої різноманітних одиничних показників. При цьому нормування одиничних показників в єдиний сукупний інтегральний показник-індекс може проводитися або шляхом розрахунків, або з використанням методу експертних оцінок (М. Новікова, Д. Новіков [9], В.Приймак, М.Баранкевич, В.Цицак [10]), який може бути визначений на основі моделей адитивного, мультиплікативного та кратного видів. *Результативний підхід* передбачає оцінку ТПР за безпосередніми результатами праці. Даний підхід ґрунтується на оцінці вартості створюваного продукту, який може бути отриманий за весь період реалізації ТПР, зосередженого на даній території в даний момент часу [5]. Прихильники результативного підходу [7] надають перевагу узагальнюючому показнику, що у грошовому виразі оцінює стан ТПР через показники максимально можливого обсягу суспільного виробництва чи доданої вартості. *Комбінований підхід* [8] поєднує в собі положення витратного та результативного підходів, тобто враховує фази і формування трудового потенціалу і його реалізації в межах регіону. В рамках визначених підходів дослідники теж не мають єдності поглядів, оскільки пропонують використовувати різні види показників та методи оцінки.

Отже, жоден із виділених в ході наукового дослідження методичних підходів не є універсальним для проведення оцінки ТПР, маючи ряд особливостей в застосуванні, переваги та недоліки. Вибір того чи іншого методичного підходу для застосування при оцінці ТПР залежить від цілей та завдань оцінки ТПР. Так, якщо метою оцінки є виявлення фактичного стану ТПР, то доцільним є використання ресурсного, факторного та інтегрального підходів; впливу зовнішнього середовища на ТПР – факторного підходу; тенденцій розвитку ТПР – ресурсного, факторного та інтегрального підходів; ефективності використання ТПР – результативного та вартісного підходів. Для аналізу динаміки компонентного складу ТПР виявляється доречним ресурсний підхід.

Підводячи підсумок вищесказаному, слід зазначити, що оцінка ТПР є, безумовно, актуальним питанням. Оскільки дієва система оцінювання стану і рівня використання трудового потенціалу регіонів дозволить приймати ефективні державно-управлінські стратегічні і оперативні рішення, як на регіональному, так і на державному, і на місцевому рівнях.

Список використаних джерел.

1. Ахромкін Є.М. Ресурсно-рейтингова оцінка трудового потенціалу регіону. *Економіка та держава*. 2012. № 4. С.8-11.
2. Балацкий О.Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия. *Вісник СДУ Серія Економіка*. 2004. №9(68). С.84-85.

3. Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю. Економічна оцінка трудового потенціалу території з урахуванням екологічного фактора в контексті інноваційного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. №2. С.231-237.
4. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: Монография. Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. 250 с.
5. Дослідження рівня використання економічного потенціалу регіону: Монографія: /За ред. Семенова В.Ф., Руденко О.І. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2012. 150с.
6. Засанська С.В. Трудовий потенціал регіону: розвиток та збереження в сучасних економічних умовах: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.07: К., 2010. 21 с.
7. Міщук Г.Ю. Методи оцінювання трудового потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*. Вип.5, Ч.2, т.2. Економічні науки., Хмельницький.: ХНУ, 2005. С. 149-152.
8. Новіков Д.А. Методика вимірювання та рангового оцінювання трудового потенціалу промислових регіонів України. *Економіка розвитку*. Харків: ХНЕУ. 2014. №3 (71). С.44-47.
9. Новікова М.М. Методичний підхід до вимірювання та оцінювання трудового потенціалу регіону. *Економіка розвитку*. 2011. №3 (59). С.13-20.
10. Приймак В., Баранкевич М., Цицак В. Інтегральна оцінка розвитку трудового потенціалу регіону з урахуванням його якісних характеристик. *Регіональна економіка*. 2004. №2. С.45.
11. Ресурсний потенціал регіону: навч. посіб. / авт.-упоряд.: М.К. Орлатий, С.А. Романюк, І.О. Дегтярьова та ін.; за заг. ред. М.К. Орлатого. К.: НАДУ, 2014. 724 с.
12. Сімчера О. Систематизація наукового забезпечення оцінювання трудового потенціалу підприємства. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2015. Вип. 2(13). С. 105–110.
13. Чурсіна Н.М. Оцінка трудового потенціалу регіону в контексті збалансування структури ринку робочої сили. *Бізнес-інформ*. 2013. №9. С.143-149.
14. Шевченко І.Ю. Аналіз методичних підходів до оцінки трудового потенціалу. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?pdf.

Сєріков А.В.,

*кандидат фізико-математичних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування,
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Ідентифікатор ORCID: 0000-0002-0629-2716*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЄЮ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В МЕЖАХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Збройний конфлікт на території Донбасу, який продовжується вже більше п'яти років, постійно примушує людей бігти від нього в інші регіони України, створюючи прошарок населення із назвою «внутрішньо переміщені особи» (ВПО) [1]. Внаслідок цього люди втрачають житло, майно, роботу, близьке оточення, гідні умови життєдіяльності і таке інше. Але вони справедливо розраховують на відновлення всього переліченого у місцях свого вимушеного переселення, що стає серйозною проблемою, майже «справою честі», насамперед, для місцевого керівництва. На сьогодні укріплюється думка, що потенціал ВПО, тобто переселенців, доцільно розглядати в якості економічного ресурсу розвитку регіонів, що прийняли їх. Тому вкрай актуальним стає питання про фахову розробку принципів інтеграції ВПО у територіальні громади, в яких вони знайшли притулок [2, С. 15].

Автор даної публікації вже торкався цієї проблеми, пропонуючи принципи синергетичного державного управління інтеграцією мігрантів у регіональну економіку завдяки певній мотиваційній політиці на ринках праці як в бік місцевих роботодавців, так і в бік працівників-мігрантів. При цьому перші повинні мати можливості скористатися податковими пільгами, а другі – спектром соціально-економічних заохочень [3].

Згідно з експертними оцінками відносна кількість ВПО в Україні знаходиться в межах 5% від загальної кількості населення. Але люди позбавлені самого необхідного для життєдіяльності, що призводить у приймаючих їх громадах до [2, С. 41]: (1) погіршення криміногенної ситуації; (2) конкуренції за робочі місця; (3) нестачі місць у дитсадках, школах, лікувальних закладах; (4) витрат коштів з місцевих бюджетів на переселенців та таке інше. Зрозуміло, що переселенців вкрай необхідно долучати до господарської діяльності регіону. Достатньо просто передбачити очікуваний результат від цього, якщо скористатися відомим результатом М.Д. Кондратьєва, а саме [4, С.412-414]:

$$E = m\sqrt{AK}, \quad (1)$$

де E – значення регіонального доходу (РД) у вартісному вимірі; K – регіональний капітал (у вартісному вимірі), що складається із матеріальних, інтелектуальних та фінансових засобів; A – кількість самодіяльного населення

(у вартісному вимірі) або людський капітал регіону; m – техніко-технологічний акселератор. За своєю суттю вираз (1) нагадує «виробничу функцію» будь-якого суб'єкту господарювання [5, С. 296].

Аналіз правої частини виразу (1) приводить до висновку, що найбільш лабільною є величина A . Це пов'язано з природою людського капіталу (ЛК) як окремої особи, так і тієї його форми, яку звать «трудовими ресурсами». У ситуації, що розглядається, лабільність цих ресурсів породжується їхньою міграцією. Зміни ЛК регіону (надалі ЛКР) за рахунок міграції в межах ΔA , безумовно, потягнуть за собою появу ΔE , тобто:

$$(E \pm \Delta E) = m\sqrt{(A \pm \Delta A)K} = m\sqrt{AK} \cdot \sqrt{1 \pm \frac{\Delta A}{A}} = E\sqrt{1 \pm \frac{\Delta A}{A}}. \quad (2)$$

Звідси

$$\left(1 \pm \frac{\Delta E}{E}\right) = \left(1 \pm \frac{\Delta A}{A}\right)^{\frac{1}{2}} \Rightarrow \pm \frac{\Delta E}{E} = \left[\left(1 \pm \frac{\Delta A}{A}\right)^{\frac{1}{2}} - 1\right]. \quad (3)$$

За змістом тут $\Delta E/E$ – відносна зміна РД, а $\Delta A/A$ – відносна зміна ЛКР за рахунок ВПО (нагадуємо, що вона може знаходитися в межах 5%).

У загальному вигляді залежність $\Delta E/E = f(\Delta A/A)$ носить нелінійний характер. Якщо скористатися відомим розкладанням функції $f(x) = (1+x)^k$ в степеневий ряд [6, С. 178]

$$1 + kx + \frac{k(k-1)}{2!}x^2 + \dots + \frac{k(k-1)\dots(k-n+1)}{n!}x^n + \dots = (1+x)^k, \quad |x| < 1, \quad (4)$$

то за умови

$$\Delta A \ll A, \quad (5)$$

у розкладанні $(1 \pm \Delta A/A)^{\frac{1}{2}}$ можна утримати лише перші його два члени, що дозволяє записати:

$$\left|\frac{\Delta E}{E}\right| \approx \frac{1}{2} \cdot \left|\frac{\Delta A}{A}\right| \quad (\Delta E \ll E). \quad (6)$$

Легко впевнитися, що при $\Delta A/A \approx 0,05$ $\Delta E/E \approx 0,025$.

Таким результатом нехтувати недоцільно, тобто ВПО треба заохочувати до соціально-економічного життя регіону, в якому вони оселилися. При цьому завжди буде актуальним питання узгодження інтересів ВПО (особисті інтереси) і приймаючої громади (громадські інтереси, які віддзеркалюють у першу чергу проблеми розвитку цього співтовариства).

Доцільно наголосити, що проблемам узгодження загальних та особистих інтересів (УЗОІ) у господарюючих суб'єктів вже певний час приділяється прискіплива увага, бо УЗОІ є важливим чинником при розбудові бізнесу [7]. Природно, що УЗОІ стає одним із важливих завдань управління активними системами, які вміщують у собі співтовариство взаємодіючих активних

господарюючих агентів (під активністю розуміється наявність у агента власних інтересів, здатність до формулювання цілей та вибору способів їхнього досягнення, виходячи з існуючих обставин і ресурсів). Модель управління активною системою, завдяки якій можлива інтеграція ВПО в економіку регіону, наведена на рисунку 1.

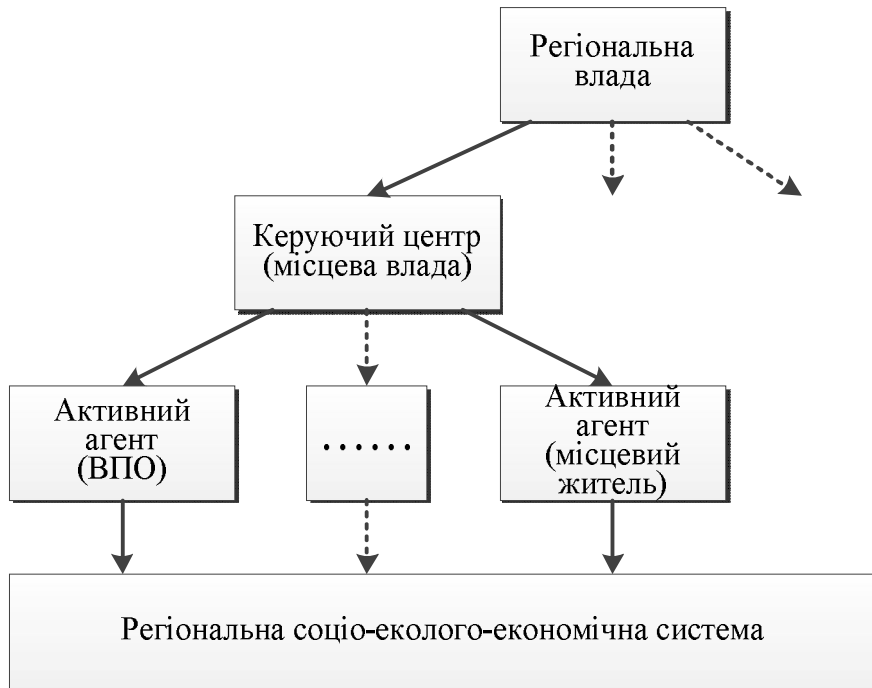

Рис. 1. Модель інтеграції ВПО в економіку регіону (авторська розробка після опрацювання публікації [8])

В наведеної моделі найвищий управлінський рівень займає регіональна влада. Місцева влада виконує обов'язки керуючого центру (КЦ) господарської діяльності ВПО (так само, як і для місцевого населення). Безпосередньо вона не впливає на регіональну соціо-еколого-економічну систему. Цим покликані займатися активні агенти (АА). Турбота КЦ міститься у тому, щоб узгодити особисті інтереси активних агентів із загальними інтересами місцевої громади. З цією метою КЦ може застосовувати наступні методи управлінського впливу [7, С. 676]: (1) примус, (2) спонукання, (3) переконання. В першому випадку за рахунок адміністративно-законодавчих важелів КЦ насильницьким шляхом в межах суб'єкт-об'єктних відносин примушує АА реалізовувати вигідну для КЦ стратегію розвитку регіону. При спонуканні, завдяки можливим задоволенням економічних інтересів АА, керуючий центр реалізує знов-таки вигідну для себе стратегію розвитку регіону. Коли ж КЦ буде управління активними агентами за рахунок відповідних соціально-психологічних впливів на АА для формування у них мотивацій-переконань на реалізацію стратегії розвитку, це призводить до одночасного задоволення інтересів всіх дійових осіб.

Як на нашу думку, в управлінні УЗОІ не вистачає такої моделі, в межах якої стратегія розвитку регіону була б результатом *взаємодії* обох сторін. Таке можливе лише за умов синергетичного управління всіма драйверами досягнення успіху (див., наприклад, публікацію [3]). Зрозуміло, що при такому типі управління, в активній системі постійно «працюють» обернені зв'язки.

В якості індикатора задоволення КЦ може виступати величина регіонального доходу (у вартісному вимірі) та його динаміка, а задоволення ВПО – величина капіталізації будь-яких його зусиль (у вартісному вимірі) та її динаміка. Доцільно, щоб згадані індикатори мали конкретні чисельні критерії.

В загальному вигляді індикатори задоволення КЦ і АА можна «вивести» з аналізу наступного виразу

$$E = m\sqrt{(A_M + A_P)K}, \quad (7)$$

де A_M і A_P – людський капітал регіону (у вартісному вимірі), носієм якого є жителі місцевої громади та ВПО відповідно. У припущенні $A_M \gg A_P$ можна дійти наступного виразу

$$E = m\sqrt{A_M K} \sqrt{1 + \frac{A_P}{A_M}} \approx m\sqrt{A_M K} \left(1 + \frac{A_P}{2A_M}\right) = E_M + E_P. \quad (8)$$

Тут E_M і E_P – частки регіонального доходу, що напрацьовані місцевим населенням і ВПО відповідно.

Частка регіонального доходу, що може бути напрацьована ВПО, дорівнює

$$E_P = \frac{m}{2} \sqrt{\frac{A_P}{A_M}} \cdot \sqrt{A_P K}. \quad (9)$$

З аналізу виразу (9) зрозуміло, що чим вище A_P , тим більше E_P . Тому і КЦ, і АА повинно бути вигідним підвищення A_P . Наприклад, за рахунок додаткового навчання ВПО [3], що може бути однією з умов інтеграції ВПО у місцеву громаду на засадах синергетичного управління цим процесом. Математичну модель розвитку подій можна вибудувати наступним чином.

Припустимо, що і регіональний дохід E , і людський капітал ВПО A , базою існування яких є регіональний капітал K , мають позитивну динаміку. Приріст людського капіталу ВПО ΔA за відрізок часу Δt може бути пропорційним його поточному значенню, а саме:

$$\Delta A = \alpha \cdot A \cdot \Delta t, \quad (10)$$

де α - характеризує швидкість зміни людського капіталу ВПО в процесі активної життєдіяльності; при додержанні «правил здорового життя» $\alpha > 0$ і капітал зростає, в протилежних випадках – $\alpha < 0$ і капітал убиває.

Використовуючи граничний перехід $\lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta A}{\Delta t} = \frac{dA}{dt} \equiv \dot{A}$, можна прийти до диференційного рівняння

$$\dot{A} = \alpha A. \quad (11)$$

Останнє доцільно привести до безрозмірного вигляду за рахунок

процедури його ділення на K — величину регіонального капіталу в грошових одиницях, тобто $x = A/K$. В результаті отримуємо:

$$\dot{x} = \alpha \cdot x. \quad (12)$$

Тепер врахуємо конкуренцію людських капіталів ВПО та місцевих жителів, акт зіткнення яких за можливість створення регіонального доходу можна описати у вигляді добутку

$$x^{(B)} \cdot x^{(M)}. \quad (13)$$

Надалі ці обсяги розрізняти між собою не будемо і тому використовуємо твердження

$$x^{(B)} \cdot x^{(M)} \equiv x^2. \quad (14)$$

З урахуванням наведених міркувань запишемо

$$\dot{x} = \alpha \cdot x - \beta \cdot x^2, \quad (15)$$

де β - «ваговий» множник, що характеризує частку зменшення участі ВПО у формуванні регіонального доходу.

Врахуємо тепер зменшення людського капіталу ВПО при створенні ним регіонального доходу, що трансформує вираз (15) до виду

$$\dot{x} = \alpha x - xy - \beta x^2 = P(x, y), \quad (16)$$

де $y = E/K$ — величина регіонального доходу в відносних одиницях.

Міркування, що аналогічні викладеним вище, дозволяють записати рівняння динаміки регіонального доходу у вигляді:

$$\dot{y} = -\eta y + xy = Q(x, y), \quad (17)$$

де η — характеризує швидкість втрати регіонального доходу при відсутності діяльності АА. Другий доданок в правій частині рівняння (17) описує процес зростання регіонального доходу внаслідок діяльності АА.

Рівняння (16)–(17) описують динаміку математичної моделі «людський капітал - регіональний дохід». Вони аналогічні тим, що аналізувалися в публікації [3]. Тому тут доцільно скористатися результатами згаданої роботи. Після відповідних дій можна написати математичну модель системи «людський капітал - регіональний дохід + управління» у вигляді:

$$\left. \begin{aligned} \dot{x} &= \alpha \cdot x - x \cdot y - \beta \cdot x^2; \\ \dot{y} &= \frac{\mu}{\omega} \left[\left(\alpha + \frac{1}{T} \right) x - xy - \beta x^2 \right] - \frac{1}{T} y \end{aligned} \right\}. \quad (18)$$

Повторюючи дії, що описані в роботі [3], можна дійти до фазового портрету системи (18), який наведено на рисунку 2.

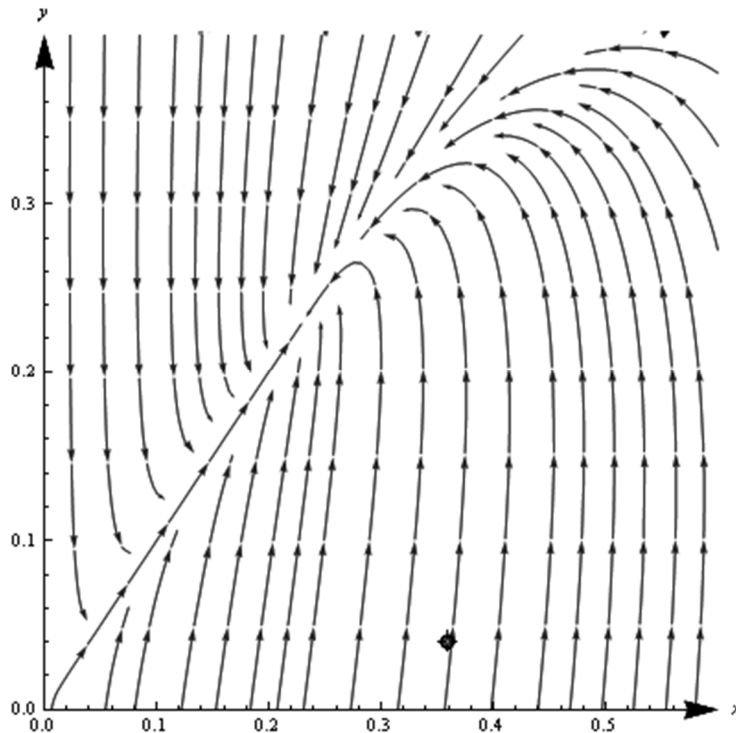

Рис. 2 – Фазовий портрет системи (18)
при $\alpha = 0,3$, $\beta = 0,3$, $\mu = 0,1$, $\omega = 0,1$ та $T = 1$

Фазовий портрет на цьому рисунку свідчить, що фазові траєкторії «організовано йдуть» до різноманіття (атрактора), на якому міститься точка узгодження інтересів місцевої влади і внутрішньо переміщених осіб. У цій самоорганізації і проявляється синергетичний ефект від запропонованого управління інтеграцією ВПО у соціально-економічне життя місцевої громади. Це наочний приклад управлінні УЗОІ, в межах якого стратегія розвитку регіону може бути реалізована за рахунок *взаємодії* керуючого центру та ВПО. Вона передбачає паритет прав і обов'язків обох сторін, що задіяні у процесі інтеграції. Керуючий центр повинен лобювати інтереси ВПО з приводу отримання повноцінних соціальних пакетів (житло, освіта, захист здоров'я, послаблення податкового навантаження, створення достатньо лояльних кредитно-фінансових умов та таке інше), а ВПО у відповідь повинні впроваджувати необхідні для громади інновації та демонструвати високі виробничі показники

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*.

2015. № 1. Ст. 1.
2. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення: монографія. / Новікова О.Ф. та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 244 с.
3. Серіков А.В. До обґрунтування синергетичного державного управління (на прикладі ринку праці). *Теорія та практика державного управління*. 2019. № 2 (65). С. 159–171.
4. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. М.: Экономика. 1989. 560 с.
5. Сно К.К. Управленческая экономика. / пер. с англ. М.: ИНФРА-М. 2000. 671 с.
6. Справочник по математике для экономистов / под ред. В.И. Ермакова. М.: Высш. шк. 1986. 336 с.
7. Угольницкий Г.А., Усов А.Б. Теоретико-игровая модель согласования интересов при инновационном развитии корпораций. *Компьютерные исследования и моделирование*. 2016. Т. 8. № 4. С. 673–684.
8. Угольницкий Г.А. Управление устойчивым развитием активных систем: монография. Ростов-на-Дону: Изд-во Южного федерального университета. 2016. 940 с.

Латишева О.В.,

*к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія»,*

м. Краматорськ

ORCID 0000-0001-6626-1420, <https://orcid.org/0000-0001-6626-1420>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА ГАЛУЗЕВОМУ РІВНЯХ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Історично сформована структура економіки в Україні є вкрай природомісткою і екологонебезпечною, і до того ж така структура економіки установлює: марнотратні методи та способи природокористування й високий рівень негативного впливу на навколишнє природне середовище; високі рівні ресурсоспоживання первинної природної речовини, низькі масштаби та ефективність екологічних заходів і природозберігаючих технологічних процесів у всіх галузях та сферах виробничої і невиробничої діяльності. [1]

Рис. 1. Пріоритети забезпечення екологічної безпеки в Україні, згідно пункту 4.14. "Стратегії національної безпеки України" (угруповано та побудовано на підставі [1, с.55-63])

За оцінками деяких вчених, аналітиків та експертів [1-6] ефективність впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях в Україні неможливо забезпечити якщо обсяги екологічно орієнтованих інвестицій не подвоїти (як мінімум) і не виділяти 2 - 3% ВВП на охорону довкілля (середній норматив для країн з великим обсягом ВВП, а для України, що

класифікується як територія екологічного лиха, зазначена частка повинна бути істотно вищою.) .

Недарма частка такого виду підприємництва у ВВП країн «Великої вісімки» оцінюється на рівні 10–24 %. Щорічний його обсяг складає, за оцінками фахівців, у США майже 37 млрд дол., в Японії – 30, Німеччині – 20, Франції – 10 млрд дол. США. Ринок екологічних послуг в країнах Східної Європи, включаючи й СНД, оцінюється у 20 млрд дол. США, а в Чехії, Угорщині та Болгарії – перевищує 600 млн дол. [2, с. 37].

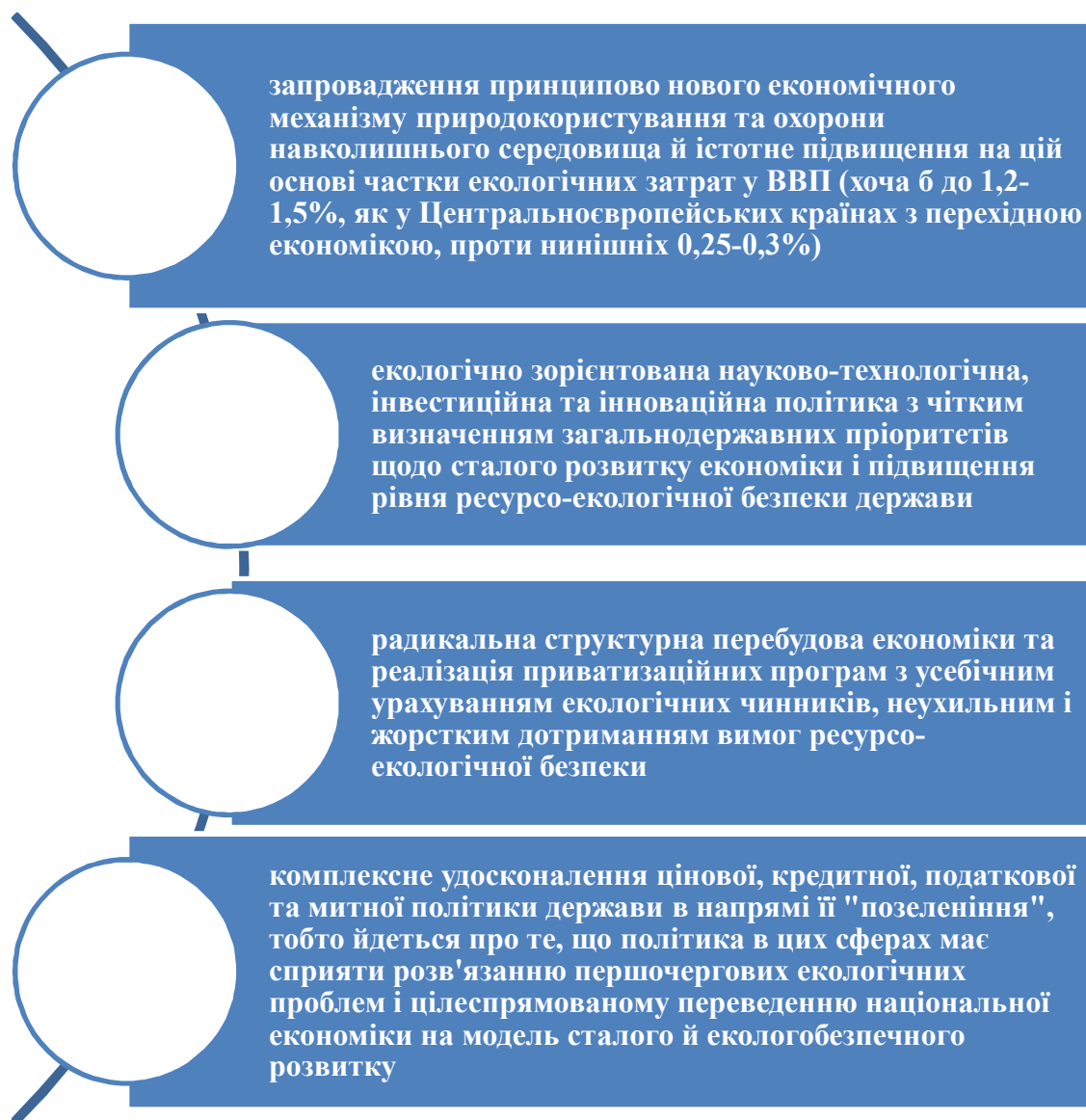

Рис. 2. Макроекономічні завдання і важелі для впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях (угруповано та побудовано на підставі [1, с.55-63])

Ефективність впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях з позиції забезпечення екологічної безпеки залежить від того, як ефективно і яку саме екологічну політику реалізують на національному та регіональному рівнях.

Зараз екологічна політика хоч й декларується на вищому рівні управління та в багатьох документах, у т.ч. у "Стратегії національної безпеки України" (рис. 1), але результативність її втілення в наше життя не відповідає очікуванням суспільства. Це в останні роки пов'язано зі зниженням ефективності управління в галузі охорони довкілля на державному та регіональному рівнях, певним послабленням дієвості контролю за дотриманням екологічних вимог, сповільненням необхідних змін у законодавстві.

Результати досліджень [2; 3] вказують на те, що, нажаль, ефективність впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях, як й рівень екологічної відповідальності вітчизняного підприємництва, у т.ч. на сільських територіях [3], є відносно низьким. Поширеною є практика нехтування суб'єктами підприємництва екологічною безпекою.

Саме тому доцільно своєчасно визначати основні макроекономічні завдання і важелі, які спроможні забезпечити ефективність впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях (рис.2).

Вважаємо, що проблему забезпечення в Україні ефективності впровадження екологічно орієнтованих процесів на національному, регіональному та галузевому рівнях не можливо вирішити без комплексного розв'язання завдань раціонального використання природних ресурсів, що, в свою чергу, за даними [5, 6] передбачає наступне:

1. Застосування системного підходу: тобто вирішувати взаємопов'язані екологічні, соціальні, економічні та управлінські аспекти проблеми у всіх секторах з урахуванням стійкості та трансформаційних змін.

2. Чітке обґрунтування та розроблення теорії змін для боротьби з руйнуванням екологічної деградації через оцінку припущень та визначення причинних шляхів

3. Оцінка потенційних ризиків та уразливості ключових компонентів системи, щоб оцінити її стійкість до очікуваних та несподіваних потрясінь та змін.

4. Розробка логічної послідовності втручань, яка реагує на мінливі й нові обставини (адаптивні шляхи впровадження).

5. Розробка обґрунтованих планів та фінансування для забезпечення високоякісного управління знаннями, включаючи: сталий розвиток бази даних; прості, корисні та загальні показники; особисті консультації; і побудова довіри зацікавлених сторін.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

6. Популяризація передового досвіду усіх зацікавлених сторін, зокрема, місцевих громад, починаючи з моменту створення та проектування, до закінчення проектів.

7. Розвивати гнучкість у підготовці проектів, щоб врахувати додаткові витрати та час проведення заходів необхідних для вирішення складних питань багатоагентними командами [5, с. 4; 6].

Список використаних джерел

1. Хилько М. І. Екологічна безпека України: навч.посібник. – К., 2017. – 267 с.
2. Купалова Г. І. Екологічне підприємництво як невідємна складова сталого розвитку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 26. С. 35–39.
3. Шуляк Б. В. Розвиток екологічно орієнтованого підприємництва на сільських територіях: дисертація на здобуття наукового ступеня канд.екон. наук (доктора філософії) за спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». – Житомирський національний агроекологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2018, с.227
4. Артеменко О. В. Організаційно-правові засади забезпечення природокористування . *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. – 2016. № 1. С. 4–11.
5. Integration: to solve complex environmental problems. A STAP document, June 2018. URL: <https://www.thegef.org/sites/default/files/publications/STAP%20Report%20on%20integration.PDF>
6. Артеменко О. В. Державна політика щодо природокористування у контексті забезпечення національної безпеки України: дисертація на здобуття наукового ступеня канд.. наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01. Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2018, с.233

Визиров В. Е.,
студент,

ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

Науковий керівник: Латишева О.В., к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

ВИМОГИ ДО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Сьогодні однією з важливих проблем людства є забезпечення раціонального користування природними ресурсами, що змушує країни прискорювати впровадження еколого-орієнтованих програм та проектів сталого розвитку, що насамперед зумовлено стрімким зростанням екологічних проблем у світі. З іншого боку, вирішення екологічних проблем потребує додаткових, іноді непомірно великих обсягів вкладень, що в складних економічних умовах господарювання вітчизняних підприємств потребує дуже ретельного врахування як вимог впровадження еколого-орієнтованих інвестицій (рис 1), так й існуючих можливостей.

Рис. 1: Вимоги до впровадження еколого-орієнтованих інвестицій (інвестиційних процесів) (побудовано на підставі [2])

Еколого-орієнтований проект зазвичай є витратним, але в деяких випадках може забезпечити як еколого-соціальний ефект, так й економічний прибуток

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

(наприклад, переробка пластикових і скляних пляшок, біопаливо, переробка сировини тощо).

Ефективне впровадження та управління еколого-орієнтованими інвестиційними процесами можливо через сформований на підприємстві організаційно-економічний механізм управління (надалі - OEM), який «повинен враховувати особливості протікання інвестиційного процесу на кожному етапі життєвого циклу проекту, вчасно реагувати на зміни умов внутрішнього та зовнішнього середовища і виробляти адекватні управлінські рішення (від задуму проекту до завершення реалізаційної стадії)» [1 с. 21-27].

Дотримання цих вимог у розвинених країнах світу дозволяє сформувати багаторічний досвід успішного впровадження еколого-орієнтованих (інноваційних) проектів та програм, хоч при цьому інтереси усіх їх учасників досить різноманітні і часто різноспрямовані (рис.2).

Рис. 2. Інтереси різних учасників інвестиційного еколого-орієнтованого процесу (побудовано на підставі [5])

Варто констатувати, що ефективне впровадження та управління еколого-орієнтованими інвестиційними процесами не можливо без забезпечення певних вимог до інструментарію впровадження еколого-орієнтованих інвестицій, а саме:

1. Окремі складові OEM не повинні суперечити одна одній та мати різноспрямований характер;
2. Всі заходи, що створюють передумови і стимули до впровадження екологічно орієнтованих інвестиційних проектів мають бути адекватними цілям і завданням сталого розвитку держави;
3. Орієнтація механізму на еколого-економічний результат;
4. Узгодження механізму з об'єктивно існуючою суперечливістю інтересів державних та недержавних структур;
5. Стимулювання досягнення максимально можливого результату з залученням мінімального розміру інвестиційних ресурсів;
6. Використання організаційно-правових та економічних методів управління, що забезпечують економічну самостійність суб'єктів управління щодо визначення цілей, шляхів та засобів досягнення цілей, а також економічну та юридичну відповідальність за результати своєї діяльності;
7. Застосування організаційних та економічних регуляторів взаємовідносин між всіма учасниками економічно орієнтованого інвестиційного процесу на всіх рівнях управління. [3, с. 58-63]
8. Отже, загальним результатом екологічних (екологічно орієнтованих) інвестицій (рис.2), як вважають фахівці, є «одержання суспільного блага, що не може бути привласнено окремим індивідом і буде використано всіма членами суспільства» [5, с.304]. Крім того, варто додатково визначити, що внаслідок впровадження екологічно орієнтованих інвестиційних проектів (процесів) різними учасниками інвестиційних процесів досягаються й «різні результати в різних сферах, а саме: 1) екологічні – полягають в зниженні негативного антропогенного і техногенного навантажень на довкілля, а також в підвищенні якості ресурсоспоживання; 2) соціально-економічні – в підвищенні якості і тривалості життя населення, ефективності громадського виробництва і збільшенні національного багатства країни; 3) політичні – в зменшенні ступеня політичної залежності країни від зарубіжних постачальників природних ресурсів; можливості використання міжнародних домовленостей для активізації торгівлі екологічними квотами, екологічно чистою продукцією і т.п.» [4, с. 232].

Список використаних джерел.

1. Бондар А. В., Смоленніков Д. О. Розроблення механізму партнерства влади, бізнесу та громади для реалізації еколого-орієнтованих проектів. *Вісник Сумського державного університету*. Серія : Економіка. 2016. № 4. С. 21-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2016_4_5.
2. Жулавський А.Ю. Екологічно збалансований розвиток інвестиційного потенціалу території. Суми: Сумський державний університет (СумДУ) 2014. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/zhulavsk...>
3. Вишницька О. І. Формування організаційно-економічного механізму управління екологічно орієнтованими інвестиційними проектами. *Вісник Сумського державного університету*. Серія Економіка. 2011. №3. с. 58-63.
4. Герасимчук З.В., Ткачук В.Р. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2009. 232 с.
5. Быстряков А. Я. Становление рынка инвестиционных ресурсов и повышение качества строительной продукции : дис. доктора экон. наук: 08.00.03. М.: РАГС, 1997. 304 с.

Біловодська О.А.,
професор кафедри економічної кібернетики та маркетингу,
Київський національний університет технологій та дизайну

МІЖНАРОДНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ І ТЕНДЕНЦІЇ

У період значних перетворень, які відбуваються у існуючих умовах розвитку національної економіки, та на фоні глобальних політичних і економічних змін досить гостро постає питання застосування міжнародних оцінок логістичного забезпечення для забезпечення високого рівня ефективності економічних процесів.

Особливої значущості дослідження логістичного забезпечення набуває, зокрема, серед таких міжнародних організацій, як Англійська асоціація вантажного транспорту (FTA) [1], Група Світового банку (відділ з міжнародної торгівлі) [2], Всесвітній Економічний Форум (World Economic Forum) [3], Американське товариство контролю за виробництвом та запасам (American Production and Inventory Control Society [4], Міжнародна асоціація складської логістики (International Warehouse Logistics Association [5], Міжнародне товариство логістики (International Society of Logistics [6], Інститут управління постачанням (Institute for Supply Management [7]).

Останнім часом особливу цікавість при оцінюванні логістичного забезпечення викликає Індекс ефективності логістики (Logistics Performance

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Index (LPI)) [2], який розраховується з 2007 року Групою Світового банку з міжнародної торгівлі кожні 2 роки. Цей індекс є орієнтиром при визначенні напрямів економічного розвитку багатьох країн світу загалом та сприяє побудові надійного ланцюга поставок на рівні окремих підприємств, зокрема. Наприклад, в Індонезії індекс офіційно використовується для оцінювання результатів діяльності міністерства торгівлі. Організація Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) використовує індекс LPI для вимірювання впливу, що чиниться ініціативою по розвитку взаємозв'язків у ланцюгу поставок. Європейська комісія використала індекс при формуванні європейської системи оцінювання ефективності транспорту, а також для проведення у 2013 році оцінювання Митного союзу ЄС [8]. Крім того, у 2013 р. Групою Світового Банку для уряду Греції був розроблений звіт, що містив результати аналізу її бізнес-середовища та логістичного потенціалу [9]. А при розробленні проекту щодо посилення інвестиційної привабливості Болгарії окремо було оцінено логістичний потенціал країни [10].

Міжнародні організації розробляють власні методики оцінювання логістичного забезпечення, що дозволяють охопити якомога широкий спектр показників. Так, розрахунок Індексу ефективності логістики (далі – LPI) здійснюється на основі таких показників (кожен із досліджуваних показників оцінюється за шкалою від 1 до 5, де 5 є найвищим значенням) [2]: 1) ефективність митної адміністрації та прикордонного контролю («прикордонний контроль»); 2) якість інфраструктури (якість транспорту та інформаційних технологій – «інфраструктура»); 3) простота організації постачання за конкурентною ціною («міжнародні перевезення»); 4) компетентність і якість логістичних послуг (експедирування, пересилання і митне оформлення – «якість логістичних послуг і компетентність»); 5) здатність відстежувати і контролювати переміщення вантажів («відстеження і доставка»); 6) своєчасність відвантаження товарів («своєчасність доставки»).

Значення індексу ефективності логістики для України в розрізі показників подано на рис. 1.

За результатами досліджень Україна належить до країн зі значенням Індексу ефективності логістики нижче середнього. Важливим індикатором, що має високу вагомість при розрахунку LPI, є ефективність митної адміністрації та прикордонного контролю, проте за даним показником відбувалося зниження у 2014-2018 рр. і його значення залишалося незначним порівняно з країнами, що мають високий LPI (наприклад, у 2016 та у 2018 рр. в Німеччині даний показник становив відповідно 4,12 та 4,09).

Іншим показником, за яким Україна має низькі позиції, є якість транспорту та інформаційних технологій. У країнах з високим рівнем індексу цей показник у 2018 р. досягнув 4,37, тоді як в Україні є рівним 2,22 і знизився порівняно з 2016 р. майже на 11%. Крім того, в Україні є потреба адаптації логістичних послуг до світових стандартів, що дозволить сформувати на рівні країни ефективний ланцюг поставок.

Рис. 1. Значення LPI для України в розрізі окремих показників в 2010, 2012, 2014, 2016, 2018 рр. (побудовано автором на основі [2; 11])

Отже, на основі аналізу значень [11] Україна значно покращила свої позиції порівняно з 2010 р., піднявшись зі 102 на 64 місце у 2014 р., проте в 2016 р. знову втратила здобуті показники і потрапила на 80 місце, а у 2018 р. майже повернула втрачені позиції, потрапивши на 66 місце. Порівняно з іншими пострадянськими країнами у 2016 р. мала п'яте місце після Литви, Естонії, Латвії та Казахстану, а у 2018 р. – третє після Естонії та Литви.

Таким чином, автором здійснено аналіз логістичного забезпечення економіки України на основі індексу ефективності логістики, що дозволяє констатувати поступове покращення позицій.

Список використаних джерел.

1. Logistics Report 2015. FTA. URL : http://www.fta.co.uk/export/sites/fta/_galleries/downloads/logistics_report/Web_files/LR15_WEB_270415.pdf (Last accessed 20.09.2019).
2. Connecting to Compete Trade Logistics in the Global Economy. The Logistics Performance Index and Its Indicators. URL : http://d21a6b425f3bbaf58824-9ec594b5f9dc5376fe36450505ae-1164.r12.cf2.rackcdn.com/LPI_Report_2014.pdf (Last accessed 18.09.2019).
3. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2015-2016. *World Economic Forum*. URL : http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf (Last accessed 20.09.2019).
4. Official website of American Production and Inventory Control Society. URL : <http://www.apics.org/> (Last accessed 10.10.2019).
5. Official website of International Warehouse Logistics Association. URL :

<http://www.iwla.com/> (Last accessed 10.10.2019).

6. Official website of International Society of Logistics. URL : <http://www.sole.org/http://www.iwla.com/> (Last accessed 10.10.2019).

7. Official website of Institute for Supply Management. URL : <https://www.instituteforsupplymanagement.org/membership/content2.cfm?ItemNumber=30128&navItemNumber=30069&SSO=1> <http://www.iwla.com/> (Last accessed 10.10.2019).

8. Индекс эффективности логистики: разрыв сохраняется. *Группа Всемирного банка*. URL : <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/03/20/logistics-performance-index-gap-persists> (дата звернення 20.09.2019).

9. Greek Logistics Unlocking Growth Potential through Regulatory Reform and Complementary Measures. *World Bank Group*. November 2013. URL : <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16764/825690WP0P14480rt0FINAL0WEB0VERSION.pdf?sequence=1> (Last accessed 19.09.2019).

10. Transport and logistics in Bulgaria. Project «Promoting the advantages of investing in Bulgaria» BG 161PO003-4.1.01-0001-C0001. URL : http://ukrexport.gov.ua/i/imgupload/file/transport_and_logistics_en.pdf (Last accessed 10.09.2019).

11. Logistics performance index. URL : <https://lpi.worldbank.org> (Last accessed 10.10.2019).

Цубера А. М.,
магістрант,

Ужгородський національний університет

Науковий керівник: Кубіній Н.Ю., к.е.н., професор кафедри економіки і підприємництва Ужгородського національного університету

ГЕНДЕРНИЙ ФАКТОР УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМОЮ

Жінки – це найкрупніша соціальна спільність, що відрізняється психічними і демографічними особливостями, багаторольовими функціями і певним соціальним статусом. Історично визначилась приналежність жінки до приватної сфери, проте розвиток суспільства, науки, виробництва потребує переоцінення цього факту та визнання їх повноправними членами публічного життя та діяльності. Сучасний світ вимагає паритетного відношення між жінками та чоловіками. Не дивлячись на те, що існує світова тенденція до впровадження жінок практично в усі сфери людської діяльності, таке явище як "жінка-керівник" фактично залишається для нас як і раніше незвично новим,

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

але актуалізується необхідність порівняльного вивчення гендерних особливостей менеджерів України [1].

На нашу думку, жінки так само, як і чоловіки, спілкуються приблизно з такою ж кількістю співробітників, витрачають однакову кількість часу на роботу і не менш ефективні на всіх рівнях ієрархії.

Суспільство, що перебуває в такій несприятливій обстановці, у якій є нині Україна, не може не відчувати потреби у примноженні внеску жінок у вирішення загальносуспільних проблем. Воно просто вимушене сприяти ширшому залученню жінок до всіх форм громадської, соціальної та політичної активності і задля цього пропонуються наступні заходи: усувати будь-які як явні, так і приховані форми дискримінації жінок — на роботі, в житті, в політиці; використовувати правові та організаційно-політичні заходи для забезпечення рівного доступу жінок до процесу прийняття рішень. Адже в конституціях усіх демократичних держав йдеться про створення рівних можливостей для самореалізації (в усіх сферах, зокрема й у політиці) кожного індивіда, незалежно від віку, статі, етнічної, класової чи іншої групової приналежності. Ініціатива та основні зусилля мають виходити від самих громадян. Це стосується не лише жіночих, а й усіх громадських організацій, які, нашою думкою, на нерозуміння влади, мають не обурюватись, а боротись. Для цього у їхньому розпорядженні є такі канали впливу:

- формування громадської думки через ЗМІ;
- вплив на законодавчий процес через своїх представників у парламенті, через лобістські групи та через масові акції;
- вплив на владні структури в цілому (не зайвою, наприклад, є спроба мати своїх людей у виконавчих структурах та в органах місцевого самоврядування);
- поступове формування іншого ставлення до суспільної ролі жінки у школі та в процесі домашнього виховання [2, с. 31].

Також важливо пом'ятати, що нерівність жінок і чоловіків — це проблема взаємовідносин, і її неможливо викоринити, якщо зосереджувати увагу лише на проблемах однієї статі. Необхідно застосувати такий підхід, який сфокусувався б на перегляді практик і структур, які укорінюють різні види нерівності. Особливо це стосується розподілу праці, доступу до ресурсів та контролю над ними, а також можливостей брати участь у прийнятті різноманітних рішень. Тому перегляд гендерних ролей і відносин можливий тільки за умови участі у цьому процесі обох статей. Адже поліпшення умов життя однієї статі не вирішує загальних соціальних проблем, та й навіть призводить до дискримінаційного становища іншої. Таким чином, принцип рівності повинен містити у собі і право на відмінність, враховувати відмінні риси, характерні для жінок і чоловіків. Адже життя жінок і чоловіків значно відрізняються через репродуктивну функцію жінок. Питання в тому, що ці відмінності не повинні негативно відбиватися на умовах життя жінок і чоловіків, вести до дискримінації. Навпаки, вони мають відповідним чином враховуватися,

знаходити своє відображення у рівному розподілі економічних, соціальних і політичних можливостей.

Ми погоджуємось з думкою Ортіна Г.В. що, у здоровій компанії оцінка ефективності роботи чоловіків та жінок в компанії проводиться однаково ретельно, суворо і неупереджено; співробітники мають можливість отримати професійні консультації та підтримку в розвитку завдяки системі наставництва; компанія має одні з найвищих показників в індустрії з інвестування в проекти, створені жінками, а також по партнерству з жінками [2, с. 32]. Зростання якості та обсягів усієї сукупності соціокультурних ресурсів створює передумови для трансформації соціальних статусних позицій і ролей взагалі, та жіночих і чоловічих зокрема, водночас актуалізуючи проблему підвищення соціальної ефективності управління суспільством. Нерівність між жінками й чоловіками в доступі до інститутів політичної й економічної влади та лідерства є проявом соціального диспаритету, гендерного дисбалансу. І це, насправді, серйозне соціальне протиріччя, соціальна проблема, котра наразі вимагає свого якомога швидшого вирішення.

Жінки претендують на заробіток порядки нижче, ніж чоловіки, причому останнім часом спостерігається тенденція до збільшення розриву в оплаті праці. Хоча частка працюючих жінок, які мають вищу освіту, значно перевищує відповідний показник для чоловіків, в більшості галузей жінки займають нижчі посади, які не потребують високого рівня кваліфікації та з обмеженими можливостями професійного зростання. Цим частково пояснюється факт низького середнього заробітку [3].

На нашу думку, необхідним є забезпечити рівні конкурентні умови для професійного зростання чоловіків і жінок; конкурентна ділове середовище, що вимагає від співробітників старанної роботи, розвиненою інтуїції та вміння підтримувати конструктивні контакти з колегами і партнерами; існування гендерного дисбалансу в індустрії. Ключова потреба: забезпечити ефективну і злагоджену роботу колективу, досягти високих показників результативності та забезпечити стабільне зростання прибутку.

Узагальнюючи, можна сказати, що однією з основних причин того, що проблема гендерної рівності все ще не набула політичного значення в українському суспільстві — це є несприйняття її як складової процесу демократизації та реалізації прав людини. Незважаючи на тривалу співпрацю в рамках проектів Ради Європи та проголошений курс на європейську інтеграцію, наша держава ще не досягла рівня європейських вимог у сфері гендерної рівності. Гендерні перетворення у політико-правовій системі і в суспільстві в цілому — процес складний і тривалий. Водночас забезпечення рівного доступу до процесу прийняття рішень для чоловіків і жінок є однією з важливих умов сучасної України.

Врахування гендерного фактору в процесі управління економічними системами дозволяє підвищити ефективність трудового потенціалу, який представляє собою «економічне відображення людського потенціалу, визначає

здатність керувати системним, економічним розвитком, таким чином забезпечуючи досягнення стратегічних цілей». [4]

Важливим аспектом гендерного менеджменту є залучення жінок до формування інноваційної культури, яка є джерелом радикальних, ключових переваги підприємства, регіону, країни, «характеризується ще такими рисами, як адаптивність, мобільність, креативність і толерантність». [5]

Таким чином, гендерний фактор впливає на економічну, політичну, соціальну та економічну складові управління розвитком господарської системи та вимагає посиленої уваги в процесі управління.

Список використаних джерел

1. Сергій О.М. Гендерні особливості менеджменту [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68527.doc.htm
2. Ортіна Г. В. Гендерні аспекти лідерства в практиці управління. Економіка та держава. 2012. № 7. С. 31-32.
3. Цимбал Л. У світі ілюзій: Чому гендерна рівність в Україні - це фантастика [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://womo.ua/v-mire-illyuziy-rochemu-gendernoe-ravenstvo-v-ukraine-eto-fantaziya/>
4. Мікловда В. П. Рейтинг конкурентоспроможності України за критерієм ефективності праці. Демографія та соціальна економіка. 2015. № 3. С. 199-208.
5. Мікловда В.П. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності. Економіка промисловості. 2015. № 1 (69). С. 31-39.

Заволока О.Г.,
студентка,

Донбаська державна машинобудівна академія

Науковий керівник: Акімова О.В., д-р екон. наук, доц., зав. кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки Донбаської державної машинобудівної академії

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТИМЧАСОВО ВІЛЬНИХ КОШТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Процес реформування місцевого самоврядування (децентралізація) сприяв збільшенню надходжень коштів до місцевих бюджетів. Значні обсяги тимчасово вільних коштів таких бюджетів розміщувались переважно на банківських депозитах (на 01.12.2018 залишки коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках становили 12 506,1 млн. грн.).

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

За допомогою розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів муніципалітети отримували додаткові надходження до місцевих бюджетів у вигляді сплачених банками відсотків за їх користування. Так, у 2018 році надходження до місцевих бюджетів за розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках склали 1,3 млрд грн, що становить 0,6% від суми доходів загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування трансфертів з державного бюджету).

Але у січні 2019 р. Уряд прийняв рішення призупинити до кінця 2019 року розміщення у банках тимчасово вільних коштів загального фонду місцевих бюджетів. Відповідні зміни були затверджені постановою КМУ від 23.01.2019 № 53 «Про внесення змін до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках». [1]

Передбачалось, що введення заборони сприятиме забезпеченню ефективного та раціонального використання тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів, стабільній фінансовій ситуації, активізації придбання місцевими фінансовими органами державних цінних паперів (збільшенню обсягів залучення ОВДП). Однак ні задекларованої мети, а ні інших завдань не було досягнуто.

В результаті цього залишки депозитних коштів місцевих бюджетів зменшилися на 7,3 млрд грн: обсяг тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів станом на 01.07.2019 року склав 7,4 млрд гривень, що у порівнянні із показником аналогічного періоду попереднього року менший на 7,3 млрд гривень (у 1,97 рази).[3]

Крім того протягом 6 місяців 2019 року розміщено тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів відповідно до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів, затвердженого постановою КМУ від 23 травня 2018 р. №544, в обсязі лише 654,7 млн грн.

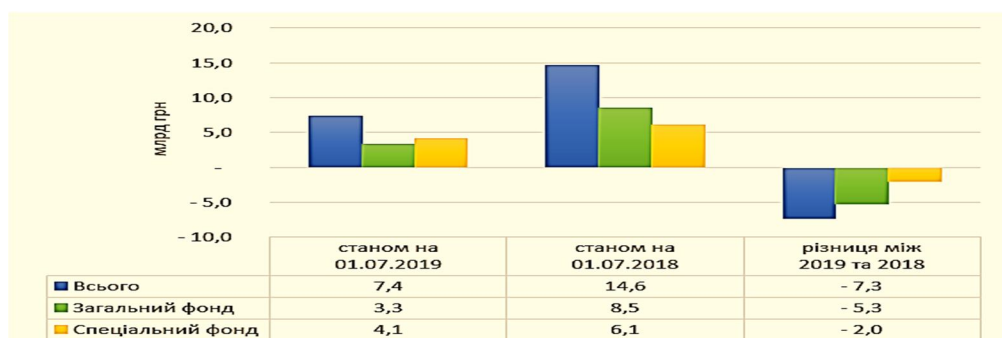

Рис.1 Динаміка залишків депозитних коштів місцевих бюджетів [3]

Станом на 01.07.2018 року із обсягу залишку тимчасово вільних коштів на депозитних (вкладних) рахунках 14,9 млрд грн (100%) 8,5 млрд грн (58%) це кошти загального фонду і 8,2 млрд грн (42%) це кошти спеціального фонду.

Тоді як станом на 01.07.2019 року із обсягу залишку 7,4 млрд грн (100%) 3,3 млрд грн (44%) це кошти загального фонду, а 4,1 млрд грн (56%) це кошти спеціального фонду місцевих бюджетів.

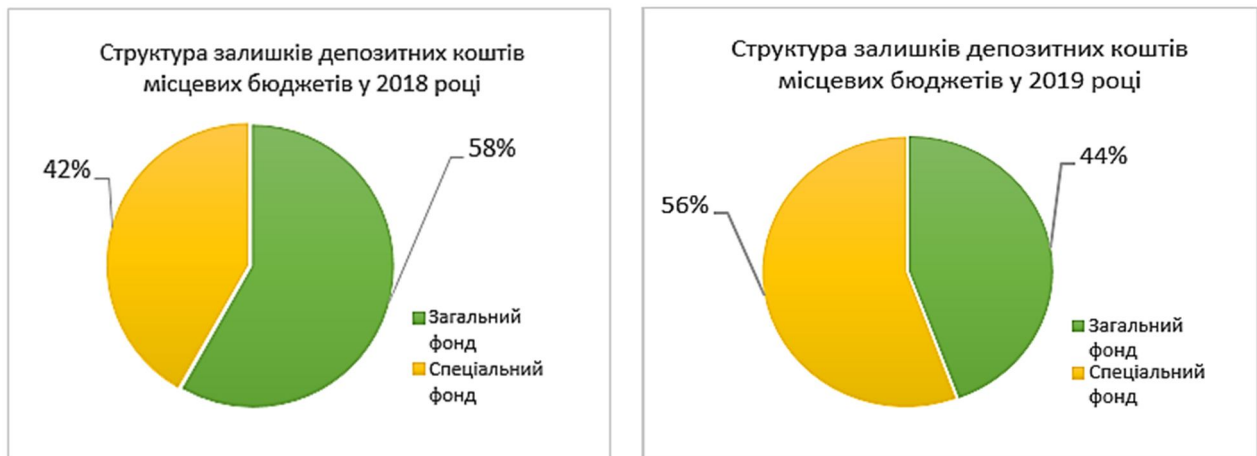

Рис.2 .Структура залишків депозитних коштів місцевих бюджетів в 2018 і 2019 роках. [3]

Тобто частка залишків коштів спеціального фонду на депозитних (вкладних) рахунках у всьому обсязі залишку у 2019 році у порівнянні із 2018 роком зросла на 14 в.п. Відбулось «перетікання» залишків тимчасово вільних коштів із загального до спеціального фонду бюджетів.(рис.2)

Тобто запропонований варіант використання тимчасово вільних коштів загального фонду місцевих бюджетів є їх розміщення шляхом придбання державних цінних паперів, що регламентується частиною восьмою статті 16 Бюджетного кодексу та нормами постанови КМУ від 23.05.2018 № 544 «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів» [2] не збільшив можливості громад отримати додаткові кошти на розвиток, хоча, на перший погляд, є привабливим фінансовим інструментом.

Порядок надає можливість місцевим фінансовим органам розміщувати тимчасово вільні кошти загального та спеціального фондів (крім субвенцій, отриманих з інших бюджетів, та коштів резервного фонду) шляхом придбання ОВДП з терміном обігу як до одного року, так і понад один рік.

За строком обігу ОВДП можуть бути:

- довгострокові – понад п'ять років;
- середньострокові – від одного до п'яти років;
- короткострокові – до одного року (3,6,9 та 12 місяців).

Номінальна вартість однієї ОВДП становить 1000 гривень. Генеральним агентом з обслуговування випуску та погашення ОВДП є Національний банк. Операції, пов'язані з розміщенням облігацій, здійснюються Національним

банком через брокерів та/або дилерів, які є зберігачами та клієнтами депозитарію Національного банку.

Облігації випускаються у вигляді записів на електронних рахунках в депозитарії Національного банку. Тобто, в паперовому вигляді облігацій не існує, їх випуск і обіг здійснюється виключно в електронній (бездокументарній) формі.

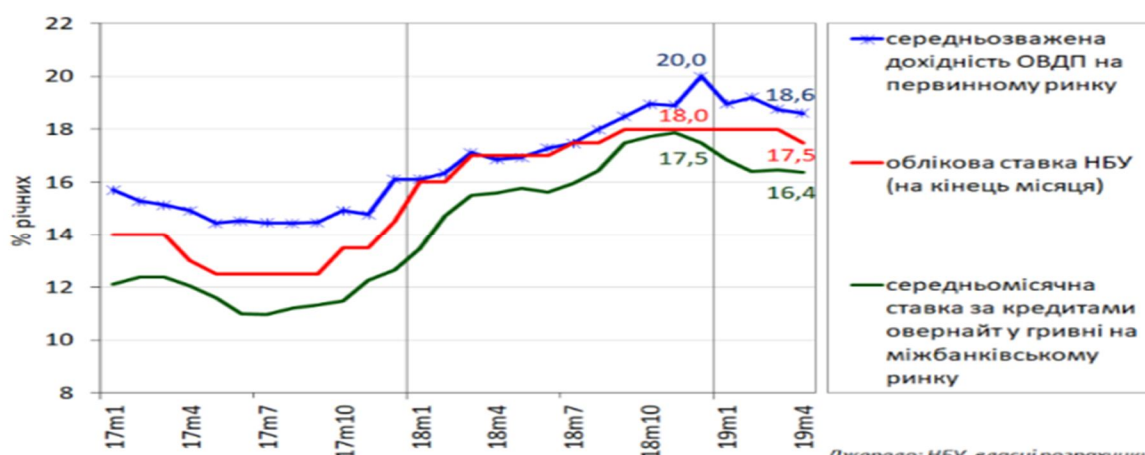

Рис.3 Динаміка облікової ставки, ставок за кредитами на міжбанківському ринку та доходність ОВДП у 2017-2019 рр.

Середньозважена доходність ОВДП на первинному ринку знизилась з 20,0% у грудні 2018 р. до 18,6% у квітні 2019 р. (рис. 3). Це відбулося внаслідок зниження ставок за кредитами на міжбанку на тлі зростання ліквідності банківської системи, а також через збільшення попиту на державні облігації з боку нерезидентів, оскільки їхня доходність є однією з найвищих у світі. [5]

Але не дивлячись на досить привабливі умови використання ОВДП (навіть при умові зниження їх доходності) чергова ініціатива Уряду про заборону містам розміщувати кошти на депозитах – є серйозною проблемою процесу фінансової децентралізації в цілому. Якщо до депозитних коштів і відсотків від них Уряд не мав доступу, то заборона на депозити і перекидання цих грошей на ОВДП означатиме можливість для урядовців перекривати бюджетні касові розриви. Проблемою стане таке рішення і для державних банків, чиїми послугами користувались міста.

На думку Асоціації міст України під загрозою опиняться і всі проекти, які реалізуються на умовах співфінансування, адже відтепер у місцевих бюджетів не буде коштів на свій внесок нарівні з державою. [3]

Міський бюджет є збалансованим за доходами та видатками, та при здійсненні помісячного розподілу за видатками враховуються відповідні помісячні планові показники надходжень до бюджету. Фінансування головних розпорядників коштів проводиться у межах помісячного розпису асигнувань відповідно до заявленої ними потреби.

Тимчасово вільні кошти на рахунках міського бюджету за окремими напрямками утворюються в зв'язку з довготривалим проведенням необхідних процедур щодо проведення закупівель, укладання договорів, виготовленням, проектно-кошторисної документації та за рахунок оборотного касового залишку бюджетних коштів, який формується в бюджеті для покриття тимчасових касових розривів міського бюджету. Також, забезпечення гарантованого міською радою боргу та необхідність планування коштів на виконання гарантійних зобов'язань з платежів, термін сплати яких настає у цьому році, передбачає можливість до виконання позичальниками своїх зобов'язань за кредитними угодами у повному обсязі, розмістити зазначені тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках [4]

Таким чином, необхідно більш обґрунтовано розглянути питання альтернативних варіантів розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів з метою отримання найбільш привабливих інструментів залучення фінансових ресурсів.

Список використаних джерел.

1. Постанова КМУ від 23.01.2019 № 53 «Про внесення змін до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53-2019>
2. Постанова КМУ від 23 травня 2018 р. № 544 «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544-2018>
3. АМУ про результат дії заборони розміщувати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів на депозитах. Аналітичний центр АМУ. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/amu-pro-rezultat-diyi-zaborony-rozmishchuvaty-tymchasovo-vilni-koshty-miscevyh-byudzhetyv-na>
4. Станкевич М., Станкевич С. Навіщо Черкасам 140 мільйонний депозит URL: <http://nikorupciji.org/2017/02/20/navischo-cherkasam-140-miljonnyj-depozyt/>
5. Стан грошової сфери в Україні у січні-квітні 2019 року. *Експертно-аналітичний центр «Оптіма»*. URL: <http://optimacenter.org/userfiles.pdf>

Тищенко В.Ф.,
доктор екон. наук, доцент,
завідувач кафедри митної справи та оподаткування
Скачко А.О.,
студент
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

СТИМУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ЕНЕРГІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

В сучасних умовах розвиток альтернативних видів енергії в економіці держави взагалі і в виробничій сфері зокрема є пріоритетним для більшості держав світу, що обумовлено наступними причинами. По-перше, альтернативні джерела енергії є відновлюваними, тому їх використання у виробництві енергії не призводить до виснаження природних ресурсів, а по-друге застосування таких джерел енергії, на відмін від традиційних, призводить до значно меншого забруднення навколишнього середовища. Використання альтернативних джерел енергії сприяє вирішенню питань енергоефективності та економічної безпеки держави.

Відповідно до вітчизняного законодавства, альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [2].

Проблема застосування альтернативних джерел енергії в виробничій сфері наразі для України є надзвичайно актуальною, адже витрати палива на виробництво 1 Гкал тепла в традиційній теплоенергетиці України складають 160-180 кг у. п., в розвинених країнах - 145-150 кг. Високі витрати палива сприяють збільшенню майже вдвічі викидів в атмосферу - 45 г/МДж CO₂ замість 26 г/МДж CO₂ [1]. Відносно ступеня розвитку альтернативної енергетики, в порівнянні з іншими країнами, Україна демонструє не високі результати [7]. Так в Україні у 2016 р. в загальному обсягу виробництва електроенергії частка відновлюваних джерел енергії дорівнювала 6.54%, тоді як в ЄС цей показник дорівнює 30,39%.

Найпоширенішою практикою стимулювання використання відновлюваних джерел енергії за допомогою методів прямого державного регулювання в світовій практиці є так звані «зелені» тарифи та «зелені» сертифікати.

Механізм «зелених» тарифів полягає в реалізації енергетики, виробленою

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

за допомогою відновлюваних джерел, за завищеними тарифами. Покупцем такої енергії зазвичай виступає держава. Звичайною практикою в застосуванні такого інструменту є щорічне зниження тарифів для «нових» виробників альтернативної енергії, що заходять на ринок. Зазвичай характерною особливістю впровадження зелених тарифів є застосування вищого тарифу для тих технологій, що є менш розвиненими, з метою скорішого стимулювання їх розвитку та досягнення комерційної рентабельності. А відносно однієї технології альтернативної енергетики, зазвичай, більший зелений тариф встановлюється для тих установок, що мають меншу потужність. Наразі «зелений» тариф діє у 21 країні Євросоюзу – Австрії, Данії, Фінляндії, Німеччині, Польщі, Іспанії та ін.

Досить вдалим прикладом стимулювання розвитку альтернативної енергетики за допомогою «зелених» тарифів є досвід Німеччини. Протягом 1989-1995 р.р. в країні діяла програма, спрямована на створення 250 МВт генеруючих потужностей вітрових електростанцій. Відповідно до програми плата за енергія встановлювалася за завищеними тарифами [3]. У 1991 р. з прийняттям закону «Про пріоритет поновлюваної енергії», відповідно до якого для незалежних виробників «зеленої» електроенергії встановлювався відкритий доступ до електричних мереж, оператори яких мали компенсувати виробникам майже 90% тарифу для приватних споживачів. У 1998 році виникла потреба зміни системи платежів за «зелену» електроенергію, пов'язана з істотною лібералізацією ринку електроенергії. У 2000 році було прийнято «Закон про відновлювані джерела енергії», який увів диференційований залежно від технології виробництва електроенергії «зелений» тариф на 20 років [8]. Наразі в Німеччині діють наступні розміри зелених тарифів (табл. 1).

Таблиця 1

Розміри «зелених» тарифів в Німеччині [8]

Вид енергії	Тариф в євроцентах за кВт/год
Вітряна енергія	4,3 - 8,38
Сонячна енергетика	8,17 -12,7 залежно від місця встановлення та потужності
Геотермальна енергія	25,2
Біогаз з відходів	13,05 -14,88 залежно від розміру установки
Біогаз з навозу	23,14 для установок потужністю менше ніж 75к Ват год
Біогаз зі звалища	5,66 -8,17 залежно від розміру установки
Каналізаційний газ	5.66 - 6.49 залежно від розміру установки
Гідроенергія	3.47 - 12.40 залежно від розміру установки та дати введення у експлуатацію
Біомаса	5.71 - 13.32 залежно від розміру установки

*Розмір тарифів щороку зменшується.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

В Німеччині встановлено наступні особливості застосування «зелених» тарифів:

- якщо оператор підприємства, що виробляє енергію за «зеленим» тарифом отримує регіональний сертифікат, то тариф подавання знижується на 1 євро за кВт/год.;
- розмір тарифу зменшується на суму податкової знижки;
- тариф знижується до нуля у випадку, якщо оператор не зареєстрував свою установку згідно з вимогами закону (оператор повинен зареєструвати установку в Федеральному агентстві мережі та подати інформацію щодо місцезнаходження електростанції, типу електростанції та її потужності).

Тариф зменшується до фактичної ринкової вартості електроенергії у випадках [8]:

- 1) технічні вимоги, встановлені законодавчо, не будуть виконані;
- 2) оператор переключається між продажем електроенергії за ринковими умовами та за «зеленим» тарифом, не проінформувавши оператора мережі;
- 3) оператор заводу порушує заборону багаторазового продажу електроенергії з відновлюваних джерел енергії та шахтного газу.

Якщо електроенергія заводу потужністю, що перевищує 100 кВт продається за тарифом подачі як винятковий випадок, тариф повинен бути зменшений на 20% .

«Зелений» тариф в Німеччині не поширюється на сумісне спалювання біомаси з іншими видами паливами. Введення «зеленого» тарифу сприяло росту частки ВДЕ у виробництві електроенергії в Німеччині з 5,8 % у 2005 році до більш, ніж 15 %, у теперішній час [7].

Слід зазначити, що в серпні 2014 року в Німеччині набула чинності нова редакція Закону «Про відновлювані джерела енергії». В ньому задекларовано обсяги «зеленої» електроенергії, що мають бути вироблені у майбутньому, а розміри «зелених» тарифів поступово не будуть фіксуватися урядом, а визначатимуться на аукціоні. Вітроенергетика та сонячна енергія повинні перевищувати гідроенергію, газ (полігонний газ, каналізаційний газ, шахтний газ), геотермальну енергію та біомасу. Паралельно з системою «зелених» тарифів в Німеччині діє система пільгових кредитів на розвиток альтернативної енергетики, розмір кредиту може досягати 100 млн. євро [6].

Поширеним в Європейських країнах механізмом стимулювання відновлюваної енергетики є система «зелених» сертифікатів та квот, що в деяких країнах застосовуються паралельно з «зеленими» тарифами. «Зелений» сертифікат є документом, що підтверджує факт виробництва електроенергії з відновлюваних джерел. Сертифікат, зазвичай підтверджує виробництво електроенергії, що еквівалентно 1 МВт. Країни встановлюють обов'язкову квоту на обсяг «зеленої» електроенергії в загальному об'ємі виробництві. В випадку коли постачальник електроенергії не виконує цю квоту, він має купити «зелені» сертифікати на ринку або заплатити штраф, сума якого зазвичай вище

вартості «зелених» сертифікатів. В деяких країнах зобов'язання по квотах «зеленої» електроенергії накладається не на виробника, а на споживача. Така система стимулювання застосовується в Швеції, Норвегії, Італії, Польщі, Румунії, Великобританії, Бельгії [4].

Система квотування та зелених сертифікатів впроваджується в країнах для:

- 1) оцінки обсягів виробництва та споживання електричної енергії з відновлюваних джерел;
- 2) розкриття та підтвердження інформації щодо структури та видів палива, що застосовуються при виробництві енергії в країні;
- 3) стимулювання та розвитку добровільних зобов'язань корпорацій з метою підвищення соціальної та екологічної відповідальності бізнесу;
- 4) стимулювання та підтримка застосування відновлюваних джерел енергії в державі.

Наразі в Україні застосовується стимулювання виробництва енергії з альтернативних джерел за допомогою «зелених» тарифів, що встановлюються для малих гідроелектростанцій (встановленою потужністю до 10 МВт), вітрових електростанцій, сонячних електростанцій, електростанцій, що використовують біомасу як паливо [2]. Зелений тариф може встановлюватися на період 10 років після вводу установки в експлуатацію. Ставка зеленого тарифу встановлюється постановами Національної комісії регулювання електроенергетики України у розмірі «подвоєного середньозваженого тарифу на електричну енергію, яка закуповується в енергогенеруючих компаній ... за рік, що передуює року встановлення тарифу».

Проблемою стимулювання «зеленої» енергетики можна виділити те, що більшість заходів спрямована посилення активності в цій сфері домогосподарств та малих підприємств невикробничої сфери [5].

В той час, як основним споживачем електричної енергії в державі є виробнича сфера. Тому впровадження системи квотування та зелених «сертифікатів», а також лібералізація ринку електричної енергії в державі, поступове зниження рівня його державного регулювання, встановлення цін на електроенергію за допомогою ринкових механізмів сприяло би розвитку альтернативної енергетики, а також підвищення енергоефективності в виробничій сфері.

Система сертифікатів допоможе дати реалістичну оцінку обсягів виробництва енергії на основі ВДЕ в Україні. В майбутньому це стане індикатором ступеня досягнення довгострокових цілей розвитку виробництва і споживання енергії від ВДЕ, та оцінки виконання відповідних державних програм.

Необхідним буде визначення спеціального органу, який буде не тільки випускати сертифікати, а й забезпечувати акредитацію та реєстрацію генераторів енергії на основі ВДЕ, перевіряти обладнання та його приналежність до виробництва саме відновлюваної енергії, здійснювати аудит

генераторів і їх обладнання. Все це необхідно проводити на основі єдиних затверджених і прозорих процедур.

Сертифікати допоможуть сфокусувати акценти на споживанні енергії від поновлюваних джерел як кінцевому етапі і цілі програми дій. Саме тому сертифікати відновлюваної енергії настільки часто використовуються урядами країн, що розвивають відновлювану енергетику.

В Україні доцільним є встановлення квоти використання електричної енергії в ВДЕ для великих промислових підприємств, що є основними споживачами електроенергії.

Таким чином для України дієвим способом стимулювання розвитку альтернативної енергії є впровадження системи квотування та зелених сертифікатів, що буде стосуватися як виробників так і деяких споживачів електричної енергії в державі.

Список використаних джерел.

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 № 555-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/555-15>
3. «Альтернативна» Німеччина 2050 року – міф чи реальність? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uaenergy.org/post/20004>.
4. Миненко И.Ф. Перспективы внедрения «зеленых» сертификатов как метод государственного стимулирования развития энергетики на основе возобновляемых источников энергии // Актуальные проблемы российского права. 2012. № 3.
5. Славута Е.И. Перспективы и проблемы развития альтернативной энергетика в Украине / Е.И. Славута, В.В. Звягина // Матер.конф. Экономические проблемы и перспективы развития жилищно- коммунального хозяйства на современном этапе[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/31240/>
6. Шевченко В. Використання енергозберігаючих технологій в країнах ЄС: досвід для 8 України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / В. Шевченко. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/262/>.
7. Enerdata intelligence and consulting - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.enerdata.net>.
8. Legal sources on renewable energy - [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.res-legal.eu>

Становська Т.В.,

*аспірант кафедри економіки підприємства,
Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ*

Науковий керівник: Рекова Н.Ю., д-р економічних наук, проф.,
завідувач кафедри економіки підприємства Донбаської державної
машинобудівної академії

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН В ПОБУДОВІ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Для розуміння законодавчих змін, які передбачені пенсійною реформою в Україні необхідно розглянути досвід у цій сфері провідних європейських країн.

Кожна держава обирає свій шлях здійснення пенсійної реформи, враховуючи особливості демографічного, культурного, соціального, політичного, та економічного стану. Обов'язково визначаються строки проведення та наслідки для країни при здійсненні пенсійного реформування. Треба зауважити, що майже усі економічно розвинені країни у сфері пенсійного забезпечення засвідчують ефективність функціонування недержавних пенсійних фондів.

Діюча пенсійна система в Швеції, завдяки використанню різних складових, передбачених пенсійною системою, підтримує досить великий відсоток заробітної платні до 80% для відшкодування пенсіонерам. До кінця 90-х років пенсійна система в Швеції засновувалась на принципі солідарності. Але під натиском погіршення демографічної ситуації була проведена реформа пенсійної системи, яка повністю вступила в силу у 2003 році. Нова пенсійна система складалася з трьох рівнів: умовно-накопичувального, накопичувального, добровільного і поширювалася на громадян, які народилися після 1938 року. Умовно-накопичувальна система по суті є розподільною. Тобто вона наповнюється внесками у розмірі 16%, які сплачують громадяни від усіх своїх доходів. Нараховується ця пенсія після досягнення 61 року. Накопичувальна пенсія формується з відрахувань із заробітної плати в розмірі 2,5%. Ці кошти передаються в управління пенсійним фондам, які інвестують їх з використанням ринкових механізмів. Нараховується одночасно з умовно-накопичувальною пенсією по досягненню 61 року. Добровільне пенсійне забезпечення ґрунтується на колективних договорах між працівниками та роботодавцями. Ця частина становить близько 10% від останньої зарплати. Гарантовану пенсію виплачують громадянам, які одержують дуже маленьку умовно-накопичувальну і накопичувальну пенсії чи зовсім їх не одержують. Гарантована пенсія фінансується з державного бюджету, її починають виплачувати після досягнення 65 років. У повному розмірі її встановлюють тим людям, які

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

прожили в країні 40 років після того, як досягли 25-річного віку [1, с. 166]. Слід звернути увагу на те, що розмір пенсії у Швеції залежить від стану економіки (в разі економічної кризи може зменшуватися, а в разі виходу з економічної кризи значно збільшуватися).

Пенсійна система Німеччини має в своїй основі трирівневу модель: державне обов'язкове пенсійне страхування, виробниче пенсійне страхування та приватне страхування. Обов'язкове пенсійне страхування базується на принципі «сьогоднішні працівники платять сьогоднішнім пенсіонерам». Виробниче страхування засноване на тому, що підприємство доручає банкові, страховому товариству накопичувати внески, що перераховуються роботодавцем у розмірі обговореної з працівником частини заробітної плати. Приватне забезпечення старості припускає внесення приватною особою коштів на формування своєї майбутньої пенсії. І якщо перший рівень (державний) заснований на обов'язковості відрахувань частини заробітної плати працівника і доплаті держави, то другий і третій рівень (недержавні) передбачають добровільну участь в одному випадку роботодавця, в іншому самого працівника при стимулюючих заходах держави[2].

Досить складну систему пенсійного забезпечення має Франція. Вона ґрунтується на двох фундаментальних принципах: накопичувальне пенсійне страхування, коли пенсія виплачується з коштів, відкладених робітником протягом трудової діяльності; солідарність – пенсії виплачуються з відрахувань нині працюючих. Французька пенсійна система має велику кількість різних пенсійних схем, що залежать від професійної групи працівника. Управління схемами здійснюється представниками працівників з одного боку та роботодавцем з іншого під контролем держави.

Потрібно також звернути увагу ще на одну систему пенсійного забезпечення, яка існує в Голландії. Пенсіонери цієї країни отримують близько 70% заробітної платні. Це вдається досягти завдяки трирівневій дієвій системі пенсійного забезпечення: добровільне страхування, державної і професійної пенсії. Перший базовий рівень регулюється державою, основу складає державна розподільна пенсійна система. Недоліком цієї системи є чутливість до демографічних змін: зменшення працюючих до кількості пенсіонерів. Сутність першого рівня полягає в підтримці щонайменше мінімальних потреб людей пенсійного віку, тобто перебувати за межею бідності. Другий рівень обирає конкретний працівник. Цей вид пенсійного забезпечення працівник формує протягом життя. Працівники і робітники спільними зусиллями сплачують ці внески. Розмір їх фіксується, бо з них не беруться податки. Виплати здійснюються за рахунок сформованого капіталу. Такий вид пенсії є додатком до першого виду. Третій вид пенсійного забезпечення є добровільним. Цей рівень включає застраховані і не застраховані заощадження з податковими пільгами і обмеженнями. Тобто в Голландії досить вдало діє пенсійна система, заснована на змішаному

фінансуванні: державне пенсійне забезпечення (базове), професійне і індивідуальне (додаткове).

Системи пенсійного забезпечення більшості країн Європи реформуються за такими напрямками: підвищення пенсійного віку, збільшення періоду відрахувань до пенсійного фонду, збільшення розмірів страхових внесків, зміна порядку індексації пенсійних виплат. Слід зазначити, зміни в пенсійній системі повинні здійснюватися поступово, щоб вони не привели до порушення сформованого соціального балансу між поколіннями.

Країни самі обирають для себе вік виходу на пенсію у залежності від своєї власної демографічної ситуації, пріоритетів та економічної можливості. Додаткові недержавні пенсії в інших країнах становлять суттєву частку в загальному рівні пенсійного забезпечення [3]. Для України, як і для більшості країн Європи, старіння населення і підвищення демографічного навантаження є однією з найбільших проблем [4, с. 20]. Одним з дієвих рішень стало продовження періоду працездатності громадян за рахунок підвищення віку виходу на пенсію на 5 і навіть на 10 років, в деяких країнах став однаковим і для жінок і для чоловіків. Разом з досить непопулярними мірами засновуються і позитивні зміни, наприклад спрощений доступ до інформації, щодо пенсійного рахунку.

Стосовно України, діюча солідарна пенсійна система України є надзвичайно дотаційною та ледве вирішує своє першочергове завдання — мінімальний пенсійний захист громадян. Інші рівні пенсійного забезпечення практично не діють, тому необхідне реформування пенсійної системи шляхом введення в дію накопичувальної та індивідуальної систем пенсійного забезпечення. Крім того, необхідно провести дієві заходи, покликані подолати монополізацію пенсійної системи. Подальше вивчення досвіду європейських країн буде корисним для застосування в реформуванні існуючої пенсійної системи країни, і дасть змогу мінімізувати негативні наслідки, обумовлені соціально-економічними реаліями сучасності.

Список використаних джерел.

1. Бондарук І.С. Зарубіжний досвід організації систем пенсійного забезпечення. Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць НДЕІ. 2009. № 4 (95). С. 166–169.
2. Пенсійні фонди у світі. URL: https://knpf.bank.gov.ua/baza_znan/pensiini_fondy_u_sviti.html.
3. Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем. URL: www.finrep.kiev.ua
4. Петрушка О.В. Досвід реформування пенсійних систем зарубіжних країн та його використання в Україні. *Наука й економіка*. 2015. № 1 (37). С. 19—27.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Шевченко А.С.,
студентка,

ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

Науковий керівник: Латишева О.В., к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ОБМЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БІЗНЕС - ПРОЦЕСІВ

Забезпечення стійкого економічного зростання будь-якої країни неможливо без залучення інвестицій, які «у сучасних умовах стрімкого розвитку нових технологій виступають найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, поліпшення якісних показників діяльності на мікро- і макрорівнях» [1, с. 300].

Обсяг залучених інвестицій залежить від позитивних економічних зрушень України та рівня її інвестиційної привабливості, який визначається у глобальному вимірі з іншими основними міжнародними індексами (табл. 1).

Таблиця 1

Окремі економічні міжнародні індекси України за 2017–2018 рр. [2, с. 93]

Організація	Назва рейтингового показника	Місце України в рейтингу	Кількість країн у рейтингу
Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD)	Індекс потенціалу залучення ПП	88	174
	Індекс залучення ПП	89	
Heritage Foundation	Індекс економічної свободи	150	178
Transparency International	Індекс корумпованості	130	180
A.T. Kearney	Рейтинг інвестиційної привабливості країн	130	174
Всесвітній економічний форум	Індекс глобальної конкурентоспроможності	85	138
	Індекс конкурентоспроможності бізнесу	96	189

Отже, дані табл. 1 дозволяють констатувати, що за існуючими світовими рейтингами країна займає невисокі позиції у міжнародному просторі, зокрема за рейтингом інвестиційної привабливості Україна посідає 130 місце, що об'єктивно зумовлено складними економічним становищем країни і політичною ситуацією, а також існуючими чинниками обмежень реалізації інвестиційних бізнес-процесів підприємства (табл. 2), які варто розглядати в

інвестиційному середовищі як «ланцюг логічно пов'язаних, послідовних і керованих дій, у результаті яких вхідні параметри (ресурси, інформація) перетворюються у вихідні (продукція, послуги, управлінське рішення) з метою отримання очікуваного результату господарської діяльності, що забезпечить задоволення внутрішніх і зовнішніх потреб» [7, с.92].

Таблиця 2 – Зовнішні та внутрішні обмеження реалізації інвестиційних бізнес - процесів (угруповано автором на підставі [3; 4])

Фактори	Фактори, що обмежують та перешкоджають реалізації інвестиційних бізнес - процесів	Фактори, що сприяють розвитку реалізації інвестиційних бізнес - процесів
Техніко – економічні	Відсутність джерел фінансування, матеріально – технічної та науково – технічної бази, високий економічний ризик, відсутність попиту на продукцію, застаріла техніка та технологія, низький науково – технічний потенціал. [3] Незадовільний технічний стан інфраструктури та об'єктів логістики; блокування великої приватизації і неможливості модернізації основних засобів державних компаній. [4]	Наявність необхідного наукового потенціалу, технічної бази, фінансових ресурсів, розвиток конкуренції та скорочення тривалості життєвого циклу наукоємних товарів, державна підтримка. [3]
Організаційно – управлінські	Стійкі організаційні структури, надмірна централізація, відсутність інноваційної стратегії, байдужість до нововведень, орієнтація на усталені ринки, недостатність міжнародного співробітництва. [3]	Гнучкість організаційних структур, демократичний стиль управління, формування творчих цільових груп, децентралізація, кваліфікований маркетинг, міжнародна кооперація, створення інноваційної інфраструктури. [3]
Соціально - психологічні	Опір змінам, зміна стереотипів, страх невизначеності, низький професійний статус інноватора, відсутність матеріальних стимулів та умов творчої праці, вплив наукових кадрів. [3]	Сприятливість до змін, нововведень, моральна та матеріальна винагорода, можливість самореалізації, сприятливий психологічний клімат в колективі. [3]
Інформаційно - комунікативні	Недостатня інформація про інновації, джерела їх розроблення, недостатній обмін інформацією, замкненість і обмеженість міжгалузевих зв'язків, відсутність достатнього захисту всіх видів власності. [3]	Можливість швидко отримувати необхідну інформацію, правильний вибір інформаційних каналів, придбання ліцензій, патентів, постійне поповнення інформаційного фонду, розширення потоків інформації[3]
Політико - правові	Недосконалість законодавчої бази з питань інноваційної діяльності, охорони інтелектуальної власності.[3]) Низький рівень надійності; відсутність комплектності; відсутність системності;	Законодавчі заходи (особливо пільги, закони), що заохочують інноваційну діяльність. [3] Рівень прозорості на державному рівні покращився;

Фактори	Фактори, що обмежують та перешкоджають реалізації інвестиційних бізнес - процесів	Фактори, що сприяють розвитку реалізації інвестиційних бізнес - процесів
	наявність суперечностей нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні.[4] Дороге позикове фінансування для більшості українських компаній; низькі темпи реформ у різних сферах.[4]	пропозиції МВФ щодо зняття мораторію на торгівлю землею для залучення інвестицій у АПК.[4]

Вважаємо, що варто погодитися з фахівцями [4; 5; 6], які для подолання зовнішніх та внутрішніх обмежень реалізації інвестиційних бізнес-процесів в Україні вважають, що необхідно:

- боротьба з корупцією, для чого необхідно налагодити роботу Антикорупційного суду, реформувати судову систему та повернути довіру до неї, скоротити державний апарат [6];

- лібералізація та дерегуляція підприємницької активності; завершення формування стабільного та передбачуваного нормативно – правового середовища; лібералізація торгівлі та транскордонного руху іноземного капіталу[5];

- реалізація заходів щодо зниження рівня політичних ризиків у країні в напрямі політичної стабілізації [5];

- ретельне оцінювання можливостей залучення іноземних ресурсів [4]

- стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом перегляду ставок податків; наукове обґрунтування й реалізація заходів щодо формування збалансованої системи інвестиційних стимулів; впровадження успішно імplementованих за кордоном інструментів фінансового регулювання й стимулювання інвестиційної та інноваційної активності [5].

Список використаних джерел.

1. Москаль І.І. Інвестиційний процес в Україні як визначальний чинник економічного розвитку. *Наука й економіка*. 2013. Вип. 4(2). С. 299-303.

2. Федоров Г.О. Механізми державного регулювання залучення іноземних інвестицій: дис... канд. екон. наук: за спец. 25.00.02. 2019. С.214. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/dorad/files/fgo_dis_20190416.pdf (дата звернення 29.10.2019)

3. Григор'єва Л.В. Аспекти застосування на підприємстві інноваційних технологій в управлінні персоналом при наданні послуг з переробки давальницької сировини. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2013. С. 249. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23581/1/37-244-251.pdf>(дата звернення 29.10.2019)

4. Щур Д.В. Інвестиції і вибори: чи чекати угод по злиттю поглинанню у 2019 році. *Економічна правда: електроний журнал*. 2019. URL:

<https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2019/02/21/645448/> (дата звернення 29.10.2019)

5. Ванькович Д.В., Демчишак Н.Б., Луковська Ю.М. Діагностування стану інвестиційного клімату в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. С.17

6. Сержанов В.В. Державна інвестиційна політика національної економіки: дис. канд. екон. наук: за спец. 08.02.03. 2018. с. 256. URL: <https://nam.kiev.ua/files/tesis/dyss-serzhanov.pdf> (дата звернення 24.10.2019)

7. Андрушків Б.М., Мельник Л.М. Формування системи бізнес-процесів підприємства у контексті сталого розвитку. *Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property*. 2015. №2(12), С.92-98. URL: journals.uran.ua> index.php > article > download (дата звернення 29.10.2019)

Гармаш А.Ю.,
учениця 10 класу,

Харківська гімназія №47 Харківської міської ради Харківської області

Науковий керівник: Проценко А.М., вчитель правознавства Харківської гімназії №47 Харківської міської ради Харківської області, вища категорія, вчитель-методист

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА СТАН ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.

На сучасному етапі проблема забезпечення дотримання прав людини займає вагоме місце у міжнародній політиці. Контроль з боку відповідних міжнародних інститутів, рекомендації щодо національного законодавства та практики є важливим елементом міжнародного співробітництва України. Механізми міжнародного захисту прав людини є системою міжнародних органів і організацій, що діють з метою здійснення міжнародних стандартів прав і свобод людини чи їх відновлення у випадку порушення. З точки зору походження виділяють два основні види міжнародних механізмів захисту прав людини: договірні (конвенційні) механізми захисту прав людини та інституційні механізми захисту прав людини. Також механізми захисту прав людини географічно поділяються на універсальні (загальні) та регіональні.

Українська держава в межах своїх міжнародних зобов'язань тісно співпрацює в рамках як універсальних, так й регіональних механізмів захисту прав людини. Україна намагається реформувати національне законодавство та практику органів держави й місцевого самоврядування відповідно до рекомендацій як інститутів ООН, так і Ради Європи. Прийнято і здійснюється План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини до 2020 року. Проте існують проблеми щодо забезпечення ефективного захисту прав людини відповідно до рекомендацій міжнародних інституцій, як органів та організацій ООН, так і європейських.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Тематика захисту прав і свобод в сучасних державах, зокрема в Україні, залишається актуальною. Забезпечення прав і свобод людини і є пріоритетом у діяльності української держави, відповідно до положень нашого Основного закону. На даний час ситуація в Україні, пов'язана з соціально-економічними проблемами тощо, потребує вдосконалення існуючих механізмів захисту прав і свобод громадян. У світі з часу закінчення другою світовою війни поступово утвердилися міжнародні стандарти прав і свобод людини та механізми їх захисту, як універсальні, так і регіональні. У міжнародному співтоваристві поступово склалася система органів, уповноважених вживати заходів щодо тих держав, які порушують основні права і свободи людини, та продовжується процес її удосконалення. Для України, яка є учасницею практично всіх основних міжнародних угод у сфері прав людини, наразі зростає вплив міжнародних норм та стандартів, діяльності міжнародних органів на становлення і удосконалення національного механізму захисту прав людини і громадянина в Україні з метою усунення існуючих суспільних проблем.

Однією з реалій сучасного міжнародного правопорядку є визнання прав людини складником предмета міждержавних відносин, тобто ставлення держави до її громадян уже не вважається справою виключної внутрішньої юрисдикції [2].

Запровадження єдиної міжнародної системи захисту прав людини стало одним з найважливіших завдань створеної після завершення Другої світової війни Організації Об'єднаних Націй. Вперше чіткий перелік основних прав людини було закріплено в Загальній декларації прав людини, прийнятій ООН 10 грудня 1948 р (Далі – Декларація)[3]. Декларація була прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї ООН прав людини і не є міжнародним договором, проте дата її прийняття у всьому світі відзначається як День прав людини. Хоча цей документ має рекомендаційний характер, він започаткував процес створення міжнародних стандартів у сфері прав людини і свобод людини.

У Статуті ООН був встановлений всеохоплюючий принцип поваги до прав людини, а, з іншого боку, в ньому в якості одного з основних принципів зазначається, що цей Статут «не в якій мірі не дає Організації Об'єднаних Націй право на втручання в справи, що по суті входять у внутрішню компетенцію будь-якої держави». Засобом подолання цього протиріччя стало встановлення саме колективної відповідальності держав-членів ООН за стан справ людини у всьому світі, що й було поступово втілено в механізми контролю, що складає другу фазу розвитку прав і свобод людини, яка настала після встановлення в міжнародному праві системи міжнародних стандартів з прав людини, якими мають керуватися держави у своїх внутрішніх правопорядках [4].

Міжнародні механізми захисту прав людини є більш вузьким поняттям ніж міжнародно-правові засоби забезпечення і захисту прав людини, вони не охоплюють всієї системи захисту прав людини. Права людини захищаються і в

рамках міжнародного гуманітарного права міжнародними актами та міжнародними органами, серед яких Женевські конвенції 1948 р. з двома протоколами до них і утворена ними Міжнародна комісія щодо встановлення фактів. Велика кількість міжнародних актів щодо захисту прав людини були прийняті в рамках міжнародного карного права, що вже також розглядається як окрема галузь міжнародного права [1, с.82-83].

Система міжнародних договорів, та діяльність заснованих відповідно до них органів та організацій є важливим гарантом не лише підтримання загального миру та безпеки, але й захисту прав людини. Контроль з боку відповідних міжнародних інститутів, рекомендації щодо національного законодавства та практики є важливим елементом міжнародного співробітництва України.

Але необхідно рухатися у напрямку всебічного забезпечення прав людини. Пропонується доповнити положення законодавства України нормами про те, що міркування Комітету ООН з прав людини є підставою для перегляду рішень вітчизняних судових органів; розробити і прийняти спеціальні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, в яких би визначалися порядок застосування та виконання заходів, передбачених Комітетом в своїх міркуваннях та рішеннях. Також необхідно почати з ратифікації Європейської конвенції щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів та створити ефективний механізм виконання рішень Європейського Суду з Прав Людини і рішень національних судів, у тому числі щодо виплати справедливої сатисфакції.

Список використаних джерел.

1. Антонович М. Міжнародна система захисту прав людини: крізь призму України// Український часопис міжнародного права, 2004. №3. С.80-86.
2. Журавльова А. М. Права людини як основа сучасного розвитку права в Україні- [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/119172>
3. Загальна декларація прав людини.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Кавун В.Ф. Механізми Міжнародного контролю у сфері прав людини. Автореферат на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук- Спеціальність 12.00.11.-Міжнародне право.-Київ, 2008.- 21 с

Коробко К.П.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Бутенко О.П., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ПРИКЛАДІВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Нові геополітичні реалії висувають на перший план завдання якнайшвидшого облаштування системи влади, муніципального управління, життєзабезпечення міст і сіл на основі досвіду державного управління територією, відповідного наукового, методичного, професійного забезпечення. Підвищена увага до кластерних методів організації організаційно-економічних систем стає нормою, отримує все більше прихильників, приймає економічно і методично оформлений вигляд. При цьому рушійною силою трансформацій в заданому напрямі є система публічної влади і її безпосередні учасники – публічні (державні) службовці. Від їх професіоналізму та потенціалу багато в чому залежить успішність транскордонної динаміки, перспектива поліпшення життя людей. Питанню кадрового потенціалу державних службовців приділяло уваги багато дослідників серед яких В. Д. Бакуменко [1], Н.Б. Жук [2], І. В. Захарова [3], Н.А. Левицька. У роботах зазначених вчених акцентовано увагу на необхідності науково обґрунтованої державної кадрової політики, ефективної системи роботи з персоналом, створення необхідного потенціалу для призначення на посади, підготовка державних службовців-професіоналів, постійне підвищення їхньої кваліфікації. Тому, формування та ефективної кадрової політики важлива і актуальна проблема державного управління[4].

Найважливішим показником професійної підготовки фахівця вважається його освіченість, включаючи спеціальну підготовку вищої кваліфікації шляхом отримання наукових ступенів. Проведення наукових досліджень і захист дисертацій безпосередньо ототожнюють також з потенціалом інноваційного розвитку регіону, а кількісні характеристики осіб, що мають наукову ступінь суб'єктів регіону є первинною базою для оцінки його інноваційно-інвестиційних можливостей. Тому в першому наближенні кількісним складом вчених у системі міської публічної служби можна оцінити здатність міста до інноваційного перетворення території під впливом зовнішніх факторів. Статистика регіону містить загальні відомості щодо кількості учасників які мають науковий ступінь регіонального господарства з розбивкою по науковим галузям. При цьому розподіл фахівців вищої кваліфікації за галузями економіки і підрозділам публічної служби відкрито не публікується. На рис.1 подано узагальнюючі відомості щодо забезпеченості кадрами з науковими ступенями

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

за даними Управління статистики у Харківській області.

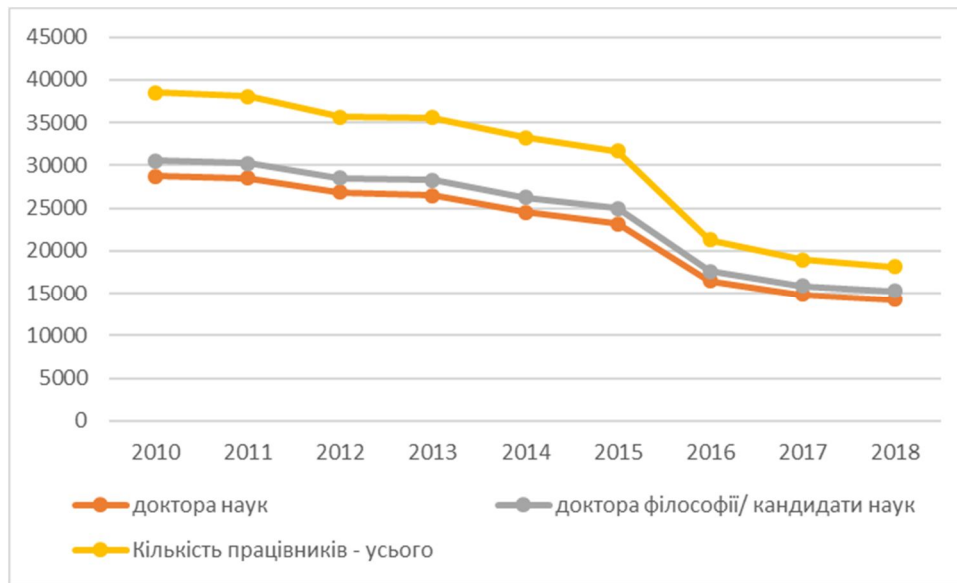

Рис.1. Динаміка кількості працівників із науковими ступеннями у Харківській області

[Складено за даними Управління статистики у Харківській області]

Як видно, спостерігається значне скорочення наукових кадрів. Кількість докторів наук скоротилась на 55,9% у порівнянні з 2010 роком, а докторів філософії/кандидатів наук на 36,7% відповідно. Офіційна статистика не показує розподілу вчених в органах публічної служби, наприклад, у місцевих адміністраціях. Для цілей дослідження автори проаналізували офіційний сайт Харківської міської ради і результати спостережень звели до табл.1.

Таблиця 1

Розподіл наукових кадрів у місцевих адміністраціях станом на 2018р [1] .

Адміністрація	Доктора наук, ос.	Кандидати наук, ос.	% до загальної числу службовців	Частка загальній чисельності, %
Міська	1	5	Менше 1 %	0,21
Районні	0	0	-	-

Також встановлено, що зростає частка кандидатів з державного управління та магістрів державного управління, але в загальній кількості зниження чисельності науковців таке зростання є незначним.

Державні службовці з науковим ступенем кандидата наук – рідкісне поєднання досвіду муніципального управління, знання історії регіону, його культурних і національних традицій з науковою методологією перетворення організаційно-економічної системи і її продуктивних сил. Такі фахівці здатні

стати інноваційним кадровим потенціалом регіону і необхідності врахування інтересів її мешканців. Доцільним вбачається роз'яснювальна робота серед керівників публічної служби і активізація дослідницької діяльності в сфері управління регіоном.

Список використаних джерел.

1. В.Д. Бакуменко Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень / В. Д. Бакуменко. // *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2015. Вип. 1. С. 8-26. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrzd_2015_1_3
2. Жук Н. Б. Державна кадрова політика // Державний архів Львівській області. – URL : <http://www.archiv.lviv.gov.ua/materials/publications/articles/derzhavna-kadrova-politika/>
3. Захарова І.В. Перспективні напрями вдосконалення кадрової політики в органах державної влади в умовах адміністративно-територіальної реформи // *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2013. № 16(205). С. 116-120.
4. Левицька Н. А. Особливості управління керівним персоналом в органах державної служби України // *Управління розвитком*. 2014. №7 (170). С.135-138.
5. Мохова Ю.Л. Система управління персоналом в органах державної влади / Ю.Л. Мохова, Р.В. Сабадаш // *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»* URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1369>
6. Управління статистики у м. Харків / Офіційний сайт. URL : <http://kh.ukrstat.gov.ua/nauka-tekhnohii-ta-innovatsii-stat/2114-kilkist-pratsivnykiv1-zadiianykh-u-vykonanni-naukovykh-doslidzhen-i-rozrobok-za-katehoriiami-personalu>. – Заголовок з екрану.

Сівцова Я.Р.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Тохтамиш Т.О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури

ОСНОВНІ ТРЕНДИ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що спектр фінансових послуг щорічно розширюється, на ринку постійно з'являються нові види продуктів і послуг. Впровадження інновацій на фінансовому ринку відбувається багато в чому завдяки небанківським технологічно орієнтованим компаніям. З

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

2014 року на ринку все частіше говорять про фінтех-інноваційні рішення для надання традиційних фінансових послуг. Фінтех-стартапи пропонують безпосередньо індивідуальним кінцевим користувачам привабливі рішення в тих клієнтських секторах, якими часто нехтують традиційні банки: рішення для клієнтів з низьким кредитним рейтингом; платформи кредитування P2P, де кредиторами виступають приватні особи; інструменти для персонального фінансового управління. Вже в найближчому майбутньому подібні зміни очікуються в галузі інвестування та управління добробутом, банкінгу для малого бізнесу та страхування.

Фінансові технології почали розвиватися після кризи 2008 року. Щоб скоротити свої витрати і оптимізувати роботу, банки запустили роботів-консультантів, почали пропонувати кредити онлайн і переміщати фінансові платежі в інтернет. Поштовхом для розвитку фінансових технологій стали мобільний інтернет, поширення смартфонів і незадоволеність населення банківськими послугами [1].

На ринку Фінтех з'явилися кілька трендів [2]:

- послуги через мобільний телефон. З появою великих екранів, зручних мобільних додатків людям простіше робити платежі і користуватися цілим спектром фінансових послуг;
- фінансові послуги та соціальні мережі. Фінтех-компанії навчилися аналізувати інформацію в соціальних мережах. Це дозволило пропонувати клієнтам персоналізовані послуги. А масове поширення додатків спростило комунікацію між фінансовою компанією і клієнтом.
- альтернативні платежі. Після появи електронних гаманців, мобільних платежів доступ до фінансових послуг отримали мільйони людей;
- маркетплейси. Розвиток небанківських послуг кредитування дозволило надавати кредити клієнтам через посередницькі цифрові платформи, які з'єднують кредиторів з позичальниками;
- нові бізнес-моделі. З розвитком платформ-агрегаторів послуг, які пропонуватимуть користувачеві усі послуги безкоштовно або за невелику плату, банкам потрібно буде міняти умови надання своїх послуг;
- штучний інтелект. Використання штучного інтелекту дає можливість автоматизувати багато важливих банківських послуг. Вже сьогодні банки використовують ботів, які відповідають на запитання клієнтів;
- цифрова ідентифікація і біометрія. Біометрія, яка включає ідентифікацію за відбитками пальця або розпізнавання обличчя, змінює спосіб надання фінансових послуг. Складність введення паролів і кодів стримує велику частину людей від користування новими цифровими фінансовими рішеннями;
- FinTech і банки. Разом з популярністю Інтернету зросла і частота онлайн-операцій, в тому числі фінансових. Тепер значно зручніше перевести гроші родичам на рахунок зі смартфона, ніж сидючи в банку або навіть стоячи біля банкомату.

Банки традиційно не можуть собі дозволити швидко і кардинально змінювати принципи дії, однак і фінансові важковаговики намагаються йти в ногу з часом, адже у них кожен день з'являються конкуренти.

Згідно з доповіддю Глобального звіту-2017, більше 80% світових банків втрачають свої доходи через розвиток функціоналу FinTech-компаній. Перш за все клієнти користуються онлайн-платежами, переказами на рахунки і зберіганням особистих фінансів. Понад 80% опитаних банків збираються налагодити співпрацю з FinTech-компаніями, щоб хоч якось покрити збитки.

Експерти всесвітньо відомої аналітичної компанії PwC (PricewaterhouseCoopers) схиляються до думки, що незабаром FinTech-компанії розвинути і управління особистими коштами. В такому випадку користувачі можуть запитати себе, чи потрібен їм взагалі рахунок в банку. Втім, досить багато у FinTech все ще відкритих питань. Один з найгостріших-невисока довіра потенційних клієнтів. Дослідження показують, що близько 50% клієнтів поки воліють послуги традиційного банкінгу, хоча і через мобільні додатки.

Цікавий FinTech-гібрид, який міг з'явитися лише в наші дні, - нео банки, створені вже існуючими банками. Такі компанії почали набувати популярності після світової банківської кризи в 2008 році [3].

5 найбільш відомих фінтех-стартапів, які показали себе гідними конкурентами традиційним банкам:

1. Circle (Дублін, Ірландія). Circle - це додаток для соціальних платежів, який використовує цифрову валюту Bitcoin. Основна мета стартапу - зробити процес переказу грошей локально і по всьому світу таким же легким, як надсилання повідомлення. Стартап був заснований в Дубліні (Ірландія) у 2013 році. На цей час він зібрав \$ 136 млн.

2. Trov (Каліфорнія, США). Trov став новатором у сфері страхування цифрових сховищ, дозволяючи користувачам вводити детальні відомості про свої особисті речі в мобільний додаток, який зв'язується зі страховими партнерами. Останні можуть забезпечити страховку для ноутбука, спортивного інвентарю, ювелірних виробів, предметів домашнього господарства та ін., внесених в сховище.

3. Ripple (Сан-Франциско, США). Ripple - це платіжний фінтех-стартап на базі технології Blockchain. Ripple починав як платіжний протокол, що пропонує роздрібні платежі і валютну торгівлю. На сьогодні рішення від Ripple - одні з найпопулярніших на ринку. Технології Ripple дозволяють банкам з різних точок світу обходитися без посередників при здійсненні міжнародних транзакцій, підвищуючи безпеку, точність і збільшуючи швидкість проведення операцій.

4. Currency Cloud (Лондон, Великобританія). Стартап в сфері платежів. Британська компанія Currency Cloud надає послуги транскордонних грошових переказів для бізнесу. На відміну від банків, Currency Cloud робить це швидше і дешевше.

5. Ant Financial (Ханчжоу, Китай). Ant Financial є одним з

найсильніших гравців у сфері фінансів і технологій на глобальному рівні. Підрозділи Ant Financial надають платіжні послуги, послуги з управління капіталом і кредитною звітністю, послуги приватного банкінгу і хмарних обчислень. Alipay на сьогодні є найбільшою в світі платформою для мобільних і онлайн-платежів [4].

Таким чином, FinTech - технології, які використовуються в секторі фінансових послуг, які в основному використовуються самими фінансовими установами. Але все більше і більше Фінтех представляє технології, які кардинально змінюють традиційні фінансові послуги, включаючи мобільні платежі, грошові перекази, кредити, збір коштів та управління активами. Нині у фінансовому секторі відбувається часткове витіснення традиційних посередників новими учасниками, автоматизованими процесами та децентралізованими мережами. Зростання конкуренції змушує традиційні фінансові установи застосовувати нові технології, поліпшувати фінансові продукти, змінювати бізнес-моделі та зменшувати витрати.

Список використаних джерел

1. Фінтех в Україні: що це таке і як він робить життя комфортніше/ URL: <https://ukr.segodaya.ua/economics/finance/finteh-v-ukraine-cho-eto-i-kak-on-delaet-zhizn-ukraincev-komfortney-1117884.html/>.
2. .Фінтех в Україні. URL: <https://ukr.media/science/347729/>.
3. Що таке фінтех і чому потрібно про нього знати URL: <https://blog.platincoin.com/ru/economics/what-is-fintech-and-why-you-should-know-about-it/>.
4. ТОП-5 фінтех-стартапів, здатних скласти конкуренцію існуючій банківській системі. URL: <https://www.ideabank.ua/uk/about/blog/1487-top-5-fintekh-startapiv-zdatnykh-sklasty-konkurentsiyu/>

Сенів Л.А.,

к.е.н., доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Сучасне суспільство неперервно змінюється, проходячи певні етапи та стадії розвитку. Суспільний розвиток - це якісна зміна всієї структури суспільства аж до зміни способу мислення людей, що приводить до виникнення нових суспільних відносин і нових методів виробництва.

Під суспільним розвитком зазвичай розуміють лише такі зміни, які відповідають інтересам більшості суспільства, сприяють підвищенню якості

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

життя людей та дають змогу їм впевнено дивитися в майбутнє. Сучасна стадія суспільного розвитку характеризується переходом до постіндустріального суспільства, що визначається як суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до надання послуг, проведення досліджень, організації системи освіти й підвищення якості життя; в якому клас технічних фахівців став основною професійною групою й, що найважливіше, в якому впровадження нововведень усе більшою мірою стало залежати від досягнень теоретичного знання. Доцільно відзначити феномен створення глобального громадянського суспільства, яке можна розглядати як планетарну сукупність усіх громадян світу, їх вільних об'єднань і асоціацій, пов'язаних суспільними відносинами, що перебувають за межами новостворюваної глобальної держави, її директивного регулювання і регламентації, що гарантуються й охороняються політичними структурами глобального світу [1, с.6].

Управління суспільним розвитком, або, інакше кажучи, - суспільне управління, можна визначити як управління процесами формування і розвитку суспільства. Цей термін інтегрує управління всіма сферами суспільної діяльності (політичної, економічної, соціальної, гуманітарної, екологічної), державне управління, місцеве самоврядування, управління громадськими організаціями і рухами, політичними партіями, профспілками та ін. Одним із основних суб'єктів управління суспільним розвитком виступає держава. Її невід'ємним атрибутом є державна влада - право, здатність та можливість держави впливати на діяльність, поведінку людей, соціальних груп, зрештою, на діяльність суспільства в цілому. Державна влада виступає політико-правовим інструментом забезпечення існування держави та досягнення її цілей через систему повноважень і засобів, що застосовуються від імені держави. Одним із основних видів діяльності держави та одночасно найважливішою складовою суспільного управління виступає державне (публічне) управління [1, с.8].

Місце публічного управління в людському житті є значним, оскільки кожен індивід звертається до послуг чиновників, адже добровільна взаємодія між людьми має свої обмеження. При цьому помітними є невдоволеність і фізичних осіб, і приватного сектору, й інвесторів як щодо самого процесу, так і щодо результативності в справі адміністративних послуг [2, с. 40].

Створення зручних та доступних умов для отримання громадянами адміністративних послуг є одним з головних завдань органів державної влади, оскільки саме за якістю послуг кожен член суспільства оцінює турботу влади про нього. Виконання цього завдання є особливо актуально для України, де система надання адміністративних послуг є ще недостатньо прозорою та неповною мірою враховує інтереси замовників та споживачів цих послуг.

Одним з провідних напрямів модернізації системи надання адміністративних послуг населенню України є забезпечення її дієвості шляхом

активного запровадження в діяльність органів влади інформаційно-комунікаційних технологій [3, с.52].

Втілення інформаційно-комунікаційних технологій в процесі надання різноманітних адміністративних послуг реалізувались, зокрема, шляхом створення Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП).

Центри надання адміністративних послуг - державні установи з надання різноманітних адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна» та «прозорого офісу».

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги», Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності".

Діяльність Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) визначено Законом України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року [4]. Концепція ЦНАПу передбачає створення для споживачів єдиної приймальної щодо більшості адміністративних послуг, тобто об'єднання максимальної кількості органів (підрозділів) публічної адміністрації, які раніше окремо контактували з фізичними та юридичними особами. Тобто адміністративні послуги надаються споживачам в одному приміщенні. До ухвалення Закону України «Про адміністративні послуги» це завдання вирішувалось шляхом включення в роботу ЦНАПу представника кожного адміністративного органу (підрозділу) [3, с.53].

З метою забезпечення комфортних умов для надання адміністративних послуг в Україні, станом на другий квартал 2019 року, функціонувало 796 центрів надання адміністративних послуг. За I півріччя 2019 р. запрацювало 18 нових Центрів та територіальних підрозділів [5]. Ці Центри на даний момент є одним з найбільш ефективних та швидкодіючих засобів для підвищення якості життя громадян в нашій країні. Даний засіб у вигляді повноцінного функціонування вищезгаданих ЦНАПів є особливо актуальним в момент, коли Україна, в силу економічної кризи, не може забезпечити оперативного та відчутного підвищення добробуту своїх громадян.

Істотним фактором для підвищення ефективності роботи цих Центрів є проведення періодичних комплексних опитувань їх співробітників з метою виявлення потреб і потенційних можливостей даних ЦНАПів та забезпечення конкурентного середовища у сфері надання адміністративних послуг.

Зауважимо, що реформування сфери надання адміністративних послуг не обмежується лише зміною організаційних структур (або створенням нових); що якість результатів надання послуг визначається не тільки кінцевим продуктом чи досягнутим ефектом, але й вимогами клієнта. Для виміру такої якості необхідно проаналізувати сукупні витрати та порівняти їх з результатами інших підприємств, організацій, установ, які здійснюють аналогічні види діяльності.

Дієвим стимулом підвищення ефективності в даному випадку, на думку Никифорова А.Л., є забезпечення реальної конкуренції у наданні адміністративних послуг. Це потребує деконцентрації, демонополізації, та

приватизації адміністративних видів діяльності, гнучкого ціноутворення, впровадження в сферу надання адміністративних послуг практик бенчмаркінгу, контролінгу, контрактного менеджменту, створення та постійного підживлення конкурентного середовища в зазначеній сфері.

Отже, особливості модернізації системи публічного управління в Україні характеризуються активним впровадженням в діяльність органів влади інформаційно-комунікаційних технологій шляхом забезпечення ефективної роботи ЦНАПів; реалізацією державних програм, які забезпечують відокремлення одержувачів державних послуг від суб'єктів надання таких послуг, а також відсутністю конкуренції на даному ринку.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади управління суспільним розвитком в умовах трансформацій : наук. розробка / авт. кол. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), С. О. Кравченко, Е. М. Макаренко та ін. - К. : НАДУ, 2012. - 52 с.
2. Никифорова А.Р. Створення конкурентного середовища у сфері надання адміністративних послуг як засіб модернізації системи публічного управління в Україні / А.Р. Никифорова // Розвиток державного управління в умовах реформування: проблеми та перспективи: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Маріуполь : Донецький державний університет управління; Український культурологічний центр, 2017. - 330 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: –http://dsun.edu.ua/upload/doc/conf_042017.pdf
3. Гришко О., Грабар Н. Система надання адміністративних послуг населенню в Україні: підвищення якості послуг в нових реаліях / О. Гришко, Н. Грабар // Державне управління та місцеве самоврядування: збірник наукових праць. - Вип. 3 (30) / 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_03\(30\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_03(30)/9.pdf)
4. Закон України «Про адміністративні послуги» № 5203-VI від 04.04.2018 р. // Законодавство України. Офіційний сайт Верховної ради України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
5. Єдиний державний портал адміністративних послуг. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://my.gov.ua/info/news/207/details>.

Севостьянова Г. С.,

аспірантка,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку
НАН України

РИЗИКИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

Організація процесу публічних закупівель в Україні на основі принципів прозорості є важливим кроком до підвищення рівня ефективності державного впливу на розвиток підприємництва, гармонізації із законодавством ЄС та підвищення якості державного управління. Держава є одним із головних споживачем товарів, робіт і послуг, а публічні закупівлі виступають одним із інструментом регулювання попиту та пропозиції на вітчизняному ринку. Публічні закупівлі здійснюються у відповідності до розроблених процедур та правил, які закріплені у законодавстві [1-3].

Конкурсний механізм, на думку Т. К. Митропан, особливо в разі об'ємних закупівель, дозволяє досягти кількох рішень: знизити вартість необхідної замовникові продукції, забезпечити більш високий рівень прозорості та підконтрольності процесу купівлі-продажу та в кінцевому підсумку протистояти корупції [4]. Однак процес здійснення публічних закупівель не вільний від ризиків, які необхідно враховувати як замовникам, так і учасникам конкурсних торгів.

Організаційно-методичне забезпечення державного регулювання публічних закупівель та оцінки ефективності передбачає врахування ризиків, що впливають на ефективне витрачання державних коштів, якісне і своєчасне задоволення державних потреб; підвищення підприємницької активності за рахунок державного стимулювання процедур торгів.

Державною аудиторською службою України було запропоновано перелік індикаторів ризиків [3], що враховані у автоматичній системі врахування ризиків процедури проведення публічних закупівель.

Основна мета системи автоматичних індикаторів ризиків полягає у пошуку сумнівних торгів, – тих, що містять ознаки порушень законодавства або свідчать про ймовірність допущення таких порушень. Система ризиків виділяє такі закупівлі й відразу направляє їх Держаудитслужбі на перевірку [2]. Система автоматичних індикаторів ризиків – це аналітичний обчислювальний комплекс у складі електронної системи закупівель, що забезпечує постійний та регулярний розрахунок індикаторів на основі відкритих даних з API-сервісу електронної системи закупівель.

Згідно із затвердженням Переліком індикаторів ризику нараховується 35. Кожен з перелічених індикаторів має свою вагу в діапазоні від 0,1 до 0,5. Така вага визначається з урахуванням рівня потенційного впливу порушень законодавства у сфері публічних закупівель, що можуть бути виявлені за

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

результатами аналізу спрацьованих індикаторів. Індикатори розраховуються на етапах планування, проведення процедури закупівлі, укладання договору про закупівлю та його виконання [1].

Кількість та важливість ризиків здійснення публічних закупівель при проведенні процесу оцінювання їх можливої появи в процесі торгів варіюється в залежності від виду економічної діяльності, в якій здійснюється торг. Отже важливим є врахування класифікації ризиків при закупівлі товарів, робіт і послуг для їх пріоритизації та врахуванні в процесі торгів.

Першим критерієм класифікації є суб'єкт публічних закупівель. В залежності від нього ризики здійснення закупівель слід класифікувати на:

- ризики замовника;
- ризики учасника торгів.

При цьому ризик замовника торгів характеризується ймовірністю зазнати втрат очікуваної користі щодо отримання товарів, робіт та послуг, спрямованих на ефективне використання бюджетних коштів. Ризик учасника торгів зазнати втрат очікуваної економічної (фінансової) користі або прямих збитків через відсутність дієвих важелів з боку замовника, спрямованих на закупівлю товарів, робіт та послуг [5].

Наступний критерій: за характером прояву ризиків. Відповідного даного критерію слід виділити наступні види ризиків:

фінансові ризики – ризики невиконання замовником або учасником конкурсних торгів своїх фінансових зобов'язань. Інфляційні зміни, зміни валютних курсів, впливають на порушення умов здійснення платежів.

Чинники зміни цін досить суттєво впливає під час виконання довгострокових проектів, зокрема будівельних робіт. Відмова замовника від зміни ціни в багатьох випадках призводить до розірвання договору чи неякісного виконання своїх зобов'язань переможцем конкурсних торгів [6];

комерційні ризики – ризики у процесі реалізації товарів та послуг, що вироблені чи куплені підприємством, пов'язані зі зниженням обсягу реалізації внаслідок зміни кон'юнктури, підвищення ціни закупки товарів, втрати товарів у процесі обігу, підвищення витрат обігу та ін.

юридичні ризики – полягають у не прогнозованих змінах законодавства, що регулює публічні закупівлі, неузгодженість законодавства, неможливості зафіксувати конкретні умови торгів через особливості використання бюджетних коштів;

корупційні ризики можуть виникати на етапах підготовки документів для конкурсних торгів, що передбачає виставлення вимог, яким відповідає конкретний учасник торгів; на стадії укладання договорів тощо;

технічні ризики – при закупівлі техніки чи обладнання, відсутність закріплення замовником в технічних умовах конкурсної документації вимоги щодо року випуску предмета закупівлі може призвести до результату, коли переможцем виявиться учасник, який запропонував предмет закупівлі, що був у

вжитку і має значно дешевшу вартість. Замовник змушений буде відмінити торги, щоб не отримати в користування таку техніку [5];

За тривалістю угоди:

ризиків зміни умов через тривалу угоду;

ризиків невиконання умов через нестачу часу.

Інший критерій класифікації: за етапом процедури здійснення публічних закупівель:

ризиків на етапі електронного повідомлення – ризиків некомпетентності, нечіткого оголошення критеріїв замовлення; технічні ризиків;

ризиків на етапі електронного доступу – технічні ризиків, ризиків некомпетентності;

ризиків на етапі електронного подання – ризиків часові, ризиків некомпетентності, ризиків низької поінформованості; технічні ризиків;

ризиків на етапі оцінювання – ризиків невідповідності умовам, неповноти інформації; корупційні ризиків;

ризиків на етапі присудження контракту – корупційні ризиків; ризиків невідповідності умовам;

ризиків на етапі замовлення – ризиків невиконання договірних відносин після підписання контракту;

ризиків на етапі електронного інвойсування – ризиків некомпетентності при створенні, реєструванні, розсиланні та отриманні підтвердження одержання рахунків;

ризиків на етапі оплати – ризиків інфляційні, корупційні;

ризиків на етапі архівування.

Таким чином, врахування ризиків дозволяє зменшення обсягу втрат бюджетних коштів та коштів учасників торгів; скоротити витрати часу на проведення торгів; розробити механізм виявлення та захисту від ризиків. Це надає можливість знизити ризиків раптовості та розробити механізми управління ризиками при здійсненні публічних закупівель.

Список використаних джерел

1. Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII «Про публічні закупівлі» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
2. E-Tender.ua. Торговельний майданчик для державних закупівель PROZORO. URL: <https://e-tender.ua/>
3. Про затвердження методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування. Наказ Державної аудиторської служби України від 27.09.2018. № 196.
4. Митропан Т. К. Основні ризиків при здійсненні державних закупівель робіт і послуг у будівництві. Теорія та практика державного управління. 2018. 2(61). С. 1-8. URL: http://kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-2/doc/2/2_10.pdf

5. Ризики при закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти (з точки зору замовника та учасника торгів) URL: http://www.mvk.if.ua/uploads/files/dz090212_10.pdf

6. Ганчак О. В. Ризики при закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти (з точки зору замовника та учасника торгів). Офіц. сайт міста Івано-Франківськ. URL: http://www.mvk.if.ua/uploads/files/dz090212_10.pdf

Завербний А. С.,

д.е.н., доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ РИЗИКІВ В ЕНЕРГЕТИЦІ УКРАЇНИ

При переході економіки України вцілому (її енергетичного сектору зокрема) виключно на ринкові взаємовідносини, лібералізування енергетичного ринку до процесів здійснення управління (включаючи прийняття рішень щодо його розвитку) залучається значна кількість стейкхолдерів (суб'єктів зазначених відносин), що переслідують абсолютно різні (деколи некомплементарні, навіть кардинально протилежні) інтереси. Значна кількість суб'єктів енергетичних відносин в Україні, за умови, що кожен із них прийматиме на себе певну частину (відсоток) ризику, призводитиме до виникнення фактору загального (так званого, системного) ризику, оскільки невиконання хоча б одним із суб'єктів покладених на нього зобов'язань призводитиме до виникнення небажаних/негативних подій, загроз у зв'язку із порушенням відлагодженого (чіткого) режиму енергопостачання тощо для решти учасників ринку [1]. Доцільним при розробленні, подальшому впровадженні енергетичних стратегій суб'єктам енергетичного ринку України, на нашу думку, спиратися на методологію управління ризиками, а також систематично здійснювати дослідження, аналізування ризиків. Дані процеси вимагають скоординованих, систематичних дій під час управління ризиками в енергетиці на всіх часових, ієрархічних рівнях структури управління. Завдання створення ефективної системи управління ризиками стає актуальним і нагальним [2].

Необхідність управління (включаючи планування, організування, контролювання, регулювання) ризиками в енергетиці зумовлена перш за все об'єктивними причинами, викликаними невизначеністю стану, динамікою і тенденціями розвитку енергетичного ринку України/світу, а також суб'єктивними причинами, що виникають (виникатимуть) безпосередньо при обґрунтуванні та ухваленні управлінських рішень.

Ризик може існувати/виникати впродовж усього життєвого циклу

суб'єкта енергетичного ринку на будь-якій із фаз його діяльності. Завданнями управління ризиком виступають такі [3]:

- виявлення джерел ризиків,
- встановлення рівня потенційних загроз (можливостей),
- ідентифікування ризиків,
- документування ризиків,
- розроблення заходів щодо їх оптимізування (зниження негативних впливів, максимального використання сприятливих можливостей при настанні ризиків тощо).

В процесі управління енергетичними ризиками [3] доцільно виокремити наступні етапи:

- формування плану управління ризиками,
- ідентифікування ризиків,
- аналізування ризиків (кількісне та якісне),
- планування реагування при настанні ризиків,
- контролювання і регулювання ризиків.

Необхідно чітко дотримуватися послідовності їх виконання. Можна очікувати супротив, науковці щодо терміну «планування ризиків». Однак саме планування є невід'ємною функцією управління ризиками, при чому основоположною. План для управління ризиками являє собою документ, що повинен охоплювати методологію, перелік завдань і їх змісту, інформаційні ресурси, інструменти системи управління, ієрархічну структуру цих ризиків, розподілення сфер повноважень/відповідальності ризик-менеджерів, опис величини (міри) впливу потенційних ризиків, заходи щодо відстежування/моніторингу, контролювання, регулювання (запобігання у майбутніх періодах) ризиків.

Серед основних завдань, що поставатимуть під час формування плану управління ризиками в енергетиці доцільно виокремити наступні:

- вибір методики управління ризиками енергетичної безпеки (зміст завдання полягає у тому, що із сукупності методичних підходів потрібно вибрати найбільш відповідний (оптимальний), зважаючи на його інструменти, необхідне інформаційне забезпечення тощо);
- розподілення ролей, сфер відповідальності ризик-менеджерів (встановлення ролей, відповідальностей менеджерів команди у процесі управління ризиками);
- встановлення обсягів необхідних засобів, для процесу управління ризиками в енергетиці (формування резервів на покриття потенційних втрат та управлінського резерву; розроблення процедур щодо використання цих резервів);
- визначення часових параметрів системи управління ризиками в енергетиці (встановлення термінів, частоти здійснення дій щодо управління даними ризиками);
- формування структури ризиків в сфері енергетики (формування

категорії ризиків на підставі власного досвіду чи за результатами аналізування видів потенційних ризиків у форматах списку категорій/типів чи ієрархічної структури ризиків (RBS). Побудова структури RBS дасть змогу детальніше розглянути сукупність джерел виникнення енергетичних ризиків при їх ідентифікуванні; категорії ризику доцільно формувати за наступними ознаками: джерело ризику; область, на яку поширюватиметься вплив цього ризику; бюджет; сфера відповідальності; причина тощо);

- встановлення ймовірності настання ризику в енергетиці, розміру його впливу на рівень енергетичної безпеки (встановлення загальних співвідношень впливу ризиків на досягнення цілей (негативні/позитивні впливи); доцільним є використання типових шкал);

- формування матриці «ймовірність / вплив» (матриця містить імовірності настання ризикових подій та їх впливи на цілі енергетичного проекту; якісне оцінювання співвідношення «ймовірність/вплив» залежить від індивідуального сприйняття енергетичного ризику кожною із організацій);

- встановлення ставлення стейкхолдерів до рівня енергетичної безпеки, їх схильності до ризику (ставлення до організації стейкхолдерів (прихильне, нейтральне, негативне) може змінюватися у часі; схильність до ризику в енергетиці найвагоміших стейкхолдерів фіксуватиметься у плані управління ризиками із обов'язковим вказанням рівня індивідуального сприйняття кількісної межі/порогу, який допускати ризик стосовно досягнення цілей);

- встановлення форматів звітності при управлінні енергоризиками (формати звітності, що є призначеними для упорядкування документального супроводу управління (включаючи планування) ризиками; встановлення вимог щодо змісту, форми реєстрування ризиків, а також форм звітності тощо);

- відстеження процесів управління ризиками (формування порядку реєстрування (документування) усіх дій із ризик-менеджменту/управління ризиками, та умови й способи здійснення аудиту (контролювання) процесів управління ризиками в енергетиці).

Формування плану для управління енергетичними ризиками повинно здійснюватися базуючись на інформації щодо головної мети, підпорядкованих їй цілей, ресурсного забезпечення суб'єкта енергетичного ринку та дії факторів зовнішнього середовища тощо. Чітке планування ризиків в енергетиці сприятиме підвищенню рівня ефективності системи управління ними.

Список використаних джерел

1. Барінов В.А., Савельєв В.А., Сухарев М.Г. Надежность либерализованных систем энергетики: Монография: Новосибирск: Наука, 2004. 333 с.
2. Караєва Н.В., Гусєва І.І. Сучасні ризики суб'єктів електроенергетичного ринку в умовах реформування енергетики України. Ефективна економіка, № 1, 2010. [online]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_1_8

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

3. Руководство к своду знаний по управлению проектом (Руководство PMBOK), 2017. 6-е издание. Pennsylvania: Project Management Institute, 800 с.

Сафонова Р.Ю.,

аспірантка,

Донецький національний технічний університет

СОЦІАЛЬНА СФЕРА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ефективне функціонування держави в сучасних економічних умовах певною мірою залежить від стійкого розвитку соціальної сфери. Так, соціальна сфера впливає на рівень життя населення, яке в свою сприяє збільшенню сукупного попиту в економіці, поліпшення умов праці і побуту, підвищення працездатності населення, тим самим регулює процеси відтворення робочої сили, зростання людського капіталу та культурного і духовного життя суспільства. Першочерговою метою стабільного розвитку соціальної системи країни має бути зростання рівня якості життя населення, яке в свою чергу, зводиться не тільки до споживання матеріальних благ і послуг, а і до задоволення духовних потреб. Ця мета досягається затратами фінансових ресурсів, залучення яких має відбуватися і на рівні держави, і на рівні суб'єктів господарювання. Саме створення ефективного фінансового механізму дасть змогу ефективно функціонувати соціальній сфері.

Проблеми теоретичних і практичних засад реалізації фінансової політики досліджували такі вітчизняні науковці, як О. Александров, М. Алексєєнко, В. Андрущенко, М. Богачевський, С. Буковинський, О. Ватаманюк, І. Верба, В. Вишневський, В. Геєць, А. Даниленко, Є. Іонін, І. Запатріна, В. Зимовець, Т. Єфименко, О. Ковалюк, М. Крупка та інші.

Вагомий внесок в дослідження фінансової політики, як одного із інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни зробили зарубіжні вчені: Ш. Бланкарт, Б. Болдирєв, Дж. Б'юкенен, А. Вагнер, Л. Дробозіна, Дж. Стігліц та інші. Але незважаючи на вагомий внесок, досі залишаються недостатньо висвітлена роль державних фінансів у формуванні соціально-економічної системи країни.

Соціальна сфера вирішує низку завдань, які приймають участь в розвитку економіки країни та безпосередньо впливають на суспільство. Основними завданнями є:

- створення умов для ефективної праці людини;
- забезпечення продуктивної зайнятості населення на максимальному рівні, підвищення якості і конкурентоспроможності робочої сили;
- підвищення рівня якості та стандартів життя населення;
- підтримка соціально вразливих верст населення;
- тощо [1, с. 31].

Для реалізації даних завдань потрібен достатній рівень «фінансового

забезпечення», яке необхідне для ефективного функціонування соціальної сфери. В економічній літературі поняття «фінансове забезпечення» розглядають через формування цільових грошових фондів господарюючих суб'єктів у достатньому розмірі та їх ефективне використання [2, с. 180].

Науковці Н.Пігуль, О.Люта, А.Бойко запропонували власне трактування поняття «фінансового забезпечення соціальної сфери». Так, «фінансове забезпечення соціальної сфери – це система організації фінансових відносин, які включають відповідні форми, методи та інструменти їх реалізації, в процесі мобілізації та розподілу фінансових ресурсів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, зумовлених соціальними функціями держави» [1, с. 33]. Основним джерелом фінансування системи фінансового забезпечення соціальної сфери повинно стати бюджетне та позабюджетне фінансування.

Бюджетне фінансування представляє собою надання коштів з бюджетних ресурсів суб'єктам господарювання для покриття витрат.

Позабюджетне фінансування має три складових:

1. самофінансування - фінансування діяльності суб'єкта господарювання за рахунок власних фінансових ресурсів;
2. кредитування - надання коштів на принципах поворотності, платності, терміновості, забезпеченості та цільового використання;
3. мобілізація фінансових ресурсів з інших джерел - за допомогою фінансових важелів суб'єкт діяльності залучає необхідні ресурси з метою вирішення певних задач. До них належать спонсорські кошти, кошти від державних цільових фондів, надходження від громадських фондів, гранти та інше [3, с. 208].

Важливим моментом є те, що від специфіки функціонування соціальної сфери залежить форма фінансового забезпечення. Так, для освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, культура повинно переважати бюджетне фінансування. В інших питаннях суб'єкти господарювання фінансування здійснюють шляхом самофінансування чи кредитування. На підтвердження цієї тези доцільно буде провести аналіз обсягів та динаміки видатків, які спрямовуються на фінансування пріоритетних напрямків економіки України. Дані для аналізу наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Видатки державного бюджету України (функціональна класифікація) за період 2017-2019 рр.

	Видатки (млн.грн)	%	Видатки (млн.грн)	%	Видатки (млн.грн)	%
	2017		2018		2019	
Усього	839244	100%	985842	100%	758748	100%
Загальнодержавні функції	142447	16.97 %	162950	16.53 %	125279	16.51 %
Оборона	74346,2	8.86%	97024	9.84%	70810,	9.33%

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

	Видатки (млн.грн)	%	Видатки (млн.грн)	%	Видатки (млн.грн)	%
	2017		2018		2019	
Громадський порядок, безпека, судова влада	87845	10.47 %	116876	11.86 %	95675	12.61 %
Економічна діяльність	47000,1	5.60%	63600,7	6.45%	40463,1	5.33%
Охорона навколишнього середовища	4739,9	0.56%	5241,2	0.53%	2944,7	0.39%
Житлово-комунальне господарство	16,9	0.00%	296,9	0.03%	64	0.01%
Охорона здоров'я	16729,1	1.99%	22617,9	2.29%	24913,9	3.28%
Духовний та фізичний розвиток	7898,1	0.94%	10107,1	1.03%	5988,1	0.79%
Освіта	41140,2	4.90%	44323,4	4.50%	35955,	4.74%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	144478	17. %	163866	16. %	156468	20. %

Розроблено автором на основі джерел [4, 5, 6].

Аналіз видатків державного бюджету в період 2017-2019 рр. виявив деякі залежності. Так, розглядаючи напрями державного фінансування виявлено, що найбільше видатків було направлено на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, освіти та громадський порядок та безпеку. Це свідчить про належну увагу держави до соціальної підтримки населення та продовження процесу реформування освіти, зростають видатки на охорону здоров'я, але обсяги зростання підтримки досі залишаються недостатніми для якісної перебудови та виходу на новий рівень.

Сфери житлово-комунального господарства та духовного та фізичного розвитку мають найменше фінансування з бюджету. А саме ці складові можуть стати опорою соціальної системи України. Тому для фінансування даних складових варто залучати і позабюджетне фінансування, а саме самофінансування.

Отже, сучасний стан розвитку української економіки характеризується зростанням ролі соціальної сфери, яка створює сприятливі умови як для матеріального, так і для духовного життя населення, оскільки ці умови є важливою складовою в формування високого рівня життя населення. Враховуючи сучасний стан розвитку вітчизняної економіки, збільшення обсягів бюджетного фінансування стає неможливим, тому варто поступово підвищувати роль позабюджетного фінансування.

Список використаних джерел

1. Пігуль Н. Люта О., Бойко А. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні. *Вісник національного банку України*. 2015. №1. С. 30-35.
2. Мамонова Г. В. Моделювання пріоритетів фінансового забезпечення соціальної сфери. *Бізнес Інформ*. 2014. № 1. С. 179 - 183.
3. Глебова А. О. Сучасні теоретичні та практичні аспекти процесу організації фінансування соціально важливих проектів на основі фандрейзингу. *Проблеми економіки*. 2013. № 4. С. 206 - 211.
4. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2018/>
5. Річні звіти Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Попова Л. М.,

д.ю.н., к.е.н., професор кафедри фінансів та кредиту,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН КОНТРОЛЮ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМ СТАТУСОМ

На сучасному етапі розвитку господарських відносин в Україні, нагальним питанням є створення сприятливих умов для розвитку конкуренції. При цьому особливого значення набуває контроль за монополіями, що здійснює Антимонопольний комітет України.

Згідно з законодавством Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель [1]. Особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України обумовлюються його завданнями та повноваженнями, в тому числі роллю у формуванні конкурентної політики, та визначаються Законом України «Про Антимонопольний комітет України», іншими актами законодавства і полягають, зокрема, в особливому порядку призначення та звільнення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників, державних уповноважених та голів територіальних відділень Антимонопольного комітету України, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Антимонопольного комітету України, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів, в умовах оплати праці.

Згідно із статтею 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

- 1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- 2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- 3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;
- 4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;
- 5) здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель;
- 6) проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.

Антимонопольний комітет здійснює свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [2], «Про захист економічної конкуренції» [3], «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [4] та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цих законів.

На рис.1 представлено особливості діяльності Антимонопольного комітету України.

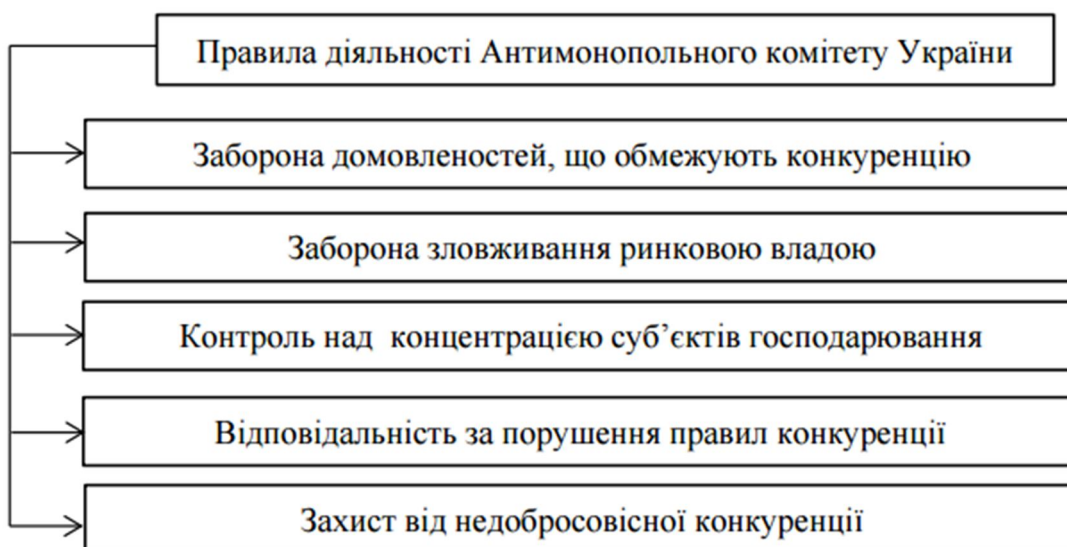

Рис. 1. Особливості діяльності Антимонопольного комітету України [5]

Значення законодавства про захист конкуренції впливає з її місця в системі ринкового господарювання. Сьогодні ні в кого не виникає сумніву, що конкуренція – двигун економіки. Саме вільне змагання підприємців з метою набуття за рахунок власних досягнень переваг над іншими створює ряд важливих умов успішного поступу суспільства. В економічній сфері воно є передумовою оптимального розподілу обмежених суспільних ресурсів, їх максимально ефективного використання кожним окремим виробником, науково-технічного прогресу. У соціально-політичній сфері наслідками вільної конкуренції є підвищення загального добробуту як основи добробуту й свободи кожного члена суспільства, свобода вибору кожним економічних і, відповідно, суспільної влади в окремих осіб або груп осіб [6].

Законодавство про захист економічної конкуренції передбачає спеціальні правові механізми, спрямовані на попередження антиконкурентних узгоджених дій підприємців, антиконкурентних дій державних органів, запобігання монополізації товарних ринків. Їх основу складають три види попереднього контролю, що здійснюється Антимонопольним комітетом України: попередній контроль над узгодженими діями суб'єктів господарювання, метою якого є недопущення антиконкурентних змов підприємців; попередній контроль над концентрацією суб'єктів господарювання, покликаний попереджати появу на ринку монопольних утворень при злитті чи приєднанні підприємств, створенні нових підприємств, набутті корпоративних прав або набутті контролю одного суб'єкта господарювання над іншим у будь-який спосіб; попередній контроль за прийняттям рішень органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю [6].

Державна конкурентна і антимонопольна політика функціонально є мультисуб'єктною, оскільки її окремі завдання вирішуються різними органами державної влади, що об'єктивно зумовлює міжсуб'єктні суперечності. Ці суперечності проявляються в процесі реалізації функції державної політики – моніторингу конкурентних відносин на товарних ринках, пошуку форм підтримки розвитку економічної конкуренції, контролю за дотриманням правил і норм конкурентної поведінки суб'єктів господарювання, засобів припинення проявів монополізму, попередження порушень антимонопольного законодавства та ін.

12 березня 2019 року було затверджено звіт Антимонопольного комітету України, згідно якого у 2018 році розмір штрафів за порушення конкурентного законодавства склав близько 277 млн. грн. (з них безпосередньо до бюджету надійшло близько 182,2 млн. грн.). Також було розглянуто більш ніж 500 заяв щодо надання дозволу на концентрацію та припинено 168 порушень, пов'язаних із проявами недобросовісної конкуренції [8].

Таким чином, особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету й обумовлюються специфічними засадами його діяльності, а саме

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

необхідністю забезпечення розвитку конкурентних відносин в Україні. Адже саме Антимонопольний комітет України є одним із регулюючих механізмів для юридичних осіб при здійсненні ними господарської діяльності. Антимонопольний комітет України не тільки запобігає порушенням, що пов'язані з обмеженням конкуренції, а й здійснює захист і відновлення порушених прав учасників ринку у випадку порушень антимонопольного законодавства та законодавства про захист економічної конкуренції шляхом застосування адміністративно-господарських санкцій.

Список використаних джерел

1. Про антимонопольний комітет : Закон України від 02.08.2017р. № 1555-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
2. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 03.03.2016р. № 782-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 25.09.2019р. №112-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
4. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 02.08.2018р. № 2481-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.
5. Слободянюк М.В., Хачатрян В.В. Особливості функціонування антимонопольного комітету України. *Економіка та управління національним господарством*, 2016. №14. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/48.pdf>.
6. Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84926>.
7. Василь Лагутін «Монополія та конкурентна політика: політико-економічні проблеми» 2015 р. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2015_4_12.
8. Звіт Антимонопольного комітету України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/148142>.

Новіцька Ю.І.,
студентка,

Н.Л. Михальчишин

к. е. н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет «Львівська політехніка»

УПРАВЛІННЯ НЕЕФЕКТИВНІСТЮ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Діяльність природних монополій впливає на найважливіші сфери життя людини та функціонування галузей промисловості. Оскільки діяльність

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

природних монополій може характеризуватись неефективністю, то відповідно виникає потреба розробляти таку систему регулювання, яка б враховувала особливості кожної із них. У стані природної монополії перебувають такі галузі, як залізничного, авіаційного транспорту, тепло-, водопостачання та водовідведення, житлово-комунальних послуг та послуг зв'язку тощо.

Регулювання діяльності природних монополій, що спрямоване на боротьбу з їх неефективністю, реалізується в кожній країні окремими регуляторними органами з використанням відповідних методів регулювання. Так, США є першою країною, що заклала теоретичні основи формування та здійснення конкурентної політики, в тому числі і політики регулювання діяльності природних монополій. В США, хоча державний вплив на ринкові відносини здійснюється мінімальний, однак такі галузі, як телекомунікація та енергорозподіл, є об'єктами значного державного регулювання. При цьому регуляторні органи керуються доступністю продукції для будь-кого платоспроможного суб'єкта на рівних умовах, безпекою виробництва та споживання, високими стандартами якості та оптимальними цінами і тарифами. В боротьбі з неефективністю діяльності природних монополій в США використовують такі основні заходи: лібералізація тарифів, в основному на послуги авіаперевезень та залізничного транспорту; зняття бар'єрів входу на ринок; надання доступу до ринку через укладання угоди про франшизу; застосування заходів дерегулювання; створення спеціальних повноважних органів, що регулюють діяльність природних монополій тощо [1].

Політика щодо регулювання природних монополій в Японії реалізується відповідно до антимонопольного закону «Про заборону приватних монополій і забезпечення справедливої торгівлі». Так, до галузей, у яких з економічних, технічних або інших умов не може бути повноцінної конкуренції, відносять галузі, обсяг попиту в яких визначається використовуваною технологією, і які організовані за принципом великомасштабного мережевого господарства з дорогим обладнанням, яке не може бути продубльовано на території країни, або в межах певної галузі. Природні монополії в Японії існують у таких галузях, як: електроенергетика, газове господарство, водопостачання і каналізація, залізничний, внутрішній водний, повітряний і муніципальний транспорт, складське господарство загального користування, зв'язок, радіомовлення й телебачення, комерційне складське господарство. Діяльність підприємств у цих галузях регулюється державою відповідно до спеціальних галузевих законів, прийнятих в Японії як виняток з антимонопольного законодавства. Галузеві закони визначають для кожної галузі певні умови доступу та схеми регламентації цін, умов поставок для покращення діяльності суб'єктів природних монополій [2].

В європейських країнах суб'єкти природних монополій перебувають під пильним контролем держави та спеціальних регуляторних органів, які реалізують системні заходи державного регулювання, з метою забезпечення якості та відповідної ринкової ціни їхніх товарів і послуг. Відповідно в країнах

Європейського Союзу використовують різноманітні методи регулювання, щоб забезпечити максимально ефективне функціонування природних монополій. Одним з головних завдань регуляторної політики є визначення заходів, які можуть передбачати такий захист діяльності природних монополій, що не зашкодить інтересам держави. Так, в багатьох країнах (зокрема, Німеччині, Великобританії, Бельгії, Франції тощо) відсутні спеціальні закони щодо природних монополій. Більше того, у конкурентному законодавстві багатьох країн Західної Європи термін «природна монополія» взагалі не згадується, а використовуються інші терміни. Основними напрямками державної політики з регулювання природних монополій, які використовують в європейських країнах, є: формування та підтримання конкурентного середовища в природно-монопольних галузях і управління механізмом перерозподілу монопольної ренти та регулювання цін на продукцію суб'єктів природних монополій; лібералізація ринків, яка полягає у сприянні появи зовнішніх конкурентів на ринках, що належали державним монополіям; контроль над цінами та якістю послуг, що надаються суб'єктами природних монополій [1].

З метою встановлення контролю над ринками суб'єктів природних монополій у Великобританії здійснювалась приватизація природних монополій з подальшою лібералізацією. У 80-х рр. XX ст. на законодавчому рівні було визначено обов'язок кожного суб'єкта природної монополії отримати ліцензію, в якій визначались умови ведення господарської діяльності. У Великобританії до природних монополій відноситься: галузь водовідведення та водопостачання, електроенергетики, газове господарство і залізнична інфраструктура. Розвинута система регуляторних органів передбачає контроль за якістю продукції та цінами та реалізується Відомством з питань ринків газу й електроенергії, Управлінням з питань ринків послуг водопостачання, Управлінням з питань регулювання залізниць, Управлінням з питань телекомунікацій, окремими комісіями з питань поштових послуг, цивільної авіації, радіозв'язку тощо. Реформування природних монополій передбачає аналіз їх діяльності та визначення тих видів, які можуть бути конкурентними. Для покращення ефективності у сфері електроенергетики у Великобританії, діяльність природних монополій з генерації, передачі та розподілення електроенергетики, передано приватним структурам, проте через володіння «золотими акціями» зберігається державний контроль [2].

Існування галузей у стані природної монополії обумовлюються певними перевагами, такими як позитивний ефект масштабу за низької еластичності попиту та доступу до рідкісних та важливих ресурсів та ін.

Для забезпечення прозорості формування і затвердження тарифів на послуги суб'єктів природних монополій, приведення їх до реальних величин і створення умов для подальшого реформування слід дотримуватися, зокрема, таких принципів формування тарифів: а) забезпечення балансу інтересів усіх учасників відносин у процесі надання житлово-комунальних послуг; б) стимулювання постачальників послуг до зниження витрат і встановлення

певних обмежень під час формування витратної частини тарифу[4].

Таким чином, в регулюванні діяльності природних монополій застосовується підхід, який орієнтований на збалансованість дотримання інтересів підприємства, держави та суспільства. Відповідно державні органи дотримуються лібералізаційних підходів, послаблюючи втручання держави в діяльність підприємства, що не завжди пов'язане з повною приватизацією. При цьому може використовуватись така форма управління неефективністю природної монополії, як запровадження державно-приватного партнерства, при плануванні якого варта адаптовувати систему управління об'єктом до умов партнерства з приватною структурою [3].

Зважаючи на те, що природна монополія має суттєве суспільне значення і одночасно характеризується неефективною діяльністю, управління, що здійснюється державними органами, практично у всіх країнах зорієнтоване на такі основні параметри, як ціна, якість, умови доступу до ринку. Для визначення методів управлінні неефективністю природних монополій необхідно ідентифікувати: 1) ймовірно конкурентні сфери діяльності природних монополій; 2) сфери, де не можливо впровадити конкуренцію, проте ефективним буде державно-приватне партнерство; 3) сфери, в яких конкуренція та державно-приватне партнерство не можливі та потрібно пряме державне втручання.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д., Филюк Г. М. Природні монополії: монографія. Київ: Знання, 2006. – 367 с.
2. Кузьменко Л. Г. Світовий досвід регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та основні напрями вдосконалення їх регулювання в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6782/Kuz'menko_Svitovyy_dosvid_rehulyuvannya.pdf
3. Михальчишин Н.Л. Державно-приватне партнерство як метод боротьби з неефективністю функціонування природної монополії[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvchu_ec_2014_710-711_4.pdf
- Хрустальова В.В., Ференц С.І. Основні теоретичні підходи до визначення сутності та регулювання природно-монопольних галузей[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/13.pdf.

*Найденко А.Є.,
студентка,*

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: В.В. Круглов, к. держ. упр., доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ

На сьогодні управління розвитком суспільства є однією з найважливіших частин системи державного управління, враховуючи, що криза у взаємодії між громадянами та владою – очевидна. Реалізувати стратегії перспективного розвитку можуть принципи управління і не лише в сфері економіки, соціуму і екології, але й охопити усю сферу суспільних відносин.

Одним із основних суб'єктів управління суспільним розвитком виступає держава. Її невід'ємним атрибутом є державна влада – право, здатність та можливість держави впливати на діяльність, поведінку людей, соціальних груп, зрештою, на діяльність суспільства в цілому. Державна влада виступає політико-правовим інструментом забезпечення існування держави та досягнення її цілей через систему повноважень і засобів, що застосовуються від імені держави. Одним із основних видів діяльності держави та одночасно найважливішою складовою суспільного управління виступає державне управління, з приводу розуміння якого в науковій літературі існують різні підходи. Доцільно виділити визначення, згідно з яким державне управління – це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, що спирається на владну силу держави. В Україні державне управління набуло офіційного визнання як вид діяльності, галузь науки і освіти спеціальність [2].

Безперечно, суспільний розвиток забезпечується завдяки наявності такого феномену, як управління суспільним розвитком, або, інакше кажучи, – суспільне управління, що можна визначити як управління процесами формування і розвитку суспільства. Цей термін інтегрує управління всіма сферами суспільної діяльності (політичної, економічної, соціальної, гуманітарної, екологічної), державне управління, місцеве самоврядування, управління громадськими організаціями і рухами, політичними партіями, профспілками та ін. [1]

Розвиток будь-якої країни неможливий без використання нових, постійних змін наукових знань у технології та науково-технічні розробки для виробництва. Беручи до уваги іноземних науковців та управлінців, доведено, що економічний розвиток країни визначається не тільки природними

ресурсами, а і здатністю населення країни до застосування новітніх технологічних та організаційних ідей.

Найвизначальнішою функцією є те, що проблеми суспільного розвитку цілком залежать від «управління». Слід зазначити, що зміни повинні початися в першу чергу в свідомості кожної людини, а вже потім реалізовуватися з допомогою державного апарату. До теперішнього часу в країні не відбувається помітних змін на краще, тому що у свідомості більшості управлінців не відбувається процес трансформації свідомості і розуміння необхідності пристосування країни до європейських цінностей.

Щоб уникнути чи запобігти кризовим явищам у суспільстві необхідна якісна і змістовна державна стратегія управління, яка передбачатиме реальні механізми реалізації державної політики, що зможуть забезпечити впровадження принципів сталого розвитку. Безумовно, управління розвитком – це складний та різноманітний процес, який охоплює усі сфери суспільних відносин, тому передбачає комплексність та системний підхід у реалізації основних шляхів діяльності держави.

Перш за все, держава повинна бути орієнтована на створення державних механізмів, які будуть сприяти позитивним змінам в системі суспільних відносин. Механізми державного управління сталим розвитком розуміються як певний процес, який зумовлює системну взаємодію усіх елементів, які викликають позитивні зміни в об'єктах управління. Через це відокремлення механізмів управління сталим розвитком має сприяти формуванню комплексної стратегії розвитку держави. До фундаментальних факторів формування дієвого механізму управління розвитком держави віднесені наступні: утворення в державі умов для соціально-економічного розвитку; застосування системного підходу до управління суспільним потенціалом; висока орієнтація органів управління на довгострокові цілі державного розвитку; формування власних механізмів забезпечення розвитку в окремій галузі; визначення відповідного цілям розвитку критерію результативності державного управління, в якості якого доцільно використовувати показники динаміки зміни соціально-економічного потенціалу держави; запровадження моніторингу управління сталим розвитком регіону як основи вироблення своєчасного і адекватного управляючого впливу. Формування визначених факторів буде сприяти підвищенню дієвості механізму управління сталим розвитком країни, що позитивно впливатиме на зростання якості життя людей, а також актуалізації державного соціально-економічного потенціалу.

Управління суспільними процесами в контексті забезпечення розвитку повинне бути закріплене на державному рівні. На сьогодні затверджена стратегія розвитку «Україна-2020», яка на жаль має здебільшого декларативний характер і формально передбачає впровадження 62 реформ. Тому вкрай важливо сьогодні наповнити цей документ змістом – прийняти відповідні підзаконні нормативно-правові акти, які дозволять дійсно імплементувати принципи сталого розвитку у всі сфери розвитку держави [3]. Якщо за

формальною стратегією не слідуватимуть відповідні акти, які наповнять документ змістом, то з плином часу ми знову отримаємо чергову соціально-економічну чи політичну кризу. Тож, необхідно діяти на упередження, використовуючи управління розвитком держави.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади управління суспільним розвитком в умовах трансформацій : наук. розробка / авт. кол. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), С. О. Кравченко, Е. М. Макаренко та ін. К. : НАДУ, 2012. 52 с.
2. Юрійчук С. М. Особливості управління соціально-економічним розвитком регіонів у сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 6. С. 52–53.
3. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, Л. В. Литвинова. За заг. ред. д.держ.упр., професора Н. В. Грицяк. К. : Вид-во К.І.С., 2015. 108 с.

Гордієнко Є.П.,
аспірант,

ХарПІ НАДУ при Президентіві України

Науковий керівник: Статівка Н.В., док. держ. упр., зав. кафедри управління персоналом та економіки праці ХарПІ НАДУ при Президентіві України

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УБД

Револуція Гідності та військові дії на Сході країни стали поштовхом до розвитку інституту громадянського суспільства. Сьогодні громадяни прагнуть не лише бути проінформованими, а й мати можливість впливати на прийняття рішень, формування та визначення пріоритетних напрямків державної політики. Отже постає необхідність налагодження комунікацій та зворотнього зв'язку між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства. Ефективна комунікативна політика та дієвий механізм зворотніх зв'язків надають можливість суспільству донести до влади наявність проблем, бути почутими та забезпечують своєчасне інформування населення щодо діяльності органів державної влади для їх вирішення [3].

Одним з актуальних питань сьогодення є підтримка та надання зваженого соціального захисту учасникам бойових дій (далі – УБД), у вирішенні якого активну участь приймають як органи державної влади, так і самоорганізації громадянського суспільства, громадянські організації, спілки, благодійні

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

фонди, асоціації тощо. Вони надають допомогу демобілізованим УБД та членам їх сімей, інформуючи їх про права та соціальні гарантії, державні програми, розробляючи дорожні карти, пам'ятки та інформаційні посібники. Попри певні здобутки, рівень проінформованості УБД залишається низьким. Вирішення проблеми потребує формування комунікативної політики та інституційного, фінансового, організаційного, економічного та наукового її забезпечення. Взаємодія органів державної влади з громадськими організаціями та об'єднаннями ветеранів потребує встановлення законних механізмів, ефективних моделей комунікації в цій системі взаємодії.

Відповідно до нової філософської енциклопедії «Комунікація (від лат. *communicatio* – повідомлення, передача) – це спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями та ін.; передача того чи іншого змісту від одного утворення (колективного або індивідуального) до іншого через знаки, зафіксовані на матеріальних носіях [4]. Комунікація між владою і суспільством в теперішній час відбувається на реальному, медійному та мережевому рівнях. Побудова комунікаційного простору на основі принципу партнерства передбачає цілковиту довіру зі сторони громадськості до органів державної влади. Натомість, в Україні відбувається небезпечно зниження довіри громадян до всіх інститутів влади, про що переконливо засвідчують результати соціологічного дослідження, проведеного Центром Розумкова у 2019 р. Недовіра найчастіше висловлюється Верховній Раді України (82% їй не довіряють), державному апарату (чиновникам) (81%), політичним партіям (76%), судовій системі (75%), Уряду України (74%), комерційним банкам (72%), Прокуратурі (71%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (69%), Національному антикорупційному бюро України (68%), Національному агентству з питань запобігання корупції (68%), Верховному Суду (67%), місцевим судам (67%), Антикорупційному суду (66%), Конституційному Суду (65%), Національному банку України (63%) [8].

Підвищення рівня довіри громадян до влади можливе за умови збільшення інформаційної відкритості діяльності органів державної влади та налагодження комунікацій з інститутами громадянського суспільства. Питання комунікації органів державної влади з органам місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, ЗМІ регулюються великою кількістю нормативно-правових актів України. Основними у цій сфері є закони: Про інформацію, Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації, Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності, Про звернення громадян, Про доступ до публічної інформації, Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи – Електронний Уряд тощо. У 2010 р. була прийнята Концепція проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики», метою якої є визначення шляхів законодавчого врегулювання питання забезпечення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової

комунікації і громадськістю на засадах рівноправного партнерства, що сприятиме зміцненню демократії, становленню громадянського та інформаційного суспільства [6]. Однак, закон досі не прийняли, задекларовані та ухвалені норми не виконуються повною мірою, відсутні механізми їхньої реалізації через недостатнє фінансування інформаційної галузі, повільне впровадження та застосування новітніх інформаційних технологій у діяльності владних інститутів. Також законодавство має більш фрагментарний характер і несистемний підхід в реалізації відповідних законів [7].

Ефективність комунікативної взаємодії органів державної влади із інститутами громадянського суспільства щодо соціального захисту УБД залишається достатньо низькою, що й провокує виникнення різних проблем – від недоцільності пільг до неефективності в реалізації ряду державних програм. Діяльність громадських організацій направлена на реалізацію й захист інтересів УБД, інформування влади про настрої та бажання УБД, лобіювання їх інтересів, здійснення моніторингу державної політики щодо ефективної реалізації цих інтересів [9]. Відкритими залишаються питання щодо єдиних механізмів встановлення та вивчення зворотного зв'язку з УБД, пропозицій, оцінок, моніторингу публікацій у ЗМІ, планування довгострокових комунікативних стратегій [2].

З метою досягнення зворотнього зв'язку з інститутами громадянського суспільства, які опікуються соціальним захистом УБД органам влади варто врегулювати низку питань, зокрема щодо завершення формування відповідної правової бази взаємодії органів влади та громадських організацій; розділу «зон відповідальності» між органами влади та громадськими організаціями; фінансової підтримки, що надається державою громадським організаціям.

Також необхідно звернути увагу на розвиток механізмів громадського моніторингу та контролю реалізації державних програм соціальної підтримки УБД та їх сімей; підготовку та проведення спільних соціально значущих акцій і заходів; організацію громадських слухань, переговорних майданчиків, вебінарів, налагодження роботи «гарячих ліній» та інших форм діалогу; розробку єдиної дієвої платформи, яка б надавала повний обсяг інформації щодо існуючих програм для ветеранів та підтримку цільових сайтів, сторінок у соціальних мережах; проведення моніторингових досліджень ефективності спільної діяльності.

В Україні законодавчо закріплено основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної політики соціального захисту УБД, сформовано державні інститути відповідної компетенції, ухвалено цілу низку концепцій, програм і планів дій. Відповідно до Реформи національної безпеки та оборони, має бути створена ефективна, прозора, відкрита та гнучка структура публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування). Уряд затвердив Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни та доручив Міністерству у справах ветеранів України (далі – Міністерство) забезпечити його створення. Також у Міністерстві

функціонують Громадська рада, рада ветеранів України та комісії. На етапі розробки консультації з громадськістю, в режимі тестування приймаються електронні звернення, надається інформація щодо фінансової підтримки громадських об'єднань [5].

Варто зазначити, що на платформі Міністерства та громадських організацій можливо створити дієвий механізм, який дозволить здійснювати адресну допомогу кожному учаснику АТО за рахунок бюджетних видатків у рамках виконання існуючих та перспективних державних програм. Вирішення соціальних проблем УБД можливе лише в рамках моделі, де органічно поєднана зацікавлена цілеспрямована політика держави та ініціатива й інтереси відповідної соціальної групи населення, з іншого. Ефективна система комунікацій, встановлення зворотнього зв'язку з громадськістю, публічного діалогу, партнерських стосунків органів влади та інститутів громадянського суспільства, підвищення ефективності механізму залучення громадськості до розроблення та реалізації державної політики – першочергової питання в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Ларіна Н. Б., Руденко О. М. Інформаційно-комунікаційне забезпечення ефективної діяльності влади : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.
 2. Кохан А. І. Державна комунікативна політика – механізм ефективної діяльності інституту публічної влади в Україні. *Вісник НАДУ «Державне управління: теорія та практика»*. 2011. №1. С. 2–8.
 3. Михненко А. М., Кравченко С. О., Пантелейчук І. В. Суспільство та влада: механізми взаємодії : навч.- метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 80 с.
 4. Новая философская энциклопедия / Гол. ред. В. С. Степин, А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, А. П. Огурцов. Москва: Мысль, 2010. 744 с.
URL:http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/slovari_ehnciklopedii/novaja_filosofskaja_ehnciklopedija_v_4_tomakh_2010/23-1-0-1152 (дата звернення 05.10.2019 р.)
 5. Офіційний сайт Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://mva.gov.ua/ua/dlya-gromadskosti> (дата звернення 07.10.2019 р.)
 6. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики»: Розпорядження Кабінету Міністрів від 13 січня 2010 р. №85-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85-2010-%D1%80> (дата звернення 07.10.2019 р.)
 7. Рачинська О. А. Оптимізація механізмів комунікативної взаємодії у сфері публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4.
- Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

С. 158–164.

8. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-doviry-do-suspilnykh-instytutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy-2> (дата звернення: 04.10.2019).
9. Шавкун І. Г., Дибчинська Я. С. та ін.. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія / Запорізька державна інженерна академія. Запоріжжя, 2017. 513 с.

Кривуля О.М.,

студент

Харківський національний університету будівництва та архітектури

Науковий керівник: Опікунова Н.В., ст.викл. кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Економічний розвиток будь-якої країни світу, включаючи Україну, визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. У концепції “Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй” (ПРООН) зазначається, що будь-яка держава світу в процесі свого економічного розвитку повинна в першу чергу створювати сприятливі умови для того, щоб життя людей було довгим, здоровим і наповненим творчістю.

Актуальність даної теми полягає в тому, що дослідження рівня життя населення стосується безпосередньо основних пріоритетів суспільного розвитку людської цивілізації. Рівень життя населення як соціально-економічна категорія являє собою рівень і ступінь задоволення потреб людей у матеріальних благах, побутових і культурних послугах. На думку фахівців [2,3], рівень життя характеризує народний добробут поряд із доходами і витратами. Він відображає також умови праці й побуту, обсяг і структуру робочого і вільного часу, показники культурного та освітнього рівня населення, а також здоров'я, демографічної та екологічної ситуації. Тому, аналіз життєвого рівня населення дає можливість визначити основні напрямки вдосконалення соціально-економічної політики держави[5].

За даними Держстату України [6,7] у 2018 році номінальні доходи населення склали 3219,5 млрд грн, що на 21,4% більше порівняно з 2017 роком. Наявний дохід, який може бути використаний населенням на придбання товарів

та послуг, збільшився на 21,9%, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору, – на 9,9%. На сьогодні спостерігається збільшення питомої ваги заробітної плати у структурі доходів населення, яка у 2018 році становила 47,4% проти 45,6% у 2017 році. Найбільшу питому вагу у структурі витрат населення мають витрати на придбання товарів та послуг, яка у 2018 році склала 89,2% проти 89,0% у 2017 році. Приріст заощаджень скоротився з 1,2% до 0,5%. За даними Держстату України середньомісячна заробітна плата штатних працівників за січень-березень 2019 року становила 9 629 грн, що на 20,8% більше, ніж у відповідному періоді 2018 року. Індекс реальної заробітної плати за січень-березень 2019 року по відношенню до відповідного періоду 2018 року становив 110,9 відсотка. За даними Пенсійного фонду України середній розмір пенсії разом з цільовою грошовою допомогою станом на 1 квітня 2019 року становив 2 899,04 грн, що на 15,1% перевищує розмір середньої пенсії станом на 1 квітня 2018 року. Середньомісячні сукупні ресурси одного пересічного домогосподарства за 9 місяців 2018 року склали 9 702 грн, міського – 9 923 грн, сільського – 9 246 грн і зросли порівняно з січнем - вереснем 2017 року у цілому по Україні на 23,8%. Середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства за 9 місяців 2018 року склали 8 154 грн, що на 18,1% більше ніж у відповідному періоді 2017 року[6].

Рімашевська Н.М. [1] зазначає, що економічні перетворення в Україні за 27 років державного будівництва супроводжуються не лише класичними економічними кризами, переворотами, «майданами» (гіперінфляція 1992-1994 років, стагнація виробництва аж до 1998 року, розбалансованість економіки, «помаранчева» революція 2004 року, платіжна криза 2013-2014 роки, Євромайдан 2014 року, війна на Донбасі – актуальне і нині), але й криміналізацією економіки, глибокою диференціацією доходів населення, в тому числі заробітної плати, знищенням інфраструктури під видом воєнних дій на сході країни, «відкати» завдяки АТО, зміною соціальної структури суспільства, виникненням "тіньової" економіки, зрештою гострою соціальною кризою.

Фахівці вважають [2,3], що Україна здатна повторити прецедент тривалого економічного зростання продемонстрований у минулому Польщею. Таку думку висловив британський економіст, експерт з питань України Тімоті Еш [6], з приводу повідомлень про показники зростання ВВП України у другому кварталі 2019-го року, передає Голос Америки.

Оглядачі та експерти [4,5] активно коментують дані Державній службі статистики про зростання українського ВВП у другому кварталі на рівні 4,6%. У Bloomberg [6] звернули увагу на те, що українське зростання контрастує з уповільненням зростання у Європі. При цьому у виданні також відзначили, що раніше Світовий банк заявив, що без різкого покращення у порівнянні з показниками попередніх років, Україні знадобиться півсотні років, щоб зрівнятися за показниками із сусідньою Польщею. Як відзначає видання Euronews, Польща демонструє щорічне зростання ВВП на рівні 4.2%,

починаючи з 1992-го року. На думку Тімоті Еша, за умов вірної політики, Україні цілком до снаги повторити польський прецедент тривалого зростання[6].

"Зважаючи на низький старт, немає причин через, які Україна не могла б сягнути подібного рівня зростання за умов вірної комбінації рішень", - зазначає експерт. Зростання ВВП України у другому кварталі 2019-го року сягнуло 4.6% у порівнянні з минулим роком. Це значне зростання, зважаючи, що загалом прогнозувалось зростання на рівні 2.7%. Це означає, що навіть якщо решту року зростання буде нульовим, загальнорічне зростання буде близько 3%", - вважає Бенджамін Хільгенсток [6], економіст міжнародної асоціації фінансових інститутів "Інституту міжнародних фінансів", що у Вашингтоні. Інформацію про зростання ВВП України схвально прокоментував і економіст Андерс Аслунд з дослідницького центру Atlantic Council у Вашингтоні. [6] "Для української економіки настає час для стрімкого зростання: інфляція стабілізувалась з мінімальним дефіцитом бюджету та жорсткою монетарною політикою. Обмінний курс гривні підвищився, що й потребує збереження робочої сили в Україні. Нарешті ми бачимо зростання", - пише Аслунд. Також Аслунд наголошує на важливості захисту право власності.

Таким чином, можна зробити висновок, що Україні просто необхідний «сучасний погляд» на реальність, а не застарілі стандарти та орієнтування на минуле. Країна потребує не чергових змін у Конституції, а нових ідей, нових орієнтувань, що також залежить від нашої молоді - майбутнього країни. Тоді, і тільки тоді Україна зможе потрапити на шлях трансформаційних перетворень, якщо країна буде налагоджувати економічні відносини з орієнтацією на міжнародні стандарти.

Список використаних джерел

1. Римашевская Н. М. Формирование качества трудовых ресурсов //Народонаселение. 2015. № 2. С. 3–11.
2. Богданов А. А. Тектология. Всеобщая организационная наука. М.: Экономика, 2009. 178с.
3. Ашин Г. К., Охотский Е. В. Курс элитологии. — М.: ЗАО "Спортакадемпресс", 2019.
4. Павловський М. А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія). К.: Техніка, 2011.
5. Паутов А. А., Вернигора Т. П. Элита и элитогенез. — М.: МГАПИ, 2017.
6. Україна може повторити економічний успіх Польщі. *УНІАН* <https://www.unian.ua/economics/finance/10653060-ukrajina-mozhe-povtoriti-ekonomichniy-uspih-polshchi-eksperti.html> (дата звернення 1.11.2019)

Визиров В. Е.,
студент,

ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

Науковий керівник: Латишева О.В., к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

ВИМОГИ ДО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Сьогодні однією з важливих проблем людства є забезпечення раціонального користування природними ресурсами, що змушує країни прискорювати впровадження еколого-орієнтованих програм та проектів сталого розвитку, що насамперед зумовлено стрімким зростанням екологічних проблем у світі. З іншого боку, вирішення екологічних проблем потребує додаткових, іноді непомірно великих обсягів вкладень, що в складних економічних умовах господарювання вітчизняних підприємств потребує дуже ретельного врахування як вимог впровадження еколого-орієнтованих інвестицій (рис 1), так й існуючих можливостей.

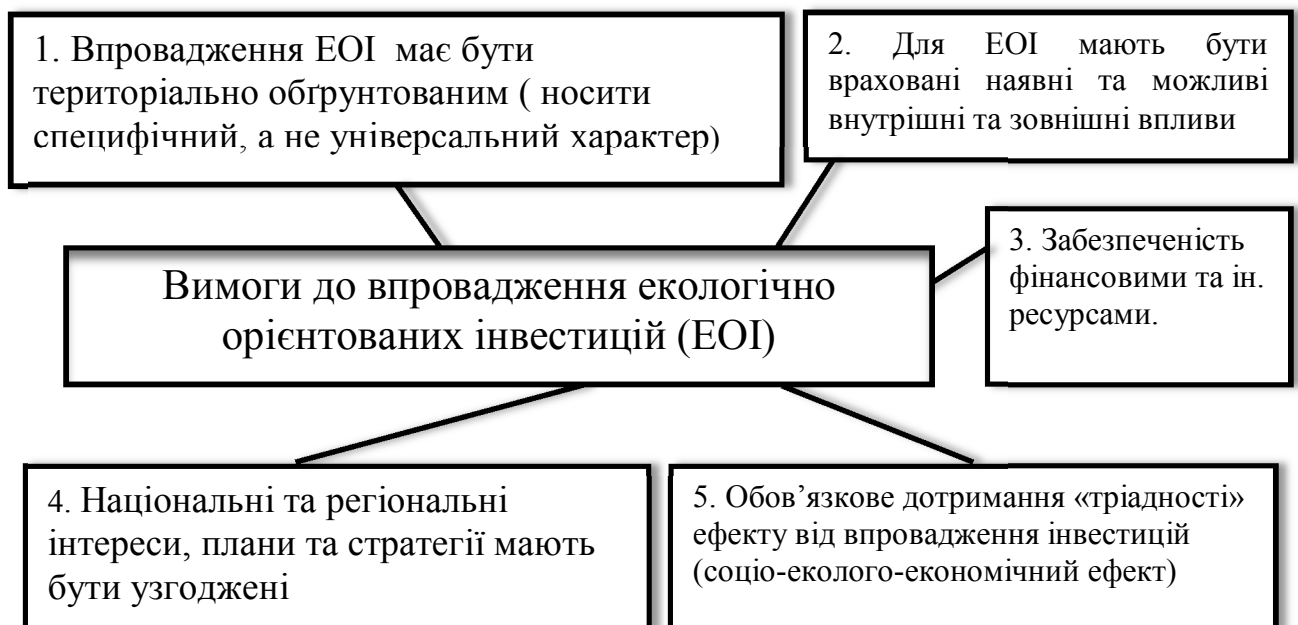

Рис. 1: Вимоги до впровадження еколого-орієнтованих інвестицій (інвестиційних процесів) (побудовано на підставі [2])

Еколого-орієнтований проект зазвичай є витратним, але в деяких випадках може забезпечити як еколого-соціальний ефект, так й економічний прибуток (наприклад, переробка пластикових і скляних пляшок, біопаливо, переробка сировини тощо).

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Ефективне впровадження та управління еколого-орієнтованими інвестиційними процесами можливо через сформований на підприємстві організаційно-економічний механізм управління (надалі - OEM), який «повинен враховувати особливості протікання інвестиційного процесу на кожному етапі життєвого циклу проекту, вчасно реагувати на зміни умов внутрішнього та зовнішнього середовища і виробляти адекватні управлінські рішення (від задуму проекту до завершення реалізаційної стадії)» [1 с. 21-27].

Дотримання цих вимог у розвинених країнах світу дозволяє сформувати багаторічний досвід успішного впровадження еколого-орієнтованих (інноваційних) проектів та програм, хоч при цьому інтереси усіх їх учасників досить різноманітні і часто різноспрямовані (рис.2).

Рис. 2. Інтереси різних учасників інвестиційного еколого-орієнтованого процесу (побудовано на підставі [5])

Варто констатувати, що ефективне впровадження та управління еколого-орієнтованими інвестиційними процесами не можливо без забезпечення певних

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

вимог до інструментарію впровадження еколого-орієнтованих інвестицій, а саме:

- Окремі складові OEM не повинні суперечити одна одній та мати різноспрямований характер;
- Всі заходи, що створюють передумови і стимули до впровадження екологічно орієнтованих інвестиційних проектів мають бути адекватними цілям і завданням сталого розвитку держави;
- Орієнтація механізму на еколого-економічний результат;
- Узгодження механізму з об'єктивно існуючою суперечливістю інтересів державних та недержавних структур;
- Стимулювання досягнення максимально можливого результату з залученням мінімального розміру інвестиційних ресурсів;
- Використання організаційно-правових та економічних методів управління, що забезпечують економічну самостійність суб'єктів управління щодо визначення цілей, шляхів та засобів досягнення цілей, а також економічну та юридичну відповідальність за результати своєї діяльності;
- Застосування організаційних та економічних регуляторів взаємовідносин між всіма учасниками економічно орієнтованого інвестиційного процесу на всіх рівнях управління. [3, с. 58-63]

Отже, загальним результатом екологічних (екологічно орієнтованих) інвестицій (рис.2), як вважають фахівці, є «одержання суспільного блага, що не може бути привласнено окремим індивідом і буде використано всіма членами суспільства» [5, с.304]. Крім того, варто додатково визначити, що внаслідок впровадження екологічно орієнтованих інвестиційних проектів (процесів) різними учасниками інвестиційних процесів досягаються й «різні результати в різних сферах, а саме: 1) екологічні – полягають в зниженні негативного антропогенного і техногенного навантажень на довкілля, а також в підвищенні якості ресурсоспоживання; 2) соціально-економічні – в підвищенні якості і тривалості життя населення, ефективності громадського виробництва і збільшенні національного багатства країни; 3) політичні – в зменшенні ступеня політичної залежності країни від зарубіжних постачальників природних ресурсів; можливості використання міжнародних домовленостей для активізації торгівлі екологічними квотами, екологічно чистою продукцією і т.п.» [4, с. 232].

Список використаних джерел.

1. Бондар А. В., Смоленніков Д. О. Розроблення механізму партнерства влади, бізнесу та громади для реалізації еколого-орієнтованих проектів. *Вісник Сумського державного університету*. Серія : Економіка. 2016. № 4. С. 21-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2016_4_5.
2. Жулавський А.Ю. Екологічно збалансований розвиток інвестиційного потенціалу території. Суми: Сумський державний університет (СумДУ) 2014. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/zhulavsk...>
3. Вишницька О. І. Формування організаційно-економічного механізму управління екологічно орієнтованими інвестиційними проектами. *Вісник*

- Сумського державного університету. Серія Економіка. 2011. №3. с. 58-63.
4. Герасимчук З.В., Ткачук В.Р. Інвестиційний потенціал регіону: методика оцінки, механізми нарощення: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2009. 232 с.
 5. Быстряков А. Я. Становление рынка инвестиционных ресурсов и повышение качества строительной продукции : дис. доктора экон. наук: 08.00.03. М.: РАГС, 1997. 304 с.

Бородіна В. С.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Опікунова Н. В., ст. викл. кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Як вважають спеціалісти [3,4], у сучасному світі відбувається переоцінка основних цінностей. Від економічної спрямованості суспільство переходить до інноваційної, від нагромадження матеріального багатства як основи особистого добробуту — до нагромадження інформації як основи суспільного прогресу. Місце людини в сучасному суспільстві визначає не тільки володіння матеріальними благами, а й володіння інформацією та інтелектуальним потенціалом. Інвестиції в людський капітал і формування на цій основі інтелектуального капіталу суспільства перетворюються на пріоритетний загальнонаціональний інтерес[1,2].

На думку Мельниченко О.А, Кузьминчук Н.В. [3,4], інноваційний розвиток розглядається, коли йдеться про відповідний тип розвитку на макрорівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу в процесі економічного розвитку країни, регіону, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо. Так термін «інноваційна діяльність» визначається Мельниченко О.А, Кузьминчук Н.В. [3], як «комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових та маркетингових заходів, які спрямовані на створення та впровадження інновацій (проведення і придбання наукових досліджень, нових технологій, виробниче проектування, інші види підготовки виробництва для випуску нових продуктів, впровадження нових методів їх виробництва, придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій, маркетинг, реклама тощо)».

В Україні діє Закон «Про інноваційну діяльність» та Закон «Про

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні»[1]. Відповідно до них, пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в нашій країні – це напрямки, що мають наукове економічне обґрунтування, які направлені на здійснення інноваційної діяльності, з метою забезпечення економічної безпеки держави, впровадження у виробництво продукції, яка є високотехнологічною, конкурентоспроможною, екологічно чистою, на виробництво послуг високої якості та «збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень» [1].

Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку інноваційної моделі розвитку економіки України інноваційним шляхом. Згідно з нормою Закону, державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, які реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних [1].

Інноваційна діяльність є невід'ємною складовою господарської діяльності підприємства, найпоширенішим способом забезпечення успішного його функціонування. На сьогоднішній день активна інноваційна діяльність сприяє перетворенню у сферах соціального, економічного та політичного життя суспільства. Тому важливим є вчасне виявлення проблем розвитку інноваційних процесів та розробка шляхів їх подолання [2,3].

На відміну від розвинутих країн, в Україні ще не створено національну інноваційну систему. Інноваційна діяльність в Україні характеризується структурною деформованістю, інституційною неповнотою, неузгодженістю та незбалансованістю технологічних, економічних і соціально ціннісних аспектів. [2].

На сучасному шляху здійснення інноваційних процесів у підприємств виникають перешкоди: недостатність джерел фінансування інноваційної діяльності, відсутність власних коштів, незначна державна підтримка у проведенні інноваційних процесів, відсутність розвинутої інфраструктури інноваційного ринку та низька мотивація щодо вдосконалення нових технологій та впровадження нових видів продукції.

Тому, основними завданнями, що сприятимуть розвитку інноваційних процесів в Україні на сучасному етапі є: 1) активна державна підтримка інноваційної діяльності, вдосконалення податкової системи; 2) вдосконалення інфраструктури інноваційної діяльності; 3) підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей; 4) створення ефективного ринку інноваційної продукції; 5) надання пільг промисловим підприємствам, які впроваджують інновації та поширення практики надання кредитів інноваційно-активним підприємствам [5, с. 120]. Реалізація запропонованих напрямків активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств та стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Таким чином, модернізація української економіки на засадах інноваційного розвитку має забезпечуватися комплексним застосуванням усіх доступних важелів економічної політики та запобіганням конфлікту між їхніми впливами та між вирішенням стратегічних та поточних завдань. За цих умов інноваційна стратегія як така, що за визначенням [2,3], веде до підвищення рівня прибутковості національних підприємств, може стати реальним полем для багатогранної співпраці держави і бізнесу.

Список використаних джерел.

1. Закон України " Про інноваційну діяльність " від 04.07.2002 р. № 40 IV. // Відомості Верховної Ради, 2012 р., № 36. С. 882—892.
2. Ковалевський Л.Г. Інноваційний розвиток України в сучасних умовах // Зовнішня торгівля: право та економіка, 2015. № 5—6. С. 99—104
3. Кузьминчук Н.В. Інноваційний розвиток як складова формування конкурентоспроможності промислового підприємства: теоретичний аспект [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvuuec_2014_2_4.pdf
4. Мельниченко О.А. Інноваційний розвиток національної економіки: виклики для держави, бізнесу та населення [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/02.pdf>
5. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К.: Центр навч. літ., 2009. – 320 с.

*Байбара М.Ю.,
студентка,*

Харківський регіональний інститут державного управління

Науковий керівник: Статівка Н.В., д.держ.упр., проф., завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці ХарРІ НАДУ

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ТЕОРІЙ МОТИВАЦІЇ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Наукові дослідження, що активно проводяться у сфері менеджменту та соціального управління вже починаючи з другої половини ХХ ст. стали підставою для зародження дискусій з питання про те, чи відрізняється мотивація персоналу в державному секторі від мотивації персоналу в

приватному секторі і чи можна застосовувати на державному рівні ті теорії мотивації, які розроблялися для приватних організацій?

Сформувалася точка зору, згідно з якою "хоча, мотивація працівників державного сектора є унікальним завданням, це не повинно зупиняти управлінців від звернення до загальних теорій мотивації" [5, с. 246]. Одним з прихильників такого підходу є американський вчений Хел Дж. Рейні. Він виходить з того, що поліпшити управління в державному секторі і підвищити результативність роботи його організацій можна, вивчивши і адаптувавши до них теорії з організаційної поведінки та загального менеджменту [5, с. 27]. Основне завдання Х.Дж. Рейні бачить в тому, щоб правильно перенести ідеї теорій мотивації в контекст державного управління.

Тієї ж позиції, втім, дотримуються і інші фахівці з області менеджменту і мотивації. Б. Райт [6], наприклад, вважає, що державний сектор не потребує власної теорії мотивації. На його думку, основною теорією організаційної поведінки цілком достатньо. Однак він зазначає, що відмінні риси секторів мають значення при інтерпретації і застосуванні будь-якої теорії мотивації.

Оснoву відмінностей роботи в державному і приватному секторі становить припущення про те, що державна служба має характер адміністративної роботи і на відміну від приватного сектора їй властива більша бюрократизованість і рутина. Особливістю сфери державної служби є і те, що її ціннісна структура в меншій мірі піддається соціокультурної деформації, оскільки з огляду на жорстку систему ієрархізації і бюрократизації держапарату сама система організації праці в системі держслужби і відносин всередині неї не зазнає скільки-небудь істотної реконструкції в часі, на відміну від організацій приватного сектора.

В умовах ринкової боротьби організації нерідко йдуть на експерименти в надії отримати переваги перед конкурентами. Держава ж з огляду на своє призначення і властиві їй особливості справляє враження організаційної структури, що практично не змінюються з плином часу. Будь-які нововведення попередньо ретельно зважуються і узгоджуються на всіх рівнях влади і, лише отримавши позитивні оцінки з цілого ряду аспектів, впроваджуються.

Особливості мотивації співробітників на державній службі, проте, викликають окремий інтерес з огляду на ту відповідальність, яка лягає на плечі держслужбовця як важливого елемента в структурі реалізації механізму державної влади. І хоча це питання неодноразово піднімалося в різного роду дослідженнях, воно не втрачає своєї актуальності, оскільки безпосередньо пов'язане з сучасними реаліями державного управління.

Більш демократичні умови праці приватнопідприємницького середовища, в яких і народжуються нові управлінські рішення, значно відрізняються від умов більш суворого середовища державної служби. Тому, якщо говорити про можливість їх запозичення і застосування в умовах

державного сектора, в першу чергу необхідно потурбуватися про адаптацією цих рішень до умов державної служби або ж, зміною умов середовища державної служби.

Список використаних джерел

1. Білорусов С. Розвиток професіоналізму та визначення ділових якостей державних службовців // Вісн. державної служби. — 2005. — № 2. — С. 32.
2. Крушельницька О. В., Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене / О.В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. — К., «Кондор». — 2006. — 308 с.
3. Петроє О. М. Соціальний діалог як інститут державного управління : [навч.-метод. матеріали] / О. М. Петроє ; упоряд. В. В. Святненко. — К. : НАДУ, 2013. — 84 с.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. — Режим доступу : [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19).
5. Рэйни, Хел Дж. Анализ и управление в государственных организациях / Хэл Дж. Рэйни ; Пер. с англ. Штернгарца М.З.. 2. изд. - М. : ИНФРА-М, 2004. - 401 с.
6. Wright B.E. Public sector work motivation: review of current literature and a revised conceptual model // Journal of Public Administration and Theory. 2001. Vol. 11. N 4. P. 563.

Щербань В.Е.,
студентка,

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (м. Маріуполь)

Науковий керівник: Меліхов А. А., д-р екон. наук, проф., зав. кафедрою економіки підприємств ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (м. Маріуполь)

КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА, ЯК ВАЖІЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Однією з актуальних завдань розвитку української економіки є покращення управлінських рішень у сфері промисловості на основі формування та реалізації нової державної промислової політики, що дозволить провідним промисловим галузям нашої держави тісніше інтегруватися у світовий економічний простір.

Згідно теорії управління, можна виділити чотири рівні в піраміді управлінських рішень. На вершині піраміди розташовується політика

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

відповідно до якої вишиковуються нижні рівні управління: стратегічний, тактичний і оперативний. Таким чином, політика є визначальною ланкою в системі ухвалення управлінських рішень, тому що саме у рамках її визначаються основні пріоритети наступних управлінських рішень. Отже, політика, як визначальний елемент піраміди управлінських рішень, може бути сформована через конкретні цілі і завдання, принципи, пріоритети і концепції розвитку.

Існують декілька підходів до визначення змісту державної промислової політики [1-4].

Державну промислову політику можна визначити, як засновані на законодавстві форми чинення впливу держави на встановлення суб'єктами підприємницької діяльності, що функціонують на певній території, цілей промислового розвитку.

Крім того, промислова політика може бути визначена як складова частина соціально-економічної політики, яка формулює позицію держави по відношенню до промисловості, і визначає основні форми, цілі і напрями діяльності органів державної влади в галузі науки і промислового виробництва.

Також можна визначити промислову політику як узгоджений і скоординований набір заходів, які реалізуються органами влади і спрямовані на організаційне, інформаційне, економічне і законодавче регулювання промислової діяльності в регіоні.

Європейський Союз як основні цілі промислової політики визначає сприяння зміцненню, оновленню і зміні структури промислової бази держав ЄС для забезпечення конкурентоспроможності європейських товарів на світових ринках і збільшення долі внутрішнього споживання продукції багатьох галузей за рахунок власного виробництва.

Промислова політика здійснюється через узгоджену систему законодавчих, адміністративних, фінансово-економічних державних рішень і заходів, що дозволяють управляти розвитком промисловості в країні відповідно до поставлених цілей, пріоритетів, принципів і завдань розвитку. Крім того, міжнародна практика говорить про те, що механізми промислової політики можуть бути успішно використані для забезпечення прискорення зростання і стабілізації економіки країни, чинячи позитивний вплив на стійкість внутрішнього ринку, об'єми експорту національних промислових товарів і збереження ресурсів країни.

Також оскільки від наповнення промислової політики залежить подальший розвиток країни, то її можна розглядати як структурний елемент політики громадського розвитку. Таким чином, коректно вибрані і формалізовані напрями розвитку промисловості можуть стати запорукою

добробуту економіки країни, а помилки можуть привести до значного збитку. Таким чином, промислова політика є інструментом, за допомогою якого можна змінити положення країни в глобальній економіці [3].

Узагальнюючи усі ці визначення, можна зробити висновок про те, що до складу промислової політики входять певні структури: державні і регіональні органи влади; господарюючі суб'єкти; наукові організації; цивільні інститути.

Промислова політика охоплює декілька рівнів [4]:

- державна промислова політика;
- регіональна промислова політика;
- промислова політика кластера або галузі;
- промислова політика концерну (підприємства).

Як основні заходи промислової політики виділяють:

- забезпечення умов для створення конкурентного середовища і підвищення ефективності функціонування ринку промислової продукції з метою збільшення рівня прибутковості промислових активів і розвитку ринкової інфраструктури;
- відстоювання інтересів вітчизняних промислових виробників на внутрішніх і зарубіжних ринках;
- забезпечення умов для розвитку науки і інноваційної активності в промисловому секторі;
- підвищення престижу робочих і інженерних професій;
- цільову підготовку кадрів;
- цільове кредитування суб'єктів промисловості;
- стабілізаційні кредити монопромисловим містам;
- підтримку попиту на внутрішньому ринку;
- регулювання митних зборів на імпордне устаткування і застосування антидемпінгових мит;
- регулювання тарифів природних монополій;
- фінансову, майнову, інформаційну і консультаційну підтримку в сфері інновацій;
- розміщення державного замовлення тощо.

Розробляючи промислову політику, необхідно забезпечити системність заходів, конкретизувати її зміст, критерії відбору рішень, пріоритети і оцінки отримуваних результатів.

Нині формуванням ефективної промислової політики займаються усі розвинені держави, оскільки саме завдяки цій політиці можна добитися максимальної ефективності економіки.

Одним з ключових чинників ефективності, виходячи з інституціональної теорії, є соціальна взаємодія суб'єктів промисловості, яка може реалізуватися,

передусім, у рамках кластерних взаємодій. Саме тому сучасний етап розвитку промислової політики тісно пов'язаний з кластерною політикою [5]. Як наслідок, успішна реалізація промислової політики на регіональному рівні забезпечується ефективною взаємодією держави, бізнес-структур і інститутів громадянського суспільства. Таким чином, можна констатувати, що економічна діяльність кластерів є пріоритетом державного розвитку у сучасному світі, оскільки її метою є налагодження соціальної взаємодії між суб'єктами промисловості за умови максимізації ефективності використання обмежених ресурсів. Цей напрям розвитку промислової політики намагається оптимально реалізувати економічні, політичні, і соціальні вимоги суспільства, кожні з яких нерідко мають суперечливі цілі і завдання.

В процесі розгляду теорії кластерного підходу як елемента розвитку регіонів зарубіжні автори виділяють поняття «кластерної політики», яка є процесом, при якому створюються міжфірмові зв'язки і зовнішні ефекти кластера з метою підвищення конкурентної переваги фірм-учасників. Англійські учені з університету Ньюкасл П. Беневорт і Д. Чарлз характеризують кластерну політику як пряме втручання уряду в процес формування і полегшення функціонування кластерів [6]. При цьому більшість активних заходів кластерної політики, на думку авторів, мають бути спрямовані на поліпшення інноваційної діяльності шляхом заохочення зв'язків між фірмами за допомогою підтримки прихованих і потенційних кластерів.

Кластерна політика чітко поєднується з ідеєю вивчення економічних явищ, створення територіальних інститутів і механізму сприяння інтерактивному навчанню під керівництвом бізнесу. Вона нерозривно пов'язана з функціонуванням вільних ринків. Таким чином, роль державного втручання обмежується підтримкою з боку конкурентного бізнесу, що перешкоджає створенню нових державних компаній з монопольними позиціями. При цьому роль уряду може мати вирішальне значення для активізації діяльності кластерів. Не дивлячись на те, що кластерна політика - одна з областей, в якій уряд може підтримувати кластери, заохочувати фірми до тіснішої співпраці, існує цілий ряд інших державних стратегій, необхідних для функціонування кластерів. В даному випадку, кластерна політика тісно пов'язана з широким спектром урядових систем у сфері технологій, економіки, комунальних послуг і наукової політики.

Один з основоположників теорії кластерного підходу М. Портер зазначав, що кластери є явищем що утворюється природньо [7]. Виходячи з цього, автор припускав, що саме «ринкові сили», а не державні рішення повинні визначати результати функціонування кластерів. Кластерна політика держави, на думку М. Портера, повинна включати постачання високоякісних матеріальних,

фінансових і трудових ресурсів, забезпечувати умови формування здорової конкуренції, застосовуючи антимонопольне законодавство і сприяючи захисту прав власності. При цьому, на відміну від промислової політики, держава не повинна встановлювати пріоритетні галузі. Метою кластерної політики є сприяння створенню і модернізації кожного знову створеного кластера.

Інші науковці визначають кластерну політику як «конкретні зусилля уряду по підтримці кластерів», що виражаються через будь-які форми державної дії: розвиток промисловості, малого і середнього бізнесу, наукових досліджень і інновацій; організацію спеціальних урядових програм або ініціатив [8].

На відміну від зарубіжної практики, Україні властива двоїстість цілей кластерної політики. З одного боку, кластерна політика спрямована на розвиток кластерів, що виникають самотійно як емпіричний феномен, з іншого – на створення і подальший розвиток кластерів за допомогою державної політики, що проводиться, і регіональних кластерних ініціатив.

Можна зробити висновок про небажаність комбінації низхідної та висхідної форм просування кластерів в одному регіоні і в контексті одного і того ж набору галузей, оскільки це викликає ризик контрпродуктивного суперництва між різними координаторами кластерів, погану координацію роботи і зіткнення приватних і державних інтересів.

Проведений аналіз трактування найбільш поширених підходів до промислової і кластерної політики дозволяє зробити висновок про необхідність доповнення завдань промислової політики орієнтацією на взаємозв'язані локальні форми господарюючих суб'єктів.

Підводячи підсумки вище сказаному, можна дати визначення кластерної промислової політики як комплексу правових, економічних, організаційних, освітніх, інформаційних, соціальних, інфраструктурних і інших заходів державного впливу на промислову діяльність кластерів, що спрямовані на розвиток конкурентоспроможності і зростання локалізації підприємств кластера на території з метою досягнення ефекту кластеризації - зростання добробуту населення території.

Реалізація кластерної політики в Україні дозволить нашій державі запустити механізми саморозвитку багатьох регіонів, особливо, проблемних та депресивних, що, в свою чергу, приведе до розвитку всієї держави.

Список використаних джерел.

1. Промислова політика посткризової економіки: кол. монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.В. Дейнеко; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.М.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Якубовського. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2014. 316 с.

2. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л. В. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2018. 158 с.

3. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : монографія. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2013. 536 с.

4. Татаркин А. И., Романова О. А. Промышленная политика: генезис, региональные особенности и законодательное обеспечение. *Экономика региона*. 2014. № 2. с. 9-21.

5. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. 304 с.

6. Benneworth P., Charles D. Bridging cluster theory and practice: learning from the cluster policy cycle. *Innovative Clusters*. 2001. Vol. 2. p. 387-396.

7. Портер М. Конкуренция / Пер. с англ. Москва: Вильямс, 2005. 608 с.

8. Растворцева С. Н., Череповская Н. А. Идентификация и оценка региональных кластеров. *Экономика региона*. 2013. № 4. С. 34-41.

Ярмацевич С.С.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Чупир О.М., д-р екон. наук, проф., професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Зміна науково-технологічної та соціально-економічної парадигми розвитку викликала якісні трансформації у всіх сферах діяльності людей, корпорацій, країн і регіонів світу. Безпрецедентна доступність інформації, динамізація міжнародного факторного обміну, структурні зрушення у споживанні товарів і послуг тощо призвели до посилення конкуренції, модифікації її форм і методів. Кризові явища глобального характеру також вносять суттєві корективи в поведінку економічних суб'єктів різних рівнів. Такі кардинальні зміни викликають необхідність перегляду як фундаментальних основ економічного розвитку, так і складових, що визначають конкурентні

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

переваги.

Теоретичні основи передумов становлення економіки знань, формування інтелектуально-креативного ресурсу глобальної економіки досліджено в роботах зарубіжних і вітчизняних таких науковців, як: Л. Антонюк, Л. Антошкіна, В. Білошапки, А. Вишневського, Чонсік Во, Ф. Вуда, А. Горелова, М. Гудмана, Д. Лук'яненко, С. Еванса, П. Друкера, І. Каленюк, Т. Кальченка, П. Койа, В. Кремінія, П. Кука, Ф. Махлупа, О. Мельнікова, Ю. Орловської, Є. Панченка, Ю. Полякової, А. Поручника, М. Портера, Л. Пропріс, П. Ромера, Є. Савельєва, І. Секі, С. Сіденко, А. Сміта, Дж. Стігліца, Я. Столярчук, Т. Туєна, Р. Флоріди, М. Хеммерта, Дж. Хоккінса, Хуан Цина, Й. Шумпетера та інших.

Різні погляди вчених до теорії розвитку економічних систем представлені в працях У.А. Льюїса, Й. Шумпетера, У. Росту, Р. Солоу, Р. Лукаса, Г. Мюрдала та ін. [1-4,9,12]. В загальнонауковому уявленні розвиток – це процес поступального руху вперед. У теорії діалектики розвиток розглядається як процес, що припускає закономірні якісні зміни. Базисом діалектичного уявлення щодо розвитку є закони єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних змін в якісні, заперечення. Дані закони відображають джерело, суть, характер змін і прогресивність рушійних розвиток сил [5]. А. Сміт головними рушійними силами розвитку назвав інтерес і конкуренцію. Ж.Б. Сей, розглядав розвиток у зв'язку з поняттями «інвестиції», «поточне споживання», «національний продукт» [6]. Розвиваючи ці підходи, Й. Шумпетер ввів в економічну науку розмежування між економічним зростанням і економічним розвитком [13]. Економічне зростання – це збільшення виробництва та споживання одних і тих же товарів і послуг із часом. Економічний розвиток – це, перш за все, поява чогось нового, невідомого раніше, або, інакше кажучи, інновація. Як відзначають сучасні економісти, всі ці теорії у своїй основі використовували ідеї кейнсіанства, у зв'язку з чим ототожнювали термін «розвиток» і «зростання», що не є коректним, оскільки «економічне зростання представляється моделлю розвитку, її варіантом» [8, с. 40]. Поняття «економічне зростання» з урахуванням якісних характеристик ближче до поняття «економічний розвиток», але не тотожно йому. Зростання є складова економічного розвитку, який розуміється як процес, що включає періоди зростання та спаду, кількісних і якісних змін в економіці.

По суті, концепція стійкого розвитку стала якісно новим підходом до проблем, які раніше або не помічалися, або не усвідомлювалися як важливі, або вважалися тими, що не відносяться до сфери економічної науки. Домінуюча дотепер в економіці парадигма базується на деяких припущеннях щодо світу, які, є дуже корисними для ефективного розподілу ресурсів у короткостроковому відрізку часу, менш точні та корисні в роботі з більш довгостроковими, широкими та складними проблемами стійкого розвитку. Концепція стійкого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної. І відповідно до цього часто говорять щодо трьох цілей стійкого розвитку: екологічної цілісності,

екоефективності та екосправедливості [10]. Проте загострення глобальних проблем, що продовжується, говорить про явну недостатність усіх цих зусиль щодо їх вирішення.

У сучасному світі політично домінує різнопрофільний набір парадигм-концепцій і теорій мондіального «мейнстріма», що знаходять практичне віддзеркалення в концепції глобалізації. В наш час ми спостерігаємо еволюційні зміни в парадигмах розвитку економічних систем, обумовлених накопиченням нових знаннях щодо їх сутності та щодо процесів, які відбуваються в них. Системність явищ реального світу в кінці ХХ століття вже не викликає сумнівів. Ідея системності під різними назвами – системний підхід, системна ідеологія, системний рух – стала ведучою парадигмою методологічної культури ХХ століття. Розкриваючи сутність системної парадигми, Я. Корнаї підкреслює, що кожна економічна система служить ареною взаємодії політики, економіки, культури, психології тощо [7]. Таким чином, завдання ідентифікаційних просторів та ідентифікаційних ознак економічної системи, на наш погляд, повністю залежить від спостереження, від мети та задач дослідження. Згідно системній парадигмі, характер «природного функціонування» економічної системи визначається не стільки її масштабом, скільки особливостями її природи, в тому числі, конфігурацією її меж із навколишнім середовищем. Під системою тут розуміється відносно автономна та стійка в часі та просторі частина навколишнього світу, що володіє одночасно властивостями зовнішньої цілісності та внутрішнього різноманіття. Це визначення відрізняється від класичного розуміння системи як безліч взаємозв'язаних елементів.

Сучасні системні парадигми відображені в концепціях самоорганізації, до яких відносяться синергетика, теорії змін і теорії катастроф. Так, синергетика є евристичним методом дослідження відкритих систем, які мають кооперативний ефект, що супроводжується утворенням просторових, тимчасових або функціональних структур, які самоорганізуються; або, стисло, процесів самоорганізації систем різної природи [11]. Як основні світоглядні та методологічні принципи синергетичної парадигми виступають: принцип вірогідного детермінізму; визнання універсальності злагоджених процесів у природі; визнання універсального характеру еволюції й адаптації як закономірної поведінки складної системи будь-якої природи, що самоорганізовується. Ключовими поняттями синергетичної парадигми виступають: хаос, порядок, нестійкість, нелінійність, відвертість, флуктуація, біфуркація. Таким чином, сутність системного підходу полягає: по-перше, в розумінні об'єкту дослідження як системи та, по-друге, в розумінні процесу дослідження об'єкту як системного, за своєю логікою та засобам, які застосовуються. Новий науковий напрям поступово стає ядром постнеокласичної наукової картини світу, з новою онтологією та методологічним інструментарієм. Динамічними характеристиками властивими системам стають зміна, зростання, розвиток та еволюція. Сутність розвитку як

процесу розкриття зовні іманентних, невід'ємно властивих якостей об'єкту гостро ставить питання щодо глибинного зв'язку понять «парадигма» та «розвиток», а також про те, як вони здійснюються в «просторі-часі».

Сукупності діючих парадигм сучасного світу формують аксіоматичні підстави ментальних систем і загальних картин сучасних суспільств. Як основа цих процесів виступає прояв і складне взаємовідношення маніфестації, креаційної та християнських релігійно-філософських парадигм (парадигм Традиції). Крім того, відхід від Традиції, що відбувся в Західному світі в XVII – XXI ст. і цілісно завершений в США в другій половині XX ст. привів до формування мондіалізму, що є, по суті, самостійною базисною парадигмою сучасності [14].

Дані базисні парадигми можна представити моделлю трьох узагальнюючих парадигм: сфери, променя та відрізка. Парадигма сфери описує холізм і представляє маніфестаційну та християнську (більш точно – православну) парадигми, яким відповідає циклічне сприйняття часу. Парадигма променя відображає креаціоністичні моделі, їй відповідає лінійна концепція часу. І, нарешті, парадигма відрізка є моделлю мондіалізму як парадигми сучасності. Час в ньому згортається коли рухається по відрізку до крапки. Інакше кажучи, тлумачення часу як лінійного і поступального в своїй течії відступає на задній план і першорядне значення має поняття «тепер», що включає і минуле і майбутнє. В розумінні сутності парадигми, в розглянутих «корінних відмінностях» базисних парадигм знаходиться і ключ до розуміння розвитку як такого, а також відмінності в його визначенні. Сутність розвитку як процесу розкриття іманентних, невід'ємно властивих якостей його об'єкту неминуче й об'єктивно вимагає наявності в його основі парадигми як початкової матриці, що задає зв'язки та властивості якостей, які проявляються в об'єкті. Більш того, процес прояву парадигми і є розвиток як вертикальний процес, з онтологічної глибини в гносеологічний прояв з якісними змінами спостережуваних, пізнавальних властивостей без зміни їх онтологічної сутності. Таким чином, під розвитком потрібно розуміти якісну зміну складу, зв'язків (тобто структури), функціонування і поведінки системи, або якісну зміну системи.

У даний час є вже загальновизнаним всіма економічними школами положення щодо визначальної залежності економічного розвитку не від економічних механізмів і інститутів, а від соціально-культурних цінностей, невіддільних від інтересів національних або соціально-групових інститутів. Розвиток економіки в глибинних своїх витоках співпадає з етичним вдосконаленням людини, вкоріненим в духовних глибинах людського життя та висхідним до трансцендентних засад буття. Формування ціннісної свідомості людини на рівні суспільства та особи є сукупністю установок і орієнтацій на суспільні цінності – ідеали, норми, звичаї, традиції тощо. Зміст ціннісної свідомості людини визначається багатьма чинниками, серед яких головну роль грають духовно-етичні цінності. Тому найважливішою задачею сьогодні в

нашому суспільстві є вироблення соціально схвалюваних світоглядних, політичних і етичних переконань і дій, відчуття патріотизму й інтернаціоналізму, толерантності у широких верств населення. Це і є те, що називається системою ціннісних орієнтацій людини як особи або мораллю.

На основі проведеного аналізу виділено сукупність парадигм розвитку економічних систем, які представлено на рис. 1.

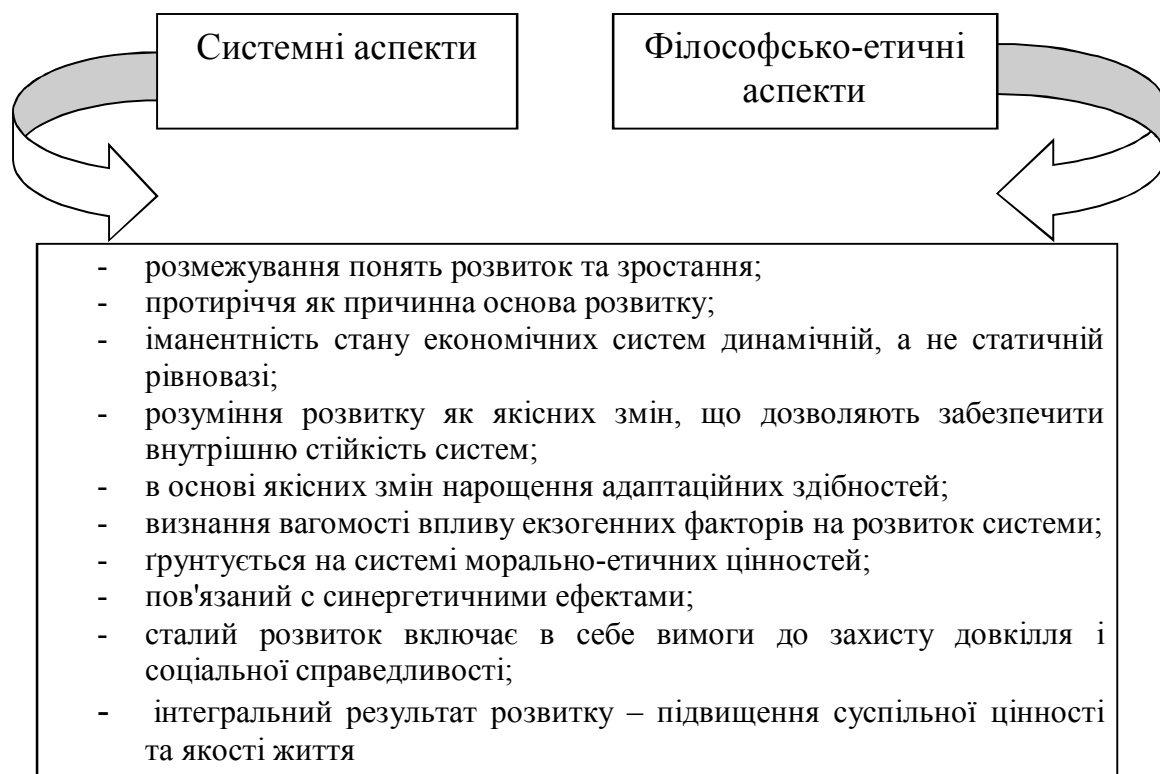

Рис. 1. Сукупність парадигм розвитку економічних систем

Таким чином, в наш час, можливість розвитку економічних систем безпосередньо залежить від духовно-етичного стану суспільства та колективу. А суть нової парадигми розвитку – перехід до суспільства високої моральності та якості життя.

Список використаних джерел

1. Lewis W.A. The Theory of Economic Growth. N.Y., 1959. P.402, Солоу Р. Перспективы теории роста. Мировая экономика и международные отношения, 1996. №8. С. 6-12.
2. Lucas R. On the Mechanism of Economic Development. Journal of Monetary Economics, 1988. V. 22. July P. 3-42.
3. Rostow W. The Take-off into Self-sustained Growth // The Economics of Underdevelopment, 1960. 2nd Ed. L.186 p.
4. Rostow W. W. The Stages of Economic Growth. A Non-communist Manifesto. Cambridge, 1960. Idem. The Process of Economic Growth. The 2nd Ed.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Oxford. 331 p.

5. Босенко В.А. Диалектика как теория развития. Киев: Издательство Киевского университета, 1966. 247 с.
6. История экономических учений / под. ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. М.: ИНФРА-М, 2006. 784с.
7. Корнаи Я. Системная парадигма. Вопросы экономики, 2002. № 4. С. 4-22.
8. Кузьменко Л.М. Управление функционированием и развитием экономики региона: монография. Донецк: Ин-т экономики пром-ти, 2004. 284 с.
9. Мюрдаль Г. Современные проблемы «третьего мира». Драма Азии. Пер. с англ. / Общ. ред. д.э.н., проф. Р.А. Ульяновского. М.: Изд-во «Прогресс», 1972. 767 с.
10. Наше общее будущее. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию. М., 1989.
11. Хакен Г. Синергетика. М.: Мир, 1980. 404 с.
12. Харрод Р. К теории экономической динамики. Классики кейнсианства. В 2-х томах. Р. Харрод, Э. Хансен. М.: Экономика, 1997. 684с.
13. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. 355 с.
14. Эволюционная экономика и «мэйнстрим». Доклады и выступления участников Международного симпозиума г. Пущино, 29 мая-1 июня 1998 г. М.: Наука, 2000. 224с.

Самофалова Т. В.,
магістранта,

Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

Науковий керівник: Кучерява К.Я., к. держ. упр., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток підприємницьких структур має важливе значення для соціально-економічного розвитку країни. Основні параметри державної політики підтримки підприємництва й бачення його бажаного майбутнього стану визначено у Постанові Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії

розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року” від 24.05.2017 № 504-р [4].

Підприємницький сектор в Україні представлений великими, середніми, малими та мікропідприємствами. При цьому, як і в більшості країн світу, великі підприємства є більш продуктивнішими. Виняток становить галузь будівництва, де невеликі фірми за показником продуктивності праці практично не поступаються великим компаніям.

Протягом 2010-2017 рр. кількість суб'єктів господарювання (без урахування банків) скоротилася з 2183928 до 1805059 одиниць. За видами економічної діяльності переважають підприємства у сфері послуг, їх питома вага складає 89 %. Вони забезпечують 45 % зайнятості у підприємстві та забезпечують 56 % доданої вартості [3,5].

За аналізований період на 27 % скоротилася кількість найманих працівників, що пов'язано, в першу чергу, зі скороченням чисельності населення та суттєвим зростанням рівня трудової міграції до країн Європи. При цьому за такими показниками, як обсяг реалізованої продукції, обсяг виробленої продукції, додана вартість за витратами виробництва, фінансовий результат та рівень рентабельності усієї діяльності спостерігаємо висхідну динаміку. Попри економічний спад у 2013-2015 рр., спричинений воєнно-політичним конфліктом на Сході та Півдні України, сектор підприємництва відновився й демонструє позитивні результати. Основні показники діяльності суб'єктів господарювання наведено у таблиці 1.

Позитивну динаміку протягом останніх років демонструє Україна і у авторитетному рейтингу інвестиційної привабливості Doing business – зі 152 (зі 183 країн) місця у 2012 році до 64 (зі 190 країн) місця у 2019 р. [2]. Індикатори, за якими здійснюється оцінювання країн, є більш ніж інформативними в частині ефективності державної політики щодо регулювання підприємництва.

Таблиця 1

**Основні показники діяльності суб'єктів господарювання,
2010-2017 рр.**

Показник	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість суб'єктів господарювання, од.	2183928	1701620	1600127	1722070	1932161	1974318	1865530	1805059
Кількість найманих працівників, тис. осіб	7958,2	7793,1	7679,7	7406,5	6298,5	5889,7	5801,1	5812,9

Показник	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	3596646	4202455	4459819	4334453	4459702	5556540	6726740	8312272
Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг), млн. грн	—	—	—	2593267	2885563	3449880	4217826	5328975
Додана вартість за витратами виробництва, млн грн	—	—	—	1038411	1293596	1396286	1805589	2257297
Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування, млн грн	54405,7	118606	75670,2	11335,7	-564377	-348472	69887,8	236952
Рівень рентабельності усієї діяльності підприємств	0,5	1,8	1,0	-0,7	-14,2	-7,3	0,6	3,0

Загальний огляд ключових параметрів функціонування сектору підприємництва та аналіз досліджень науковців і експертів з даного питання дозволяє стверджувати про наявність позитивних зрушень у цій сфері.

Серед ключових здобутків слід відмітити наступне: заходи у сфері правового забезпечення підприємницької діяльності (зокрема, ухвалення рамкових законів та низки законодавчих актів щодо державної підтримки та усунення обмежень підприємницької діяльності, закріплення правових основ господарської діяльності), заходи щодо спрощення оподаткування та звітності суб'єктів підприємництва, встановлення пільг суб'єктам малого підприємництва, запровадження більш чіткої схеми перевірок підприємств, обмежено терміни перевірок, скорочено кількість контролюючих органів, спрощено процедури отримання низки дозвільних документів тощо [1].

Невирішеними та такими, що потребують нагальної уваги з боку держави лишаються наступні питання: необхідність чітко прописати та законодавчо закріпити механізм реалізації державної підтримки, чітко визначити сферу компетенції та функції органів державної влади, що взаємодіють з підприємствами, шляхом автоматизації та діджиталізації зменшувати можливості для особистої взаємодії між підприємцями і чиновниками та можливостями останніх безпідставно втручатися в роботу підприємства, поліпшувати інфраструктуру, розширювати джерела фінансування, надалі удосконалювати податкові інструменти, запроваджувати стимули для інноваційної діяльності та створення високо кваліфікаційних робочих місць [1,6].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо констатувати, що основними напрямками підвищення ефективності державного регулювання розвитку підприємництва традиційно є нормативно-правове забезпечення, податкова та фінансово-кредитна політика. Але, попри значні теоретичні напрацювання за кожним з означених напрямів, їх практична реалізація суттєво відстає від реальних потреб підприємців і умов господарювання. Відтак ключовий акцент має зосереджуватися на формуванні прозорих, чітких, зрозумілих і таких, що узгоджуються з підприємцями механізмів практичного втілення форм державної підтримки підприємництва.

Список використаних джерел

1. Волощук Н.Ю., Ракович С.С., Симочко С.Р. Державне регулювання у сфері активізації розвитку малого підприємництва. Економіка та управління національним господарством, 2016. № 14. С. 100–105.
2. Загарій В. Україна в Doing Business: що маємо і чого чекати через рік. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/reyting-doing-business-chomu-vin-vazhliviy-dlya-ukrajini-novini-ukrajini-50044743.html>
3. Збірник статистики підприємництва в Україні: 2018 / підготов. Секретаріатом ОЕСР з глобальних відносин та Директоратом ОЕСР з питань статистики й даних; у рамках проекту «ЄС для бізнесу: від політики до дії», 2018.
4. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80>.
5. Статистична інформація: офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Стешенко О.О. Державне регулювання розвитку малого бізнесу в сучасних умовах. Приазовський економічний вісник. 2018. № 3(08). С. 82–88

Слободян Т. В.,
аспірант,
Хмельницький національний університет

ПРОАКТИВНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЗА СУЧАСНИХ ДИНАМІЧНИХ УМОВ РИНКУ

Тенденції розвитку світового ринку диктують нові правила ведення зовнішньоекономічної діяльності і для українських підприємств. Актуалізується потреба адаптації концепції управління підприємств із врахуванням особливостей світової інтеграції, глобалізації та існуючих міжнародних норм ведення бізнесу.

За умов розширення міжнародного співробітництва генезис управління підприємством видозмінюється, трансформується у нові форми менеджменту. Існує потреба ідентифікації нових елементів процесу управління, обґрунтування і впровадження ефективного механізму управління зовнішніми та внутрішніми змінами, ризиками сучасної підприємницької діяльності. Актуальність теми дослідження обумовлюється потребою розробки нового підходу до побудови механізму управління, запровадження концепції стабільного та ефективного функціонування підприємства.

Сучасний оновлений підхід до управління підприємством формується із розвитком великих корпорацій, в яких питання менеджменту та контролю над діяльністю материнської компанії потребувало значних змін та креативного підходу.

Ризикові фактори впливу на бізнес діяльність підприємства в одній країні вже не мають локального характеру. В умовах розвитку міждержавної співпраці, такі ризикові фактори як високий рівень корупції, легалізація доходів, порушення санкційних норм та ембарго можуть негативно впливати на всіх учасників міжнародних ринків. Сучасний розвиток управління підприємством має містити міжнародну складову щодо вибору принципів управління, орієнтованих на швидке реагування на зміни та загрози та адаптацію до динамічних умов.

Глобалізація економіки та ринків посилюють міждержавну співпрацю. Відповідно поширюються не лише позитивні чинники, та розвиваються можливості, але і негативні фактори, виникають загрози і ризики. Успішність вирішення проблем може забезпечуватись практикою застосування новітньої методології в управлінні - «комплаєнс». Термін комплаєнсі походить від англійського дієслова *to comply*, тобто відповідати, погоджуватись, виконувати, слідувати та в буквальному сенсі означає діяти відповідно до встановлених внутрішніх чи зовнішніх правил та обов'язків. Слід зазначити що функції та значення комплаєнс динамічно розвиваються відповідно до вимог та тенденцій світового ринку.

Необхідність побудови системи комплаєнс вперше виникла у американських та міжнародних компаній у зв'язку із прийняттям у 1972 році у США закону «Про корупційну діяльність за кордоном» (англ. Foreign Corrupt Practices Act - скор. FCPA), що покладав кримінальну відповідальність за вчинення корупційних правопорушень за кордоном на американські компанії та компанії, що здійснювали діяльність у США, або були представлені на американському фондовому ринку чи представляли інтереси американської компанії. ii Міжнародні стандарти безпеки PCI DSS, ACS и ISO 27001.

З часом функції комплаєнс розширювались і на сьогодні комплаєнс-підхід використовується не лише в ТНК та великих провідних міжнародних компаніях, але і в банківській сфері, так наприклад як Міжнародні стандарти безпеки PCI DSS, ACS и ISO 27001.

В Україні прозорість ведення бізнесу, висока репутація та відповідальність компанії відіграють одну із ключових значень за умов розширення бізнесу та виходу на ринки США та ЕС [5].

Переваги комплаєнс-функції є наступними:

- Запобігання та мінімізація фінансових втрат, банкрутства та санкцій які встановлення до ряду міжнародних і локальних компаній.
- Налаштована система виявлення та запобігання шахрайства, корупції, інших загроз бізнесу.
- Збереження ділової репутації, контроль та розвиток підприємства.
- Підвищення ефективності діяльності, конкурентоздатності та інвестиційного привабливості на міжнародному ринку [4].

Термін «комплаєнс» передбачає здійснення контролю та управління ризиками не лише за умов ведення зовнішньоекономічної діяльності, а й ведення розвитку підприємства в цілому. Генезис поняття комплаєнс сформувався за умов розвитку світового ринку та створення великих транснаціональних корпорацій, в яких рівень ризику та можливі негативні наслідки мають не лише внутрішньо корпоративний вплив, але переходить у світові масштаби.

Особливості ведення бізнес діяльності однієї країни може суттєво відрізнятись від бізнес моделей інших країн. В таких умовах важливим є розвиток та становлення міжнародних стандартів введення діяльності підприємств різних країн, які завдяки співпраці мають однакові ефективні основи.

Система «комплаєнс» передбачає структуровану чітко визначену низку правил та процедур, які націлені на відповідність встановленим регуляторним, національним та внутрішньо корпоративним правилам ведення діяльності підприємства у визначених галузях економіки, орієнтований на мінімізацію впливу ризикових факторів та сприяють ефективному контролю та розвитку підприємства. Локальний комплаєнс підхід зосереджений на місцевих правилах та законах ведення бізнес діяльності, приймаючи до уваги особливості

національного ринку та моделі розвитку. За сучасних умов розвитку міжнародних економічних відносин, розширення міжнародних ринків збуту та надання послуг, концепція комплаєнсу набуває більш широких масштабів та включає в себе адаптацію ведення вже міжнародної діяльності підприємства на світовому ринку.

Створення ефективної системи комплаєнс на сучасному підприємстві передбачає генезис нового етапу менеджменту управління функціонування підприємства, базується на постійному контролі за дотриманням встановлених правил, характеризується підвищенням ефективності введення бізнес діяльності та мінімізації впливу ризикових факторів. Концепція комплаєнсу формується насамперед на основі умов локального ринку і поступово адаптується під умови міжнародного ринку. Порушення чітко встановлених правил на будь-якому ринку загрожує підприємству не лише втратою репутації, але і припинення здійснення економічної діяльності.

Отже, на нашу думку, комплаєнс – є основою для здійснення ефективного управління та посиленого контролю на сучасному підприємстві, яке веде внутрішню та зовнішню бізнес діяльність за умов сучасного розвитку інтеграційних процесів. Сучасні тенденції розвитку міжнародних ринків вимагають від бізнесу формування оновленого підходу не лише на локальному рівні, але насамперед ведення зовнішньоекономічних відносин із іноземними бізнес-партнерами. В умовах динамічного процесу інтеграції, коли світові ринки, виробники, трейдери та споживачі тісно пов'язані процесом взаємодії, для кожної країни виникають нові зовнішні чинники, які вимагають постійного контролю та відповідності міжнародним нормам, що потребує додаткових наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Комплаєнс. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
2. Методичні рекомендації щодо розробки та впровадження системи заходів щодо запобігання та протидії корупції. Електронний ресурс. Режим доступу:
3. <http://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/methodological-recommendations-for-anti-corruption-policy.doc>
4. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», Електронний ресурс. Режим доступу: <https://antikor.com.ua/law/corruption.html>
5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://compliance-control.com.ua/>
6. МХП присоединился к Всеукраинской сети добродетели и комплаенса. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.okko.ua/index.php/en/service-quality>

Пазиніч О. В.,*к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту
та міжнародних економічних відносин***Інститут управління, економіки та природокористування
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського**

СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЄВРОПЕЙСЬКІ РИНКИ

Експортоорієнтовані підприємства України сьогодні можуть стати вирішальним чинником забезпечення сталого економічного розвитку країни. Адже виробництво конкурентоспроможної продукції вже само по собі є дуже важливим фактором росту ВВП, стабілізації національної валюти, тощо. Беззаперечно позитивно впливають на стан економіки валютні надходження від експортних поставок. Тому реалізувати експортний потенціал за сучасних умов економічної нестабільності держави вбачається одним з найважливіших завдань.

Констатуючи необхідність в експортній діяльності українських підприємств, потрібно визначитись з її можливістю. Тобто, на часі відповідь на досить проблемне запитання – чи існує можливість переорієнтації вітчизняних експортерів з ринків Росії на ринок Європи. На наш погляд, зробити це досить важко, але реально. Аналіз перспектив виходу українських підприємств на ринки ЄС дав підґрунтя для деяких висновків.

Перш за все, ринок ЄС такий же неоднорідний, як і ринок будь – якої країни. Тому важливо визначитись, які його сегменти можуть стати нашими перспективними полями ділової активності. На перших етапах виходу, на наш погляд, треба орієнтуватись на більш «низькі» сегменти як з точки зору доходів, так і з точки зору вимог до продукції. У даному випадку мова йде про стратегію співставного експорту.

Термін «співставний експорт» означає можливість для багатьох підприємств країни, яка не має високих міжнародних рейтингів, експортувати різного роду продукцію, яка на закордонних ринках (передусім, економічно розвинутих країн) може конкурувати з менш якісними та більш дешевими товарами азіатських, латиноамериканських, африканських виробників [1].

Теоретичні положення М. Портера показують, що реальний розвиток конкурентоспроможності виробництв у обробній промисловості країни починається лише тоді, коли їх продукція реально входить у міжнародну конкурентну боротьбу, але на посильному, співставному для себе рівні [2]. Реалізуючи цю можливість, українські підприємства можуть конкурувати з фірмами Бразилії, Туреччини, Китаю, Малайзії, Єгипту, Росії на ринках Європи.

При цьому, ринки Європи є досить стабільними і розвинутими, на яких українські експортери можуть отримати управлінський досвід міжнародного

менеджменту і конкуренції. Але важливим є також і те, що така стратегія повинна розцінюватись підприємством як перша, початкова стадія роботи у зовнішньому ринковому середовищі, адже його життєздатність у довготривалій перспективі не може базуватись лише на співставному експорті.

Використання національних переваг на рівні підприємства, найсуттєвішими серед яких є низька вартість робочої сили, наявність природних ресурсів, потенціал сільського господарства, географічне положення країни, перспективні науково – технічні розробки дають можливість постачати на експорт продукцію за досить привабливим співвідношенням ціна – якість. На наш погляд, саме реалізація перерахованих особливостей українських підприємств дасть змогу реалізувати найбільш ефективно експортний потенціал і сформулювати найоптимальніші міжнародні стратегії.

Найбільш прогресивною вбачається можливість реалізувати науково – технічний потенціал українських підприємств на зовнішньому ринку. Сучасні вітчизняні розробки можуть представляти інтерес не лише для місцевих споживачів. Багато з них знайде свою цільову аудиторію на ринках інших країн. І мова йде не лише про визнані українські наукомісткі галузі на кшталт літакобудування. Для прикладу, розробники Sirin Software та біоінженери Ciklum (київський офіс) створили компактний дитячий кардіомонітор, який можна використовувати не лише в лікарнях, а й у домашніх умовах. При цьому його ціна у 10 разів нижча, ніж у аналогічних стаціонарних приладів [3]. Очевидно, дана розробка має суттєвий експортний потенціал. І вона не єдина – новачків продуктів, створених українцями, досить багато.

Отже, стратегічні перспективи виходу українських підприємств на європейські ринки вбачються реальними і можуть реалізуватись у можливостях освоєння стратегії співставного експорту, використання національних переваг на рівні підприємства, реалізації вітчизняного науково – технічного потенціалу у міжнародних ділових операціях. Це дасть можливість не тільки посилити їх конкурентні позиції, а й сприяти формуванню позитивного іміджу України у міжнародному ринковому середовищі.

Список використаних джерел.

- 1.Международный менеджмент/ Под ред. проф. Пивоварова С.Э., Тарасевича Л.С., Майзеля А.И.- СПб: Питер, 2002.- 576 с.
2. М. Портер. Международная конкуренция. Пер.с англ. М.: Международные отношения, 1993, 896 с.
3. Ciklum создал кардиомонитор, который в 10 раз дешевле аналогов. Режим доступа <http://delo.ua/tech/siklum-sozdal-kardiomonitor-kotoryj-v-10-raz-deshevle-analogov-319900/> © delo.ua

Значкова А.І.,
студентка,

Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

Науковий керівник: Газарян С.В., д-р держ. упр., проф., професор кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Суперечка про те, чи молодь є об'єктом чи суб'єктом суспільних процесів, відбувалася давно в науковій літературі і на практиці та завжди наштовхувалася на небажання визнати самостійність молоді як певної спільноти. Молоді відводилося проміжне становище всередині соціальної структури суспільства як певному резервуару, звідки відбувалося поповнення основних класів і прошарків. Сучасне розуміння процесів державотворення вимагає розгляду молоді як повноправного суб'єкта всіх ланок суспільного життя, адже використання її потенціалу сприятиме вирішенню не тільки поточних проблем, а й створюватиме умови та добробут для життя майбутніх поколінь. Тому питання забезпечення нових стимулів для залучення молоді до публічного управління сьогодні є дуже актуальним.

З перших років незалежності України молодіжна політика стала одним з пріоритетів державного управління, тому що молодь – це особлива суспільна група, котра виступає і об'єктом (прагне належати до певного соціуму), і суб'єктом (прагне активно взаємодіяти із соціумом, змінюючи його відповідно до власних потреб, уявлень). Зараз в Україні за офіційними даними державної статистики проживає понад 11,5 мільйонів молодих людей віком від 14-ти до 35-ти років – це 27 % населення. Саме тому молоді люди мають бути активно залучені до управлінських процесів як на громадських засадах (у складі дорадчо-консультативних, експертних, неурядових і ін. утворень), так і на посадах публічної служби.

Виклики, сформовані на основі здійснення в Україні структурних реформ, вимагають високого рівня професійної компетентності та професійного розвитку людських ресурсів публічної служби. Йдеться про формування нового покоління публічних службовців, підготовлених зокрема за освітньо-професійними програмами зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Так, результати соціологічного опитування студентів, проведеного навчально-лабораторним комплексом Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

при Президентіві України (далі – ХарРІ НАДУ / Інститут) за допомоги сектору з якості освіти ХарРІ НАДУ у 2018 році, показало, що важливим для опитаних студентів є якісні професійні знання та практичні навички, достатні для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю (83 % до всіх опитаних), і отримання після навчання стабільної високооплачуваної роботи (43 % до всіх опитаних) [1]. Отже, одним із найважливіших завдань формування сучасної державної кадрової політики в Україні, на думку багатьох учених, є запровадження комплексу заходів, стимулюючих повноцінне використання потенціалу нової генерації фахівців для підвищення ефективності та результативності публічного управління.

Важливими напрямом проактивного підходу щодо залучення молоді до публічної служби вважаємо запровадження критеріальної моделі виміру управлінської здатності молоді, що визначає якісний і кількісний прояв управлінської здатності молоді, фіксує та допомагає виміряти її. Аналіз наукової літератури, нормативно-правових актів, анкетних матеріалів та експертних розробок свідчить, що єдиних стандартів виявлення управлінської здатності молоді не розроблено.

Натомість політична турбулентність в Україні свідчить, що останніми роками частина молодих людей потрапляє до лав публічного управління поза встановлених методів відбору, слідом за політичною підтримкою лозунгів популістів, які прагнуть зайняти посаду в державному органі не маючи відповідних знань і досвіду. Крім того, з огляду на те, що публічний сектор, як правило, поступається у забезпеченні умов (насамперед, матеріальних) для задоволення потреб фахівця, то найбільш відповідною реаліям нашого часу є ситуація, коли на вакантні посади в державних органах претендують особи, компетентність і досвід роботи яких, не пов'язані з публічним сектором (підприємці, інженери, викладачі, громадські діячі і т.п.), або випускники вищих навчальних закладах, не обізнані з практикою управління державою. Саме це вимагає розроблення набору показників, що можуть більш повно виявити та оцінити управлінський потенціал значної кількості молоді, яка претендує на заняття посад у системі органів публічної влади.

Що стосується дослідження проблеми факторів та умов формування управлінської здатності молоді, то до останнього часу вона не перебувала в зоні уваги науковців та практиків. Сучасні дослідники розглядають проблеми участі молоді у державних справах ситуативно, частково, лише в контексті дослідження механізмів соціальної адаптації молоді, форм розвитку молодіжного руху, аналізу кількісного складу органів публічної влади. Тому це питання має стати предметом ґрунтовного дослідження у подальшому, а наразі пропонуємо віднести до номенклатури показників критеріальної моделі виміру управлінської здатності молоді наступні: наявність навичок політичної та громадської дії; рівень суспільно-корисної діяльності (альтруїзм, волонтерство); участь у розробці та реалізації програм розвитку громади, соціальних проектах з контролю влади та відстоювання прав громадянина

тощо. Ці світоглядно-ціннісні орієнтації молоді людини є важливими, адже детермінують якість її служби як суспільно-корисної діяльності.

Проте в сучасній Україні слід виділити низку чинників, що перешкоджають залученню молоді до вирішення важливих суспільних проблем, у тому числі на посадах публічної служби. З них такими, що не втрачають своєї актуальності є брак довіри, невпевненість у своїх силах, відсутність необхідних навичок, культури громадянської участі та досвіду, обмаль ресурсів (часу, коштів, навичок) та відсутність єдиної ідентифікації. Головною ж проблемою залишається недовіра молоді до політико-правових інститутів. Згідно з даними сучасних соціологічних досліджень, майже третина молоді має значні труднощі у визначенні з ідеологічними пріоритетами, поглядами і навіть зі ставленням до своєї країни й народу [2, с. 133–134].

Таким чином, питання забезпечення нових стимулів для залучення молоді до публічного управління мають особливе значення, визначаючи подальші шляхи цивілізаційного розвитку країни. Молоді люди в усіх країнах є одним з основних людино-ресурсів для сталого розвитку, соціальних перетворень, економічного зростання й впровадження технологічних інновацій. Їх творча уява, ідеали, могутня енергія, креативність створюють потенціал для подальшого розвитку суспільства в якому вони живуть.

Одним із важливих аспектів залучення молоді до публічної служби слід зазначити запровадження критеріальної моделі виміру управлінської здатності молоді людини. З точки зору соціальної ефективності управлінської дії, набір показників цієї моделі має містити чинники світоглядно-ціннісної орієнтації молоді особи. Подібний підхід передбачає оцінку діяльності майбутнього управлінця не за формальними ознаками (виконавська дисципліна, культурно-освітній рівень тощо), а з точки зору відповідності такої дії потребам та інтересам суспільства. Головним інтегральним критерієм управлінської здатності виступає суспільна корисність управління, інакше кажучи, міра ефективності дії людини щодо задоволення суспільних потреб та інтересів. Це повинно сприяти якісному оновленню персоналу органів публічної влади та унеможливити виникнення багатьох кризових чи корупційних ситуацій у сфері публічного управління.

Список використаних джерел

1. Звіт за результатами соціологічного опитування «Якість освіти» (бакалавр з публічного управління та адміністрування) / Навчально-лабораторний комплекс ХарPI НАДУ. Харків, 2018. 19 с.
2. Сальніков С. З. Громадська активність студентства як основа сучасного демократичного суспільства. *Наукові праці. Соціологія*. Випуск 222. Том 234. С. 132-136.

*Серяков Р.С. ,
магістрант,*

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник: Михайлов А.М. , д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри менеджменту Сумського національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОСЛУГАМИ В СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні економічні відносини України перебувають у стані трансформації від старої системи організації зовнішньоекономічної діяльності до нової, пов'язаної з пошуком шляхів ефективного інтегрування у світовий ринок товарів і послуг, зі встановленням сталих торговельних відносин з іншими країнами, та забезпеченням надійного захисту своїх національних інтересів в умовах швидко змінюваного зовнішнього середовища.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств представлена різними видами: зовнішня торгівля; міжнародне інноваційне співробітництво; міжнародна виробнича кооперація; міжнародне науково-технічне співробітництво; валютно-фінансові операції; кредитні операції. Кожний з видів ЗЕД здійснюється у визначених формах. Формами зовнішньої торгівлі є: експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт товарів і послуг [1].

З розвитком міжнародних відносин та глобалізації економіки торгівля товарами та послугами між країнами зростає швидкими темпами. Практика засвідчує, якщо міжнародна торгівля товарами зростає в арифметичній прогресії, то обсяги торгівлі послугами на світових ринках збільшуються за геометричною прогресією. І це зрозуміло, тому що переміщення товарів, капіталу, робочої сили потребує виконання супровідних робіт по транспортуванню, маркетинговому та юридичному супроводу, післяпродажному обслуговуванню тощо.

Ділові послуги включають дуже широке коло різних видів діяльності. Ділові послуги – це самостійний елемент інфраструктури сучасного менеджменту, направлений на надання допомоги керівнику і спеціалістам організації.

Професійні послуги є колом послуг, що вимагають специфічних знань та досвіду, що задовольняють специфічні потреби виробників, споживачів або обидві категорії.

Деякі з них, такі як менеджмент-консалтинг, є бізнес-орієнтованими. Інші, такі як медичні послуги, є орієнтованими на споживачів. У вузькому розумінні, професійні послуги включають лише послуги, що надаються професіоналами у тих сферах, діяльність у яких вимагає отримання ліцензій. Тому часто вони згадуються як «ліцензовані професійні послуги».

Найбільш важливими серед послуг, що потребують одержання відповідної ліцензії, є юридичні, аудиторські, архітекторські та інженерні, медичні, стоматологічні та ветеринарні послуги (медичні, стоматологічні та ветеринарні послуги є професійними послугами відповідно до класифікації СРС, що використовуються ГАТС, які не відносяться до таких згідно класифікації Європейського Союзу). Крім того існує багато професійних послуг, які не вимагають «ліцензування», такі як менеджмент-консалтинг, податкові консультації, послуги з догляду за хворими і таке інше.

Інші послуги – такі як підрядне виконання робіт, підбір персоналу, надання за контрактом послуг з прибирання та охорони приміщень, послуги з організацій конференцій, семінарів, виставок, набору та публікування текстів – базується на спеціалізації та організації.

Ділові послуги, що не належать до категорії професійних, є набагато різноманітнішими та диверсифікованими, ніж професійні послуги, до того ж їхня кількість та різноманітність постійно зростають, особливо в останні роки завдяки розвитку інформаційних технологій та виникненню нових потреб, так як у галузі охорони навколишнього середовища, де виникають нові послуги, пов'язані із забезпеченням відповідності діяльності екологічним нормам.

Ділові послуги відіграють важливу роль у загальному розвитку та конкурентоспроможності сучасних економік, так само, як і у створенні нових робочих місць. Їх частка у світовій торгівлі зростає швидше, аніж частка усіх інших послуг.

На розвиток ділових послуг впливає концентрація та спеціалізація виробництва. Так, екстерналізація деяких функцій властива не тільки фірмам приватного сектору, але й органам державної влади.

Так, все більше державних органів «делегують» свої функції з надання послуг, пов'язаних з інформаційними технологіями, спеціалізованим фірмам з надання ділових послуг. Сьогодні, тільки деякі підприємства продовжують забезпечувати себе власними рекламними, перекладацькими та іншими послугами. Практично всі великі компанії зараз відокремили виконання деяких або всіх таких послуг. Інтернаціоналізація компаній по наданню ділових послуг є, значним чином, залежною від попиту, тобто, вона має місце відповідно до потреб клієнтів, які розширяють свій бізнес за кордоном та бажає звертатися до тих самих виробників послуг.

В країнах з недосконалою ринковою економікою (такою, що розвивається), такою, як і в Україні, ділові послуги мають тенденцію до розвитку згідно з двома основними принципами:

1) послідовний перехід до ринкових відносин викликає попит на кваліфіковані ділові послуги, надання яких було, в останньому, у початковому стані і які надавалися закордонними підприємствами;

2) поява нової моделі розподілу праці в національній економіці, яка формується крок за кроком одночасно з поступовим зникненням авторитарної моделі економічного розвитку та викликає попит на розширене коло

спеціалізованих послуг.

Це ми спостерігаємо в останні десятиріччя в економіці нашої країни, на ринок якої входять іноземні консалтингові компанії (аудиторські, логістичні, юридичні, медичні, рекрутингові тощо), а також вихід вітчизняних підприємств з надання послуг за кордоном (транспортних, маркетингових, будівельних та інші).

Більшість країн різними способами і засобами обмежують і регулюють міжнародну торгівлю послугами. З цією метою держави застосовують:

- обмеження пересування людей з метою фахової діяльності їх за кордоном;
- обмежувальна практика ліцензування або сертифікації, наприклад, ліцензування телевізійних станцій, можливість для літаків приземлятися;
- обмеження іноземцям створювати підприємства з надання послуг;
- заборона державним органам закуповувати іноземні послуги;
- існування монополій на надання послуг, державних, і не бажання їх усувати;
- неофіційна, але дуже ефективна бюрократична протидія роботі іноземних підприємств, що надають послуги [3].

Генеральна угода СОТ про торгівлю послугами (ГАТС), яка вступила в силу в 1995 році, це спроба встановити всесвітні правила поведінки в торгівлі послугами. Саме ця Угода заклала основу про зниження бар'єрів у торгівлі послугами та розвиток фінансових (банківських, страхових), професійних (бухгалтерських, юридичних), обмеження на пересування фізичних осіб [2].

Створення динамічного та конкурентоспроможного сектору послуг має величезне значення для економіки України. Для досягнення цієї мети повномасштабна всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна-ЄС передбачає комплексну та дуже докладну лібералізацію заснування підприємницької діяльності й торгівлі послугами, але за умови певних застережень, яких більше з боку ЄС, ніж з боку України. Для декількох секторів послуг Угода передбачає інтеграцію України у внутрішній ринок ЄС. Однак ця масштабна інтеграція залежить від наближення законодавства України до відповідного законодавства ЄС.

В секторі ділових послуг та послуг професійного характеру відіграє важливу роль у розвитку взаємних стосунків між Україною і ЄС та державами – членами ЄС. Через двосторонні та міжнародні угоди Уряди прийняли обмеження ступеня та методів, за допомогою яких вони або їх відповідні органи втручаються у діяльність цього сектору послуг.

Обидві сторони вважають вигідним застосування положень УПС щодо торгівлі у сфері послуг, а їх участь у СОТ буде цьому сприяти. Першою суттєвою вигодою, хоча, можливо, найменш відомою, є: *порядок, стабільність та передбачуваність*, які в якості юридично обов'язкових зобов'язань накладаються на різні цивільні влади, і особливо у сферах ринкового підходу та внутрішнього режиму регулювання.

Зобов'язання неупередженого та об'єктивного ставлення до вітчизняного та іноземного підприємства з надання послуг у всіх відповідних сферах

вітчизняних законів та положень, державному монополістичному замовленні та захисті інтелектуальної власності вносять вклад у створення рамкових положень, які визначають умову конкретного середовища для економічних посередників.

Стабільність дозволяє виконувати довгострокове планування, особливо в сфері ділових послуг, де безпосередні інвестиції в цільовий ринок часто є єдиним способом надання послуг. Тому право на заснування підприємства, яке дає право компаніям та підприємцям створювати, виробляти та надавати послуги на місці на території іншої сторони, має центральне значення. Сектор ділових послуг, а також його клієнти, посередники та споживачі повинні отримати суттєві переваги [4].

Щодо України, то посилена заангажованість ЄС та держав – членів ЄС у внутрішньому ринку у формі іноземних прямих інвестицій може суттєво сприяти загальному розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Джафарова О. В. Зовнішньоекономічна діяльність держави та роль дозвільної системи в її реалізації. *Право і Безпека*. - 2013. - № 1. - С. 62-66. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2013_1_14.
2. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник / Михайлова Л.І., Дашутіна Л.О., Могильна Л.М. та інш.. За ред.. д.е.н., проф.. Л.І.Михайлової. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 246 с.
3. Михайлов А.М., Угнівенко Г.І., Аніпрєєв Є.С., Качур С.В. Оцінювання зовнішньоекономічної діяльності в контексті розвитку експортного потенціалу. *«Наукові горизонти», «Scientific Horizons», № 11(72)* – Житомир: Видавець: Житомирський національний агроекологічний університет, 2018 р. С 21-27.
4. Михайлова Л.І. Розвиток ділових послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності Сумської області. *Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*. Коллектив авторов. – Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, 2004, с.91-94.

Тарасов І.Ю.,
 канд. екон. наук, доц.
Міхіна А.М.,
Хрипун М.Р.,
 магістранти,

Харківський державний університет харчування та торгівлі

ВИВЧЕННЯ СПОЖИВЧИХ ОЧІКУВАНЬ ВІДНОСНО ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Для ефективного функціонування ринкової економіки необхідний ряд умов: значний і регулярний попит, істотна кількість учасників ринкових відносин, вільна конкуренція, а також наявність необхідної і достатньої інформації у споживачів та виробників.

В умовах ринку "покупця" на якому має місце гостра конкурентна боротьба і, як наслідок, загострюються проблеми із залученням клієнтів у підприємства, детальне знання особливостей актуальних і потенційних споживачів є необхідною умовою здійснення кожною структурною одиницею, як її фінансово-господарської, так і маркетингової діяльності.

Ресторатори в конкурентній боротьбі за споживачів використовують різні інструменти: авторську, креативну та кухню ф'южн спрямування, в останні роки – молекулярну; високоякісне спеціалізоване та поліфункціональне устаткування; висококласний посуд та аксесуари сервірування; рідкісний, пафосний інтер'єр залів; музичне обслуговування, в тому числі організацію шоу-програм, пропонують послуги сомельє, фумельє, бариста, впроваджують різні дисконтні програми та інші аттрактивні елементи тощо.

Тенденції розвитку та ефективності функціонування мережі ПРГ характеризують наступні чинники:

- поглиблення спеціалізації, виділення нових типів і форматів ресторанів, кафе, барів тощо;
- відкриття ексклюзивних підприємств, спеціалізованих на приготуванні національних страв;
- розвиток франчайзингових та незалежних мереж швидкого приготування їжі, доступної широким верствам населення;
- збереження, незважаючи на економічні і соціальні проблеми, мережі закритих закладів низькоцінової категорії у школах, вищих навчальних закладах, підприємствах та установах;
- створення підприємств, стилізованих для організації відпочинку та дозвілля молоді при кінотеатрах, клубах тощо;
- зростання ПРГ з невеликою кількістю місць та ін.

Обсяг усього українського ресторанного ринку аналітики оцінюють у 30 млрд. грн. А за кількістю закладів (понад 15 тис.) він уже досягнув показників докризового 2013 р. (не враховуючи закладів у Криму та зону ООС). [1]

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Кількість підприємств ресторанного господарства (ПРГ) у харківській області складає 2999 одиниць [2], а у самому Харкові – 2811 (станом на 01.07.2017 р.) [3]

Основним фактором вибору клієнтом ПРГ, за результатами проведеного дослідження, є, очікувана можливість задоволення у ньому, актуалізованої у клієнта, в даний момент, потреби.

Так, на питання анкети «Що Вас спонукає до відвідування підприємств ресторанного господарства (які потреби Ви задовольняєте в них)?», були запропоновані наступні варіанти відповідей:

- 1. Можливість поспілкуватися з друзями;
- 2. Приємно провести час;
- 3. Задовольнити потреби в їжі;
- 4. З'їсти улюблені блюда;
- 5. Насолодитися культурною програмою;
- 6. Збереження власного іміджу;
- 7. Власний варіант відповіді респондента.

Отримані результати надано на рис. 1.

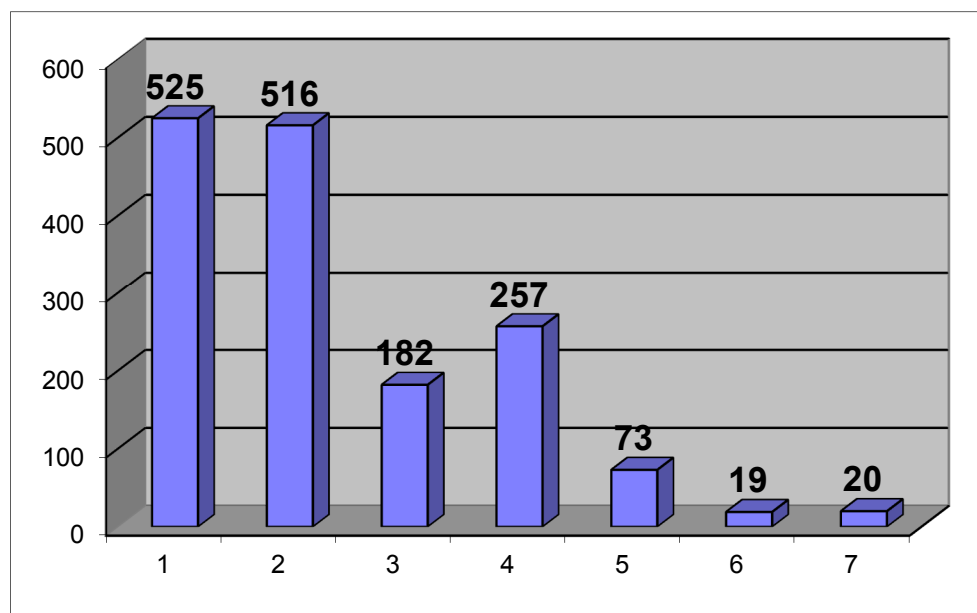

Рис. 1. Аналіз потреб респондентів, що задовольняються, у підприємствах ресторанного господарства.

Аналіз відповідей на дане питання показав істотні відмінності в поглядах респондентів різних споживчих груп.

Так, на перший варіант відповіді (приємно провести час) стверджувально відповіли 525 респондентів (57,69%). У той же час, стосовно до нього, існують переваги в жінок (60,43% у порівнянні з 52,81% позитивних відповідей у чоловіків); молоді (до 18 років – 78,67%; 19 – 24 роки – 68,37%; 25 – 30 років –

71,59%); студентів (71,96%), домогосподарок (72,22%), підприємців (62,96%); і неодружених (65,47% проти 46,4% в одружених).

Можливість поспілкуватися з друзями вказало – 516 респондентів (56,7%). При цьому спостерігаються переваги в чоловіків (60,9% проти 54,62% у жінок); молоді (до 18 років – 61,33%, 19-24 року – 68,05%); студентів (61,38%), службовців (58,18%), робітників (62,26%), підприємців (62,96%) і неодружених (61,89%).

Відвідують підприємства харчування заради задоволення потреби в їжі – 182 респондента (20,0%). Угрупування відповідей респондентів дозволило виявити визначені відмінності: у чоловіків даний варіант відповіді вибрали – 25,62% (проти 14,62% у жінок); людей у віці 25 – 30 років – 33,52%, 31 – 36 років – 35,42%, 37 – 50 років – 32,93%; службовців – 27,88%, підприємців – 48,15%; одружених – 26,45%.

«Можливість з'їсти улюблені блюда» – відзначили 257 респондентів (28,24%). Переваги по даному пункті спостерігаються в жінок – 37,85% і людей у віці 25 – 30 років – 48,3%; службовці (36,19%), домогосподарки (30,56%) і учні (37,5%).

Варіант відповіді «одержати задоволення від культурної програми» є кращим для 73 респондентів (8,02%). Серед них виділяється молодь (до 18 років – 14,67%; 19 – 24 роки – 9,58%; 25 – 30 – 9,09%) з високим рівнем доходів.

Відвідують підприємства харчування для збереження власного іміджу – 2,09% респондентів (19 позитивних відповідей). Разом з тим необхідно відзначити, що дана модель поведінки характерна для підприємців (19,75% від їхньої кількості в групі) з високим рівнем доходів.

Крім знання потреб, що задовольняються споживачами важливо знати рушійні мотиви, що спонукують їх до відвідування того чи іншого підприємства.

Проведена робота здатна, на наш погляд, надати істотну допомогу керівництву ПРГ в розробці маркетингових стратегій і програм, так само як і рекламної кампанії. Знання керівництвом підприємства характеристик своїх клієнтів та їх очікувань здатна більш чітко спрямовувати маркетингові та рекламні заходи з їх орієнтацією на конкретні цільові аудиторії.

Список використаних джерел

1. Гірняк Л.І., Глагола В.А. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://market-infr.od.ua/journals/2018/16_2018_ukr/13.pdf
2. Статистика щодо кількості закладів ресторанного ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sbc.regulation.gov.ua> > restaurant-map

3. Анісімов Г., Жуков Є., Липовий Д. Аналіз стану мережі закладів ресторанного господарства адміністративних районів міста Харкова. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://pathofscience.org › article › download>

Орлов М. М.,
професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування, доктор
наук з державного управління, доцент

Дятлова Г. Р.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

МЕТОД ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ ІСНУЮЧОГО СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДНИХ СТРУКТУР, ПОЛІТИЧНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.

Враховуючи, що *метод* – спосіб досягнення певної мети, будемо вважати, що *запропонований метод* – спосіб шляхом покрокового аналізу певних ознак у сфері взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій на регіональному рівні і отриманих теоретичних результатів для визначення існуючих недоліків та формулювання напрямів організації удосконалення реалізації взаємодії зазначених складових системи взаємодії з метою підвищення ефективності державного (публічного) управління на регіональному рівні.

Метод порівняльного аналізу існуючого стану організації взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні має графічну та описову частину. Графічна складова методу вміщує декілька кроків (рис.1).

Питаннями визначення поняття «взаємодія» опікувалися такі учені та практики як М. Безкоровайный, А. Костогрызov, В. Львов [1], Е. Венцель [2], В. Захаров [3], Г. Назарова [4], П. Мельник, В. Варус, С. Петрук, В. Маркевич, О. Смирнов, В. Шпильович, М. Василевський, А. Гусак [5], М. Орлов, М. Олещук [6,7], які визначили основні завдання взаємодії та сутність поняття взаємодії.

До *основних завдань взаємодії* слід віднести: 1) своєчасний обмін інформацією про обстановку (навколишнє середовище); 2) досягнення безперервної і узгодженої взаємодопомоги суб'єктами системи взаємодії; 3) всебічне забезпечення процесу взаємодії; 4) створення надсистеми, якій надано право організувати та управляти процесом взаємодії. Такою надсистемою, у межах дослідження, що проводиться, є законодавча база, яка на теперішній час потребує суттєвого доопрацювання

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Отже, для створеної системи взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні *взаємодією* будемо вважати узгоджене за завданнями (наприклад, за завданнями об'єктів управління системи публічного адміністрування), напрямкам впливу на об'єкти управління, можливі сигнали корекції дій складових системи взаємодії з боку надсистеми (законодавчої бази держави). Така взаємодія організується заради досягнення загальної мети владних структур, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні (наприклад, у сфері соціального захисту громадян держави).

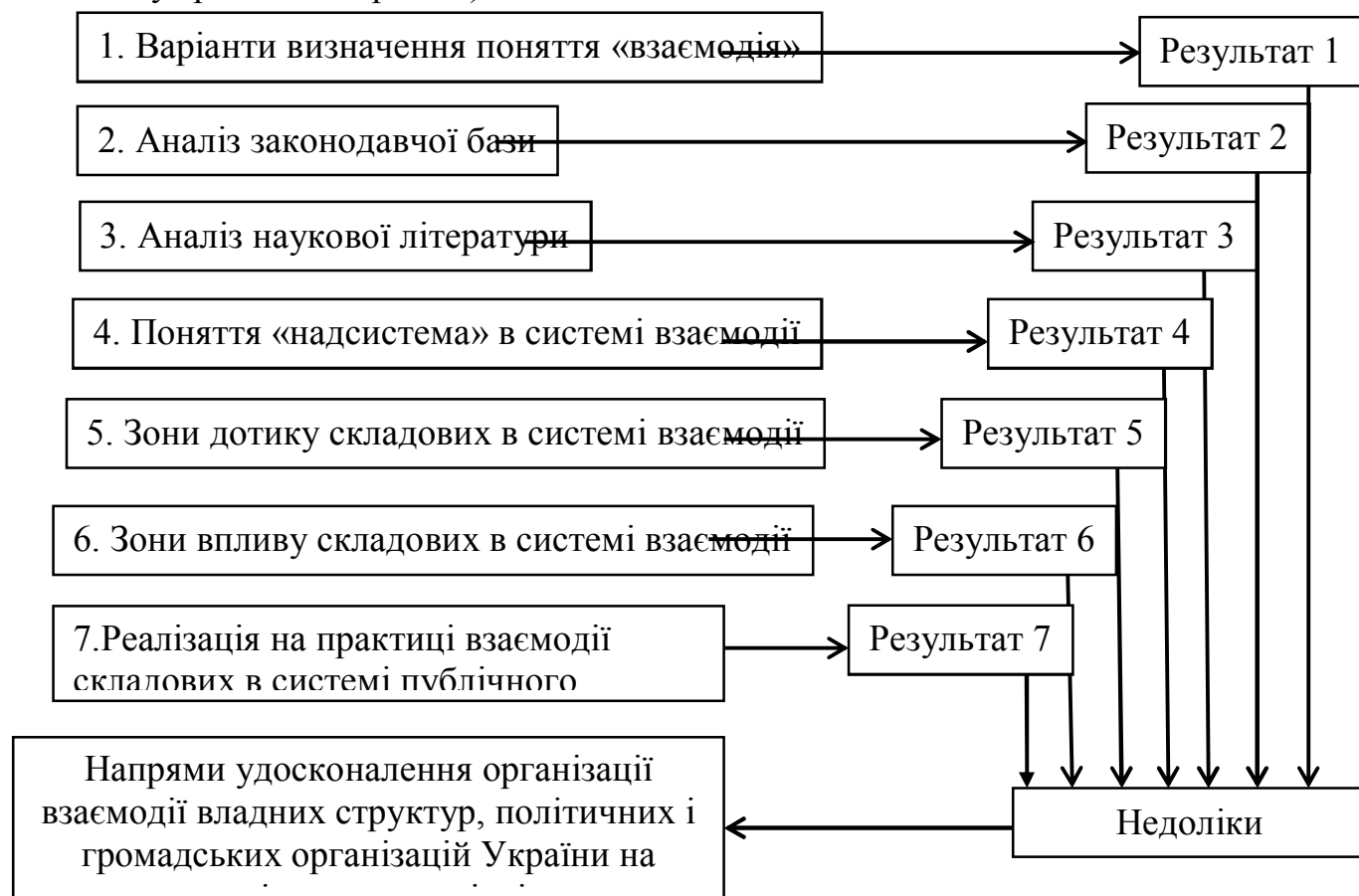

Рисунок 1. – Графічна частина методу порівняльного аналізу актуальності проблеми сьогодення організації взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій України на регіональному рівні

Під *системою взаємодії* владних структур, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні розуміються організаційні структури зазначених складових, інформаційні і забезпечуючі зв'язки між ними та склад надсистеми, її повноваження і можливий вплив на організацію та здійснення зазначеної взаємодії.

Зазначені складові системи взаємодії мають певні зони дотику і зони впливу (рис. 2).

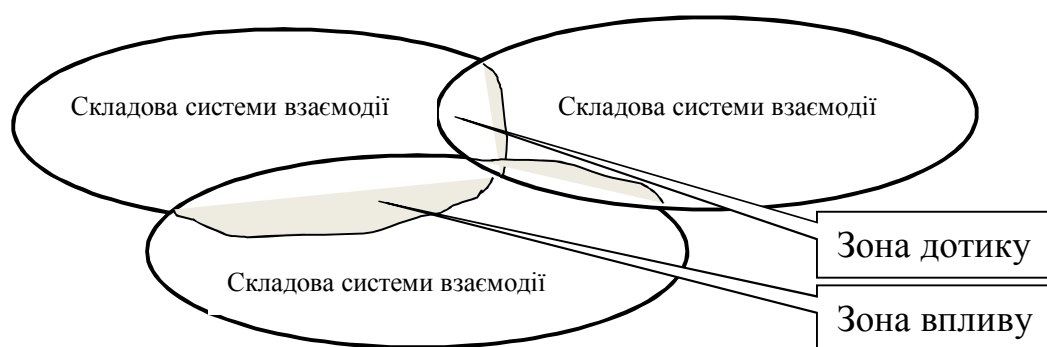

Рис. 2. До пояснення «зон дотику» і «зон впливу» складових системи взаємодії

Визначення меж та змісту зазначених зон можна за допомогою: 1) теорії розпізнавання об'єктів [8]; 2) теорії імовірностей [9] – тема подальшого дослідження.

Напрямами подальшого дослідження можуть бути: 1) аналіз організаційної структури владних організацій, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні (на прикладі Харківської області). 2) обґрунтування організаційної структури взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій України на регіональному рівні (на прикладі Харківської області); 3) обґрунтування наукової методики організується взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій в Україні на регіональному рівні у сфері соціального захисту громадян держави.

Список використаних джерел.

1. Безкоровайный М. М. Инструментально-моделирующий комплекс для оценки качества функционирования информационных систем “КОК” / М. М. Безкоровайный, А. В. Костогрызлов, В. М. Львов. – М. : Синтез, 2000. – 144 с.
2. Венцель Е. С. Исследование операций: задачи, принципы, методология / Е. С. Венцель. – М. : Наука, 1980. – 208 с.
3. Захаров В. Н. Алгоритмические методы решения задач оптимального планирования и управления / В. Н. Захаров. – М. : Воен. акад. им. Дзержинского, 1989. – 329 с.
4. Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями: монографія / Г. В. Назарова. – Х. : Харк. держ. економ. ун-т, 2004. – 408 с.
5. Мельник П. С. Результати медичної розвідки на місці аварії цистерн із жовтим фосфором / П. С. Мельник, В. І. Варус, С. О. Петрук, В. А. Маркевич, О. Г. Смирнов, В. М. Шпильович, М. А. Василевський, А. І. Гусак // Наука і оборона № 4. – К.: Міністерство Збройних Сил України, 2007. – С. 40–48.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

6. Орлов М. М. Застосування військ Повітряного командування в операціях Оперативного командування. Блок першочергових проблем з управління та взаємодії / М. М. Орлов, М. М. Олещук // Збірник наукових праць ХВУ Вип. 3 (50). – Х. : Харк. військ. ун-т., 2004. – С. 14–22.

7. Орлов М. М. Формування системи взаємодії регіональних органів виконавчої влади у сфері охорони правопорядку (теоретико-методологічні засади): монографія. /М, М. Орлов – Х. : Регіон. ін-т держав. управління Нац. акад. при Президентові України, 2012. – 344 с. ISBN 978-966-390-112-1.

8. Дружинин В. В. Введение в теорию конфликтов / В. В. Дружинин, М. Д. Конторов. – М. : Радио и связь, 1989. – 288 с. ISBN 5-256-00181-7.

9. Корн Г. Справочник по математике: для научных работников и инженеров / Г. Корн, Т. Корн. – М. : Наука, 1968 – 720 с.

Орлов М. М.,
професор кафедри менеджменту та публічного адміністрування, доктор
наук з державного управління, доцент
Резніченко В. В.,
студент,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ГРАФІЧНА МОДЕЛЬ ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ЗДОБУТТЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ УПРАВЛІНЦЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Як відомо *модель* – відображення реального світу. В *графічній моделі* розглянуті підходи до визначення меж актуальності організації процесу здобуття компетенцій та компетентності управлінця системи публічного адміністрування в Україні. При цьому за оригінал такої моделі прийнято дійсний стан проблеми організації процесу здобуття компетенцій та компетентності правлінця системи публічного адміністрування (на прикладі загальних підходів щодо оцінювання стану організації зазначеного процесу).

Компетенції представляють собою раціональне співвідношення знань і здібностей посадових осіб (управлінців), які їм потрібні у визначений час для досягнення спланованої мети і необхідних результатів (наприклад, при управлінні певними суб'єктами) [1].

Теорія компетенцій була розроблена американськими психологами як відповідь на запитання: чому посадові особи (фахівці), які мають хороші дипломи, добрий службовий список, пройшовши відбір очні тести на відповідному рівні, інколи неефективно виконують свою роботу? Як можна спрогнозувати ефективне виконання роботи посадовими особами (фахівцями)?

Відповідь була в тому, що можливість найбільш точно спрогнозування якості виконання роботи фахівцями, дають лише їх компетенції.

На сьогодні існує два підходи щодо розуміння поняття *компетенції*.

1. *Американський підхід* – компетенції як опис поведінки фахівців (посадових осіб). *Компетенції* розглядаються як основна характеристика працівника, маючи яку він здатний показувати правильну поведінку і, як наслідок, добиватися високих результатів в роботі.

2. *Європейський підхід* – компетенції як опис робочих завдань (задач) або результатів роботи, що очікується. *Компетенції* – це здатність працівника діяти у відповідності зі стандартами, які прийняті в організації.

У межах теми дослідження, під компетенціями управлінця системи публічного адміністрування будемо розуміти: 1) вміння ставити чіткі завдання підлеглим; 2) планування і організацію виконання завдання (завдань), які притаманні певній організацій структурі; 3) фактичне, а не штучне лідерство в колективі; 4) орієнтацію на кінцевий результат організації; 5) збір і аналіз інформації щодо ефективного виконання завдання (завдань); 6) генерацію і накопичення ідей; 7) навички комунікацій; 8) вміння працювати в колективі; 9) адаптивність до змін в обстановці, в організації, в колективі; 9) особиста розвинутість.

Компетентність публічного службовця – показник ступеня відповідності, адекватності професіоналізму публічного службовця і змісту компетенцій його посади [1].

У праці [2], автор звертає увагу на *термінологічну компетентність* державних службовців у контексті реалізації компетенцій електронного урядування. У цій праці подано, що *компетенція* (від лат. *competere* – відповідає, підходить) – особиста спроможність фахівця (посадової особи) вирішувати визначений клас професійних завдань (наприклад, у сфері електронного урядування).

Термінологічна компетентність може бути запорукою удосконалення публічної служби в Україні та появи нового публічного службовця. У праці [3] автори визначили *чинники* складності публічної служби в Україні в сучасних умовах, таких як: 1) проблема, яка успішно вирішується у багатьох державах світу; 2) поява нових поколінь людей, які потребують від органів публічного управління ефективності надання послуг і не можуть уявити себе обмеженими у часі, просторі, інформації тощо; 3) процеси деіндустріалізації, економіки, стала спрямованість щодо надання сервісних послуг фізичним та юридичним особам; 4) процеси, що знизили довіру до засобів масової інформації (ЗМІ); 5) ситуація щодо посилення ролі технології маніпулювання людьми (їх думкою та діями).

У праці [3], зазначено про *компетенції сучасного управлінця* (менеджера) у сфері інформаційних технологій, що частково забезпечує управлінський процес пов'язаний з електронним урядуванням.

Складові графічної моделі визначення стану організації процесу здобуття компетенцій та компетентності управлінця системи публічного адміністрування наведені на рис.1.

Рисунок 1 – Графічна складова модель визначення меж актуальності організації процесу здобуття компетенцій та компетентності управлінця системи публічного адміністрування

Аналіз кожної складової моделі дозволить виявити існуючі проблеми щодо формування компетенцій та компетентності державного службовця системи публічного адміністрування. Так, наприклад, до *функцій державного службовця* системи публічного адміністрування слід віднести: 1) загальні; 2) спеціальні; 3) допоміжні, або забезпечуючі. *Загальні функції державного управлінця* – це: 1) функції, що породжуються загальними завданнями державного управління і спрямовані на зміцнення конституційно встановлених

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

суспільних відносин, державного устрою, забезпечують захист прав і свобод громадян та стабільність міжнародного становища держави; 2) функції покликані забезпечити ефективне функціонування апарату державного управління; 3) функції покликані забезпечувати реалізацію основних і загальних функцій державного управління, а також життєздатність самого органу виконавчої влади та його структурних підрозділів; 4) функції, що не впливають безпосередньо на діяльність об'єкта управління.

Спеціальні функції державного управління розподіляються на: 1) політико-адміністративні, що забезпечують функціонування державного механізму та стабільність конституційно встановлених суспільних відносин; 2) економічні, котрі уособлюють господарсько-організаційну діяльність держави; 3) соціальні, які покликані реалізовувати державну соціальну політику; гуманітарні – спрямовані на функціонування та розвиток освіти, науки і культури.

Рисами (ознаками) компетенцій та компетентності управління системи публічного адміністрування слід вважати такі, які потребує система державної влади, а саме: 1) публічність управління; 2) апаратна влада, яка концентрується в апараті системи органів державної влади і здійснюється через функціонування відповідних органів; 3) верховенство влади, як юридичне уособлення загальнообов'язкової волі всього суспільства; 4) легітимність влади – юридично (конституційно) обґрунтована і визнана влада народом держави.

Аналіз зазначених функцій і рис та наказу Міністерства юстиції України [5] дозволяють виявити існуючі проблеми щодо формування компетенцій та компетентності державного службовця системи публічного адміністрування. На думку авторів тез, на теперішній час такими *проблемами* слід вважати: 1) здатність державного службовця формулювати гіпотезу відносно певної проблеми в системі публічного адміністрування; 2) вміння оперативно реагувати на зміни обстановки (оперативне реагування є запорукою ефективного управління в системі публічного адміністрування; 3) мати навички щодо розроблення законодавчої бази у різних сферах життєдіяльності держави та суспільства; 4) бути здатними щодо розроблення і впровадження перспективних проектів у сфері публічного адміністрування; 5) бути готовими до публічних виступів на теми, які хвилюють громадськість, підтримувати власний психологічний стан у складних умовах обстановки; 6) бути спроможними не вестись на провокації, адекватно реагувати на певні дрібниці з боку опонентів тощо.

Реалізація на практиці зазначених вище проблем може позитивно вплинути на якість виконання функцій державним службовцем системи публічного адміністрування.

Зазначені проблеми можуть бути предметом подальшого наукового дослідження. Сутність таких досліджень пов'язана з забезпеченням довіри громадськості до органів публічного адміністрування.

Список використаних джерел.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

1. Орлов М. М. Словник-довідник з менеджменту, маркетингу та публічного адміністрування: терміни і поняття (підготовлений до видання) /М. М. Орлов. – Х. : ХНУБА, 2019. – 325 с.

2. Онуфрієнко Г. С. Термінологічна компетентність держслужбовців у контексті реалізації компетенції електронного урядування /Г. С. Онуфрієнко. Збірник тез XIX Міжнародного наукового конгресу “Глобальне управління XXI століття: синтез, теорія та практика”, 19 квітня 2019 р. – Х. :Хар РІ НАДУ“Магістр”, 2019. – С.268– 271.

3. Амосов О. Ю., Гавкалова Н. Л. Публічна служба в Україні та новий публічний службовець / О. Ю. Амосов, Н. Л. Гавкалова. Збірник тез XIX Міжнародного наукового конгресу “Глобальне управління XXI століття: синтез, теорія та практика”, 19 квітня 2019 р. – Х. :Хар РІ НАДУ“Магістр”, 2019. – С.321– 323.

4. Орлов М. М. Компетенції сучасного управлінця (менеджера) у сфері інформаційних технологій /М. М. Орлов. Тези доповіді. Міжнародна науково-практична конференція “Застосування інформаційних технологій у підготовці та діяльності сил охорони правопорядку” – х. : Національна академія Національної гвардії України і Харківський національний університет радіоелектроніки. – С. 5–7. (15 березня 2019 р).

5. Наказ Міністерства юстиції України від 07.11.2016 № 1441/29571 Про затвердження спеціальних вимог до професійної компетентності органів державної виконавчої влади із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства юстиції України від 30.07.2018 р. № 249/5.

*Кобцева Д. А.,
студентка,*

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Науковий керівник: Кривуля П. В., к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОМ ПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ ВІДНОСНОЇ ЗНАЧУЩОСТІ ЦІЛЕЙ КЕРОВАНОГО ВПЛИВУ НА СОЦІУМ НА ПРИКЛАДІ ДЕКЛАРОВАНИХ ООН ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Питанню ролі структури цілей та проективного цілепокладання у формуванні характеристик керованого впливу на соціально-економічні об’єкти присвячено вже багато наукових праць та інтерес до питання триває й зараз, про що свідчать наприклад роботи [1, 7, 10]. При цьому цілі не є переліком порядку денного, або ортогональною системою координат багатовекторного напрямку руху. Необхідно уникати фрагментації цілей і розглядати їх як невід’ємну частину єдиного порядку денного в галузі керованого розвитку. Подібний підхід має значно підвищити рівень узгодженості політики при

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

різних галузевих програмах, збільшить здатність мобілізувати і розподіляти потрібні ресурси в потрібний час і, отже, допоможе домогтися істотного прогресу в досягненні цілей і завдань в області розвитку об'єктів управління. Однак і значимість цих цілей не однакова, що швидше за все повинно позначатися на пропорції розподілу ресурсів на їх досягнення. Засади такого підходу по пріоритетного розподілу коштів надано у ряді робіт: [2-5]; але його впровадження ще не набуло поширення, бо він має бути вдосконалим та адаптованим до врахування специфіки соціально-економічних об'єктів різного масштабу. Найбільш складним з цього приводу постає соціум як певна цільність зі складною системою цілей. Тому для експериментального визначення відносної значущості цілей методом парних порівнянь було обрано цілі сталого розвитку на період 2015-2030 роки, які декларовано Організацією Об'єднаних Націй.

Цілі сталого розвитку сприяють довгостроковому підходу до вирішення глобальних проблем, які характерні не тільки для деяких країн, та й навіть не просто для більшості, а для єдності країн як глобального соціуму і вимагають їхніх спільних дій.

Будь які цілі одного й того ж суб'єкта, або сукупності суб'єктів (колективного суб'єкта), та й глобальні цілі сталого розвитку також не слід сприймати як незалежні об'єкти, – їх досягнення не може бути незалежним. Однак і значущість цих цілей не однакова, що швидше за все має позначатися на пропорції розподілу ресурсів на їх досягнення. Саме такий постулат стає відправною точкою методу попріоритетного розподілу коштів. Але цей метод є синтетичним, його складають декілька інших, – базовим є метод попарного порівняння як один з найбільш простих методів для вирішення завдання експертного порівняння елементів якісної (тобто не кількісної) множини.

Метод парних порівнянь ґрунтується на попарному порівнянні альтернатив. Для кожної пари альтернатив експерт вказує, яка з альтернатив переважніше (краще, важливіше і т. д.). Це один з найбільш простих методів для вирішення завдання експертного порівняння елементів якісної (не кількісної) множини. Вважається, що при вирішенні проблеми набагато легше зробити якісне порівняння двох об'єктів, спираючись на думку експертів, ніж встановити кількісні критерії. Існує ряд алгоритмів, що реалізують метод парних порівнянь: вони розрізняються за кількістю використовуваних експертних оцінок (індивідуальні та колективні оцінки), за шкалами порівняння альтернатив та іншими ознаками [6].

Використовувані в методі парних порівнянь оцінки за шкалою Сааті призводять до квадратних матриць. [9]. Ці оцінки можна отримувати різними способами. Але Томасом Сааті для оцінки компонент розроблена та рекомендована (див. [8, 9]) спеціальна шкала від 1 до 9, де оцінки мають специфічний вимір. Оскільки ця шкала є досить суб'єктивною, то надамо також приклади до свого розуміння цих оцінок (*A* та *B* надалі – це об'єкти однієї і тієї ж множини, але *A* міститься в строках квадратної матриці порівняння типу

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

об'єкт—об'єкт, а B — у стовпчиках): 1 — A та B рівнозначні; 3 — швидше за все A більш значуща за B (як флігель скоріше більше гаража, але ця оцінка лише вірогідна, а не впевнена, бо стосується скоріше усереднених значень у множинах флігелів та гаражів, але можна у множині гаражів знайти найбільший, що буде більше найменшого флігеля); 5 — A точно більш значуща за B (як багатоквартирний будинок більше сільської оселі); 7 — A більш значуща за B багаторазово, але цю кратність можна спробувати приблизно підрахувати експертною оцінкою (так можна приблизно встановити на скільки дванадцятиповерхова будівля з шістьма під'їздами більше дачного будиночка); 9 — A більш значуща за B настільки, що складно навмання прикинути це перевищення (як складно без довідника зіставити розмір мегаполісу і хутору). Якщо навпаки B більш значуща за A , то оцінки виставляються дробові зворотні: $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ і так далі. Якщо є невпевненість вибору між двома оцінками, то треба поставити проміжну парну оцінку.

Природно на основній діагоналі розміщують одиниці, а в осередках, що симетричні відносно основної діагоналі, розміщують зворотні значення: якщо у верхній частині є оцінка 3, то симетрично відносно основної діагоналі в нижній частині має бути $\frac{1}{3}$.

Якщо, наприклад, порівнювати зроблені оцінки значущості Цілей Сталого розвитку, то можна напевно стверджувати, що Ціль 2 «Подолання голоду» більш значуща за Ціль 4 «Якісна освіта». Адже згідно з [11] близько 815 мільйонів людей у світі недоїдають. Недоїдання є причиною майже половини (45%) смертей серед дітей у віці до п'яти років — щорічно внаслідок цього помирає 3,1 мільйона дітей. Тому Ціль 2 має значно вищий пріоритет у порівнянні з Ціллю 4, бо людині значно важче прожити без необхідних продуктів харчування, ніж без базових освітніх знань.

Порівнюючи Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя» з Ціллю 11 «Сталий розвиток міст і громад», також можна впевнено сказати, що ціль під номером три є пріоритетнішою за одинадцятую. Коефіцієнт смертності згідно з [11] серед дітей у віці до п'яти років по світу в цілому в 2012 році склав майже половину від відповідного показника 1990 року. Щодня вмирало на 17 000 дітей менше, ніж у 1990 році. Після 2000 року вакцинація проти кору дозволила уникнути більш 15,6 мільйонів смертей. Ці показники свідчать про те, що напевно чи, якщо людина буде відчувати себе хворою, то її хвилюватимуть процеси розвитку міст і громад більше ніж власне здоров'я.

Проведена оцінка відносної (порівняльної) значущості цілей сталого розвитку наведена в табл. 1. Також можна стверджувати, що Ціль 6 «Чиста вода та належні санітарні умови» має більш високий пріоритет у порівнянні з Ціллю 8 «Гідна праця та економічне зростання». Згідно з [11] троє з десяти жителів планети не мають доступу до безпечних керованих джерел питної води, а шість з десяти не мають доступу до послуг санітарії. Не менш 892 мільйонів чоловік у всьому світі продовжують практикувати відкриту дефекацію. Щодня близько тисячі дітей помирають від діарейних захворювань, викликаних проблемами в

сфері водопостачання та санітарії. Усе це свідчить, що проблема забезпечення наявності і раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх є важливішою за проблему забезпечення повної і продуктивної зайнятості та гідної роботи для всіх.

У табл. 2 наведено дані щодо геометричної середньої та питомої ваги кожної з Цілей сталого розвитку. На рис. 1 унаочнено розрахунок питомої ваги оцінок значущості порівняних цілей. На гістограмі рис.1 можна побачити, що питома вага цілі 2 «Подолання голоду» є найвищою, тобто можна враховуючи таку оцінку зробити висновок, що ця ціль є пріоритетнішою за інші. Найнижчу питому вагу мають цілі під номером 11 та 17, що говорить про те, що за таким оцінюванням є цілі, які набагато важливіші. Питома вага значущості цілей

Таблиця 1.

Матриця парних порівнянь цілей сталого розвитку за шкалою Сааті

Цілі сталого розвитку	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Подолання бідності	1	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	7	7	$\frac{1}{3}$	9	9	9	5	5	7	5	5	5	7	7
2. Подолання голоду	5	1	3	9	9	5	9	9	9	9	9	9	7	7	7	9	9
3. Міцне здоров'я і благополуччя	5	$\frac{1}{3}$	1	7	7	$\frac{1}{2}$	9	9	9	9	9	9	5	5	5	5	5
4. Якісна освіта	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{7}$	1	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	6	4	5	5	5	5	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	3
5. Гендерне рівноправ'я	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{7}$	5	1	$\frac{1}{7}$	5	3	7	5	5	5	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	5
6. Чиста вода та належні санітарні умови	3	$\frac{1}{5}$	2	9	7	1	9	9	9	9	9	7	5	5	5	5	7
7. Доступна та чиста енергія	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{9}$	1	5	5	5	5	5	3	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	3	5
8. Гідна праця та економічне зростання	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	1	$\frac{1}{3}$	3	3	3	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	5
9. Промисловість, інновації, інфраструктура	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	3	1	2	3	2	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	3
10. Скорочення нерівності	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	1	2	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	3
11. Сталий розвиток міст і громад	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{7}$	2
12. Відповідальні споживання та вироб-тво	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	3	2	1	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	5
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	3	3	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	5	5	5	5	5	1	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	3	5
14. Збереження морських ресурсів	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	3	5	$\frac{1}{5}$	3	5	5	5	7	3	3	1	$\frac{1}{2}$	5	5
15. Захист та відновлення екосистем суші	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	5	5	$\frac{1}{5}$	3	7	5	5	7	3	2	2	1	5	5
16. Мир, справедливість, сильні інститути	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	5	5	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	5	5	5	7	3	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	1	7
17. Партнерство заради сталого розвитку	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{7}$	1

Таблиця 2.

Встановлення порівняльних оцінок значення як результату інтегрального оцінювання шляхом визначення геометричної середньої оцінки

Цілі сталого розвитку	Геометрична середня парних порівнянь	Питома вага
1. Подолання бідності	3,2507152033796	0,112290461
2. Подолання голоду	6,6183814306913	0,228620797
3. Міцне здоров'я і благополуччя	4,3339082422143	0,149707533
4. Якісна освіта	0,75943823779872	0,02623351
5. Гендерне рівноправ'я	0,9241247262948	0,031922326
6. Чиста вода та належні санітарні умови	4,5190554778223	0,156103131
7. Доступна та чиста енергія	0,85643572030676	0,029584124
8. Гідна праця та економічне зростання	0,39174826641997	0,013532282

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Цілі сталого розвитку	Геометрична середня парних порівнянь	Питома вага
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	0,39548994055177	0,013661531
10. Скорочення нерівності	0,2973907661329	0,010272861
11. Сталий розвиток міст і громад	0,25131489935188	0,008681248
12. Відповідальні споживання та виробництво	0,37861220888147	0,013078519
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	1,2104997053215	0,041814666
14. Збереження морських ресурсів	1,6496344305512	0,056983832
15. Захист та відновлення екосистем суші	1,8369206229497	0,063453317
16. Мир, справедливість та сильні інститути	1,0123793791642	0,034970934
17. Партнерство заради сталого розвитку	0,26311689779961	0,009088928
Сума	28,94916616	1

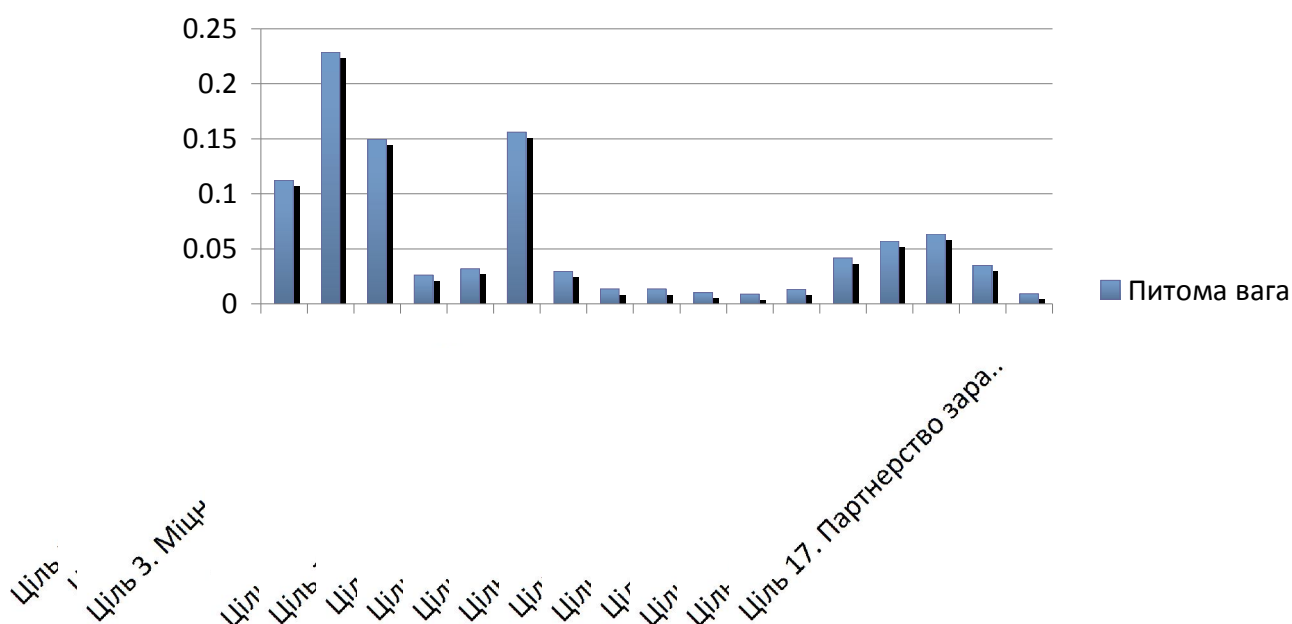

Рис. 1. Питома вага цілей сталого розвитку
згідно розрахункам за методом парних порівнянь

сталого розвитку згідно до методу поприоритетних видатків, що концептуалізує постулат цілеструктурного розподілу ресурсів, завдає орієнтири розподілу коштів при плануванні програм керованого впливу на сталість розвитку соціально-економічних об'єктів.

Презентований розрахунок відносної значущості не є остаточним, оскільки, по-перше, не використовував оцінки багатьох експертів з апробованою кваліфікацією, а по-друге, такі розрахунки слід також проводити зі врахуванням специфіки конкретних об'єктів, регіональних, галузевих, тощо, але він надає можливість наочного ознайомлення з визначенням на базі використання методу парних порівнянь відносної значущості цілей керованого впливу на соціум.

Список використаних джерел.

1. Галгаш Р. А., Семененко І. М. Цілі та соціальна ефективність некомерційної господарської діяльності. *Прометей*: Регіональний зб. наук. праць з економіки. Вип. 2. С. 35-39.
2. Кривуля П. В., Ягодкина О. В. Выявление и обзор возможных методов формирования целевой структуры использования денежных средств. *Вісник Східноукраїнського державного університету*. 2005. №2(84). С. 116-123.
3. Кривуля, П. В. Метод поприоритетных расходов – частная реализация общего метода лимитирования риска. *Модернізація фінансово-кредитної системи: досвід та перспективи*: Матеріали II-ї Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. 27-29 квітня 2015 р. Сєвєродонецьк: СХУ ім. В. Даля, 2015. С. 150-154.
4. Кривуля П. В., Ягодкина О. В. Методы сопоставления функциональности и стоимости элементов целевой структуры финансирования. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. Зб. наук. праць Інституту конкурентного суспільства Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Вип. 7. К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2005. С. 202-209.
5. Кривуля П. В., Ягодкина О. В. Формирование целевой структуры использования денежных средств предприятия. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. Вип. 13. Ч.1. Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2005. С. 91-103.
6. Метод парных сравнений [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naparah.com/intellektualnye-sistemy-prinyatiya-reshenij/03181577.html>
7. Овчаренко Є. І. Система економічної безпеки підприємства формування та цілепокладання. Лисичанськ: ПромЕнерго, 2015. 482 с.
8. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем. М.: Радио и связь. 1991. 224 с.
9. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. М.: Радио и Связь, 1993. 278 с.
10. Семененко І. М. Цели деятельности предприятия с позиции социальной ответственности. *Вестник Полоцкого государственного университета*. Серия D. Экономические и юридические науки. экономика и управление. 2013. №13. С. 62-66.
11. Цілі сталого розвитку – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/hunger/>

Барановська К.В. ,
магістрантка,
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Ковальська Л.А. , канд. істор. наук, доцент, доцент кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету імені Василя Стуса

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Важливі проблеми у забезпеченні відповідного захисту персональних даних вимагають розробки відповідних процесів управління персональними даними та встановленні відповідальності за процеси їх використання. Для інноваційного шляху розвитку у захисті персональних даних необхідно мати досвід роботи у сфері права, інформаційної безпеки, відповідності нормативним вимогам та якості бізнес-процесів, а також умінь ефективного впровадження необхідних технічних та організаційних заходів, передових практик забезпечення дотримання захисту персональних даних [2].

Для впровадження безпеки даних установи варто дотримуватися європейського регламенту захисту персональних даних. Тут потрібен чіткий аналітичний огляд персональних даних, які знаходяться в установі, включаючи організовані записи обробки персональних даних, процеси обробки персональних даних, відповідно до протоколів та внутрішніх нормативних документів установи, слід визначити інформаційні процеси, які містять персональні дані, встановити конкретні типи даних, оцінити невідповідність між поточною ситуацією та необхідністю регулювання [1].

Аналіз виявлених невідповідностей зумовлює чітку фіксацію і встановлення послідовності всіх процесів, очікуваного обсягу діяльності та оцінки часу, необхідного для: створення записів обробки даних, підготовка або адаптація планів класифікації, підготовка оцінок впливу тощо. На основі аналізу невідповідності та переліку процесів необхідно виявити і запровадити зміни до зазначених процесів, на відміну від місцевих законів про захист персональних даних; управління базами даних, необхідними для обробки даних; властивості встановлених інтеграцій.

Мета обробки персональних даних повинна бути обґрунтована, для чого необхідно встановити відповідні періоди зберігання даних. Таким чином, переглядаються періоди зберігання і визначаємо початок і тривалість періодів зберігання для всіх процесів. Оцінки впливу на інформаційні системи персональних даних є важливими для обробки конкретних персональних даних і є доцільними, якщо обробка даних буде представляти значний ризик для прав і свобод людини [1]. Тому варто використати наступні заходи:

- систематичний опис передбачуваної обробки та її мети, а також, де це доречно, законних інтересів, заданих для роботи процесора;
- оцінку необхідності та пропорційності операцій обробки, що стосуються її цілей;
- оцінку ризиків для прав і свобод суб'єктів даних;
- заходи, спрямовані на подолання ризиків (включаючи гарантії), заходи безпеки та механізми для забезпечення захисту персональних даних та демонстрації відповідності.

Класифікація витоків інформації систем персональних даних установи теоретично відбувається переважно двома каналами витоку даних в інформаційних мережах: мережа передачі даних і мобільні пристрої, до них також слід віднести й мобільні носії даних. Далі можна продовжувати поділ на типи мереж і пристроїв [3]. На рисунку 1 показано найбільш часті і прості у виконанні процеси витоків інформації, які варто враховувати під час встановлення систем захисту даних.

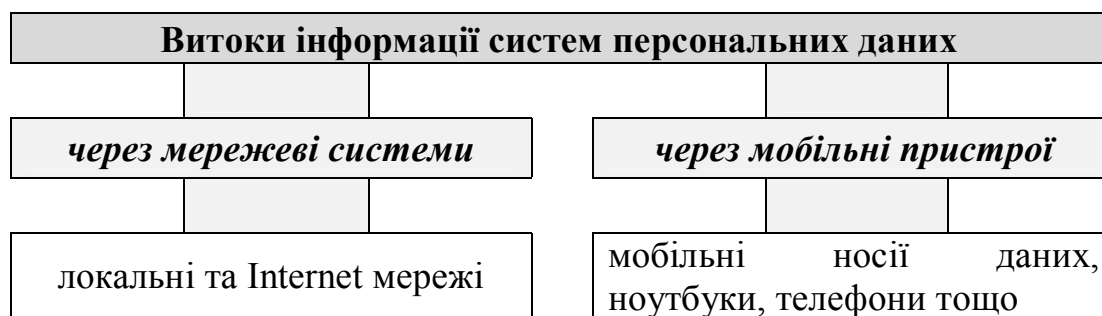

Рисунок 1. – Найпоширеніші шляхи витоків інформації систем персональних даних установи

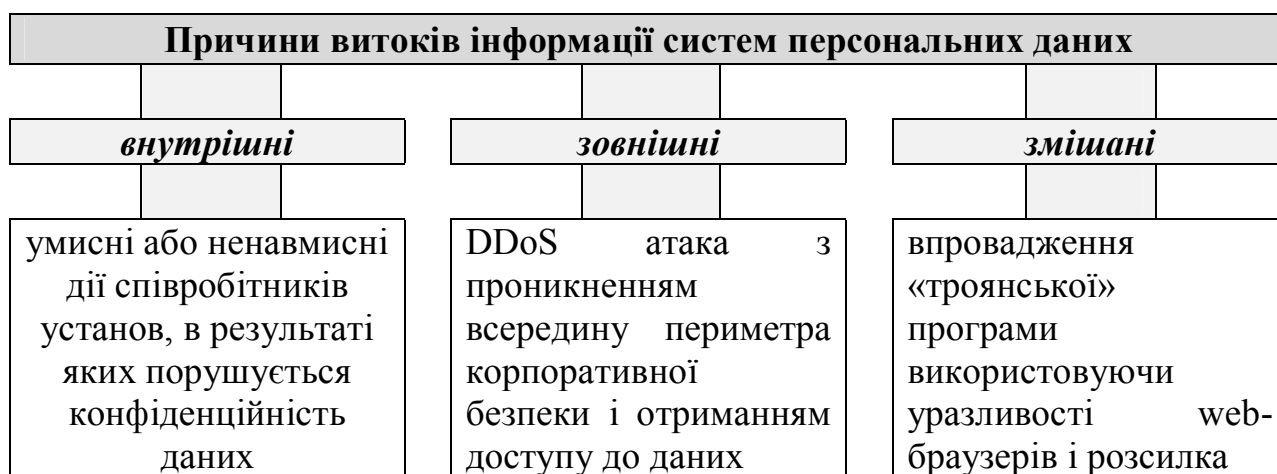

Рисунок 2. – Причини витоків інформації систем персональних даних установи

Причини витоку можна умовно розділити на внутрішні і зовнішні. До зовнішніх витоків відносять, наприклад, успішну DDoS атаку з подальшим проникненням всередину периметра корпоративної безпеки і отриманням

доступу до розшукуваних даних. До внутрішніх витоків, а саме до них відноситься на сьогоднішній день більше 90 відсотків усіх витоків даних, відносяться ситуації з умисними або ненавмисними діями співробітників компаній і організацій, в результаті яких конфіденційність даних була порушена [3].

Як приклад ненавмисної компрометації можна назвати дію що найбільш часто зустрічається – помилкове відсилення конфіденційної інформації електронною поштою. Що ж стосується свідомого розкрадання даних, це куди більш складні і цікаві з точки зору IT-фахівця випадки, що вимагають значно більшої експертизи, досвіду, та й інженерної кмітливості.

Як вже було зазначено даний поділ умовний, так як останнім часом спостерігаються змішані причини витоків. Прикладом може служити впровадження «троянської» програми враховуючи уразливість web-браузерів і соціальний інжиніринг в спам розсилках. Подібні листи мають посилання на заражений web-сайт, з якого і проводиться завантаження даного шкідливого програмного забезпечення, яке вже здійснює безпосередньо розкрадання даних.

На жаль, захистити критичні дані, в тому числі і персональні дані клієнтів і контрагентів, на 100 відсотків не зможе жодна компанія. Нинішній розвиток технологій DLP дозволяє лише мінімізувати ризики. Один з підходів, який використовується в DLP – аналіз контенту.

Даний принцип не залежить від специфіки каналу витоків, і заснований на аналізі змісту файлів або потоків при передачі їх по мережі або при операціях збереження, копіювання або перенесення на різні носії інформації. Метою даного аналізу є локалізація конфіденційних даних і запобігання їх нелегального виходу за периметр безпеки. Тут варто встановити, що периметри безпеки установи далеко не завжди означають одне і те ж саме. Так, дані на корпоративному ноутбучі перебувають навіть поза межами, за дотриманням їх цілісності стежить встановлена на ноутбучі програма-агент [1].

Перш ніж говорити про DLP-системи, необхідно визначитися з поняттями – під DLP-системами прийнято розуміти програмні продукти, що захищають організації від витоків конфіденційної інформації. Сама аббревіатура DLP розшифровується як Data Leak Prevention, тобто, запобігання витокам даних. Подібного роду системи створюють захищений цифровий «периметр» навколо організації, аналізуючи всю витікаючу, а в ряді випадків і вхідну інформацію. Контрольованою інформацією повинен бути не тільки internet-трафік, але і ряд інших інформаційних потоків: документи, які виносяться за межі, захищення контуру безпеки на зовнішніх носіях, роздруковування на принтері, що відправляються на мобільні носії через Bluetooth і тощо.

Оскільки DLP-система повинна перешкоджати витоку конфіденційної інформації, то вона в обов'язковому порядку має вбудовані механізми визначення ступеня конфіденційності документа, виявленого в перехоплений трафік. Як правило, найбільш поширені два способи: шляхом аналізу спеціальних маркерів документа і шляхом аналізу вмісту документа. В даний

час більш поширений другий варіант, оскільки він стійкий перед модифікаціями, внесеними у документ перед його відправкою, а також він дозволяє легко розширювати число конфіденційних документів, з якими може працювати система. Крім свого основного завдання, пов'язаного із запобіганням витоків інформації, DLP–системи також добре підходять для вирішення низки інших завдань, пов'язаних з контролем дій персоналу і фіксацією всіх процесів роботи з інформацією.

Визначення конфіденційного вмісту проводиться DLP–системою, як правило, за списком ключових слів, що складають основу конфіденційної інформації. Різні виробники по-різному підходять до цього питання і реалізують ці механізми на основі алгоритмів фільтрації контенту, або контекстної фільтрації. Ці методи використовувалися як основні у перших версіях DLP–систем. Але всі вони мають кілька недоліків, в числі яких порівняно низька швидкість роботи і порівняно низька точність визначення. Крім цього, система фільтрації контенту допускає похибки помилкового спрацьовування, визначаючи відкриті дані як конфіденційні.

Більш досконала система заснована на принципі «грифування» електронних документів, названа так за аналогією грифу на паперовому документі. Технічно це реалізовано у вигляді позначки файлів, в якому вміщується спеціальний тег в ім'я файлу. Однак такий спосіб значно обмежує роботу з документами і залишає лазівки для зломисника [1]. Основні напрями створення систем захисту даних наведено на рисунку 3.

Рисунок 3. – Підходи до створення DLP–систем захисту персональних даних установи

Найбільш ефективною виявилася техніка установки мітки всередину файлу, скажімо у вигляді службового заголовка. Застосовуючи такий підхід у якості основного, вдається різко підвищити швидкість і точність визначення конфіденційних документів. Коли такий документ намагається покинути корпоративну мережу, або, наприклад, записатися на змінний носій, який

контролюється, модулю не потрібно аналізувати увесь вміст. Достатньо лише аналізувати гриф і застосувати відповідні правила політики безпеки. Знаючи мітку, захисний механізм може безпомилково визначати є файл секретним чи ні.

Очевидно, що для використання підходу грифування потрібно провести повний аналіз і класифікацію всіх електронних документів в організації і позначити всі секретні файли відповідним чином. Головним недоліком таких методів є те, що помітити всі конфіденційні документи, як правило, дуже складно. Ще важче постійно підтримувати базу даних грифованих документів. Щоб вирішити цю проблему програма переносить грифи у нові файли зі старих документів при їх трансформації і таким чином суттєво спрощує процес.

Одна з проблем, з якими зіткнулася галузь інформаційної безпеки це те, що DLP-системою можна легко назвати антивірусом, оскільки він дозволяє уникнути «троянів», які відсилають інформацію своїм замовникам, і програму для контролю пристроїв в операційній системі, оскільки вона бореться з витоками через мобільні пристрої і накопичувачі. Однак і антивірус, і система контролю пристроїв закривають лише один з каналів витоку інформації [1].

У даному випадку проста інтеграція підходів не може бути підставою для появи чергового покоління продуктів. Розвиток галузі показав, що концептуально нові DLP-системи повинні підтримувати функціонал шифрування для захисту інформації на мобільних носіях і пристроях. Експерти стверджують, що практично половина сучасних витоків відбувається в результаті крадіжки мобільних пристроїв. В цьому випадку єдиним ефективним способом захисту є шифрування даних. Це дозволяє надійно захистити дані на дисках мобільних пристроїв – ноутбуків, КПК, смартфонів, змінних носіїв тощо.

Отже, практично ідеальним засобом захисту персональних і конфіденційних даних в умовах реальної дійсності може бути рішення, яке комбінує основні підходи до аналізу і контролю контенту, дозволяє усунути виток за класичними каналами, а також мінімізувати збитки від вкрадених мобільних пристроїв за рахунок шифрування дисків. У такому рішенні має бути присутня централізована система аудиту і доказова база всіх дій з конфіденційними документами. Крім того, рішення має враховувати специфіку організацій і бути підлаштовано під основні бізнес-процеси організацій [3].

Ключовою проблемою при впровадженні DLP-систем стало те, що до моменту початку впровадження системи компанія-замовник вже повинна мати чітке і ясне уявлення про те, які конфіденційні дані знаходяться в її розпорядженні, як і де вони зберігаються, які дії з ними проводяться. Тобто, ще до початку впровадження, в рамках проекту необхідно провести ретельний аудит. Понад 70 відсотків організацій взагалі не уявляють, які дані слід віднести до категорії критичних. У цьому випадку дуже може допомогти застосування DLP-систем, які мають функціональність при заданні правильного класифікатора даних за ступенем їх конфіденційності і визначенні чітких

критеріїв ідентифікації цих даних, який дозволить автоматично провести процедуру аналізу всіх даних і дій над ними. DLP–система володіє такою функціональністю, яка дозволить спростити процес впровадження технології захисту від витоків.

Цілком зрозуміло, що для створення повноцінної комплексної системи захисту інформації (КСЗІ) потрібні значні кошти. Тому сьогодні в технічних рішеннях при створенні комплексу ТЗІ АСБД (Автоматизована система безпеки і диспетчеризації) перевага надається заходам пасивного захисту інформації. Крім питання фінансового забезпечення ТЗІ АСБД, тут мова навіть не йде про вибір серверних рішень чи клієнт-серверних платформ, актуальним залишається питання компетенції працівників, які працюють з інформацією АСБД (внесення змін, передача даних тощо). Таким чином, на повноцінну реалізацію ТЗІ баз персональних даних значною мірою впливають: недоліки існуючого законодавства (зокрема Закон України «Про захист персональних даних»); відсутність фінансування заходів ТЗІ АСБД бюджетами всіх рівнів (органи влади та місцевого самоврядування, комунальні підприємства) та комерційними структурами; людський фактор (надзвичайно низький рівень компетенції відповідальних осіб, які мають відповідати за безпеку використання АСБД). Більш узагальнено цю послідовність впровадження захисту баз даних зображено у таблиці.

Таблиця

Послідовність процедури організації захисту баз персональних даних

Підготовка розпорядчих актів та документації

Проектування комплексу ТЗІ

Порядок обробки персональних даних в АСБД

Виконання заходів ТЗІ

Згода на обробку персональних даних

Повідомлення про включення персональних даних до АСБД

Зобов'язання щодо збереження інформації з обмеженим доступом

Наказ про ведення АСБД (визначення бази, затвердження Порядку обробки персональних даних, призначення відповідальних, внесення змін до положень про структурні підрозділи та посадових інструкцій працівників, діяльність яких пов'язана з використанням персональних даних тощо)

У сучасному розумінні інновація за різних умов визначається як процес і як кінцевий результат діяльності (інноваційної), втілений у вигляді новітнього або удосконаленого продукту, нових послуг, що мають ринковий попит або соціально-економічну значимість для суспільства, новітнього або

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

удосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності. Внаслідок використання інновацій суттєво змінюються кількісні та якісні характеристики сфер виробництва та споживання, прискорюється економічний розвиток, забезпечується інтенсифікація суспільного виробництва. Цей процес стосується і площини захисту персональних даних. Незважаючи на всі зусилля, сьогодні більшість компаній все ж не готові і не спроможні захищати наявні в їхньому розпорядженні дані. Виходячи з багаторічного досвіду і проводячи безперервні консультації з відповідальними за розвиток цього напрямку державними структурами компанії-інтегратори, без сумніву, зроблять свій вклад і зможуть досить швидко заповнити відсутні прогалини.

Список використаних джерел

1. Чередниченко А. Системы защиты персональных данных. T-Comm. 2009. № 6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemy-zaschity-personalnyh-dannyh>
2. Personal data protection within electronic systems. Asia Business Live Journal. URL: <https://www.vantageasia.com/personal-data-protection-within-electronic-systems/>
3. Гронь О.В., Погореленко А.К. Проблеми захисту персональних даних у контексті сучасної комунікації // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Випуск 19, частина 1. – С. 102-108.

Мисик В.М.,
аспірантка,

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник: Жежуха В.Й., к.е.н., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБЛИЧЧЯ В ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТІ

В наш час технологія розпізнавання обличчя вже далеко не є справою майбутнього. Сьогодні люди використовують розпізнавання обличчя, щоб позначити своїх друзів на фотографіях у Facebook, розблокувати їх смартфони або пройти через безпеку аеропорту. За даними МОН, оскільки населення щодня використовує технології розпізнавання обличчя, учасники різноманітних бізнес та пізнавальних подій очікують також появу цієї технології на зустрічах та заходах [2].

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Технологія розпізнавання обличчя - це біометричне програмне забезпечення, яке математично зберігає риси обличчя людини. Це дозволяє технології ідентифікувати людину на відео або цифрових зображеннях без будь-якої іншої інформації. По суті, наші риси обличчя в технології розпізнавання обличчя схожі на наш цифровий відбиток пальців [2]. Цей відбиток пальців може також використовуватися для класифікації на основі нашої статі, віку, етнічної приналежності чи поведінки. Хоча точність системи розпізнавання обличчя як біометричної технології нижча за розпізнавання райдужної оболонки та розпізнавання відбитків пальців, вона широко застосовується завдяки безконтактному та неінвазійному процесу спілкування з учасниками [1].

По суті, процес розпізнавання обличчя виконується в два етапи. Перший включає виокремлення та попередній відбір особливостей, а другий - класифікацію об'єктів. Подальші розробки впровадили в процедуру різні технології, ось кілька із них:

1) Деякі алгоритми розпізнавання ідентифікують риси обличчя, витягуючи орієнтири або риси з зображення обличчя суб'єкта [1]. Наприклад, алгоритм може аналізувати відносне положення, розмір та/або форму очей, носа, вилиць та щелепи. Ці характеристики потім використовуються для пошуку інших зображень із відповідними даними.

2) Техніка тривимірного розпізнавання обличчя використовує 3D-датчики для збору інформації про форму обличчя [1]. Потім ця інформація використовується для виявлення відмітних рис на поверхні обличчя, таких як контур очного яблука, носа та підборіддя.

3) Ще одна тенденція, що розвивається, використовує візуальні деталі шкіри, які відображаються в стандартних цифрових або сканованих зображеннях [1]. Ця методика під назвою «Аналіз текстури шкіри», перетворює унікальні лінії, візерунки та плями, видимі на шкірі людини, у математичний простір.

Технологія розпізнавання обличчя може бути використана в івент-менеджменті в різного роду ситуаціях:

1. Реєстраційна процедура на події

Класичні методи реєстрації відвідувачів давно застаріли. Вони вимагають значних витрат часу та сил перед початком будь-якого заходу. Реєстраційні кабінки, штрих-коди та пошук імен у списках - все це повинно залишитися у минулому. Натомість, з новітніми технологіями розпізнавання обличчя саме обличчя відвідувачів зроблять більшу частину роботи і збережуть значну частину часу як організаторів, так і бажаючих відвідати подію.

Тепер використовуючи технологію розпізнавання обличчя, можна ідентифікувати та реєструвати відвідувачів кожного заходу. За допомогою кабінки для самостійної реєстрації, реєстраційна програма внесе дані про відвідувачів та надрукує їх особистий бейдж за дев'ять секунд. Кабіни для самостійної реєстрації не лише заощаджують витрати на оплату праці, але й

реєстрація є більш безпечною. Приклади досліджень встановили, що реєстрація на основі особистої ідентифікації в п'ять разів швидша, ніж традиційна реєстрація. Крім того, вона є більш зручною для відвідувача, який не потребує стояти в довгих чергах, щоб засвідчити свою присутність та отримати пропуск на захід [2].

2. Захист подій

Безперечно для великих заходів безпека - це завжди багато клопотів. Щоб якісно забезпечити достатню безпеку своїх відвідувачів і власне самого заходу загалом, є доцільним застосувати програмне забезпечення для розпізнавання обличчя. За словами Бреда Сміта, президента компанії Microsoft, програмне забезпечення для розпізнавання обличчя є насправді більш ефективним у виявленні загроз, ніж безпека при використанні стандартного відеоспостереження.

Програмне забезпечення також може сканувати кожну особу та її посвідчення особи (наприклад, посвідчення водія) під час реєстрації на конкретну подію та перевірити, чи їх запис є «чистим», а також чи не перебуває дана особа в розшуку. Це програмне забезпечення також може повідомити організаторів, якщо людина проскочить до місця проведення заходу без сканування. Технологія розпізнавання обличчя сканує особу, яка прибула без дозволу, перебуває під слідством чи у розшуку, а водночас повідомляє організаторів заходу та органи безпеки, щоб дана людина не загрожувала безпеці події [2].

3. Враження відвідувача від заходу

Міміка людей може передавати та відображати їхні емоції, такі як щастя, хвилювання, здивування, смуток і нудьга. Ці вирази, так-звані мікро вирази, зазвичай використовуються в загальному маркетингу та івент-маркетологами зокрема, щоб зрозуміти цільову аудиторію.

З винаходом технології розпізнавання обличчя використання елементів мікро вираження в процесі організації заходу перейшло на наступний рівень. Замість того, щоб чекати до кінця події, а тоді отримати відповідь «Були запрошені задоволені організацією заходу та наповненням чи ні?», івент-менеджери можуть використати дану технологію і отримати точний, живий зворотній зв'язок, не турбуючи відвідувачів зайвими запитаннями. Технологія розпізнавання обличчя може вимірювати мікро вираження людей, тож визначити те, чи подобається відвідувачам подія, буде значно легше. За допомогою цих знань організатори заходу можуть в режимі реального часу вносити зміни, щоб врятувати подію від невдачі. Оскільки технологія розпізнавання обличчя продовжує розвиватися, планувальникам подій більше не доведеться чекати зворотного зв'язку, щоб визначити рівень задоволення від заходу [2].

4. Трафік

Зазвичай значна частина часу витрачається на планування та аналізування вмісту організовуваної події. Використання технології розпізнавання обличчя

дає змогу ненав'язливо відстежувати участь запрошених в різних секціях заходу, щоб визначити, які секції були найпопулярнішими на основі їх відвідуваності. Потім ця інформація може бути використана для видалення невдалих сеансів та забезпечення території секцій відповідного розміру для оптимізації бюджету [2].

Технологія розпізнавання обличчя також може бути корисною для масштабних заходів з багатьма стендами, наприклад, виставковими залами. Для запобігання ситуацій з недостатньою площею на стендах організатори подій можуть використати технологію розпізнавання обличчя для відстеження потоку руху в режимі реального часу. Потім цю інформацію можна перетворити на теплову карту (з місцями скупчень та простоїв), де можна визначити, які кабінки були найбільш відвідуваними.

5. Профілювання

За допомогою технології розпізнавання обличчя на конкретному заході можна здивувати запрошених турботливістю організаторів, для прикладу, привітати відвідувачів з їхніми іменинами, здивувати їх улюбленим напоєм або запропонувати спеціалізовані акції. Деякі відвідувачі бронюють усі зустрічі на сторінках в Інтернеті перед подією. Хоча організатори вже й досі використовують онлайн-бронювання, щоб задати учасникам конкретні ідентифікаційні запитання для створення персоналізованої бази, також можна використовувати технологію розпізнавання обличчя, щоб зробити ці зустрічі ще більш персональними [2].

Наприклад, технологія розпізнавання обличчя може визначити присутніх по імені, тому організатори та представники різних виставкових зон можуть особисто привітати їх, коли вони відвідають їхню кабінку. Ця технологія також допомагає в івент-менеджменті відстежувати, хто відвідує певний стенд, не вимагаючи імен та сканування бейджів. Технологія розпізнавання обличчя дозволяє витратити більше часу на те, що дійсно має значення: налагодження відносин з клієнтами.

Отже, можна беззаперечно стверджувати, що завдяки розвитку нових технологій, зокрема створенню технології розпізнавання обличчя, процес івент-менеджменту значно спрощується, а також забезпечується краще обслуговування клієнтів заходу, оптимізуються процеси аналізу та післяобробки даних події. Все це є великим досягненням для подальшого розвитку івент-індустрії.

Список використаних джерел.

1. Facial recognition system. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Facial_recognition_system#Compared_to_other_biometric_systems (дата звернення: 04.11.2019).

2. Facial Recognition: The Ticket for Your Next Event. URL: <https://www.avenri.com/blog/facial-recognition-the-ticket-for-your-next-event> (дата звернення: 04.11.2019).

*Бєлоглазова К.В.,
студентка,*

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Бредіхін В.М., канд. техн. наук, доцент кафедри економіки Харківського національного університету будівництва та архітектури

НАПРЯМКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУДІВНИЦТВІ

Будівництво – друга по розміру в економіці галузь у світі, яка при цьому характеризується найнижчим рівнем інвестицій у технологічний розвиток, і найвищим рівнем відходів.

І це одна з останніх галузей, куди інформатизація прийшла з великим запізненням.

Одночасно, це одна з перших галузей за обсягом даних, і один з гірших секторів по вмінню використовувати ці масиви інформації. 95% проектних даних або не зберігаються, або не збираються взагалі [1].

Організація ефективного збору, аналізу та наукового управління даними за рахунок еволюції сучасних цифрових інструментів і досягнень інформаційного суспільства, дозволить задіяти існуючі резерви і підняти продуктивність праці та ефективність будівельного контролю до високого рівня, та перемогти вічні проблеми будівництва - неконтрольоване подовження строків і збільшення вартості проектів.

Рівень використання масивів даних у цифровому вигляді за різними галузями економіки наведено на рис. 1.

Прагнення отримати максимальну кількість робочих процесів у цифровому вигляді приводить до того, що дані стають центральним елементом контролю. Вони в разі збільшують обсяг доступної інформації для управління матеріалами, машинами, людьми, процесами, результатами та підвищують прозорість і встановлюють довіри між усіма учасниками будівельних робіт.

Компанії, які раніше почнуть збирати й навчатися управляти даними в будівництві в новій парадигмі одержать ривок у продуктивності і конкурентні переваги, як на вітчизняному, так і на глобальному рівні.

За своєю природою управління у будівництві – це проектне управління. При використанні цифрових можливостей воно перетворюється в управління, засноване на даних, одержуваних автоматично в місцях їх виникнення від обладнань і датчиків, підключених машин, платформ і встаткування, що

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

дозволяють створювати інформаційні, математичні моделі і алгоритми, та реалізовувати усе більш автономні виробничі і бізнес-процеси, що мають властивість адаптивності.

Рис. 1. Рівень використання масивів даних у цифровому вигляді за різними галузями економіки (джерело: J'sonPartners Consulting на основі даних McKinsey)

Тобто основою цифрових технологій у будівництві є інформаційне та математичне моделювання наскрізних процесів, що дозволяють оптимізувати роботи з параметрів вартості, строків, стійкості бізнесу і мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище, та будь-яким іншим заданим характеристикам, на основі даних високої якості (по параметрах - актуальність, релевантність, точність і повнота).

Технологічною основою цифрових технологій у будівництві є інтеграція BIM, компонентів Індустрії 4.0 і мобільних цифрових інструментів для щоденних комунікацій із вбудованим функціоналом управління даними, що довели свою ефективність в інших галузях (високопродуктивні It-Системи, хмарні платформи, що забезпечують єдину зв'язаність і постійну підключеність, спеціалізовані мобільні додатки, роботизированное встаткування, безпілотна техніка, 3D принтери, AR/VR, сервіси по аналізі великих даних).

Подібна інтеграція формує єдину (кіберфізичну) екосистему, у якій об'єднані всі фізичні, трудові, роботизовані і автоматизовані ресурси компанії, та яка дозволяє організувати спостереження, контроль і управління будівництвом у режимі реального часу, миттєво реагувати на зміну ситуації, коректувати робочий процес та поліпшувати виробничі показники на основі одержуваних даних.

Впровадження можливостей Штучного Інтелекту і машинного навчання є додатковою перевагою, яку можуть запропонувати хмарні системи управління даними. Добре пророблені алгоритми дозволяють проррахувати і мінімізувати

ризика та ймовірність настання несприятливих наслідків у будівельному процесі.

Для одержання максимального ефекту в підвищенні ефективності будівництва за рахунок наскрізної автоматизації уздовж усього коопераційного ланцюжка, критично важливими є сумісність і взаємодія різних технологічних рішень від безлічі постачальників, з можливістю безшовного обміну даними, зберігання, синхронізації й доступу в режимі реального часу.

Аналізуючи причини низької ефективності будівельної галузі в країні, і виявляючи пріоритетність технологій, процесів і термінових заходів, що володіють найбільшим потенціалом для здійснення прориву в підвищенні продуктивності й конкурентоспроможності національного капітального будівництва в найближчі 20 років, Американська Академія Наук, позначила 5 взаємозалежних заходів для обов'язкового виконання:

- широке поширення й повсюдне використання сумісних технологічних додатків BIM;
- поліпшення ефективності спільної роботи на будівельному майданчику за рахунок більш продуктивного обміну й взаємодії людей відносно процесів, матеріалів, устаткування й інформації;
- більш широке впровадження технік і процесів складання модульних і великоблочних конструкцій, попередньо виготовлених заводським способом;
- інноваційне широке застосування демонстраційних інсталяцій (установок, споруджень);
- ефективний вимір продуктивності в галузі для підвищення рентабельності й продуктивності й підтримки інновацій [2].

Використання переважно автоматичного введення первинних даних безпосередньо в місцях їх виникнення що дозволить поліпшити якість даних і реалізувати режими автоматизованого управління завдяки інтенсивному обміну даними, аж до управління в реальному режимі часу, з одержанням зворотного зв'язку від об'єктів управління.

Стає можливим перехід від фіксованих алгоритмів обробки даних до самонавчальних на масиві даних, що накопичується, (Machine Learning) і реалізація замкненого контуру адаптивного управління: «імітаційне моделювання – інтегроване планування на всіх рівнях – контроль виконання – аналіз результатів».

Список використаних джерел.

1. Kupriyanovsky V. et al. Digital Railroad-an integrated information model as the basis of the digital transformation //International Journal of Open Information Technologies. – 2018. – Т. 4. – №. 10. – С. 32-42.

2. Constructions Digital future <http://www.mckinsey.com/industries/capital-projects-and-infrastructure/our-insights/imagining-constructions-digital-future>.

Retrieved: May, 2017

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Шевцова І.С.,
студентка Донбаської державної машинобудівної академії

Науковий керівник: Акімова О.В., д-р екон. наук, доц., зав. кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки Донбаської державної машинобудівної академії

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ SWOT- АНАЛІЗУ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

З 2014 року в Україні розпочалося реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації.

Процес децентралізації супроводжується багатьма організаційними проблемами що пов'язано з необхідністю формування нових базових принципів функціонування об'єднаних суб'єктів місцевого самоврядування. Це викликано відсутністю загальноприйнятих пріоритетів щодо підходів до управління «об'єднаними» ресурсами, потребою ефективного управління новими земельними, бюджетними ресурсами, які стали доступними для ОТГ і можуть бути використані для розвитку, збільшення кількості зацікавлених сторін, з якими потрібно узгоджувати прийняття рішень у межах ОТГ.

В цих умовах важливою умовою вирішення проблем є чітке бачення цілей і розуміння шляхів їх досягнення. Інструментом, що поєднує мету і засіб її реалізації, є розробка системи планів розвитку ОТГ – стратегічного, тактичного та операційного.

Планування розвитку громади здійснюється за Методологією стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні за Підтримки політики регіонального розвитку в Україні EuropeAid/132810/C/SER/UA [1] і включає проведення соціально-економічного аналізу, SWOT- аналізу, визначення і відбору конкурентних переваг, і визначення концепції (бачення) розвитку і стратегічних цілей.

Всі стратегічні цілі засновані на стратегічній платформи, яка є фундаментом подальшого розвитку. Структура стратегічної платформи, у відповідності з Методологією стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні, включає в себе наступні елементи:

- резюме соціально-економічного аналізу ОТГ,
- ключові внутрішні і зовнішні чинники (SWOT-аналіз),
- стратегічне фокусування,
- концепція (бачення) розвитку,
- стратегічні цілі розвитку. [1]

Процес розробки середньострокового, або довгострокового (стратегічного) плану починається з підготовчого етапу, який включає запуск процесу планування та мобілізацію представників зацікавлених сторін.

Методологія інтегрує ключові аспекти життєдіяльності і розвитку:

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

економічні, соціальні та екологічні, підтримуючи їх взаємодію.

Важливим етапом стратегічного планування є проведення SWOT-аналізу, тому що він формує бачення, яке грає центральну роль у розробці стратегії розвитку. Воно служить основою для формування стратегічних цілей, опосередковано визначає вибір операційних цілей, а також відбір проектів та заходів по досягненню цих цілей. SWOT-аналіз має обов'язково містити порівняльну оцінку факторів по відношенню саме до стратегічного бачення громади.

Методологією стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні пропонується наступні запитання для виконання SWOT-аналізу:

Сильні сторони:

- які конкурентні переваги є у громади?
- що громада робить добре?
- до яких необхідних ресурсів громада має доступ?

Слабкі сторони:

- які соціальні, економічні, демографічні та екологічні проблеми стоять на заваді добробуту громади?
- що громада робить погано?
- що у громаді гірше, ніж у громад- конкурентів?

Можливості

- які значні економічні можливості є у громади?
- від яких сьогоdnішніх та очікуваних в майбутньому тенденцій громада може одержати вигоди?

Загрози:

- які сьогоdnішні та майбутні технологічні, ринкові, соціальні та економічні тенденції потенційно можуть перешкоджати зростанню й розвитку громади? [1].

Тобто необхідно відмітити, що для підготовки матриці SWOT-аналізу та розробки стратегій такий підхід має досить умовний характер і не конкретизує питання, на які необхідно відповісти громаді, що викликає труднощі при підготовці планів.

Для ефективного проведення SWOT-аналізу слід об'єктивно підходити щодо оцінки сильних і слабких сторін громади, необхідно докласти зусиль для того, щоб чітко розрізняти поточну ситуацію і можливий (бажаний) стан в майбутньому, бути конкретними у формулюваннях, уникаючи варіативності зрозуміння, використовувати порівняння щодо конкурентоспроможності громади, за результатами скласти коротку і просту SWOT-матриці, яка є зрозумілою і та зручною у використанні.

Таблиця 1

SWOT-аналіз громади

ЕКОНОМІКА	
СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
Сприятливі умови для розвитку сільського господарства: рослинництва і тваринництва Значна кількість працездатного населення Наявність корисних копалин Загальна площа вільних земельних ділянок промислового значення Багатий природний ландшафт, наявність рекреаційних зон та природно-заповідних територій Близьке розташування від районного та обласного центрів. Наявність автомобільного шляху національного значення Наявність об'єктів, доступних для інвестування, з метою створення виробництва Наявність земель за межами населених пунктів, які потенційно можуть бути інвестиційними ділянками Наявність великих підприємства Наявність сільськогосподарських та фермерських господарств, які швидко адаптуються в нових економічних умовах. Наявність водних об'єктів Розвиненість соціальної інфраструктура Реалізація партнерських проектів	Наявність на території неродючих земель Низький рівень підприємницьких ініціатив Відсутність підприємств з переробки сільськогосподарської продукції Відсутність діючих об'єктів туристичної та рекреаційної сфери Відсутність бізнес-інфраструктури для розвитку підприємництва Відсутність підготовлених інвестиційних пропозицій для потенційних інвесторів Незначний досвід залучення позабюджетних (грантових) коштів Низька додана вартість в агропромисловому комплексі Значний рівень безробіття Обмежена кількість робочих місць для жінок працездатного віку Наявність сезонного безробіття Не завершено інвентаризації земель, відсутність генеральних планів, зонінгу земель тощо. Низька активність населення у громаді
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Розвиток фермерського господарства та зростання світового попиту на екологічну сільськогосподарську продукцію Збільшення фінансування місцевих та регіональних програм для розвитку кооперації та сільських територій Створення та розвиток відпочинково-туристичної зони (агротуризм, «зелений туризм», екотуризм, виробництво сувенірної продукції) Відновлення та розвиток автентичних промислів Доступність інформаційних та фінансових ресурсів, в т.ч. для молоді, в напрямку започаткування власної справи Детінізація та подальший розвиток малого та середнього бізнесу Встановлення зовнішніх зв'язків та впровадження спільних проектів Створення бренду громади	Нестабільна соціально-економічна та політична ситуація в країні Зростання трудової міграції і втрата трудових ресурсів, особливо молоді Погіршення демографічної ситуації, зменшення чисельності населення і його старіння Припинення діяльності основного бюджетоформуючого (платника податків) с/г підприємства громади Підвищення світових цін на енергоносії Надмірне використання добрив та засобів захисту рослин, що негативно впливає на стан довкілля та життя населення Збільшення кількості умовно безробітних мешканців, що не сплачують податки до бюджету Зміна політичного курсу в країні, призупинення реформи

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Продовження табл. 1

ІНФРАСТРУКТУРА	
СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
Наявність інфраструктури дошкільної та середньої освіти Збережені та підтримуються заклади культури та спорту Позитивний досвід залучення субвенцій Впроваджується проект вуличного освітлення у населених пунктах громади Наявність власного комунального підприємства для підтримки та розвитку інфраструктури громади Наявність сучасних комунікаційних систем і мереж	Недостатньо розвинута дорожня інфраструктура Низький рівень забезпеченості кадрами в медичній сфері Високе енергоспоживання бюджетних установ Недостатній спектр соціальних послуг людям похилого віку на рівні ОТГ Недостатній рівень розвитку сфери побутових послуг Часткова відсутність та погана якість наявного водопостачання на території громади. Відсутність системи поводження з твердими побутовими відходами, наявність стихійних звалищ
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Збереження та вагоме збільшення державної бюджетної підтримки ОТГ Залучення коштів міжнародної технічної допомоги для створення мережі об'єктів соціально-культурної сфери відповідно до потреб мешканців громади Оптимізація закладів освіти з метою економії коштів для реалізації проектів місцевого економічного розвитку Розвиток альтернативної енергетики та виробництва альтернативних видів палива	Делегування повноважень органами державної влади громадам без забезпечення відповідних фінансових ресурсів на їх виконання Зниження рівня ґрунтових вод, що призводить до проблем водопостачання
ЕКОЛОГІЯ	
СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
Відсутність екологічно забруднюючих виробництв та промисловості	Наявне засмічення території громади (через низьку екологічну культуру мешканців) Відсутність полігонів ТПВ (паспортизованих сміттєзвалищ), центрів сортування та переробки сміття (сміттєзвалища документально неоформлені)
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
Розвиток енергозберігаючих технологій і альтернативних джерел енергії (сонячна, вітрова, енергія біомаси) Підвищення екологічної свідомості та залучення мешканців громади до заходів екологічного спрямування	Погіршення екологічного стану території та забруднення території громади (пластик, засоби захисту рослин, добрива, спалювання соломи)

Таблиця 2

SWOT стратегії	Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Стратегія 1 Сильні сторони – можливості	Стратегія 2 Слабкі сторони – можливості
	Застосовується в ситуації, коли громада ще вибудовує свої позиції і, отже, максимально концентрується на напрямках, де можливості підтримують сильні сторони.	Застосовується в ситуації, коли слабкі сторони можуть бути подолані, щоб розблокувати нові можливості, або як існуючі можливості зможуть зменшити слабкі сторони громади.
Загрози	Стратегія 3 Сильні сторони – загрози	Стратегія 4 Слабкі сторони – загрози
	Застосовується в ситуації, коли сильні сторони можуть бути використані для того, щоб обмежити або усунути вплив загроз. Ця комбінація також представляє захисний (оборонний) варіант. Вона може бути застосовна для розвинених громад з сильною конкурентною позицією, які працюють на запобігання певних (очікуваних) негативних зовнішніх впливів, використовуючи власні сильні сторони.	Застосовується в ситуації, коли здійснюється усунення слабких сторін в цілях запобігання вразливості регіону зовнішнім загрозам. Це повною мірою оборонна стратегія, яка може бути оптимальною лише для дуже добре розвинених громад, яким потрібно тільки утримувати свою хорошу позицію по відношенню до своїх конкурентів.

Тому, вивчивши досвід вже створених, та успішно працюючих ОТГ, пропонується типовий перелік сильних і слабких сторін, можливостей і загроз зовнішнього та внутрішнього середовища.

SWOT-аналіз рекомендується проводити використовуючи універсальний метод, який можна застосовувати в найрізноманітніших сферах управління, адаптований до сучасних пропозицій дослідження територіальних громад за напрямками: економіка, інфраструктура, зовнішні зв'язки та екологія.

На основі результатів SWOT-аналізу будується SWOT-матриця, яка є інструментом для аналізу сильних і слабких сторін, можливостей і загроз на перетині чотирьох ключових елементів SWOT-аналізу. Можливі стратегії SWOT приведені в наступній таблиці.

Таким чином, SWOT-аналіз ОТГ зазвичай повинен використовуватися на початкових фазах планування як корисний інструмент для ініціювання та подальшого моніторингу стратегічної і проектно-орієнтованої діяльності.

Результати SWOT-аналізу є основою формування стратегії подальшого розвитку ОТГ з урахуванням загроз і можливостей внутрішнього і зовнішнього середовища, що в свою чергу є необхідною умовою стратегічного планування і складання середньострокових планів розвитку (3-5 років) та короткотермінової частини, яка, у свою чергу, складається з плану реалізації, фінансового плану,

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

плану моніторингу та оцінки та плану з нарощування потенціалу (зміцнення спроможності).

Список використаних джерел.

- 1.Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. URL: https://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf.
2. Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" від 05.02.2015 № 157. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

Боковикова Ю. В.,

к.держ.упр., доцент, доцент кафедри державного управління,

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВЛАДИ НА СУСПІЛЬСТВО

В основі відносин влади і суспільства у публічному управлінні, як і в основі будь яких людських відносин, закладена потреба індивіда або групи адаптуватися до умов середовища. Ця адаптація відбувається шляхом побудови суспільних відносин, що пов'язані із зовнішніми зв'язками, комунікаціями, впливами органів публічної влади на публічну сферу та суспільство в цілому.

Публічне управління по суті своїй має забезпечити участь у процесі управління всіх зацікавлених сторін суспільства: громадські організації, бізнес, громаду, громадян. При цьому виникає необхідність змінювати поведінку всіх цих суб'єктів, як мінімум, спрямовуючи її у межі законодавчого поля. На практиці виникає потреба корелювати поведінку стейкхолдерів виходячи з загальносуспільного інтересу, наявності обмежених ресурсів, переконувати у необхідності спільних дій / утримання від неправомірних дій .

Задля зміни поведінки певних суб'єктів влада у своїй діяльності використовує соціально-психологічний вплив як процес цілеспрямованої та результативної взаємодії, в ході якої одна особистість прагне змінити поведінку, настановлення, наміри, ставлення та переконання іншої. Вплив розглядається науковцями у процесі спілкування крізь призму соціально - психологічних методів його реалізації: переконування, примушування, навіювання, заражування, паніка, наслідування, чутки, критика, маніпуляції.

Деякі наслідки використання цих методів свідчать про важливість їх врахування у побудові відносин влада – суспільство.

Переконування базується на осмисленому прийнятті людиною будь-яких відомостей або ідей, на а основі їх аналізу та оцінювання Використовуючи

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

переконування потрібно передати і закріпити у свідомості об'єкта певну інформацію, сформулювати впевненість по відношенню до неї.

Головна особливість методу примушування у тому, що основні аргументи, за допомогою яких обґрунтовується певна теза, потенційно містять негативні санкції для об'єкта який співвідносить можливі негативні наслідки зі своєю системою ціннісних орієнтацій. Примушування в органах публічної влади реалізовано у формі наказу, вимоги, заборони, здійснення санкцій тощо.

Навіювання пов'язане зі звуженням свідомості та зниженням рівня критичності під час сприйняття й реалізації навіюваного змісту, відсутністю цілеспрямованого й активного його розуміння, розгорнутого логічного аналізу й оцінки у співвідношенні з минулим досвідом і актуальним станом суб'єкта. Може виступати і як спеціально організований вид комунікації, що передбачає некритичне сприйняття переданої інформації, трансформацію наявних переконань. За своєю суттю методом навіювання є цілеспрямований, неаргументований вплив на громадян.

Метод заражування / невербальний/ ґрунтується на досягненні підсвідомого емоційного схвалення об'єкта управління запропонованої суб'єктом управління політики шляхом співпереживання за її реалізацію.

Паніка виникає в масі людей у вигляді певного емоційного стану, що є наслідком або дефіциту інформації про потенційну страшну чи незрозумілу новину, або надлишку цієї інформації. Так, практика доводить, що відсутність уявлення про реальну небезпеку часто призводить до необдуманих дій.

Наслідування – метод соціально-психологічного впливу, що пов'язаний із самостійним та добровільним копіюванням дій, сприйнятих у процесі спостереження за іншими. Під час наслідування об'єкт впливу за власною ініціативою починає слідувати за ходом думок або вчинків суб'єкта, який впливає на нього. Поведінка, вчинки, діяльність чиновників має бути вкрай продуманими, зрозумілими та такими, що відповідають закону, адже можуть бути використані суспільством у якості еталону.

Використання чуток, як масового явища міжособистісного обміну спотвореною, емоційно забарвленою інформацією, може призвести до непередбачуваної панічної поведінки людей.

Виходячи з розглянутих соціально-психологічних методів найбільш зацікавлює маніпулятивний характер відносин.

Традиційно вважається, що більш актуальними у цьому контексті є маніпуляції людською свідомістю з боку засобів масової інформації. Інструменти маніпуляції суспільством запропоновані Н. Чомські (Noam Chomsky)[2], зокрема це наступні.

Відволікати увагу від важливих проблем та рішень, які приймаються політичними та економічними елітами. Це досягається через насичення інформаційного простору менш важливими подіями. В Україні тривалий час саме політичні та економічні еліти дбають про відволікання уваги суспільства від нагальних проблем. Тому можна стверджувати, що цей інструмент

маніпуляції традиційно застосовує влада, яка через «свої» ЗМІ подає інформацію суспільству.

Сюди можна віднести дезорієнтування як один з різновидів психологічного впливу, що широко використовується у передвиборчих кампаніях, завданням якого є вплив на електорат й забезпечення поразки небажаного кандидата. Слід зазначити, що технологія дезорієнтування вважається етично неприйнятною для демократичного суспільства, оскільки, вдаючись до „брудних” технологій, надається неточна, необ’єктивна інформація, змінюється сформований погляд аудиторії на кандидата, що спонукає її зробити інший вибір, інколи діаметрально протилежний. ЗМІ це дійсно потужний, але лише інструмент у руках влади та їх власників. До речі, закони України ще не містять норм, які б забороняли дезорієнтацію електорату [6, с.58].

Створювати проблеми, а потім пропонувати способи їх рішення. Цей метод також називається “проблема – реакція – рішення”. Створюється проблема, яка викликає необхідну владним колам реакцію і дозволяє впровадити рішення, які в іншій ситуації викликали б протест серед населення. Наприклад – теракти, як поштовх для прийняття законів, що підсилюють “безпеку”, а по суті діють на обмеження прав звичайних громадян. У даному контексті слід відповісти на питання, кому потрібні відповідні, непопулярні у суспільстві рішення. Якщо владі, то саме вона, не ЗМІ, використовує цей інструмент маніпулювання.

Впроваджувати поступово. Щоб досягнути реалізації будь-якого непопулярного рішення, достатньо впроваджувати його поступово, день за днем, рік за роком. У цьому контексті зацікавлює так звана концепція впливу «вікно Овертона», яка стверджує, що можна впровадити будь-які зміни при поступовому різноспрямованому впливі на суспільство. Наголошуємо, що ЗМІ тільки розповсюджують, транслиують інформацію, тоді як формують, обмежують та надають доступ до інформації саме органи публічної влади.

Відкладати впровадження. Ще один спосіб “продавати” непопулярне рішення – виставити його у світлі “болючого”, але “необхідного” і досягнути згоди громадян на його реалізацію в майбутньому. Набагато простіше погодитися на будь-які жертви в майбутньому, ніж зараз. Крім того це дає громадянам більше часу, щоб звикнути до думки про зміни і смиренно прийняти їх, коли настане час.

Фокус на емоції, а не на здоровий глузд. Вплив на емоції – це класичний прийом, спрямований на те, щоб заблокувати здатність людини до раціонального аналізу, а зрештою – до здатності критично мислити взагалі.

Підтримувати серед людей невігластво, тим самим культивуючи посередність. Працювати над тим, щоб люди були нездатні зрозуміти прийоми та методи, які використовуються для управління ними. Якість освіти нижчих класів повинна бути достатньо низькою, щоб невігластво, яке відділяє нижчі суспільні класи від вищих, залишалось на рівні, який не зможуть подолати

нижчі класи. Спонукаючи громадян захоплюватися посередністю. Поширювати серед населення думку про те, що бути тупим, вульгарним та невихованим – модно. Доречи, нав'язування примітивних американських кінофільмів будує у свідомості суспільства певні стереотипи поведінки.

Підсилювати відчуття власної вини. Заставити людину повірити в те, що тільки він винен у власних нещастях, які відбуваються через нестачу його розумових здібностей чи зусиль. В результаті замість того, щоб повстати проти недосконалої економічної системи, людина починає займатися самоприпущенням, звинувачуючи себе у всіх негараздах.

Знати про людей більше, ніж вони самі про себе знають. Розвиток науки призвів до розриву між знаннями простих людей та інформацією, яка доступна тим, хто знаходиться при владі. Сьогодні у більшості випадків система володіє більшою владою, інформацією і більше керує людьми, ніж вони самі.

Іструменти психологічного впливу через ЗМІ широко використовуються владою для маніпулювання суспільством з метою отримання відповідних соціальних ефектів.

Рівень відкритості людських відносин залежить від психічних регуляторів життя суспільства, серед яких є стереотипи, настанови, норми, цінності, потреби, мотиви тощо. Враховуючи їх, керівництвом органів влади можливо удосконалювати людські відносини в публічному управлінні в напрямку формування цивілізованої відкритої партнерської взаємодії на основі загальнолюдських принципів співіснування.

Методи соціально-психологічного впливу використовують як поодиночі, так і в певному поєднанні чи модифікації. Аналіз можливостей їх застосування, ефективності впливу дає змогу протистояти їм. Розвиток громадянського суспільства не тільки не зменшує, а навпаки – розширює межі застосування різноманітних методів впливу на людину та суспільство загалом.

Успіх впливів наполовину залежить від уміння нейтралізувати, відімкнути засоби психологічного захисту кожної особистості та суспільних груп. Формування системи психологічного захисту слугуватиме запобіжником щодо таких дій. Тим більше, що українське законодавство визначає, що заходи психологічного захисту населення спрямовуються на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед населення *тільки* у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел.

1. Барко В.І. Клачко В.М., Волошина О.В. Психологія управління: курс лекцій. Київ: АУ МВС, 2009. 123 с.
2. Чомські Н. Десять стратегій маніпулювання с допомогою СМІ URL: <http://psyfactor.org/lib/manipulation3.htm> (дата обращения 15.11.2016).

*Губарева І.О.,
д.е.н., професор,
Іванова О.Ю.,
д.е.н., доцент,*

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

АНТИКОРУПЦІЙНІ ЕКСПЕРТИЗИ ЗАКОНОДАВЧИХ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ: СУТНІСТЬ ТА НЕДОЛІКИ

Одним із напрямів державного регулювання є розробка законодавчого забезпечення, яке має не тільки виконувати завдання його введення, а й сприяти зниженню рівня корупції в країні. Однак, в законодавчій базі України існують нормативно-правові акти (далі – НПА), що містять норми, яким притаманний корупційний ризик. Так, за результатами громадської антикорупційної експертизи законопроектів VIII скликання Верховної Ради України, проведеної Центром політико-правових реформ, питома вага проектів НПА, що містять корупційні ризики, перевищує питому вагу проектів, в яких не виявлено корупційний ризик, в 4,26 рази [1].

Наявність як в чинних законодавчих та нормативно-правових актах, так і в проектах НПА норм, застосування яких може призвести до корупційних зловживань, актуалізує питання удосконалення порядку проведення антикорупційної експертизи законодавчих актів, що спрямована на виявлення корупціогенних факторів, надання пропозицій та рекомендацій щодо їх усунення.

Антикорупційна експертиза, відповідно до Наказу Міністерства Юстиції України «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» - це діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [2].

Законодавством України передбачено два види антикорупційної експертизи: обов'язкова та ініціативна. Перша здійснюється Міністерством Юстиції України та відповідним комітетом Верховної Ради України (рис.1) [3].

Відповідно до Регламенту Верховної Ради України (ВРУ) антикорупційна експертиза здійснюється лише перед включенням проекту НПА до порядку денного сесії ВРУ. Тобто експертиза не проводиться на всіх етапах прийняття НПА, коли можуть виникнути корупційні ризики, а саме після прийняття проекту НПА за основу (перше читання), постатейного обговорення (друге читання) та прийняття законопроекту (третє читання). Тому доцільно включити обов'язковість проведення антикорупційної експертизи при підготовці до другого, третього читання та після прийняття законопроекту. Це дозволить мінімізувати корупційні ризики в проектах законодавчих актів та підвищить якість нормативно-правової бази.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Орган, що проводить експертизу	Міністерство Юстиції України	комітет Верховної Ради України	Національне агентство з питань запобігання корупції
Вид експертизи	Обов'язкова антикорупційна експертиза	Обов'язкова антикорупційна експертиза	за власною ініціативою
Проекти, що підлягають експертизі	усі проекти нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд КМУ	проекти нормативно-правових актів, внесених на розгляд ВРУ народними депутатами України	проекти нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд ВРУ
Порядок проведення експертизи	Наказ МЮУ «Деякі питання проведення антикорупційної експертизи» від 18.03.2015 № 383/5 Наказ МЮУ «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» від 23.06.2010 № 1380/5 Наказ МЮУ «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» від 24.04.2017 № 1395/5		Рішення НАЗК «Про реалізацію Національним агентством з питань запобігання корупції повноважень

Рис. 1. Механізм здійснення антикорупційної експертизи

Порядок проведення антикорупційної експертизи затверджено наказом Міністерства Юстиції України від 18 березня 2015 р. №383/5 [4], однак він є формальним, адже не передбачає послідовності здійснення експертизи, а визначає лише сфери, в яких здійснюється експертиза, строк її проведення та результат. В основному порядок посилається на методологію проведення антикорупційної експертизи, затвердженої наказом Міністерства Юстиції України від 23.06.2010 № 1380/5.

Як порядком, так і методологією проведення антикорупційної експертизи, встановлюються сфери, за якими здійснюється експертиза:

- 1) права та свободи людини і громадянина;
- 2) повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 3) надання адміністративних послуг;
- 4) розподіл та витрачання коштів Державного бюджету та місцевих бюджетів;
- 5) конкурсні (тендерні) процедури.

Наведений перелік сфер суспільного життя, стосовно яких здійснюється

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

антикорупційна експертиза проектів НПА, обмежений. Оскільки обов'язковою ознакою корупції є суб'єкт, то першочергово необхідно проводити антикорупційну експертизу проектів НПА, що регламентують суспільні відносини, одною зі сторін яких є суб'єкт відповідальності – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхні посадові і службові особи або інші особи, на яких поширюється дія Закону «Про запобігання корупції» (ст. 3) [3]. Однак, у визначеному методологією проведення експертизи переліку сфер не враховано відносини з «особами, що прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Це може призвести до недогляду в проектах НПА частини корупційних факторів. Тому доцільно додати до другого пункту в переліку сфер проведення експертизи – повноваження осіб, що прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Це дозволить підвищити якість антикорупційної експертизи та попередити появи корупційних норм в законодавстві України.

Також Методологія визначає перелік корупціогенних факторів, що можуть зумовити виникнення корупції під час виконання, реалізації або застосування певного нормативно-правового акта, а також містить способи виявлення корупціогенних факторів та шляхи їх усунення з проекту нормативно-правового акта. До корупціогенних факторів Методологія відносить: нечітке визначення функцій, прав, обов'язків і відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; створення надмірних обтяжень для одержувачів адміністративних послуг; відсутність або нечіткість адміністративних процедур; відсутність чи недоліки конкурсних (тендерних) процедур.

До недоліків методики проведення антикорупційної експертизи та їх негативних наслідків слід віднести наступні (табл.1).

Таблиця 1.

Недоліки встановленого підходу до проведення антикорупційної експертизи та можливі напрями їх виправлення

Недолік	Негативний наслідок	Напрямок виправлення
Наказ Міністерства юстиції України «Деякі питання проведення антикорупційної експертизи» від 18.03.2015 № 383/5		
Обмеженість сфер, щодо яких проводиться експертиза	Відсутність експертизи щодо проектів НПА, що регулюють відносини в інших сферах ніж ті, що встановлені методологією	Скасування обмеженості проведення експертизи, а саме встановлення необхідності проведення експертизи щодо всіх проектів НПА
Встановлення	Ризик наявності	Встановлення

Недолік	Негативний наслідок	Напрямок виправлення
можливості проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів тільки на етапі реєстрації проекту	корупційних норм після внесення змін до проекту НПА, що здійснюється після його реєстрації	необхідності проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів після кожного етапу його прийняття

Таким чином, проведений аналіз методики проведення правової та антикорупційної експертизи дозволив виявити основні переваги та недоліки даного процесу в Україні та став підґрунтям для розробки організаційно-методичного підходу до удосконалення процесу організації експертизи законодавчих та нормативно-правових актів в економічній сфері та удосконалення процедури антикорупційної експертизи.

Список використаних джерел

1. Експертиза законопроектів VIII скликання. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/5227-ekspertiza-zakonoproektiv-viii-sklikannya>
2. Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи» № 1380/5 від 23.06.2010. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1380323-10>
3. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056
4. Деякі питання проведення антикорупційної експертизи. Наказ Міністерства Юстиції України від 18 березня 2015 р. №383/5 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0303-15>

Савчук М.Ю.,
студент,

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник: Пушак Г.І, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ ЗАКУПІВЕЛЬНИХ ЦІН НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ В УКРАЇНІ

Сільське господарство є основним постачальником продуктів харчування і сировини для багатьох галузей народного господарства. Вироблена з

сільськогосподарської сировини продукція займає вагому частку в обороті роздрібною торгівлі країни. Саме тому формування ціни на сільськогосподарську продукцію є однією з найскладніших ланок економічної політики як на мікро-, так і на макрорівнях.

Теоретичні аспекти формування цін на сільськогосподарську продукцію досліджувались багатьма науковцями, серед яких доцільно відзначити М.М. Артуся, В.Б. Ваврика, М.К. Пархомця, Б.Й. Пасхавера, О.М. Шпичака.

Закупівельна ціна - ціна, за якою здійснюють закупівлі сільськогосподарської продукції. За своєю структурою закупівельна ціна - фіксована оплата державою вартості сільськогосподарської продукції, що продають агроспілки, фермерські, селянські господарства, окремі виробники. Періодично переглядається органами виконавчої влади.

Завдання її впорядкування передбачають створення необхідних умов для розширеного відтворення, вдосконалення і застосування нових технологій, стимулювання оплати праці, підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва.

При формуванні закупівельних цін необхідно враховувати різноманітні фактори, наприклад, на деякі сільськогосподарські продукти закупівельні ціни диференціюють по зонах з урахуванням якості ґрунтів, посівних площ, кліматичних умов, необхідної кількості технічних і трудових ресурсів тощо.

Розміри закупівельних цін на продукцію тваринництва залежать від кількості поголів'я худоби, потреб населення у споживанні м'яса, масла, молока та продуктів їх переробки, а також від рівня цін на ринку, інших факторів, які стимулюють їх виробництво та ефективність. Закупівельна ціна повинна активно впливати на гарантоване надходження у розпорядження держави сільськогосподарської продукції й сировини для промисловості у визначених розмірах і термінах.

Важливою сферою дії закупівельних цін є створення необхідних резервних фондів на експорт продукції за кордон. Політика регулювання закупівельних цін залежить від економічного становища держави, попиту і пропозиції, взаєморозрахунків між державами у зовнішньоекономічній діяльності. Закупівельні ціни і сутність їх використання продиктовані рівнем розвитку регульованих ринкових відносин, їх утвердженням та ін. Закупівельні ціни у 90-х ХХ ст. в Україні періодично переглядалися, проте з часом їх стимулююча роль на розвиток сільськогосподарського виробництва послабилася [2].

Сьогодні в Україні чітко не прописаний ефективний механізм формування ринкової закупівельної ціни на сільськогосподарську продукцію і в їх основі є біржові ціни, що є об'єктивним показником попиту і пропозиції. У

підсумковій ціні враховуються витрати виробництва, витрати на підробіток, товарні запаси, витрати логістичної складової, показник світової ціни і, звичайно ж, якість пропонованої сільськогосподарської продукції.

Ціни на сільськогосподарську продукцію в Україні характеризуються тенденцією до зростання. Динаміка свідчить про те, що за останні 5 років відбувалось підвищення цін на сільськогосподарську продукцію, проте чи дійсно це позитивний показник неможливо стверджувати, адже відбуваються інфляційні підйоми (рис. 1).

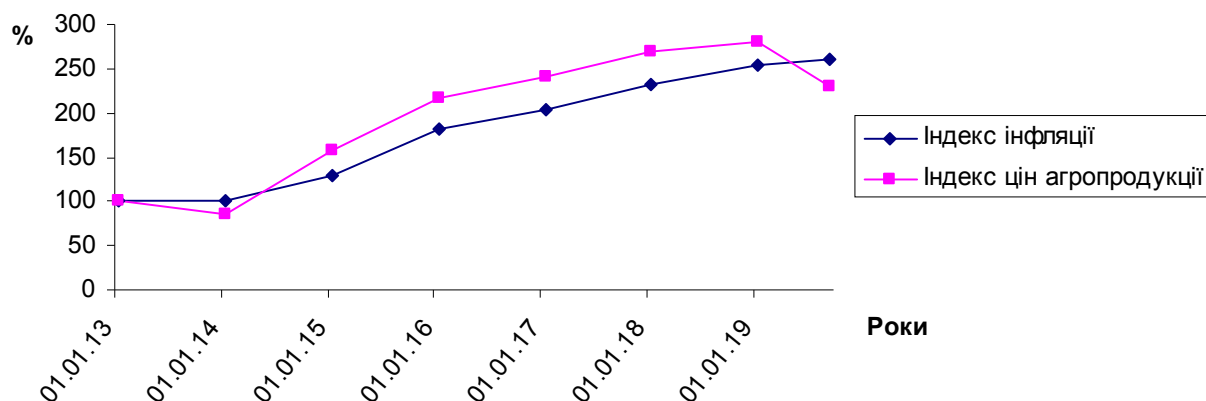

Рис. 1. Динаміка зміни індексів інфляції та цін агропродукції в Україні за останні роки (зростаючим підсумком) (побудовано на основі джерела: [4])

Індекс цін на сільськогосподарську продукцію (агропродукцію) враховує зміни середніх цін на основні види сільгосппродукції, з урахуванням всіх напрямків її реалізації. Індекс цін агропродукції в Україні у вересні 2019 р. склав 92,5 % [4].

Слід зазначити, що підсумковий індекс цін на сільськогосподарську продукцію, незважаючи на сезонні коливання, йде в ногу з індексом інфляції, і навіть випереджає його.

Проте на сьогодні динаміка показує спадну зміну, що зумовлено нестабільною ситуацією в економічному житті країни.

У 2019 р. всередині України доволі відчутно падають закупівельні ціни на зернові та олійні культури. За інформацією Мінагрополітики та продовольства, станом на початок вересня 2019 р. цей показник для пшениці 3-го класу порівняно з початком вересня минулого року зменшився на 13%, для кукурудзи - на 9%, ячменю - на 16%, соняшнику - на 10% [1].

Закупівельні ціни в окремих регіонах України є змінними через географічне розташування та кон'юктуру ринку. Середні закупівельні ціни на основні продукти рослинництва в Україні наведені у табл. 1.

**Закупівельні ціни на продукцію рослинництва в Україні
(станом на 15.09.2019)**

Вид продукції	Ціна, грн / т
Пшениця 3-го класу	1738
Пшениця 4-го класу	1672
Пшениця 6-го класу	1604
Кукурудза	1697
Ячмінь 3-го класу	1660
Рапс	4389
Соняшник	3960
Гречка	4583

Сформовано на основі джерела: [3]

Як підсумок слід зазначити, що дослідники вважають ціновий механізм в аграрному секторі як такий, що не забезпечує прийняттого рівня дохідності вітчизняних сільськогосподарських виробників. З іншого боку, оскільки підприємства усіх галузей економіки, в тому числі і агропромислового комплексу, є взаємопов'язаними та взаємозалежними, ціновий механізм повинен не допускати значного дисбалансу в ціноутворенні між сільським господарством та іншими галузями.

Для ефективного функціонування ринок аграрної продукції України повинен вирішити ряд питань, серед яких: забезпечення добросовісної конкуренції всіма учасниками ринку; справедлива ціна на аграрну продукцію, яка б забезпечувала рентабельність сільськогосподарським виробникам; врегулювання націнки посередникам; врегулювання внутрішнього ринку щодо товарів власного виробництва та імпортованих; врегулювання експорту сільськогосподарської продукції; забезпечення державної підтримки вітчизняних товаровиробників; спрощення умов стандартизації вітчизняної сільськогосподарської продукції для виходу на ринок ЄС.

Отже, закупівельні ціни повинні стимулювати виробників до збільшення виробництва та створення експортованої продукції для розвитку економіки країни. Сприятлива цінова ситуація та привабливий рівень рентабельності стимулюватиме аграріїв вирощувати і надалі ці культури. При цьому доцільно дотримуватися сівозміни та агротехнологій. Це приведе до отримання прогнозованих урожаїв та належної якості продукції.

Список використаних джерел

1. Гонтар І. Чи забезпечить рекордний врожай рекордний експорт. URL:

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

- <https://tyzhden.ua/Economics/236496>
2. Закупівельна ціна. Економіка. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/54-z/425-zakupiveln-tsina.html>
 3. Закупівельні ціни (СПОТ). Аграрний фонд. URL: <http://agrofond.gov.ua/buy/prices/>
 4. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/agroprice/>

Яценко М.Є.,
студент,

Донбаська державна машинобудівна академія

Науковий керівник: Бурцева О.Є., к.е.н, доцент, доцент кафедри економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії

РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Сучасний стан суспільного розвитку набуває досить суперечливого характеру. Поруч із масштабними досягненнями в усіх сферах суспільства виникають різноманітні конфлікти, результати людської діяльності не тільки вступають у суперечність з оточуючим середовищем, а й часто ставлять під загрозу добробут і навіть життя людини. За цих умов кожна держава в ім'я свого існування, самозбереження та прогресу вирішує питання національної безпеки. В національній безпеці виділяють три рівні: безпека особи, суспільства і держави.

Політична ситуація в Україні яка склалася, актуалізує розгляд питання ролі підприємництва у забезпеченні економічної безпеки держави.

У умовах сьогодення, в період проведення реформ та кардинальних економічних перетворень, коли розвинувся потужний недержавний сектор економіки, дуже важливо, щоб приватні підприємницькі структури дбали не лише про власні інтереси і безпеку, а й ураховували інтереси держави і суспільства та сприяли забезпеченню економічної безпеки України.

Оскільки безпека держави у всіх її формах реалізується через відповідне державне фінансування, основою якого є створений внутрішній валовий продукт, то чи не найважливішою її складовою є саме економічна безпека. Вона характеризується таким станом національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечує конкурентоспроможність держави, її незалежність від зовнішнього середовища та економічний добробут населення.

Держава повинна вживати всіх заходів для нейтралізації подібних загроз своїй економічній безпеці [1].

Якщо економічну безпеку розглядати як цілісну систему, то логічно виокремити її об'єкти та суб'єкти. Об'єкти економічної безпеки - власне економічна система країни; окремі сфери діяльності: військової, соціальної, політичної, правової, інформаційної і т. д.; суспільство - з його інститутами, організаціями, фірмами, підприємствами; особистість.

Суб'єкти економічної безпеки - держава і суспільство з усіма його інституціями. Якщо конкретизувати, то суб'єктами економічної безпеки є державні та місцеві органи виконавчої і законодавчої влади; міністерства, відомства, комерційні і некомерційні організації, громадські організації, окремі громадяни тощо.

Складовими економічної безпеки країни згідно з «Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України», затвердженою Міністерством економіки України, є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека.

Параметри кожної зі складових економічної безпеки повинні забезпечити її збалансованість, а їхній рівень має бути достатнім для забезпечення належної стійкості системи до дії внутрішніх і зовнішніх загроз в поточному та довгостроковому періодах [2].

Економічна безпека підприємства як складова національної безпеки в економічній сфері показує місце підприємства в системі економічних показників галузі, регіону, держави. Від ефективності окремо взятих суб'єктів господарювання значною мірою визначається економічна безпека підприємництва. Основними оцінюючими показниками цього рівня економічної безпеки будуть узагальнюючі показники, що характеризують діяльність підприємства в цілому, які зібрані у відповідних формах фінансової звітності, встановлених і затверджених на державному рівні.

Рівень економічної безпеки підприємництва включає такі три компоненти:

- 1) наявний рівень економічної незалежності підприємств;
- 2) рівень економічної ефективності функціонування підприємств;
- 3) здатність до подальшого розвитку.

Взаємозв'язок між підприємництвом та економічною безпекою держави прослідковується через систему показників-індикаторів.

Рівень економічної безпеки підприємництва є результатом державної політики регулювання підприємництва в країні з одного боку та фундаментом для її подальшого вдосконалення. Відповідно варто розглядати державне регулювання підприємництва на предмет його ефективності, зокрема в частині інституцій, інструментів, механізмів. Тому, оцінку рівня економічної безпеки підприємництва варто проводити у тісному взаємозв'язку з оцінкою ефективності державного регулювання підприємництва.

В сучасній економічній науці напрацьовані різні методичні підходи та методи розрахунку та оцінки економічної безпеки на різних рівнях ієрархії, в тому числі і на рівні підприємництва.

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

Під оцінкою економічної безпеки підприємництва розуміється комплексне багатовимірне дослідження різних аспектів розвитку підприємництва як сектору економіки з використанням економічних та соціологічних методів, яке здійснюється з метою розробки і впровадження оптимальних управлінських рішень. Оцінка підприємництва, як правило проводиться на мезорівні (населений пункт, район, область), макrorівні (держава) та міжнародному (угруповання країн, світова економіка). Наразі в економічній науці покищо не вироблено єдино прийнятної методики та методу оцінки економічної безпеки підприємництва[3].

Отже, в Україні на державному рівні не прийнято спеціальної методики розрахунку рівня економічної безпеки підприємництва, переліку його складових індикаторів тощо. Затверджені Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки держави [4] містять широкий перелік індикаторів, деякі з яких відображають стан підприємництва в країні.

Деякі з таких авторських методик спираються на затверджені Міністерствами економіки методичні засади щодо розрахунку рівня економічної безпеки держави, що дає можливість запровадження єдиного підходу до оцінки економічної безпеки на різних рівнях по вертикалі.

На наш погляд, ініціатива у розробленні відповідної методики має підтримуватися основними суб'єктами забезпечення економічної безпеки підприємництва, оскільки від застосовуваної методики залежить як оцінка окремих індикаторів, так і рівня економічної безпеки підприємництва загалом.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки підприємництва є важливим завданням державної політики гарантування економічної безпеки держави. Безпека підприємництва є об'єктивною передумовою розвитку підприємницького сектору національної економіки, забезпечення таких структурних складників безпеки держави, як фінансовий, соціальний, технологічний, продовольчий, зовнішньоекономічний, демографічний, енергетичний, екологічний, та мінімізації ймовірності реалізації вагомих загроз національним інтересам в економічній сфері, а відсутність затвердженої методики оцінки економічної безпеки підприємництва в Україні зумовлює необхідність подальших досліджень стосовно її розроблення.

Список використаних джерел

1. Н. М. Попадинець. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. Збірник наукових праць "Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України", 2016. №2. С.20-23.
URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_020_PopadynetsNM.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_020_PopadynetsNM.pdf)
(дата звернення: 05.10.2019).
2. Економічна безпека: навч. посіб. / З. С. Варналій та ін. К.: Знання, 2009. 647 с.

3. Економіка та економічна безпека держави. Теорія і практика. / С. Давиденко та ін. Ужгород, 2017. 388 с.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. №1277. - URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&tag=MetodichniRekomendatsii> (дата звернення: 06.10.2019).

Паничок М.Ю.,
студентка,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Науковий керівник: Швець Н.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОМИСЛОВОСТІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Питання промислового розвитку має дуже велике значення для традиційно промислового регіону України. Отже, важлива роль промисловості як основного драйвера економічного зростання регіону є беззаперечною. Адже саме цей сектор економіки створює найбільший мультиплікативний ефект у регіональній економіці, тому будь-які негативні явища, чинники суттєво впливають на її стан, руйнуючи підґрунтя соціально-економічного розвитку регіону. Тож подолання перешкод у розвитку промислового виробництва, особливо в регіонах пост кризових трансформацій, є надзвичайно актуальним.

З урахуванням вищевикладеного, основною метою даного дослідження є оцінка стану промисловості Луганської області – регіону, який традиційно відноситься до старопромислових та є проблемним в сучасних умовах.

Географічні, природні та соціально-економічні чинники зумовили промислову спеціалізацію Луганської області. Тому протягом тривалого періоду саме промисловість відігравала авангардну роль у соціально-економічному розвитку регіону. Проте політична криза в країні та наступні військові дії значною мірою вплинула на всі сфери життєдіяльності регіону, у тому числі і на промисловість. Основні показники розвитку промислового виробництва в Луганській області за період 2013-2017 рр., наведені в табл.1.

Таблиця 1

Основні показники розвитку промислового виробництва в Луганській області за період 2013-2017 рр.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн	69807,10	34681,80	22922,00	22549,70	19097,90
Ланцюговий темп приросту, %		-50,32	-33,91	-1,62	-15,31
Базисний темп приросту, %		-50,32	-67,16	-67,70	-72,64
Фінансовий результат до оподаткування промислових підприємств, млн грн	-8900,00	-42553,00	-48517,70	-25481,70	-9949,50
Ланцюговий темп приросту, %		378,12	14,02	-47,48	-60,95
Базисний темп приросту, %		378,12	445,14	186,31	11,79
Основні засоби, млн грн	28099,80	30186,30	25661,10	26260,30	19475,50
Ланцюговий темп приросту, %		7,43	-14,99	2,34	-25,84
Базисний темп приросту, %		7,43	-8,68	-6,55	-30,69
Середньооблікова чисельність працівників промислових підприємств, тис. осіб	230,10	96,20	83,40	74,60	67,70
Ланцюговий темп приросту, %		-58,19	-13,31	-10,55	-9,25
Базисний темп приросту, %		-58,19	-63,75	-67,58	-70,58
Кількість промислових підприємств, од.	1889	485	498	718	493
Ланцюговий темп приросту, %		-74,33	2,68	44,18	-31,34
Базисний темп приросту, %		-74,33	-73,64	-61,99	-73,90
Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одне підприємство, млн грн	36,95	71,51	46,03	31,41	38,74
Ланцюговий темп приросту, %		93,51	-35,63	-31,77	23,35
Базисний темп приросту, %		93,51	24,55	-15,01	4,83
Рівень збитковості реалізації промислової продукції, %	-12,75	-122,70	-211,66	-113,00	-52,10
Ланцюговий приріст, +/-		-109,95	-88,96	98,66	60,90
Базисний приріст, +/-		-109,95	-198,91	-100,25	-39,35

Продовження табл. 1

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Фондовіддача основних засобів, грн/грн	2,48	1,15	0,89	0,86	0,98
Ланцюговий темп приросту, %		-53,75	-22,25	-3,87	14,20
Базисний темп приросту, %		-53,75	-64,04	-65,43	-60,53
Продуктивність праці персоналу, зайнятого у промисловості, тис. грн/особа	303,38	360,52	274,84	302,27	282,10
Ланцюговий темп приросту, %		18,83	-23,76	9,98	-6,68
Базисний темп приросту, %		18,83	-9,41	-0,36	-7,01
Середньомісячна заробітна плата персоналу, зайнятого у промисловості, грн/особа	4215,00	4099,00	3536,00	5156,00	5755,00
Ланцюговий темп приросту, %		-2,75	-13,74	45,81	11,62
Базисний темп приросту, %		-2,75	-16,11	22,33	36,54

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

Отже, як видно з табл. 1., кризові явища негативно вплинули на масштаби та ефективність промисловості Луганської області. Так в аналізованому періоді відбувся помітний спад виробництва: обсяг реалізованої промислової продукції в цілому за період скоротився на 72,64%, найбільший помітний спад виробництва спостерігався в 2014 р., він склав 50,32%, що пов'язано з втратою підприємствами ринків збуту. У той же час значно скоротилася кількість промислових підприємств, а саме на 73,90%. Найбільший спад прийшовся на 2014 р. та становив 74,33%. Основними причинами спаду виробництва є такі: втрата частини активів та ринків збуту, неспроможність адаптуватися під нові умови господарювання; нестабільне енергопостачання; загроза техногенних катастроф. Типовим прикладом є ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання «АЗОТ»», яке змушене було зупинити виробництво через вищенаведені причини.

Разом із тим відбулося зростання обсягу реалізованої промислової продукції в розрахунку на одне підприємство – за період 2013-2017 рр., він зріс на 4,83%. Це свідчить про те, що кризові явища торкнулися в першу чергу невеликих підприємств, які змушені були звернути діяльність. Це, в свою чергу, вплинуло на вартість основних засобів: протягом аналізованого періоду спостерігалася скорочення вартості основних засобів на 30,69%, частина з них була ліквідована або виведена з експлуатації. Слід додати, що ступень зносу основних засобів на сьогодні сягає 60% [3]. Випереджаюче падіння обсягів реалізованої промислової продукції в порівнянні зі зміною вартості основних засобів обумовило падіння фондовіддачі на 60,53%.

На тлі скорочення обсягів промислового виробництва та ускладнення умов господарювання відбулося погіршення фінансових результатів промислових підприємств: збитки до оподаткування промислових підприємств зросли на 11,79%. Проте, динаміка збитків мала хвилеподібний характер: пік цієї хвилі прийшовся на 2014-2015 рр., коли збитки підприємств до оподаткування сягали 42,5 та 48,5 млрд. грн., що складає 378,12% та 445,14% до рівня 2013 року відповідно.

Слід додати, що кризові явища 2014 року значно прискорили міграційні процеси, наслідком чого був відтік кваліфікованих кадрів з регіону, тому у чисельність працівників, задіяних у промисловості скоротилася на 70,90%. В купі зі зменшенням обсягів промислового виробництва на 72,64% відбулося падіння продуктивності праці персоналу, задіяного у виробництві на 7,01%. Поряд із скороченням продуктивності праці відбувалося зростання рівня оплати праці: протягом аналізованого періоду воно склало 36,54%. Однак, в абсолютному виразі заробітна плата лише незначно вища за мінімальний рівень оплати праці. Це свідчить про те, що матеріальні стимули утримання людей на підприємствах майже відсутні. А збитковість підприємств не дає можливість підвищити рівень оплати праці.

Скорочення обсягів виробництва та зниження його ефективності позначилося й на економічному стані регіону, що проілюстровано на рис. 1.

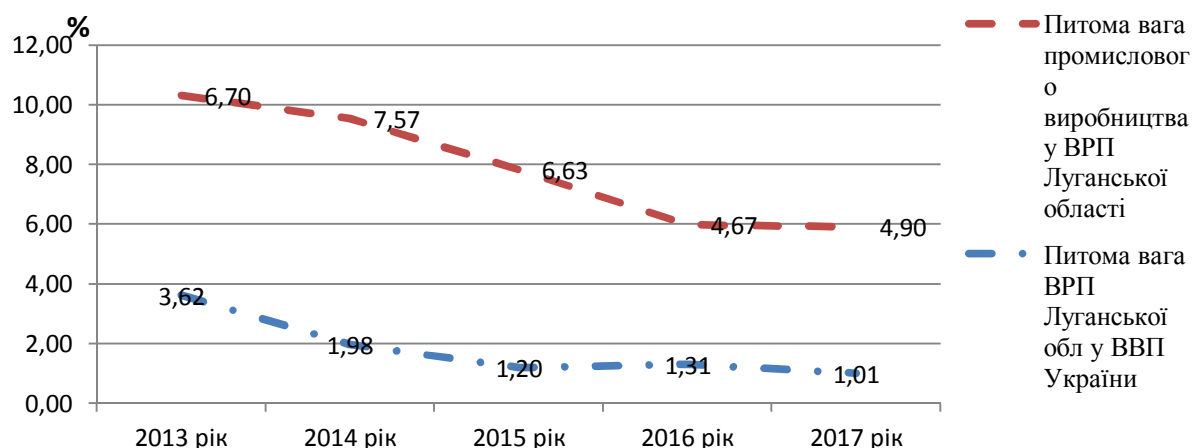

Рис. 1. Динаміка рівня промислового виробництва у ВРП Луганської області та частки регіону у ВВП України

Джерело: побудовано автором за матеріалами [2]

Із скороченням питомої ваги промислового виробництва у ВРП Луганської області скоротився і внесок регіону в ВВП країни. Що може свідчити про можливість подальшого занепаду регіону.

За таких умов терміново необхідно вжити заходів щодо відновлення промислового комплексу Луганщини та його подальшого розвитку. Зокрема такі:

припинення військових дій на території області та подолання політичної кризи;

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

забезпечення стійкого енергопостачання на промислові підприємства регіону шляхом під'єднання регіону до єдиної енергомережі країни;

створення умов для залучення інвестицій у промисловість регіону (шляхом встановлення сприятливого бізнес-клімату);

створення умов для утримання кадрів, тощо.

Таким чином, на даний момент промисловість Луганської області занепадає: скорочуються обсяги промислового виробництва, падає його ефективність. При збереженні такої ситуації в подальшому це може призвести до занепаду соціально-економічної системи регіону в цілому. За таких умов необхідно терміново вжити заходів щодо припинення руйнування промислового комплексу регіону. В подальших дослідженнях буде проаналізовано вплив інвестицій на розвиток промислового виробництва та розглянуті можливі структурні трансформації в промисловому комплексі Луганщини.

Список використаних джерел

1. Показники економічної діяльності підприємств / Офіційний сайт Головного управління статистичної служби в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/rospidpr/arch_rozpidpr.php.htm

2. Валовий регіональний продукт / Офіційний сайт Головного управління статистичної служби в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/nacrah/rnacrah.php.htm>

3. Наявність і стан основних засобів / Офіційний сайт Головного управління статистичної служби в Луганській області // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/inbud/inbud1011_11.php.htm

Шинкарьова Т.В.,

студентка,

Петровська Т.Е.,

старший викладач,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Актуальність теми. Харчова промисловість є однією із провідних системоутворюючих галузей вітчизняної економіки. Вона безпосередньо задіяна в забезпеченні продовольчої безпеки нашої держави, формуванні її експортного потенціалу та здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України.

Результати досліджень. Встановлено, що ефективна, високопродуктивна, динамічне зростаюча харчова промисловість є пріоритетом

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

у забезпеченні економічної безпеки держави і досягненні високої національної конкурентоздатності [1, с.71].

Під розвитком галузі слід розуміти сукупність кількісних та якісних змін, що передбачають перехід від одного якісного стану до іншого в умовах різноспрямованого впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Критеріями аналізу та оцінки ефективності розвитку галузі є, в першу чергу, аналіз динаміки таких показників, як: індекси виробництва та реалізації, показників дохідності, рентабельності, продуктивності та інших.

Вітчизняна харчова промисловість об'єднує 22 спеціалізовані галузі, до яких входить понад 40 основних виробництв. Провідні галузі: м'ясна, олійно-жирова, кондитерська, молочна, спиртова, борошномельна, цукрова. У загальній структурі виробництва продовольства найбільша частка, понад 27,94%, припадає на продукцію олійно-жирової промисловості, 13,3% – м'ясо та м'ясної продукції, 10,5% – молочні продукти, 11% – напої.

Як засвідчують дані, представлені на рис. 1, з 2007 по 2009 роки результативність галузі знижувалася в середньому на 3-6% щорічно, внаслідок негативного впливу світової фінансової кризи на економіку України загалом та на діяльність підприємств харчової промисловості зокрема. З 2009 по 2012 роки приріст в обсягах виробництва складав щорічно 1-3 %. За останні 4 роки динаміка обсягів виробництва була нестабільною. Спади виробничої діяльності спостерігалися у 2013 та 2015 роках, на 5% та 10,7% відповідно, зростання виробництва – на 2,5% та 3,9% у 2014 та 2016 роках. Але в цілому, порівняно з 2007 роком, лінія тренду свідчить про загальну тенденцію до зниження темпів виробництва, що є наслідком низької платоспроможності населення.

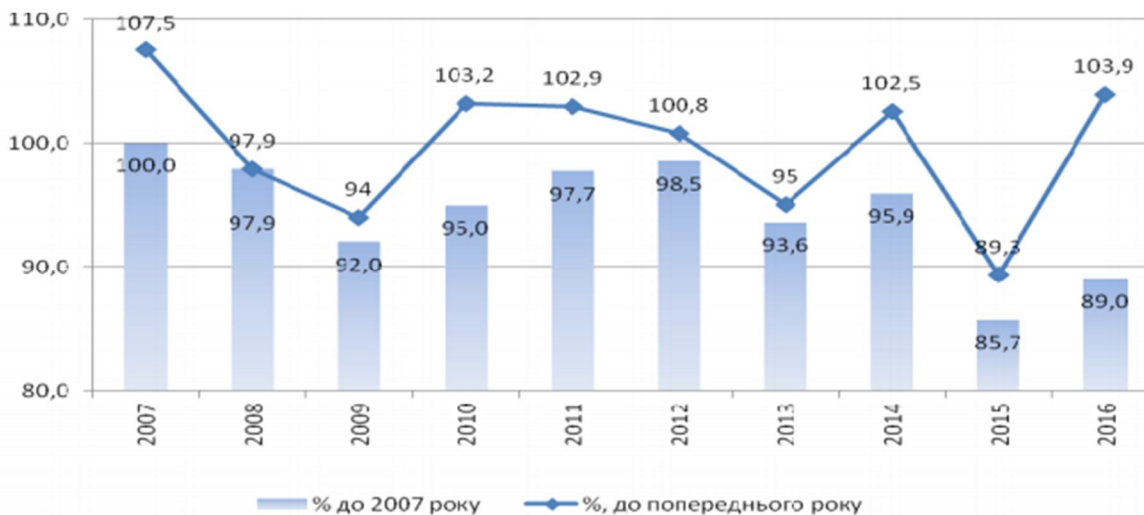

Рис. 1. Динаміка індексів виробництва продукції харчової промисловості за 2007-2016 рік [2, 3]

Починаючи з 2012 року харчова промисловість на загальнодержавному рівні займає перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед всіх галузей промисловості і має позитивну динаміку питомої ваги. В 2012 році

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

було реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., що склало 18,2% в загальному обсязі. В 2013 році обсяги реалізованої продукції галузі склали 261,8 млрд. грн. або 19,3% від загального обсягу в Україні. В 2014 році реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., що складає 21,5% промислової продукції [4, с. 3]. У 2016 році частка харчової промисловості у загальних обсягах реалізації промислової продукції становила 24,4%, включаючи напої і тютюнові вироби [3].

На регіональному рівні розподіл по обсягах виробництва за 10 років також змінився. У 2007 році лідерами у виробництві продукції харчування були: м. Київ (20,4% загальнодержавного обсягу виробництва продуктів харчування), Київська область (7,8%), Донецька (7,5%), Дніпропетровська (6,8%), Вінницька (6,2%) та Харківська (5,1%) області. Названі шість регіонів у 2017 році забезпечували 53,8% обсягу виробництва харчової продукції в Україні [5, С.2]. У 2016 році найбільші обсяги виробництва мали м. Київ (18,17%), області – Вінницька (8,8%) Київська (7,6%) Полтавська (7,45%), Дніпропетровська (7,13%), Харківська (6,2%), Черкаська (6,1%). Сім регіонів забезпечили 61,5% обсягів виробництва харчової промисловості України у 2016 році [3]. У 2016 році порівняно з попереднім періодом сім областей знизили обсяги виробництва в середньому на 2-7%, а саме: Волинська (-7%), Дніпропетровська (-5%), Рівненська (-7,1%), Житомирська (-2,7%), Херсонська (-2,2%) та Чернівецька область (-1,1%). Усі інші області мали позитивну динаміку індексів виробництва [2, 3]. Значення харчової промисловості для значної частини областей дуже важливе, так як її вага в загальному обсязі реалізованої продукції цих регіонів займає понад 35%.

Основними перешкодами для розвитку галузі в аспекті збільшення обсягів виробництва є недостатня ефективність ринків сільськогосподарської продукції, монополія великих торговельних компаній, низька якість сировини та кінцевої продукції, невідповідність системи державного регулювання безпечності харчових продуктів європейській та міжнародній практиці, неефективна система надання кредитних ресурсів (в т. ч. державних дотацій), високий ступінь зношеності матеріально-технічної бази і низький рівень інноваційних впроваджень.

За даними Державної служби статистики України, обсяг реалізованої харчової промислової продукції у 2016 році склав 381 мільярд гривень, що більше за 2015 рік на 13,3% [2,3].

Основними причинами зниження інвестиційної активності в харчовій промисловості в останні роки були: економічна криза, інфляційні процеси скорочення інвестиційних витрат бюджету при зростанні фінансування інвестицій із власних і залучених коштів підприємств, нестійкий фінансовий стан підприємств харчової промисловості, відсутність державної інвестиційної стратегії, недосконалість законодавства. Криза в інвестиційному середовищі виявляється також у вигляді розпорошення інвестицій, відсталості їх технологічної структури, тривалості інвестиційного циклу. Скорочення

інвестицій у галузях харчової промисловості, пов'язаних з випуском нових технологій та прогресивної техніки, у довгостроковій перспективі закріплює технологічне відставання України від розвинутих країн світу [4].

Висновки. Харчова промисловість є однією із провідних галузей вітчизняної економіки, вона задіяна в забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні її експортного потенціалу й здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України. Зниження показників ефективності фінансово-економічної діяльності харчової промисловості в останні сім років спостерігається, в основному, по окремим підгалузям, продуктовим підгрупам та регіонам. Незважаючи на втрату деяких закордонних ринків, українські виробники розширюють географію своїх зовнішніх поставок та збільшують прибутки від експортної діяльності. Проблемною ланкою для галузі стала інноваційно-інвестиційна діяльність через: скорочення інвестиційних витрат бюджету і зростання фінансування із власних і залучених коштів підприємств, нестійкого фінансового стану, відсутності державної інвестиційної стратегії, недосконалості законодавства. Збільшення виробництва інноваційної продукції галузі не призводить до насичення нею внутрішнього ринку. Крім того, існують й інші фактори, що стримують розвиток підприємств харчової промисловості.

Подальші дослідження дозволять скоригувати напрями та фактори впливу на результативність фінансово-економічної діяльності харчової промисловості країни.

Список використаних джерел

1. Шерман Є.М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств харчової промисловості: дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / Шерман Євген Михайлович; м-во освіти і науки України, Херсонський національний технічний Університет – Херсон, 2016. – 247 с.: іл. – Бібліогр.: с. 193–215
2. Держстат України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Основні показники роботи харчової промисловості України [Електронний ресурс]: доповідь / Департамент продовольства Міністерства аграрної політики та продовольства України, 2015. -15 с.
4. Бутко М.П. Розвиток харчової промисловості в регіональних господарських системах України / М.П. Бутко, А.Г. Ясько // Агросвіт. Економіка АПК. – 201 . - №9. – С. 2-9

*Пакуліна Г.С.,
аспірантка,*

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Калініченко Л.Л., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри економіки Харківського національного університету будівництва та архітектури

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ РЕГІОНА

На якість всіх видів соціальних послуг та ідеологію соціально-економічної поведінки людини впливає інформатизація, яка активно впливає на процес перерозподілу у суспільстві матеріальних, трудових і часових ресурсів. В цьому напрямку вже має місце ряд передумов, які дозволяють виділити в окремий вид соціально-інформаційні послуги. Активний розвиток технічних засобів передачі, обробки і надання інформації (в тому числі і бездротові технології), зміни в традиціях і звичаях суспільно-виробничих відносин («цифровий вибух») поставили перед державою завдання запобігання відставання в цій сфері [1, с. 117]. Аудиторія користувачів українського Інтернету в 2019 році складає понад 22 мільйонів осіб. В Україні на одного громадянина припадає два абонентські номери мобільного зв'язку.

Належність до ринку соціально-інформаційних послуг визначатиметься наступними детермінантами:

- в умовах варіативності цін у соціально-інформаційних послугах переважають інформаційні потоки над матеріальними [2, с. 806];
- в умовах диференціації ринкових пропозицій соціально-інформаційні послуги спрямовані на створення умов, що сприяють задоволенню людських потреб для різних споживчих груп;
- соціально-інформаційні послуги схильні до високої чутливості до змін зовнішнього середовища і динамічності ринкової кон'юнктури;
- соціально-інформаційні послуги, надані населенню, повинні відповідати таким характеристикам якості, як функціональне призначення, економічність, безпека обслуговування, безпека для навколишнього середовища, культура обслуговування та ін.;
- соціально-інформаційні послуги повинні розглядатися як певні інструменти державного регулювання, що спрямовані на забезпечення вирішення таких ключових соціальних проблем, як безробіття, зниження рівня життя населення, міграція населення та ін.

Ринок соціально-інформаційних послуг виступає складним механізмом управління, в рамках якого в умовах зміни споживчих переваг відбувається зміщення акценту на підвищення якості процесу надання послуги. Соціально-інформаційна послуга – це отримання і надання в розпорядження користувача

сукупності даних з приводу задоволення побутових, медичних, психологічних, педагогічних, правових та строкових соціальних послуг, а також інформаційної підтримки працевлаштування та підвищення комунікативного потенціалу одержувачів з обмеженими функціями життєдіяльності, у тому числі дітей-інвалідів, що забезпечує ефективне використання обмежених ресурсів суспільства на підставі інтеграції інформаційної взаємодії всіх учасників цього процесу.

Соціальна сторона якості виступає через ставлення окремих соціальних груп (або всього суспільства) безпосередньо до досліджуваного об'єкта (наприклад, сприйняття і відношення цільових споживачів до відповідної послуги) [3, с. 61]. В даний час інформаційна складова, що виділяється в структурі об'єктів соціальної сфери України, взаємодіє з наступними основним послугами:

- охорона здоров'я (тут необхідно виділити діяльність закладів охорони здоров'я, їх конкретне розміщення, стан та оснащеність. На цьому рівні розглядається кадровий склад (лікарі, середній і молодший медичний персонал));

- освітні послуги (до числа основних етапів освіти слід віднести дошкільну; початкову і основну школу; середню шкільну (повну); професійну: середню; вищу (бакалаврат, спеціалітет, магістратура); підготовка кадрів вищої кваліфікації);

- послуги, які пов'язані з культурою і дозвіллям (об'єктами в даному випадку є: бібліотеки, художні галереї та виставкові зали, парки культури і відпочинку, музеї, театри, різні концертні організації, цирки, зоопарки, пам'ятки історії та культури, випуск книжкової, журнальної та газетної продукції);

- соціальне забезпечення громадян (в даному напрямку розглядаються різні види спеціалізованих установ, які надають допомогу різним групам населення, як правило, проблемним і соціально-неблагополучним);

- житлово-комунальне господарство (в цьому напрямку інформація відображає стан житлового фонду, ступінь його благоустрою, рівень житлових умов населення, організацію і виробничу діяльність різних підприємств і служб, які забезпечують населення водою, газом, теплом та іншими видами забезпечення та благоустрою населених пунктів);

- фізкультура і спорт (інформаційна складова відображає мережу існуючих і перспективних спортивних споруд, їх розміщення, кадровий склад, а також кількість людей, які займаються фізичною культурою і спортом).

Виявлені в ході проведеного нами дослідження детермінанти розвитку, специфіка, умови та механізми інформаційної взаємодії на ринку соціальних та інформаційних послуг дозволили розробити науково-методичний апарат, який забезпечує підвищення якості надання соціально-інформаційних послуг населенню. В сучасних умовах принциповими детермінантами надання послуг є: націленість на задоволення перманентно зростаючих потреб людей;

невловимий одержуваний корисний результат; безпосередня або опосередкована взаємодія споживача і виконавця послуги; як правило, превалювання дій над матеріальними уречевленими предметами. Постійно зростаюче споживання послуг обумовлено: підвищенням рівня матеріального забезпечення громадян; підвищенням якості життя; активною урбанізацією, яка формує нові види послуг; змінами у демографії (збільшення числа літніх людей, яким необхідно надання специфічних послуг); різними технологічними змінами, які підвищують якість і різноманітність сервісу. В той же час виникає суперечність між незбіжними економічними інтересами різних ринкових суб'єктів і стратегічними (поточними) інтересами розвитку суспільства. Це протиріччя проявляється в різних цільових орієнтирах ринкової економіки та соціальної сфери України. Оскільки підвищення якості надання соціальних послуг чинить значний вплив на розвиток суспільства, ступінь їх розвитку може розглядатися як один із суттєвих показників рівня соціального обслуговування громадян України. У свою чергу, підвищення якості життя залежить від ступеня впровадження науково-технічного прогресу, розвитку інформаційних і телекомунікаційних технологій в ринковій економіці, постійної зміни нормативно-правової інформації та активної комп'ютеризації у всіх сферах суспільного життя.

Проведене нами дослідження з метою вирішення наукової задачі розробки науково-методичного апарату, що забезпечує підвищення якості надання соціально-інформаційних послуг населенню України через урахування впливу фактору інформаційної взаємодії, засновано на закономірностях і принципах економічної науки, застосуванні системного підходу до досліджуваних явищ та процесів у області підвищення якості соціально-інформаційних послуг, використанні наукових праць вітчизняних і закордонних авторів, а також чинних нормативних документів та законодавчих актів.

Об'єктивними тенденціями розвитку світового ринку інформаційних технологій є експоненціальне збільшення обсягів даних, поширення різних хмарних обчислень, використання мобільних пристроїв і розвиток технологій взаємодії в соціальних мережах і корпоративному середовищі. На основі аналізу різних підходів до категорій «ринок інформаційних послуг» та «ринок соціальних послуг» нами запропоновано наступні авторські визначення:

– соціально-інформаційна послуга – це отримання і надання в розпорядження користувача сукупності даних з приводу задоволення побутових, медичних, психологічних, педагогічних, правових та строкових соціальних послуг, а також інформаційної підтримки працевлаштування та підвищення комунікативного потенціалу одержувачів з обмеженими функціями життєдіяльності, у тому числі дітей-інвалідів, що забезпечує ефективне використання обмежених ресурсів суспільства на основі інтеграції інформаційної взаємодії всіх учасників цього процесу;

– ринок соціально-інформаційних послуг – це система організаційно-економічних, правових, інформаційно-технологічних відносин з приводу

забезпечення задоволення потреби людини в зміні її якісного фізичного стану (або окремих її психобіологічних сфер) в побуті, підвищення освітньо-культурного рівня, управління матеріальними (нематеріальними) активами і цінностями за допомогою взаємодії між виконавцем і споживачем, заснованої на процесах обміну інформаційними знаннями.

Ринок соціально-інформаційних послуг, що динамічно розвивається в Україні, включає інформаційну, нормативно-правову, технічну і технологічну, організаційну, побутову, соціальну, медичну, педагогічну, трудову, психологічну складові і включає окремі взаємопов'язані сектори. Належність до ринку соціально-інформаційних послуг визначається наступними детермінантами:

- в умовах диференціації ринкових пропозицій соціально-інформаційні послуги, спрямовані на створення умов, що сприяють задоволенню людських потреб для різних споживчих груп;
- в умовах варіативності цін у соціально-інформаційних послугах переважають інформаційні потоки над матеріальними;
- соціально-інформаційні послуги схильні до високої чутливості до змін зовнішнього середовища і динамічності ринкової кон'юнктури;
- соціально-інформаційні послуги, надані населенню, повинні відповідати таким характеристикам якості, як функціональне призначення, економічність, безпека обслуговування, безпека для навколишнього середовища, культура обслуговування та ін.;
- соціально-інформаційні послуги розглядаються як певні інструменти державного регулювання, які спрямовані на забезпечення вирішення таких ключових соціальних проблем, як безробіття, зниження рівня життя населення, міграція населення та ін.

При виборі показників якості та забезпечення результативності процесів надання соціально-інформаційної послуги необхідно формування сукупності кількісних і якісних критеріїв оцінки процесів. З цією метою нами був розроблений алгоритм, який дозволяє встановити пріоритети виділених показників-факторів оцінки якості соціально-інформаційних послуг і сформувані інтегральний критерій на основі врахування показників інформаційної взаємодії. Для оцінки якості надання соціально-інформаційних послуг населенню були прийняті наступні критерії: вартість процесу і необхідних ресурсів для надання послуги; залежність якості послуги від інших процесів; повнота і своєчасність надання послуги; ступінь вирішення матеріальних чи фінансових проблем одержувача послуги у результаті інформаційної взаємодії з виконавцем послуги; нематеріальна результативність / ефективність надання послуги клієнту в результаті інформаційної взаємодії з виконавцем послуги. Запропонований алгоритм і механізм виставлення балів раніше заданим критеріям якості та показниками-факторами відображає значимість кожного з розглянутих елементів, забезпечує використання аналітичного підходу до вірогідного вибору результатів розрахунку за

допомогою використання формалізованого алгоритму.

Проведене нами дослідження виявило, що з позиції оцінки критеріїв якості надання соціально-інформаційних послуг населенню найбільш значущими є: повнота і своєчасність надання послуги; ступінь вирішення матеріальних чи фінансових проблем одержувача послуги у результаті інформаційної взаємодії з виконавцем послуги; нематеріальна результативність / ефективність надання послуги клієнту в результаті інформаційної взаємодії з виконавцем послуги. З розрахунків, проведених за розробленим алгоритмом, слід, що максимальну значимість в багатокритеріальній оцінці якості соціально-інформаційної послуги на основі врахування показників інформаційної взаємодії мають такі фактори: частка обслуговуваних клієнтів, які задоволені уважністю і ввічливістю працівників організації по каналах телекомунікаційного зв'язку; кількість обґрунтованих скарг одержувачів послуги на якість наданих організацією послуг по телекомунікаційним каналам зв'язку; частка послуг, оцінку якості яких можна оцінити по каналах телекомунікаційного зв'язку; ступінь відповідності єдиній функціональній моделі електронного Уряду; ступінь компетентності працівників організації. Запропонована нами кваліметрична модель реалізує комбінований підхід багатокритеріального апарату теорії кваліметрії та використання методу аналізу ієрархій, що забезпечує отримання комплексної та багатокритеріальної оцінки якості соціально-інформаційної послуги на основі врахування показників інформаційної взаємодії за допомогою сукупного обліку результатів експертного та формального підходів.

Логічним продовженням досліджень в рамках обраної нами проблематики є методичне забезпечення виявлення ступеня взаємодії процесів системи менеджменту якості при наданні соціально-інформаційних послуг населенню з позиції оцінки результативності ключових процесів системи менеджменту якості. Необхідно вдосконалення нормативно-правової бази в галузі стандартизації та управління якістю, що дозволяє забезпечити ефективність інформаційної взаємодії, підвищити рівень координації територіальних органів влади та підприємницьких структур на ринку соціальних послуг.

Список використаних джерел:

1. Pakulina A.A., Feklistova I.S., Pakulin S.L., Pakulina H.S. Sustainable development of the regional social complex. *Universum View 12: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Львів, 5 січня 2019 р.)*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 115–125.

2. Kalinichenko L., Pakulina A., Ievsieieva O., Ievsieiev A. (2019) Improvement of Labour Remuneration for the Company's Employees Using the Pairwise Comparisons and Prioritization Methods. *Proceedings of the Transport Means: 23rd international scientific conference (Lithuania, Palanga, October 2–4,*

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

2019), Part II, Kaunas: Kaunas University of Technology, pp. 804–808. URL.: <https://transportmeans.ktu.edu/wp-content/uploads/sites/307/2018/02/Transport-means-2019-Part-2.pdf>.

3. Пакуліна Г. С. Системний підхід до підвищення якості надання соціально-інформаційних послуг населенню. *Південно-східний економічний вісник: Електронний науковий журнал*. 2019. № 5(16). С. 58–64. URL.: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/11.pdf

С. І. Огороднік,

магістрант,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник: Яворська Т.М., канд. пед. наук, доцент кафедри інформаційних систем управління Донецького національного університету імені Василя Стуса

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Однією із важливих складових впровадження і розвитку електронного урядування є електронний документообіг, застосування якого дасть змогу отримати такі важливі якості державного управління, як оперативність обміну електронними документами, можливість їх дистанційного опрацювання, погодження і підписання, забезпечить накопичення і загальнодоступність масивів документів, зробить природнім створення і використання електронних архівів.

Сфера відносин, пов'язаних із запровадженням та функціонуванням систем електронного документообігу та використанням електронних документів дістала значного інституційного розвитку як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. Проте через несистемний характер впровадження та фрагментарність, поки що важко говорити про ефективну реалізацію єдиної державної політики електронного документообігу, як цього вимагає Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [6].

Вимоги до систем електронного документообігу (СЕД) регламентуються Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади» [15]. Але у законодавстві поки що відсутні зобов'язання щодо обов'язкового запровадження СЕД у органах державної влади. Для органів місцевого самоврядування навіть наявні вимоги носять рекомендаційний характер, що гальмує використання єдиних стандартів, підходів та методології у цій сфері.

Через відсутність законодавчо-закріплених вимог, чітких критеріїв, рекомендацій щодо вибору тієї чи іншої системи електронного документообігу, містам досить важко зорієнтуватися у великій кількості програмного забезпечення, що пропонується сьогодні виробниками та обрати саме ту платформу, яка буде достатньо гнучкою, надаватиме можливість для внесення змін та доповнень у майбутньому, зможе бути інтегрована із системами електронного документообігу інших виробників, буде найбільш якісною та зручною у використанні та обслуговуванні.

Не дивлячись на відсутність законодавчо-закріплених вимог, чітких критеріїв та рекомендацій щодо вибору тієї чи іншої системи електронного документообігу у квітні 2011 року у Вінницькій міській раді запрацював електронний документообіг DocsVision.

Система достатньо проста в освоєнні, оскільки вона має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс. Для роботи користувачів використовується «тонкий» клієнт, який при першому запуску встановлюється із спеціальної сторінки порталу через браузер Internet Explorer. Система електронного документообігу заснована на сучасній платформі, яка підтримується всіма операційними системами. Вона побудована за трирівневою архітектурою - клієнт з повнофункціональним Windows-інтерфейсом, .NET сервер додатків, сервер бази даних на базі Microsoft SQL Server.

Ця система електронного документообігу призначена для обробки вхідної, вихідної документації, доручень міського голови, візування розпоряджень міського голови, проектів рішень виконавчого комітету та міської ради, а також для створення електронного архіву документів Вінницької міської ради, автоматизації основних ділових процедур і бізнес-процесів обробки документів в установі.

Перехід від паперового до електронного документообігу у мерії тривав кілька місяців, і в результаті ця система дозволила повністю відійти від старої форми роботи та значно результативніше використовувати свій робочий час працівникам, які займаються цим напрямком роботи.

Впровадження системи електронного документообігу DocsVision дозволило суттєво підвищити ефективність роботи, покращити контроль виконавчої дисципліни, спростити механізм доступу виконавців до всіх документів, оптимізувати процес їх пошуку. Аналіз опрацьованої вхідної та вихідної документації працівниками Вінницької міської ради наведено в таблиці 1..

Разом з тим, реєстрація документів у всіх виконавчих органах міської ради проводиться виключно в системі документообігу із збереженням всіх сканкопій документів.

До вищезазначеної системи підключено 34 виконавчих органи міської ради, 18 комунальних підприємств міста, 1305 користувачів та опрацьовано більше 3 млн. документів.

Таблиця 1.

**Аналіз опрацьованої вхідної та вихідної документації працівниками
Вінницької міської ради в системі електронного документообігу**

Рік	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Вхідна документація	549	23656	29868	26450	23130	26632	24855	27841
Вихідна документація	509	20987	26615	23458	20140	23170	21659	24295
Загальна кількість	1058	44643	56483	49908	43270	49802	46514	52136

Сервер маршрутизації Docsvision, дозволяє використовувати засоби електронної пошти для відправки завдань виконавцям, автоматичного збору інформації і відстежувати їх виконання. Система маршрутизації інтерпретує всі завдання, зафіксовані в системі, і посилає їх за допомогою електронної пошти конкретним виконавцям. Одержаний виконавцем лист автоматично аналізується, після чого в завданнях Microsoft Outlook заводиться відповідне завдання або в календарі Microsoft Outlook робиться відповідний запис.

Обмін інформацією між департаментами та відділами міської ради проводиться за допомогою підкріплених електронних варіантів документів у системі електронного документообігу.

Всі виконавці мають можливість переглянути повне дерево резолюцій, відповіді, прикріплені документи та стан виконання доручень. Це дає можливість більш ефективно використовувати свій робочий час, не втрачаючи його на ходіння по кабінетах.

В процесі вдосконалення системи, розроблено модулі електронного погодження проектів розпоряджень міського голови, рішень виконавчого комітету та рішень міської ради. Станом на 01.09.2019р. в даній системі погоджено 3423 рішень міської ради, 21144 рішень виконавчого комітету та 21199 розпоряджень міського голови.

Систему електронного документообігу інтегровано з мобільними пристроями, поштовою системою Microsoft Outlook та Microsoft Dynamics.

Отже, завдяки впровадженню системи електронного документообігу (СЕД) та офіційного сайту міської ради спостерігається значне зростання ефективності роботи муніципалітету.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 №851-IV». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/851-15>.

2. Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 №1453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1453-2004-%D0%BF>

Федоренко Н.С.,
студентка,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Ягольницький О.А., к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА СВІТОВОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фінансові технологічні інновації здійснюють значний вплив на хід суспільного прогресу. Їх могутність полягає в тому, що вони сприяють більш повному використанню сил капіталу для економічного розвитку, зокрема вдосконалюють перерозподіл ліквідного профіциту.

Необхідність уникнення негативних явищ в майбутньому актуалізує проблеми розвитку фінансових технологій як інноваційних рішень вдосконалення функціонування як суб'єктів фінансових ринків, так і їх регуляторів.

Термін «фінтех» (FinTech) з'явився в 90-х рр. XX століття, але явище, яке він позначає, значно старше. У новітній історії людства авангардним фінтехом називають банк “Barclays”, який у 1967 р. встановив у Лондоні перший банкомат (АТМ) [1].

На підставі узагальнення трактувань терміну «фінансові технології», дану категорію можна розглядати, як технології, що використовуються у фінансовій галузі для оптимізації витрат, збільшення доданої вартості у своїх продуктах, прискорення процесів, рівня безпеки тощо.

Світова фінансова криза 2007-2008 рр. стимулювала фінансові установи скоротити витрати і оптимізувати роботу. Банки запустили робітників-консультантів, почали пропонувати кредити онлайн і приймати фінансові платежі через інтернет.

В Україні, станом на 2019 рік, в сфері нових фінансових технологій існує понад 100 компаній з різним ступенем зрілості, причому більша частина заснована протягом трьох останніх років. Одним із прикладів інноваційності в Україні є ПАТ КБ «Приватбанк», технологічні послуги якого випереджали не

лише локальний український ринок, але й європейський. В Україні близько 70% фінтех-компаній працюють без залучення грошей сторонніх інвесторів, з них 61% покладається виключно на свої кошти, ще 9% – залучають гроші друзів та родичів. 30% користуються зовнішніми інвестиціями, в основному це приватні інвестори та ангельські інвестиції. На міжнародний ринок вийшли 43% бізнесів, а з тих, хто працює тільки в Україні, 73% планують підкорювати закордонні країни. У 2019 р. на ринку з'явилися близько 20 нових компаній [2].

Найбільш активно в Україні розвиваються сфера платежів й валют, починають розвиватись платформи (P2P, P2B, краудфандінг). Згідно з доповіддю “IT Ukraine From A to Z” “Ukraine Digital News” спільно з “AVentures Capital” ринок інвестицій в українські стартапи, зокрема фінансові, в 2015 р. склав 132 млн. дол. США, приріст порівняно з 2014 р. склав 240% [1].

Українські FinTech – стартапи працюють в таких областях: оплата і грошові перекази (31,6%), фінансова інфраструктура і технології (19,3%), кредитування (14%), маркетплейси (7%), страхування (5,3%), онлайн-банкінг (5,3%), персональні фінанси (5,3%), мобільні гаманці (5,3%), блокчейн (3,4%), криптовалюта (1,75%), регуляторні технології (1,75%) [3].

Найбільша кількість гравців фінтех розташована в США, включаючи значну кількість стартапів, що зросли в Кремнієвій долині, серед них – Square, PayPal, Lending Club та Stripe. Займаються всі ці фінтех-компанії дуже широким спектром діяльності: платежі, онлайн-кредитування, бот-консультації, страхування, а також компанії, продукти яких працюють на технології розподіленого реєстру (блокчейн або DLT). Саме тому перші платіжні картки та грошові перекази з'явилися в США [4].

Світові тренди у сфері FinTech (за даними бази даних LTP MEDICI) налічують 7891 FinTech компанію. У відносному значенні картина частки світових FinTech-стартапів представлена в таких областях: платежі та перекази (22,4%), інвестиційні платформи (11,2%), кредитування (10,7%), іншуртех (6,7%), криптовалюти (5,7%), блокчейн (5,0%), управління фінансами (4,8%), B2B-фінтех-стартапи (4,4%), платформи онлайн-фінансування (4,2%), безпека даних (4,2%), штучний інтелект (3,1%), регтех (1,9%), необанки (0,4%) [5].

Найбільші Fintech компанії є резидентами США, Китаю, Євросоюзу та Індії. Це було забезпечено високим рівнем інвестицій, перш за все, у сфери грошових переказів, платежів, заощаджень, інвестицій та кредитування.

Основними рушійними силами ФінТех стали: наявність мобільного інтернету та смартфонів, втрата довіри населення до банків та незадоволеність

банківськими послугами. Серед найбільш актуальних трендів варто зазначити такі: послуги через мобільний телефон, фінансові послуги та соціальні мережі, альтернативні платежі, маркетплейси, нові бізнес-моделі, штучний інтелект, цифрова ідентифікація та біометрія, відкриті API [3].

Отже, одними з визначальних чинників розвитку сучасної фінансової системи є впровадження фінансових технологій та діяльність FinTech-компаній. Незважаючи на початкову стадію розвитку фінансових технологій в Україні, у 2018 р. спостерігається значне зростання тренду. Потужна інфраструктура у вигляді високого проникнення мобільного зв'язку та смартфонів разом із технологічно грамотним населенням сприятиме розвитку FinTech в Україні. Швидке зростання числа стартапів та паралельний розвиток екосистеми будуть сприяти збільшенню зацікавленості з боку інвесторів.

Список використаних джерел.

1. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1193–1200.
2. Український фінтех-каталог – 2019. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1139.html>.
3. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
4. БЛОГ: Світова карта FinTech: США. URL: <https://evris.law/uk/stattdja-svitova-karta-fintech-ssha>.
5. FinTech в Україні: чому потрібно розвивати ринок фінансових технологій? URL: <https://evris.law/uk/stattdja-fintech-vukraini-chomu-potribno-rozvivati-rinok-finansovih-tehnologij>.

Коваленко М.М.,

д.держ.упр., професор, професор кафедри економічної теорії та фінансів
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

МІСЦЕ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Відношення між державою та економікою завжди мають дуальний характер. Як державу неможна уявити без економіки, так и сучасну економіку без держави. Якість формування економічного врядування у значній мірі залежить від ступеня участі держави в економіці, і у першу чергу,

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

інструментальним наповненням державного регулювання економіки.

На початку ХХІ ст. відбувається активне переосмислення ролі держави в економіці і виявленні тих тенденцій, які будуть визначати його місце в суспільстві на подальшу перспективу.

Державно-приватне партнерство (ДПП) починає активно використовуватися в середині минулого сторіччя серед провідних країн Європи. В цей час, головною ідеєю їхньої економічної політики стало використання широкого кола інструментів державного регулювання економіки, завдяки чому держава становиться не лише джерелом соціально-економічного зростання, а й помічником, партнером і гарантом для бізнесу. Основними причинами еволюції економічної ролі держави були зміни, що відбувалися в матеріальному виробництві, засновані на необхідності стимулювання науково-технічного прогресу, впроваджені широкого кола протекціоністських заходів, розбудові транспортної та комунікативної інфраструктури тощо. Час вимагав активного втручання держави в регулювання макроекономічних пропорцій, вирішення соціальних завдань, подолання монополістичних тенденцій [2, с. 15-16].

До цілей, що держава повинна досягти в економіці, відноситься забезпечення гідного рівня життєдіяльності суспільства, стимулювання всебічного розвитку і самореалізації кожного громадянина, задоволення зростаючих матеріальних і духовно-культурних потреб народу. У довгостроковій перспективі, цього можна здобути лише в умовах системної організації та регулювання виробництва, розподілу, обміну і споживання благ з боку держави.

Поряд із державою основними інституційними організаційно-правовими одиницями – суб'єктами господарювання можуть бути домашні господарства і підприємства (фірми). Характеризуючи етапи еволюції економічних функцій держави, слід мати на увазі, що, займаючись економічною діяльністю і втручаючись в дію суб'єктів економічного життя, забезпечуючи стійкість політичної влади, таке втручання в різні періоди і в різних країнах істотно відрізнялося.

В сучасних умовах, держава, її інститути і структури відіграють особливо важливу роль в економіці кожної країни. Це пов'язано як із необхідністю встановлення оптимального співвідношення ринкових і державних регуляторів, так і з потребою дотримання балансу суспільних інтересів, соціальної стабільності та посилення заходів безпеки перед загрозами ендогенного та екзогенного характеру. Держава прямо або опосередковано визначає найважливіші економічні параметри, встановлює вимоги діяльності окремих фірм і підприємств. Вона формує спільний економічний простір, встановлює обмеження для суспільно небезпечної діяльності, встановлює перепони для виникнення економічних зловживань та злочинів.

Функції держави в економічній сфері наповнюються реальним змістом залежно від економічних, соціальних, культурних, політичних умов, що

складаються у тій чи іншій країні, та відбивають вплив низки суб'єктивних чинників прийняття відповідних державно-управлінських рішень: панівних та альтернативних теоретичних концепцій щодо участі держави в господарській діяльності, пріоритетів урядової політики в умовах конкретної ситуації. При цьому загальною світовою тенденцією для країн із стабільними економіками стає посилення ролі держави щодо регулювання економіки і, відповідно, розширення переліку її функцій. Зокрема, до нього включаються функції, пов'язані з визначенням стратегічних цілей розвитку країни та шляхів їх досягнення в умовах розповсюдження глобальних загроз, стимулювання економічного зростання і забезпеченням позитивних структурних змін у національній економіці, підтримкою науки і освіти, захистом навколишнього середовища, підвищенням рівня життя населення тощо.

Світова практика виробила велику кількість різноманітних форм спільної діяльності приватного сектору і державних установ, націлених на створення суспільних благ, які узагальнюються поняттям ДПП. Участь приватного бізнесу в державних проектах обґрунтовується можливостями розширення бази фінансування за рахунок приватних джерел, перспективами перерозподілу і зменшення проектних ризиків, і, що найважливіше, взаємним контролем партнерів [4]. За такого партнерства, слід завчасно визначати державну частку в статутному капіталі підприємства, яка повинна залежати від сфери діяльності новоствореного об'єкта.

З метою забезпечення раціонального та ефективного використання державних інвестицій для формування і реалізації інноваційних цільових проектів на засадах ДПП, важливо дотримуватися наступних основних принципів [3, с. 244-245]:

- оптимізація державних зобов'язань - відмова від фінансування інноваційних проектів, що не відповідають затвердженим пріоритетам соціально-економічного розвитку країни;
- забезпечення балансу інноваційно-інвестиційних зобов'язань держави з ресурсними можливостями;
- забезпечення максимальної соціально-економічної ефективності видатків бюджету, державних підприємств і банків;
- відкритість, прозорість і адресність прийнятих рішень з реалізації інноваційних проектів;
- державна підтримка інноваційних проектів на умовах їх одночасного фінансування іншими інвесторами у встановлених обсягах;
- застосування постійного державного контролю та введення відповідальності державних замовників і відповідних посадових осіб за досягнення поставлених у програмах цілей;
- інноваційно-інвестиційний процес повинен здійснюватися в досить великих масштабах і на інтенсивній основі не тільки у галузях матеріального та інтелектуального виробництва, але і в сфері відтворення людського капіталу;
- законодавче закріплення основних процедур формування й

упровадження державної інвестиційної програми з реалізації інноваційних проектів.

ДПП може забезпечити стимулювання припливу приватних інвестицій. Це досягається тим, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також уповноважені ними особи, тісно співпрацюють із приватним сектором. Така взаємодія носить партнерський рівноправний характер, що закріплено через офіційні угоди, договори, контракти тощо.

В контексті реалізації державних проектів, пов'язаних із розвитком виробництва продукції, особливу увагу серед моделей ДПП набувають закриті пайові інвестиційні фонди. Створення закритих пайових інвестиційних фондів у порівнянні з іншими моделями державно-приватного партнерства має ряд переваг, це: можливість використання широкого спектру фінансових інструментів, що й становлять активи фонду; мінімізація зриву термінів реалізації проекту та зростання витрат у результаті порушення договірних зобов'язань за рахунок залучення керуючої компанії; ретельно відпрацьований механізм контролю за діяльністю керуючої компанії; випуск цінних паперів – інвестиційних паїв, забезпечених активом фонду; стабільність майнового комплексу (пайовики не можуть вилучити майно протягом терміну роботи фонду); можливість для керуючої компанії управляти майном, що відноситься до закритого пайового інвестиційного фонду, шляхом здійснення будь-яких юридичних та фактичних дій. Таким чином, закритий пайовий інвестиційний фонд – найбільш вигідна модель в реалізації капіталомістких проектів, що дозволяє не просто залучати приватні інвестиції, а також дає можливість державним і муніципальним органам влади контролювати управління соціально-значущими об'єктами, прискорити всебічний розвиток територій на користь місцевих громад [1].

У той же час, ув'язка та координація різних форм централізованого і підприємницького структурного регулювання має здійснюватися через *програмування та планування економіки*. Держава повинна розробляти довготривалі програми та строкові плани розвитку окремих галузей виробництва, науково-технічних напрямків, соціальної сфери, що передбачають як державне інвестування, так і залучення через систему різних інструментів приватного капіталу тощо. Ці програми включатимуть конкретну мету, реальні етапи і строки виконання. Реалізуються на засадах здійснення відповідного контролю та встановленні персональної відповідальності за отриманні результати. У міру реалізації одних програм розробляються і запроваджуються інші.

Список використаних джерел.

1. Бабяк Н. Д., Нагорний Є. О. Соціально-економічний аналіз витрат і вигод проектів державно-приватного партнерства. Інноваційна економіка. 2016. №7-8 [64]. С. 114-119.
2. Коваленко М. М., Гончаренко М. В. Економічне врядування та публічні
Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

- фінанси : навч. посіб. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2019. 240 с.
3. Коваленко М.М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія. – Харків : Tim Publishing Group, 2015. 332 с.
 4. Федірко Н. В. Економіка суспільного сектору. КНЕУ. 2014. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmd_u%20fetau/EPS_e-lect_2014.pdf.

Гелеверя Є.М.,

к.е.н., доцент,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНИМ ПАРТНЕРСТВОМ В УКРАЇНІ

Державно-приватне партнерство (ДПП) в Україні – система відносин між державним та приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) існуючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та у користуванні (експлуатації) такими об'єктами.

Законом України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI створено законодавче підґрунтя для співробітництва державного та приватного сектора з метою підвищення конкурентоспроможності та залучення інвестицій в економіку України. А з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» від 24 листопада 2015 року № 817-VIII введено додаткові економіко-правові механізми стимулювання розвитку цих правовідносин.

Закон про ДПП передбачає реалізацію проектів шляхом укладення договору між державним і приватним партнером. На боці останнього, при цьому, виступає особа – переможець конкурсу з визначення приватного партнера або окремо створена переможцями конкурсу юридична особа для здійснення державно-приватного партнерства. Натомість, у ряді європейських країн спеціальна структура у формі юридичної особи переважно створюється за участю публічного і приватного партнера, у ряді випадків – ще за участю фінансових інститутів. У рамках цього об'єднання і укладаються договори, що дозволяє досягти максимальної структурованості і прозорості операції.

Закон про ДПП визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, врегульовує відносини, пов'язані з підготовкою, виконанням та припиненням договорів, що укладаються в рамках державно-приватного партнерства, встановлює гарантії додержання прав та законних інтересів сторін цих договорів, зокрема, додаткові гарантії для приватного інвестора на випадок затвердження тарифів на його товари (роботи, послуги) нижче економічно обґрунтованого рівня, механізми державної підтримки у реалізації проектів ДПП.

Метою Закону про ДПП є створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного сектора економіки. Об'єкти, збудовані за принципом державно-приватного партнерства, не підлягають приватизації і перебувають у державній або комунальній власності на весь термін дії договору. Однак, об'єкти, створені або придбані приватним партнером на виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, можуть належати йому на праві власності до строку, що визначається таким договором, але не пізніше припинення його дії передаються у власність держави. Остання схема є поширеною в світі та зрозумілою для потенційних приватних партнерів.

Як один із основних принципів ДПП Закон про ДПП передбачає справедливий розподіл ризиків, між державним і приватним партнером. Вони включають можливі фінансові наслідки, спричинені прямими та непрямими зобов'язаннями державного партнера. Ризики визначаються з урахуванням затверджених Мінекономрозвитку методичних рекомендацій щодо застосування Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 232.

Сферами застосування державно-приватного партнерства за Законом про ДПП є такі:

пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування, крім таких, що здійснюються на умовах угод про розподіл продукції;

виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;

будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;

машинобудування;

збір, очищення та розподілення води;

охорона здоров'я;

туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;
 поводження з відходами, крім збирання та перевезення;
 виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
 управління нерухомістю;
 надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом;
 виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій,
 будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції;

встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб;

надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я; та
 управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини.

Перелік можливих сфер застосування державно-приватного партнерства не є вичерпним, за рішенням державного партнера ця форма співробітництва може застосовуватися і в інших галузях.

Для іноземних приватних партнерів, які реалізують на території України проекти в рамках державно-приватного партнерства, встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, а також гарантуються рівні права при здійсненні державних закупівель.

Законом про ДПП передбачені наступні гарантії діяльності приватних партнерів при виконанні договорів в рамках державно-приватного партнерства:

недопустимість втручання державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність приватних партнерів, пов'язану із здійсненням державно-приватного партнерства, крім випадків, встановлених законом;

у разі державного регулювання цін (тарифів) на товари (роботи, послуги) приватного партнера, вони мають включати кошти для компенсації вартості внесених приватним партнером інвестицій (інвестиційну складову), якщо інший порядок компенсації не передбачено договором;

право приватного партнера призупинити виконання інвестиційних зобов'язань або відмовитися від договору, у разі якщо ціни (тарифи) на товари (роботи, послуги) приватного партнера, що підлягають державному регулюванню, не є економічно обґрунтованими і відсутня належна компенсація;

застосування саме законодавства, чинного на день укладення договору в рамках державно-приватного партнерства, крім змін до законодавства, що регулює правовідносини, в яких не діють принципи рівності сторін (державного та приватного партнерів);

відшкодування приватному партнеру збитків внаслідок неправомірних рішень, дій чи бездіяльності держаних органів чи органів місцевого самоврядування; а у разі розірвання договору через порушення державним партнером своїх зобов'язань – також відшкодування некомпенсованої частини інвестицій («stability clause»).

Однак, крім виконання зобов'язань відповідно до договорів державно-приватного партнерства є бажаним, щоб держава надавала підтримку у фінансуванні реалізації проектів як на ранніх стадіях, так і протягом дії договору, та диверсифікувала пов'язані з державно-приватним партнерством фінансові ризики.

Наразі форми державної підтримки, передбачені Законом про ДПП (ст.18), розширені; державна підтримка може надаватися шляхом виплати приватному партнеру плати за готовність (доступність) об'єкта державно-приватного партнерства до експлуатації (використання), чи інших платежів; шляхом придбання державним партнером певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства; шляхом постачання приватному партнеру товарів (робіт, послуг), необхідних для здійснення державно-приватного партнерства; шляхом надання державних гарантій, фінансування (співфінансування) та в інших формах, передбачених законом.

Крім того, надання таких форм державної підтримки наразі не потребує проведення державної реєстрації інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозицій, передбаченої Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства врегульований постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2011 року № 279. Однак, чинна редакція вищезазначеної постанови все ще не містить положень про механізми надання форм державної підтримки, введених Законом про усунення регуляторних бар'єрів.

З метою відбору проектів, для реалізації яких залучаються кошти під державні гарантії, на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 3 червня 2013 року № 404 створено Фінансово-кредитну раду, яка є консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України. Питання надання державних гарантій як форми державної підтримки регулюється положеннями Бюджетного кодексу України (стаття 17), Законами України про Державний бюджет на відповідний рік та окремими рішеннями Кабінету Міністрів України щодо надання у відповідному році державних гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів

господарювання, залученими для реалізації інвестиційних проектів.

Форми та граничні обсяги державної підтримки в розрізі головних розпорядників бюджетних коштів установлюються законом України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Проекти, які реалізуються у рамках державно-приватного партнерства, мають стратегічний характер як для розвитку економіки держави, так і для окремих регіонів, а залучення приватного партнера здійснюється виключно для забезпечення вищої ефективності такої діяльності, ніж у разі її здійснення без приватного партнера.

У сфері державно-приватного партнерства діє низка законів України, що створює законодавче підґрунтя для його розвитку, а саме: Закон України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» від 18.09.1991 № 1562-XII; Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР; Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 № 997-XIV; Закон України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» від 14.12.1999 № 1286-XIV; Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV; Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV, зокрема, Глава 76 «Комерційна Концесія» та Глава 77 «Спільна діяльність», якими регулюються відносини між сторонами угод, які можуть застосовуватися в сфері державно-приватного партнерства; Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185; Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI; Закон України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» від 21.10.2010 № 2624-VI; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення спільної діяльності» від 08.07.2011 № 3686-VI; Закон України «Про особливості оренди чи концесії об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності» від 08.07.2011 № 3687-VI; Повітряний Кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI, зокрема, стаття 75 «Особливості розпорядження майном аеропортів (аеродромів)», згідно з якими державний та/або комунальний аеродром може передаватися приватному інвестору в оренду, концесію, управління тощо; Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11.02.2015 № 83-VIII; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» від 24.11.2015 № 817-VIII тощо.

Для забезпечення реалізації законів України в сфері державно-приватного партнерства своїми постановами Кабінет Міністрів України затвердив наступні

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

методики, положення та порядки: Положення про реєстр концесійних договорів, постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2000 № 72; Методика розрахунку концесійних платежів, постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 639; Положення про проведення концесійного конкурсу та укладення концесійних договорів на об'єкти права державної і комунальної власності, які надаються у концесію, постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2000 № 642; Концепція розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 № 1184-р; Порядок надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, постановою Кабінету Міністрів України від 09.02.2011 № 81; Методика виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними, постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 232; Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації пілотних проектів у сфері житлово-комунального господарства, постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 № 160; Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства, постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 № 279; Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної, комунальної власності та об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим, постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 № 384; Порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 № 384; Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на виконання інвестиційних програм (проектів), постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 № 520; Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 № 548-р; Положення про Міжвідомчу комісію з організації укладення та виконання угод про розподіл продукції, постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 644; Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 роки, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 739-р; Порядок відбору інвестиційних проектів, для реалізації яких надається державна підтримка, постановою Кабінету Міністрів України від 13.11.2013 № 835; Порядок заміни приватного партнера за договором, укладеним в рамках державно-приватного партнерства, постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 298; Порядок ведення Державного реєстру інвестиційних проектів, постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1062.

Список використаних джерел.

1. rada.gov.ua.
2. uk.wikipedia.org.
3. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія / Інститут регіональних досліджень НАН України. Львів. 2011. 455 с.
4. Розвиток партнерства між місцевою владою та недержавним сектором у сфері надання громадських послуг : монографія / за ред. Ю. П. Лебединського. Ужгород : Патент. 2003. 192 с.
5. Вінник О.М. Угоди державно-приватного партнерства: проблеми правового регулювання. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2013. № 3. С. 11–18.

Ріяко Р. В.,
студент,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Науковий керівник: Круглов В. В., к.держ.упр., доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування Харківського національного університету будівництва та архітектури

ПРОЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Розвиток на регіональному та місцевому рівнях є багатоаспектним завданням, що потребує розробки зваженої політики та стратегічного бачення загальної ситуації. Особливо актуальною проблемою вбачається надання інфраструктурних послуг територіальними громадами, муніципальними утвореннями. Концепція сталого розвитку, яка набуває все більшої популярності, передбачає пошук інноваційних інструментів для забезпечення місцевого розвитку.

Суб'єкти, які беруть участь в економічних відносинах, мають різні форми власності, але самі поняття «приватний» і «публічний» розглядаються досить вузько, в той же час відбувається постійний перетин і взаємодія цих двох форм власності [1]. Держава, створюючи правове і законодавче поле для функціонування суб'єктів господарської діяльності, сама змушена брати участь у підприємницькій діяльності самостійно або у співпраці з приватними партнерами. Ринкові правила існування не дозволяють державним структурам виконувати проекти настільки ефективно як це може здійснювати приватний бізнес. Реалізуючи завдання щодо надання публічних послуг, які визначають якість життя (послуги житлово-комунального господарства, транспорт, медицина, освіта), держава дуже часто стикається з проблемами бюрократизації

управління, відсутність управлінських і фінансових ресурсів, неможливістю завершення великої кількості інфраструктурних проектів.

Застосування державно-приватного партнерства (ДПП) передбачає залучення приватного власника до вирішення інфраструктурних проектів у сфері транспорту, освіти, науки, житлово-комунального господарства та ін. Співпраця державного та приватного партнера дасть можливість стимулювати місцевий економічний розвиток. Вказані аргументи підтверджують актуальність проблематики, що розглядається.

ДПП визначають як взаємодія для отримання прибутку державного і приватного сектора, ґрунтуючись на довгострокових договірних відносинах, результатом чого є надання публічних послуг, необхідних суспільству [2, с. 4].

В Євросоюзі розглядають ДПП як форми співпраці держави і бізнесу, які наведено на забезпечення фінансування, будівництва, ремонту, управління, обслуговування об'єктів інфраструктури або надання послуг [3].

Органами державної влади, які є стороною за договором в межах проектів ДПП, можуть бути органи територіальних утворень будь-якого рівня. З огляду на спрямованість вектора реформування системи управління в Україні в бік децентралізації, реалізація проектів у формі державно-приватного партнерства стає реальністю.

Процеси децентралізації передбачають зміну рівня життя населення на місцевому рівні за рахунок підвищення якості надаваних публічних послуг в системі житлово-комунальних послуг, освіти, земельній сфері, утилізації побутових відходів. Щоб вирішувати певні завдання, на рівень місцевих об'єднань віддаються повноваження, ресурси, розширені можливості бюджетних надходжень.

Потреби місцевих органів влади в реалізації інфраструктурних об'єктів величезні, враховуючи постійний дефіцит бюджету і відсутність зовнішніх інвестицій. Державно-приватне партнерство передбачає досить широкий інструментарій правових форм взаємодії:

- концесія;
- спільна діяльність;
- розподіл продукції;
- лізинг.

Актуальними напрямками реалізації проектів ДПП на рівні місцевих об'єднань можуть бути наступні сфери:

- виробництво, транспортування та постачання теплової енергії;
- будівництво дорожньої інфраструктури;
- очищення і транспортування технічної та питної води;
- охорона здоров'я;
- туризм і рекреація;
- утилізація та переробка відходів;
- виробництво і постачання електроенергії з альтернативних джерел енергії;

- управління комунальною власністю.

З огляду на те, що реалізація інфраструктурних проектів часом передбачає територіальне розміщення на декількох об'єднаних громадах, слід звернутися до європейської практики міжмуніципальної співпраці. Це досить нова інноваційна форма політики місцевого і регіонального розвитку. Проблематика органів місцевого самоврядування має на увазі проблеми, вирішувати які можна за допомогою міжмуніципального співробітництва.

Прикладами вирішення питань міжмуніципального співробітництва можуть служити Франція, Іспанія, Нідерланди, Польща [4]. Досвід країн, де муніципальні органи об'єднувалися для надання публічних послуг, може служити прикладом економії коштів завдяки збільшенню масштабів.

З точки зору приватних інвесторів, багато муніципальних утворень досить малі для реалізації соціально важливих проектів. Як було зазначено вище, сфери реалізації проектів ДПП часто передбачають розміщення кластерного характеру, значну територіальну протяжність, інтереси декількох громад. Таким чином, підхід, який передбачає міжмуніципальне співробітництво, досить привабливий і економічно обумовлений. Отже, зростає можливість місцевих громад брати участь в проектах державно-приватного партнерства, результатом чого виникнуть умови для реалізації більш масштабних проектів; якість послуг, що надаються підвищитися; з'являться нові суб'єкти, що надають енергоносії за рахунок використання альтернативних джерел енергії.

Список використаних джерел

1. Florio M., Fecher F. The Future of Public Enterprises: contributions to a new discourse. *Annals of Public and Cooperative Economics*. 2011. Vol. 82. No 4. P. 361–373.
2. Burger Ph., Tyson J., Karpowicz I., Delgado C. M. The Effects of the Financial Crisis on Public-Private Partnerships. *IMF Working Paper*. 2009. 25 p.
3. Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52004DC0327>.
4. Kolsut B. Inter-Municipal Cooperation in Waste Management: The Case of Poland. *Quaestiones geographicae*. 2016. Volume 35(2). P. 91–104.

Крамаренко І. С.,

*к.е.н., доцент, декан факультету права та соціально-освітніх технологій
Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини Університету
«Україна»*

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні постає необхідність в значних інвестиційних ресурсах для реалізації масштабних модернізаційних проектів в різних секторах економіки, головним потужним джерелом яких може стати приватний бізнес. Водночас, в умовах післякризового розвитку зростає інтерес бізнесу до державної підтримки, яка дозволить знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних організацій. Одним із таких інструментів, що дозволить залучити в державний сектор економіки додаткові інвестиційні ресурси та сприятиме розвитку партнерських відносин держави та бізнесу, є державно-приватне партнерство (ДПП), яке сьогодні в умовах розвитку економіки нашої країни є актуальною формою співробітництва між державними та приватними партнерами, нагальною вимогою сьогодення.

У Законі України «Про державно-приватне партнерство» останнє визначене як система відносин між державними (державна Україна, АРК, територіальні громади в особі відповідних органів державної влади й органів місцевого самоврядування) і приватними (юридичні особи і фізичні особи-підприємці) партнерами, побудована на принципах рівності партнерів і узгодженості їхніх інтересів, при реалізації яких можливості обох партнерів об'єднуються, з відповідним розподілом ризиків, відповідальності й отримання позитивного кінцевого результату для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі [1].

У вітчизняній господарській практиці термін «державно-приватне партнерство» з'явився як буквальний переклад загальноприйнятого у світовій економіці поняття «public-private partnership (PPP)», де він вживається практично для будь-яких форм співробітництва державної влади й приватного бізнесу. Однак така термінологія донині є недосконалою, про що справедливо зазначено в праці [2].

Широке запровадження ДПП передбачено Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»[3]. Розвиток ДПП для залучення інвестицій визначено одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні[4] та Національних проектів.

Впровадження механізму ДПП сприятиме реалізації державної політики, орієнтованої на міжнародні стандарти та чітко спрямованої на підвищення соціальних стандартів життя населення.

Основними перевагами використання механізму ДПП для держави та суспільства, зокрема, є:

- підвищення якості та своєчасності надання публічних послуг;
- підвищення ефективності використання бюджетних коштів;
- залучення додаткових фінансових ресурсів у створення/модернізацію інфраструктурних об'єктів;
- підвищення зайнятості населення, стимулювання економічного зростання з широким використанням інновацій та сучасних технологій;
- залучення всіх груп інтересів до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку, посилення довіри та порозуміння у суспільстві [5].

Станом на 01 липня 2018 року на засадах ДПП було укладено 192 договори, з яких реалізується 66 (41 договір концесії, 24 договори про спільну діяльність, 1 договір державно-приватного партнерства), 126 договорів не реалізується (4 договори – закінчено термін дії, 9 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконується) [5].

Найбільше проектів реалізуються в таких сферах господарської діяльності як збір, очищення та розподілення води і виробництво, транспортування і постачання тепла, відповідно 47% (31 проектів) і 12.1% (8 проектів) від загальної кількості проектів.

Найпоширеніша форма ДПП – концесія (62% договорів від загальної кількості)

Водночас, спостерігається позитивна тенденція на державному та регіональному рівнях застосування механізму ДПП. Так, наказом Міністерства енергетики від 03.11.2017 № 684 прийнято рішення про здійснення ДПП щодо проекту "Енергетичний міст "Україна – ЄС". За інформацією Міністерства енергетики як органу управління зараз здійснюються заходи щодо утворення комісії з питань проведення конкурсу. З метою прискорення розвитку механізму ДПП в сфері інфраструктури Міністерства інфраструктури продовжується робота з підготовки до реалізації 3-х пілотних проектів в сфері портової інфраструктури. На регіональному рівні проводяться конкурси з вибору приватного партнера для здійснення ДПП. Також органами місцевого самоврядування готуються проекти за підтримки програми "U-LEAD з Європою" та за сприяння Мінекономіки, зокрема:

- проект "Надання послуг з прання білизни для бюджетних установ", м. Житомир;
- проект "Розширення кластерної мережі теплозабезпечення об'єктів бюджетної сфери", м. Долина;
- проект "Створення Центру малоінвазивної хірургії (малоінвазивні оперативні втручання в хірургії, урології, гінекології та проктології) по вул. Данилишиних, 62", м. Трускавець;
- проект "Муніципальний парк ім. Чайковського", м. Тростянець;

– проект "Рекультивация Малашівського сміттєзвалища та будівництво станції дегазації", м. Тернопіль.

Так, з метою реалізації економічних реформ в Україні Мінекономрозвитку проводилась робота щодо удосконалення законодавства у сфері ДПП, зокрема:

1. Усунено недоліки чинного законодавства, шляхом прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні", яким, зокрема, внесено комплексні зміни до Закону України "Про державно-приватне партнерство".

2. Удосконалено процедури проведення конкурсу з визначення приватного партнера та проведення аналізу ефективності ДПП шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 815 "Про внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384".

3. Впроваджено механізм заміни приватного партнера з урахуванням кращого світового досвіду (постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 № 298 "Про затвердження Порядку заміни приватного партнера за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства").

4. Розроблено законопроекти щодо реформування концесійного законодавства, які дозволять збалансувати інтереси зацікавлених сторін, що в свою чергу забезпечить умови для зростання обсягу залучених інвестицій для модернізації та створення нової інфраструктури та надання якісних суспільно значимих послуг:

– проект Закону України "Про концесії" (рестр. № 8125 від 15.03.2018), який 03.04.2018 було прийнято за основу в першому читанні. Очікується розгляд законопроекту у другому читанні у вересні-жовтні 2018 року;

– проект Закону України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення умов для модернізації інфраструктури шляхом реалізації проектів на умовах державно-приватного партнерства, у тому числі концесії" (рестр. № 8126 від 15.03.2018) очікується розгляду на засіданні головного Комітету з питань бюджету;

– проект Закону України "Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення умов для модернізації інфраструктури шляхом реалізації проектів на умовах державно-приватного партнерства, у тому числі концесії" (рестр. № 8127 від 15.03.2018) очікується розгляду на засіданні головного Комітету з питань податкової та митної політики;

– проект Закону України "Про внесення змін до статті 2 Закону України "Про публічні закупівлі"" (рестр. № 8128 від 15.03.2018) розглянуто на засіданні Комітету з питань економічної політики та рекомендовано його

прийняти в першому читанні за основу після прийняття за основу проекту Закону України "Про концесії".

Варто відзначити, що прийняття законопроектів дасть можливість реалізувати масштабні проекти ДПП та залучити інвестиції в економіку України.

Ефективне спільне використання механізму державно-приватного партнерства між державою і приватним бізнесом може стати інструментом, що дозволить підвищити ефективність використання бюджетних коштів; залучити додаткові фінансові ресурси у створення/модернізацію інфраструктурних об'єктів; підвищити зайнятість населення, стимулювати економічне зростання з широким використанням інновацій та сучасних технологій; залучити всі групи інтересів до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку, посилити довіру та порозуміння у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення 08.11.2019)
2. Delmon D. Understanding options for privat participation in infrastructure: Seeing thr forest for the trees: PPP, PSP, BOT, DBFO, concession, lease. World Bank, 2010
3. Зокрема, запровадження ДПП передбачено на потенційно перспективних шахтах серед напрямів реформування вугільної галузі; при реформуванні ЖКГ для модернізації інфраструктури, підвищення ресурсо- й енергоефективності, залучення приватних компаній для надання послуг ЖКГ; як ключовий механізм розвитку і модернізації транспортної інфраструктури та реалізації інфраструктурних проектів національного масштабу; удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення і запровадження угод про розподіл продукції передбачено для реформування нафтогазової промисловості.
4. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389. Офіційний вісник України. 2011. № 28. С. 94, Ст. 1173.
5. Інвестиційна діяльність в Україні (2018). URL:<https://mfa.gov.ua/ua/article/open/id/6349>(дата звернення 26.10.2019)

*Фіалковський А. Р.,
Маргітич В. В.,
аспіранти*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Мікловда В.П., д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ПРИЧИНО-НАСЛІДКОВИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Інноваційна діяльність являє собою сукупність дій, спрямованих на створення та реалізацію продукту, якій відрізняється функціональним навантаженням від інших, вже існуючих на ринках, товарів та послуг.

Інноваційна діяльність також відрізняється від інших видів високим ступенем ризикованості внаслідок невизначеності майбутнього, мінливості середовища та постійного зростання рівня конкуренції. Як вважають науковці Закарпаття, «усі ризики лягають на плечі підприємства, а це гальмує прийняття інноваційних рішень стейкхолдерами, власниками підприємств чи їх топ-менеджерам».[1]

Внаслідок високих ризиків, важливим завданням управління інноваційною активністю є забезпечення її результативності.

Під результативністю інноваційної активності розуміємо гармонію між потребами споживачів нового продукту та його прибутковістю для виробника. При цьому потреби в інноваційному продукті можуть бути реальні або потенційні.

Реальні потреби – це такі, що існують в даний період часу і задовольняються інноваційним продуктом, запропонованим на ринках.

Потенційна потреба в інноваційному продукті поділяється на явну та латентну.

Під явною потребою розуміємо свідоме прагнення споживача придбати та користуватися товаром чи послугою. Прикладом явної потенційної потреби може бути очікування, бажання придбати нову марку телефону, яка знаходиться у розробці і буде запропонована на ринку у недалекому майбутньому і є продовженням лінії товару.

Латентною потенційною потребою визначаємо таку, яку споживач ще не усвідомлює, але він підготовлений до її появи внаслідок трендів науково-технічного прогресу, власної купівельної спроможності, культури, що сформована в оточенні споживача. Прикладом латентної потенційної потреби є «Air flyboard», якій представляє принципово новий спосіб пересування внаслідок досягнень науково-технічного прогресу.

Другою умовою результативності є отримання комерційної вигоди підприємством, що виробляє та продає інноваційний продукт. Під комерційною вигодою розуміємо не лише отримання прибутку, але й його певного обсягу. Сума прибутку від реалізації інноваційного продукту повинна відповідати наступним умовам достатності:

1. Бути достатньою для покриття ризикованості інноваційної діяльності. Ризик ми розглядаємо як умову здійснення інноваційної діяльності та як ресурс, якій інтегрує в собі здоров'я, час, фінанси підприємства або підприємця, тобто ризик ми розглядаємо як необхідний ресурс, якій повинен бути покритий отриманим прибутком.

2. Бути достатньою для формування ресурсу майбутніх інноваційних акцій, чи то дослідження, трансферу або практичного впровадження інноваційного продукту.

Якщо одна зі сторін не буде задоволеною, результат інноваційної діяльності неможливо вважати як позитивний.

Результативність інноваційної діяльності залежить від дотримання кола імперативів, серед яких цілеспрямованість, стратегічність, раціональність та інші. При всій важливості дотримання вказаних принципів головну роль у результативності відіграє принцип контролінгу.

Принцип контролінгу полягає у забезпеченні поєднання аналітичної частини управління з плануванням та регулюванням. Внаслідок отриманих в процесі аналізу даних відбувається регулювання, корегування тактики виробництва інноваційної продукції та планування стратегічних змін.

Виходячи з вище сказаного, вважаємо одним з базових методів контролінгу розглядати причинно-наслідковий аналіз.

Причинно-наслідковий аналіз – це побудова логічного ланцюгу факторів та їх взаємодії, яка призводить до запланованого (або незапланованого) результату.

В процесі інноваційної діяльності під результатом, як вже було відмічено є гармонія між задоволенням споживача та задоволенням виробника.

В процесі аналізу під узагальнюючим показником результату обрано індикатор зростання обсягів інноваційної продукції. Саме динаміка обсягів продаж інноваційної продукції відображає ситуацію, при якій товар, що запропонований виробником задовольняє зростаючі потреби населення та такі, що постійно оновлюються.

Причиною-наслідковий аналіз в системі управління інноваційною діяльністю включає наступні етапи.

Першим етапом є визначення результату інноваційної діяльності, якій виражається через темпи зростання обсягів реалізації і показує наявність гармонії між інтересами споживача та виробника.

Другий етап – дослідження основних факторів, причин, що призвели до отриманого результату. Серед таких факторів основними вважаємо наступні.

По-перше, це техніко-технологічні тренди, що склалися у глобальному світі та мають місце у національній економіці. Дані тренди забезпечують виробничі можливості випуску інноваційного продукту (можливості придбання та застосування певної техніки та відповідних технологій).

По-друге, це управління на підприємствах. Управління інноваційною діяльністю включає 3S: Smart-технології, Smart-фінанси, Smart-персонал.

По-третє, це культура, яка визначає інновацію як базову цінність розвитку як країни, регіону, підприємства, так й окремої людини. Культура, як відмічено Н.Ю.Кубіній, «Culture in its tangible and intangible content is an important factor in economic development, the effect of which has recently been greatly enhanced».[2] Це свідчить про складність дослідження саме фактору культури та масштабу її впливу на інноваційну діяльність.

Третій етап – визначення проблем, які виникають внаслідок дії факторів.

Четвертий етап – окреслення можливостей поточного керування інноваційною діяльністю.

П'ятий – визначення стратегічної перспективи.

Модель причино-наслідкового аналізу представлена на рис. 1.

Рис. 1. Схема причино-наслідкового аналізу (складено авторами)

Список використаних джерел:

1. Мікловда В.П., Кубиній Н.Ю., Мошак С.І. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності. *Економіка промисловості*. 2015. № 1 (69). С. 31-39.
2. Kubiniy N., Zavadyak R., Belen M. Culture, Tourism and Economy as a Triumvirate of Regional Strategic Development. *Вісник Херсонського університету*. 2019. Вип.34. С.105-108.

Терещенко Д.А.,

кандидат наук з державного управління, доц.,
доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Літус В.Р.,

студент,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Розвиток України як сервісної держави, спроможної надавати якісні послуги громадянам, є першочерговим завданням уряду. Безперечно, надання послуг є однією з базових функцій публічного управління [1, с. 55].

Актуальність і важливість вивчення передового зарубіжного досвіду у сфері надання адміністративних послуг є необхідним для його подальшої адаптації при побудові дієвої моделі взаємозв'язків органів влади із українським суспільством.

Метою даного дослідження є висвітлення сучасного досвіду зарубіжних країн щодо реформування державного управління системою надання публічних послуг.

Поняття «послуги» виражає певну категорію, яка вказує на взаємодію між суб'єктом, що пропонує і надає послуги об'єкту, який їх потребує. Під будь-якою послугою розуміється діяльність, спрямована на задоволення певних потреб людини, тобто послуга – це дія, результат якої споживається в процесі її надання. Публічні послуги – це послуги, що надаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні. Публічні послуги поділяються на державні та муніципальні залежно від суб'єкта, що їх надає. За змістом публічні послуги поділяють на: адміністративні, соціальні, житлово-комунальні, освітні, медичні тощо.

Відтак, адміністративні послуги є важливою складовою публічних послуг, що можуть надаватися як на державному, так і на муніципальному рівнях [2].

Протягом практично усього XX ст. публічне адміністрування розвивалось як невід'ємна частина політичної науки (*political science*), у відриві від предметного поля і підходів, розроблених в галузі менеджменту (*generic management*). Публічне адміністрування довгий час ігнорувало розвиток інформаційних технологій, що пронизували приватний, публічний сектори і трансформуючий бюрократію у гнучку мережеву структуру [3].

У розвинутих країнах менеджмент у сфері бізнесу під впливом усе більшого тиску конкуренції на насичених ринках активно розвивався у напрямках орієнтації на клієнта. І соціально орієнтовані завдання реформ у суспільному управлінні зробили природним перенесення до цієї сфери передових досягнень ділового менеджменту з адаптацією останніх до специфіки суспільного управління. Якісні переходи в суспільному управлінні здійснювалися, зокрема, шляхом імплементації до нього передових ідей менеджменту у сфері бізнесу, про що свідчить запровадження нової термінології: «менеджериалізм», «новий суспільний менеджмент», «ринково орієнтована публічна адміністрація», «підприємницьке врядування» [4, с. 7].

Сучасні процеси демократизації українського суспільства та реформування системи державного управління України включають не лише застосування нових управлінських технологій, але й упровадження інноваційних та ефективних моделей управління. Такі моделі публічного управління, як «*new public management*», «*governance*» і «*good governance*» успішно апробовані багатьма розвиненими країнами світу, сутність цих моделей управління полягає в поступовому переході від виконавчорозпорядчих форм управління до врядування, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів клієнтів (споживачів послуг).

Сьогодні знову на перший план вийшли проблеми співвідношення адміністрування і політики, політичного контролю над державним управлінням, відповідальності і підзвітності держави своїм громадянам, участі останніх у політиці. Криза держави загального добробуту, який, зокрема, і стимулював адміністративні реформи, знову поставила ці проблеми, так і не вдалося вирішити державному менеджменту. Відбувається модернізація політичної влади та її інституційного апарату, функціонування політичних мереж стає все більш актуальною і нагальною потребою суспільства [5, с. 48].

Порівняльний аналіз реформ нового публічного менеджменту змусив дослідників критично поставитися до попередньої теоретичної парадигми і виробити нову. Близькою по змісту є концепція «*governance*», яка є однією із складових концепції політичних мереж. «*Governance*» – це таке управління, яке відповідає вимогам відкритого, демократичного і справедливого суспільства.

Часто також говорять про «Good governance». Термін з'явився в 1997 р. в рамках Програми розвитку ООН. Світовий банк використовує цю концепцію при наданні позик країнам третього світу. «Good governance» має демократичний характер, будується на основі принципів поділу влади, народовладдя, виборності і змінюваності вищих посадових осіб, підзвітності інститутів виконавчої влади, верховенства закону, політичного плюралізму і транспарентності, партисипативності, незалежності засобів масової інформації[6].

Крім концепції «governance» існують інші сучасні концепції державного управління, такі як нова інституційна теорія, синергетичний підхід до державного управління.

До раціональних тенденцій зарубіжного досвіду функціонування інституту публічної служби, які доцільно рекомендувати до адаптації в умовах України, на думку авторів, є Концепція реформування системи надання державних послуг у Великобританії, що базується на концепції менеджеріалізації системи надання державних послуг.

Базовими стратегіями концепції менеджеріалізації системи надання державних послуг у Великобританії є стратегії маркетингу та мінімізації [7].

Стратегія маркетингу, яку ще називають стратегією «відсторонення держави» (push the state back), спрямована на здійснення докорінних змін у функціях держави та широкому впровадженні в діяльність органів державної влади ринкових механізмів і конкуренції. В сучасних умовах держава повинна ефективно вирішувати суспільні проблеми та здійснювати належним чином фінансування надання державних послуг. Тому, до цієї стратегії було включено заходи щодо зменшення функцій і видатків держави, приватизацію (денаціоналізацію) та цілу низку прийнятних ринкових механізмів. Сюди було віднесено і впровадження інноваційних форм організації співпраці суспільних секторів (міжсекторальне співробітництво), державно-приватне партнерство (Public Private Partnerships) та економічну ефективність в державному управлінні. Досить гостро постало питання щодо обмеження впливу держави, яке вирішувалось у площині визначення переліку завдань і обов'язків, виконання яких доцільно залишити за державою, а які передати недержавним організаціям. Реалізація цієї стратегії перетворила державу з монопольного провайдера державних послуг у суб'єкта, який гарантує громадянам послуги встановлених стандартів, сприяє їх організації та забезпечує їх надання [7].

Стратегія мінімізації базується на політиці скорочення чисельності штату державних службовців та обсягів бюджетних видатків на утримання органів державного управління. Заходи цієї стратегії було спрямовано на реструктуризацію та реорганізацію діяльності державного суспільного сектору. Змістом стратегії мінімізації стали трансформації в державному управлінні, які пов'язані переважно із запровадженням ринкових механізмів, створенням належних умов для конкуренції, розробленням і запровадженням інноваційної моделі фінансування сфери надання послуг.

Комерціалізація надання визначених державою послуг зобов'язала її вжити низку заходів щодо забезпечення економічного зростання, підвищення рівня доходів та платоспроможності громадян, а також створити альтернативну систему надання послуг, вибору та забезпечення прав споживачів послуг [7].

Внаслідок здійснених у Великобританії реформ, впровадження філософії менеджеріалізму в сферу надання соціальних послуг було впроваджено систему прямих платежів за послуги, що надаються на рівні територіальної громади (direct payments for community support services). Така система наділяє потенційного отримувача правом вибирати самостійно спільно з соціальними службами в межах визначених законодавством ті чи інші соціальні послуги, їх зміст і провайдера, а також контролювати різні параметри надання таких послуг [7].

Багато західних науковців пропонують розглядати застосування інноваційних управлінських моделей публічного управління таких, як «new public management», «governance» і «good governance», «менеджеріалізм» успішно апробованими [7-9].

На думку авторів, створення дієвої системи управління якістю публічних (адміністративних) послуг в Україні, що базується на концепції менеджеріалізації системи надання державних послуг, дасть змогу підвищити ефективність державноуправлінської діяльності, покращити імідж державних інституцій і повернути довіру громадян до влади.

Підводячи підсумки вищесказаному, можна стверджувати, що формування стандартів надання якісних адміністративних послуг населенню органами державного управління і місцевого самоврядування є складним і надважливим завданням для України. Вивчення зарубіжного досвіду забезпечення якості адміністративних послуг дозволяє окреслити наступні виклики, що постають перед органами влади України: переосмислення державними службовцями і посадовими особами органів місцевого самоврядування своїх функцій, виходячи з вимог, потреб демократизованого суспільства; потреба у формуванні кадрового складу компетентних управлінських працівників із постіндустріальною світоглядною і ціннісною системою; суттєве підвищення етичного та інтелектуального потенціалу державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування.

Подальший розвиток публічного адміністрування доцільно спрямовувати у напрямі формування системи цінностей, політик та інституцій, які створюють підґрунтя для взаємодії держави, громадянського суспільства та бізнесу, а також становлення нового публічного менеджменту, що орієнтований на досягнення конкретного результату, з використанням переваг стратегічного управління, адміністративного реінжинірингу, маркетингу тощо.

Список використаних джерел

- 1 Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білінської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.
- 2 Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К., 2017. Частина 10: Електронні послуги / [Р.М. Матвійчук, С.П. Кандзюба]. К.: ФОП Москаленко О. М., 2017. 60 с.
- 3 Мальковская И. А. Трансформация государства и эволюция публичного администрирования в условиях глобализации (актуализация европейского опыта для России). *Вест. Рос. ун-та дружбы народов. (Серия "Политология")*. 2006. № 8. С. 27-43.
- 4 Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. К. : НАДУ, 2010. 28 с.
- 5 Колодій А. Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напряму політичних досліджень. Демократичне врядування у контексті глобальних викликів та кризових ситуацій : матеріали наук. практ. конф. (3 квіт. 2009 р., м. Львів) / за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. С. 48.
- 6 Основные политические проблемы внедрения модели "нового государственного менеджмента". URL : <http://centurioncenter.narod.ru/vd4.html>.
- 7 Bringenberg L. First Management Reform Wave in Great Britain. Germany : Norderstedt, Grin Verlag, 2008. 88 p.
- 8 Greenwood J. New Public Administration in Britain / John Greenwood, Robert Pyper, David Wilson. – 3 ed. – N. Y. : Routledge, 2003. – 304 p.
- 9 Hughes O. E. Public Management and Administration: [An Introduction] / Owen E. Hughes. 3 ed. N. Y. : Palgrave Macmillan, 2003. 303 p.

*Антощак О. Д.,
студент*

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Науковий керівник: Кривуля П. В., к.е.н., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

ПОБУДОВА ГРАФУ МНОЖИН ЕЛЕМЕНТІВ ОПИСУ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЕТАП СКЛАДАННЯ МОДЕЛІ СИТУАЦІЙНОЇ ДІАГНОСТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У ІНТЕРНЕТ-КОМ'ЮНІТІ

Регулювання процесів формування соціального капіталу у достатньо специфічних але дуже важливих для такого формування спільнотах як інтернет-ком'юніті є типичною «м'якою» ситуацією, тобто ситуацією, яку неможна представити формальною математичною моделлю. Але від цього актуальність вирішення таких завдань не зменшується, а рішення приймають не завжди на базі оптимізаційного обґрунтування. Для вирішення надскладних завдань у м'яких ситуаціях розробляють ситуаційні моделі, які мають надавати рекомендації по ідентифікаціям макроситуацій, що є класами мікроситуацій за ознакою узагальнення програм дії.

У роботі [1] започатковано розробку загального методу ситуаційної діагностики та його окремих методів, серед яких має достатню чітку структуру метод аналізу фаззи-ієрархій (МАФІ). Метод МАФІ було розроблено як удосконалення методу МАІ, який розроблено Т. Сааті як специфічне поєднання методу парних порівнянь, особисто розробленої шкали Сааті, ієрархічної декомпозиції опису проблемної ситуації, розрахунків вагових значень об'єктів вибору за методом розрахунку ймовірності залежних подій за теоремою Байєса. МАФІ як розвиток МАІ доповнюють ще декілька методів та прийомів: каскадного спрощення ієрархії, складення первинного графу множин елементів опису проблемної ситуації з додатковою оцінкою щільності зв'язку, методу гілок та меж для нееврістичної побудови ієрархій, побудови додаткових ієрархій комбінаторного опису макроситуацій, фаззи-розрахунків для ідентифікації конкретної макроситуації.

У роботі представлено виявлення множини груп елементів опису проблемної ситуації з побудовою графу, який є необхідним для наступного вирішення двох безпосередньо зв'язаних завдань: встановити щільність зв'язків між цими групами (підмножинами загальної множини елементів опису проблемної ситуації) та вирішити задачу комівояжеру для трансформації первинного графу у ієрархічну модель, аналогічну тим, що використовують у методі аналізу ієрархій.

У ході виконання завдання побудови первинного графу упорядкування підмножин елементів опису проблемних ситуацій вибору режимів регулювання

Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. У двох частинах. / Ч. 2. Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері

процесів формування соціального капіталу було виявлено декілька підмножин, які подано на рис. 1.

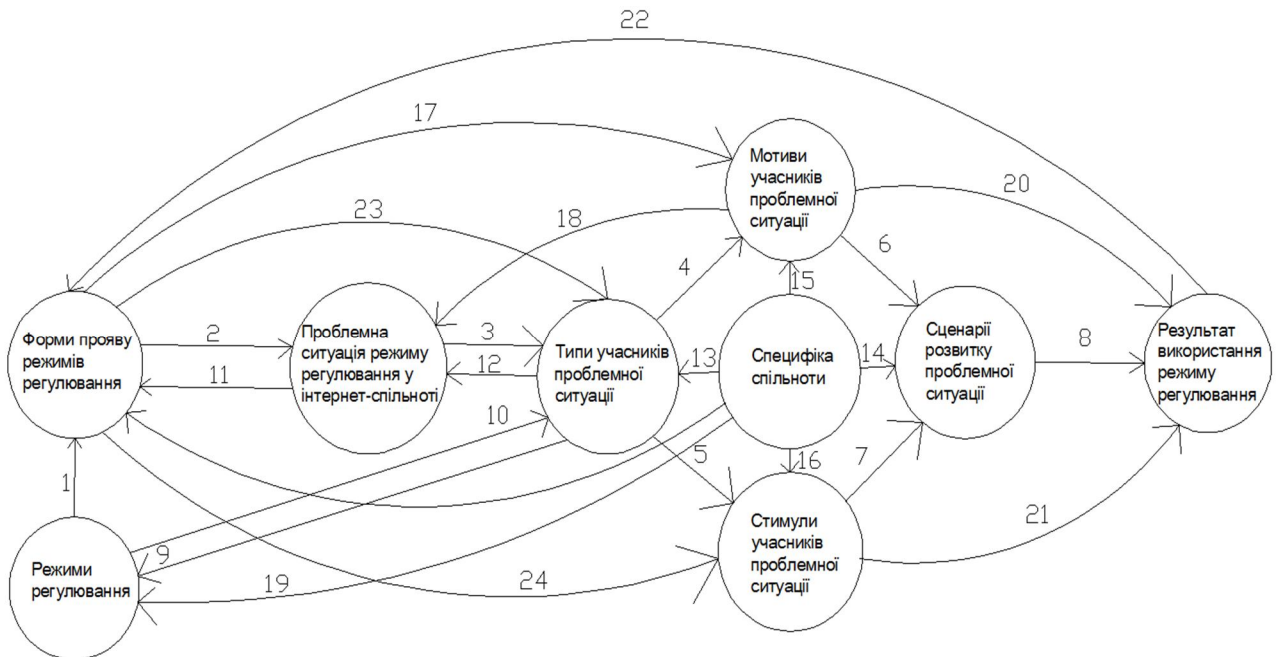

Рис. 1. Граф підмножин елементів опису проблемної ситуації діагностики регулювання процесів формування соціального капіталу у інтернет-ком'юніті

На рис. 1 використано такі зв'язки між групами елементів опису проблемної ситуації вибору режимів регулювання процесів у спільноті (перелік згідно умовним позначенням на рис. 1): 1) визначення форм реалізації режиму регулювання; 2) формування проблемних ситуацій виходячи з форм прояву режимів на учасників; 3) проблемна ситуація має вплив на учасників, які становляться її жертвами (різні типи учасників по різному на неї реагують); 4) різні учасники можуть бути мотивовані ситуацією, виходячи зі свого типу та наявності чи відсутності стимулів; 5) різні учасники можуть отримати стимул до дії виходячи зі свого типу та наявності чи відсутності мотивів; 6) мотивовані учасники стають учасниками або формують сценарій розвитку виходячи з мотивів; 7) під дією стимулів учасники стають учасниками або формують сценарій розвитку події; 8) сценарій розвитку проблемної ситуації призводить до певних результатів використання цього режиму регулювання та наслідків; 9) типи учасників, якщо знати про них та враховувати, зіграють важливу роль у формуванні та виборі режиму регулювання; 10) режим регулювання напряму впливає на різні типи учасників по різному у проблемних ситуаціях; 11) проблемна ситуація впливає на форму прояву режиму регулювання, яка спровокувала або має відображення у проблемній ситуації; 12) різні типи учасників по різному реагують та впливають на проблемну ситуацію; 13) від специфіки спільноти залежать й типи учасників та їхня активність у цілому у проблемних ситуаціях; 14) в залежності від специфіки спільноти відрізняються

й аспекти (та нюанси) сценаріїв розвитку проблемної ситуації; 15) специфіка спільноти впливає на мотиви учасників; 16) специфіка спільноти впливає на стимули учасників; 17) форми прояву режиму регулювання мають вплив на формування мотивів учасників; 18) мотиви, якими скеровані учасники, відіграють важливу роль у сприйнятті проблемної ситуації; 19) специфіка спільноти – ключовий фактор аналізу спільноти перед вибором режиму регулювання (урахування специфіки спільноти може допомогти з вибором форм проявлення режиму регулювання; деякі форми режиму регулювання проявляються яскравіше за інші у рамках специфіки спільноти та визивають більш яскраву та бурхливу реакцію); 20) мотиви учасників – один із факторів формування наслідків та результатів використання певного режиму регулювання; 21) стимули учасників – один із факторів формування наслідків та результатів використання певного режиму регулювання; 22) результат використання режиму регулювання залежить від форм його проявлення; 23) форми прояву режиму регулювання впливають на учасників спільноти; 24) форми прояву режиму регулювання впливають на формування стимулів учасників спільноти.

Таким чином надамо основні характеристики підмножинам опису проблемної ситуації діагностування процесів формування соціального капіталу у інтернет-ком'юніті з метою вибору режимів регулювання.

По-перше, це самі режимів регулювання, котрих можемо поки що виділити три: режим перевищення повноважень, режим модерування у дозволенних рамках та відсутністю модерування.

Режим перевищення повноважень – режим гіперактивності модерування. Формування зайвих заборон або обмежувати ті права, у обмеженні яких немає необхідності, або надлишковий контроль. Ці міри перешкоджають розвитку та життєдіяльності спільноти. Режим модерування у дозволенних рамках є оптимальним та збалансованим. Те, що потрібно забороняти або обмежувати – забороняється та обмежується. Те, що не може пошкодити розвитку – не використовується. Відсутність модерування - режим, при якому регулятор не виконує ніяких дій з контролю та регулювання процесу життєдіяльності спільноти, дозволяючи усе, що було би непотрібно та формує хаос.

По-друге, це форми прояву режимів регулювання. У кожного з режимів є декілька різних форм прояву. Обмеження прав – зменшення можливостей та повноважень учасників спільноти. Не є однозначно поганою формою, але має й негативні прояви. Наприклад, обмеження права голосу або права вибору, чим займатися у рамках спільноти. Зайві заборони – заборона того, що не має потенційного або реального негативного впливу на спільноту. Надлишковий контроль – процес контролю за діяльністю членів спільноти з надлишковою пристрасстю та без дужок. Це заважає та забирає час, який можливо використати з більшою ефективністю.

Підтримка починань – одна з форм прояву збалансованого режиму регулювання. Регулятор підтримує та скеровує діяльність починання або ідеї учасників, але не бере на себе забагато та не втручається у саму ідею та процес її реалізації. Взаємодопомога – регулятор допомагає учасникам, коли їм це необхідно, тим самим підтримуючи порядок та комфорт кожного члена спільноти. Адекватний контроль – спільноту необхідно контролювати, але залишати можливості для самостійного розвитку та не впливати на ті частини життя спільноти, які можуть спокійно жити без контролю або за ними нема необхідності вести контроль.

Відсутність модерування характеризується повною відсутністю контролю. Це призводить до хаосу та безладу і відсутності можливостей впливати та контролювати хід подій. Відсутність покарання – безкарність порушників порядку та спокою у спільноті призводить до дискомфорту та незахищеності інших учасників. Ігнорування проблем – процес ігнорування будь-яких проблем у спільноті та не вирішення їх. Це може привести до різних результатів, але завжди негативних. Велика кількість проблем у спільноті призведе до її розвалу.

По-третє, проблемна ситуація вибору режиму регулювання процесів формування у рамках інтернет-спільноти таких якостей як реноме, імідж, репутація, авторитет та інше є сама об'єктом типізації, та використання певного режиму регулювання призводить до формування певного типу проблемних ситуацій. Вони різноманітні та залежать від багатьох факторів. Наприклад, введення нового правила або відсутність заборони на те, що заважає деяким учасникам. Це може призвести до бунту або розколу, або іншим неприємностям, для уникнення яких необхідно розібратись у ситуації та вирішити проблему засобом змін у нововведеннях або їх відміни або введення у залежності від сутності проблемної ситуації.

По-четверте, це типи учасників проблемної ситуації. Є 3 типи учасників. Активісти – активні учасники, які приймають участь у житті та розвитку спільноти. Повні ідей та бажання розвивати спільноту та жити в ній. При проблемах з модеруванням та регулюванням у спільноті прикладають зусилля для наведення порядку. Або спільно з регулятором або самостійно. Безініціативні учасники - учасники, які не проявляють активності та не мають інтересів активно розвивати спільноту. Це, як правило, більшість любої спільноти. Вони пасивні або «живі», але з дуже невисокою активністю. Потенційні шкідники – або частково активісти або частково безініціативні, але коли є така можливість – готові нашкодити. Потенційними шкідниками є «троллі», учасники, які навмисно дістають учасників та шкодять. Потенційні шкідники реальними шкідниками становляться коли є поводи. Наприклад, рішення регуляторів або якість чиеїсь роботи. На відміну від активістів, вони вибирають путь шкоди та вередування, а не путь вирішення проблеми.

По-п'яте, це специфіка спільноти. Специфікою спільноти можливо назвати деякі параметри, наприклад її розмір, тематика, склад. Великі спільноти від малих відрізняються у методах та засобах регулювання. Тематичність спільноти – напрямок її розвитку та життя. Різні тематики формують навколо себе різних учасників зі своїм колом інтересів та бажань. Це призводить до різноманітності процесів регулювання та багатості нюансів прояву режимів регулювання. Склад – спільнота може складатися із учасників різної статі та віку. Різний соціальний стан, різні національності. Різноманітність учасників накладає свої відбитки на життєдіяльність спільноти та потребують їх урахування при регулюванні діяльності спільноти.

Шоста підмножина – це емоційна складова. Стимули та мотиви учасників проблемної ситуації - події, які провокують учасників до вирішення проблемної ситуації. Введення заборони на те, що учасникам подобається, є стимулом відстояти своє зайняття або добитися компромісу. Стимул доповнює мотивацію та призводить до активних дій. Якщо розібратися у стимулах та мотивах учасників – відкриється ключ до розуміння проблемної ситуації та того, чим скеровані учасники. Завдяки цьому буде й можливість розібратися з ситуацією. Мотивацією учасників виступає бажання бути незалежними та необмеженими у правах, тому міри з обмеження їх прав і стають стимулом до протидії.

Сьома підмножина – це сценарії розвитку проблемної ситуації. Сценарії можуть бути як з позитивної розв'язкою так і з негативною. Це залежить від регулятора, його готовності прислухатися до учасників або можливостей нав'язати свою позицію. Позитивність або негативність розв'язки для учасників та регулятора може бути як протилежною, так і однаковою. Якщо регулятор з учасниками домовиться на компроміс – то проблему можливо вважати розв'язаною позитивно для обох сторін. Якщо регулятор відстоїть свою позицію та припинить ситуацію – то позитивно вона буде вирішена лише для нього. З перемогою учасників та відміною правок можливо вважати позитивність лише для учасників. Деякі сценарії можуть бути завершені за короткий час. Але можуть бути й складні у вирішенні з різних причин сценарії, котрі вирішити оперативно немає можливості або бажання.

Восьма підмножина – це саме результати використання режиму регулювання, які мають реверсивну силу. Слід пам'ятати, що проблемні ситуації також є одним з результатів використання режиму регулювання. Навіть самий оптимальний та ефективний у рамках специфіки спільноти режим регулювання буде створювати проблемні ситуації. Але кількість таких ситуацій, складність вирішення та сценарії залежать від того, як буде використовуватися режим регулювання. Одна з його задач – вирішувати проблемні ситуації, їм же й нав'язані. Являючись результатом режиму регулювання, проблемна ситуація впливає на подальше використання цього режиму та необхідність його виправити або змінити.

Використовуючи такий первинний граф підмножин елементів опису проблемної ситуації діагностики регулювання процесів формування соціального капіталу у інтернет-ком'юніті можна починати будувати ієрархічну модель обґрунтування ситуаційних реакцій, але не евристичним шляхом, а надаючи оцінки кожній зв'язці у первинному графі та визначаючи ті з них, які мають zostаватися у ієрархічній моделі. Такий порядок побудови моделей відповідає конкретизованому методу ситуаційної діагностики на базі адаптованого варіанту методу аналізу ієрархій.

Література

1. Кривуля П. В. О синтезе методов анализа иерархий и фаззи-вычислений в целях развития ситуационной диагностики. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. Зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2006. Вип. 16 (II). С. 181–195.
2. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. М.: Радио и Связь, 1993. 278 с.

**Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів і молодих вчених
«УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ДОСВІД, ТЕНДЕНЦІЇ,
ПЕРСПЕКТИВИ»**

**Частина 2
«Адміністративно-управлінська діяльність у публічній сфері»**

Відповідальний за випуск: Н. Е. Аванесова

Редактор: Серіков А. В.

Інформацію наведено мовою оригіналу

Відповідальність за надану інформацію несе її автор

Підп. до друку 01.11.19
Друк цифровий
Тираж 80 прим.

Формат 60x84 1/16
Гарнітура тип Таймс
Обл.- вид. арк. 6,3

Папір друк. офсетний
Безкоштовно

ХНУБА, 61002, Харків, вул. Сумська, 40

Підготовлено та надруковано РВВ Харківського національного університету
будівництва та архітектури
